

**TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ
STANDARDININ GETİRDİKLERİ
VE BORSAYA KOTE (İMKB 100)
ŞİRKETLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA**
Serkan ÖZDEMİR
Doktora Tezi
Danışman: Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ
Ocak, 2012
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ
STANDARDININ GETİRDİKLERİ
VE BORSAYA KOTE (İMKB 100)
ŞİRKETLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Hazırlayan
Serkan ÖZDEMİR

Danışman
Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ

AFYONKARAHİSAR, 2012

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum ‘‘TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardının Getirdikleri ve Borsaya Kote (İMKB 100) Şirketler zerine Bir Uygulama’’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düőecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/01/2012

Serkan ÖZDEMİR

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Danışman Üye : Doç.Dr. Cemal ELİTAŞ

imza
Cemal Elitaş

Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Oğuzhan AYDEMİR

Oğuzhan Aydemir

: Yrd.Doç.Dr. Feyyaz YILDIZ

Feyyaz Yıldız

: Yrd.Doç.Dr. Ali Rıza KAYMAZ

Ali Rıza Kaymaz

: Yrd.Doç.Dr. Seçkin GÖNEN

Seçkin Gönen

İşletme Anabilim Dalı doktora öğrencisi Serkan ÖZDEMİR'in "TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardının Getirdikleri ve Borsaya Kote (İMKB 100) Şirketler Üzerine Bir Uygulama" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 16.01.2012 günü saat 10:00'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof.Dr.Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

ÖZET

TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDININ GETİRDİKLERİ VE BORSAYA KOTE (İMKB 100) ŞİRKETLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Serkan ÖZDEMİR

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

Ocak 2012

Danışman: Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ

İşletmeler, dünya ticaret hacminin büyümesi ile beraber birden çok alanda faaliyet göstermeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak da işletmelerin faaliyetlerinin, bölümlere ayrılarak incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. IASB ve FASB tarafından yönetilen uluslararası finansal raporlama standartlarının oluşturulması sürecinde, UMS 14R ve SFAS 131 standartlarının birleştirilmesi ile oluşturulan UFRS 8 standardı, 31 Aralık 2008 tarihinden sonraki dönemlerde kullanılmak üzere yayınlanmıştır. Türkiye’de de eşzamanlı olarak yayınlanan TFRS 8 standardının, TMS 14 standardı ile karşılaştırıldığında bölümsel raporlama uygulamalarına olumlu katkılar sağlayacağı beklenmektedir. Çalışma sonucunda, TFRS 8 standardının Türkiye’de bölümsel raporlama uygulamalarının yaygınlaşmasına olumlu katkılar sağladığı ve bir farkındalık yarattığı görülmektedir. Kamuoyuna açıklanan bölüm ve finansal bilgi miktarındaki artışlar, finansal tablo kullanıcılarının, işletmeler hakkında daha detaylı analizler yapabilmesine imkân tanıyacaktır. Tüm eksikliklerine rağmen TMS 14 standardı da Türkiye’de bölümsel raporlama kültürünün oluşturulmasında önemli katkılarda bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: TFRS 8, TMS 14, Bölümsel Raporlama, Faaliyet Bölümlendirmesi

ABSTRACT

THE RESULTS OF THE STANDARDIZATION OF TFRS 8 ACTIVITY DIVISION: AN APPLICATION ON THE IMKB 100 COMPANIES

Serkan ÖZDEMİR

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT of BUSINESS**

January 2012

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Cemal ELİTAŞ

As consequence of the larger global trade volume, companies are now operating in multiple business activities. As consequence of this development, the need for the characterization of the company activities to evaluate them has been arisen. During the process of foundation of the international financial reporting standards led by the IASB and FASB, the UFRS 8 standard built up by bringing the UMS 14R and SFAS 131 standards together was issued to be in effect after 31st December 2008. It was stated that the TFRS standard issued simultaneously in Turkey, have positive contribution to the divisional reporting when compared to the TMS 14 standard. Finally, it was concluded that TFRS 8 standard is expected to promote application of divisional reporting extensionally in Turkey and it has been already observed that there is certain awareness toward this standard. Publicly announced division and increasing amount of the financial information is now allowing the financial table users to make analysis in more detail. Despite the several shortcomings of the TMS 14 standard, it substantially contributed to the development of the divisional reporting culture in Turkey.

Keywords: TFRS 8, TMS 14, Segment Reporting, Activity Segmentation

ÖNSÖZ

Bu çalışmada destek, bilgi ve katkılarını esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Cemal ELİTAŞ'a, tüm süreçte katkılarını ve samimiyetlerini esirgemeyen değerli hocalarım Doç. Dr. Oğuzhan AYDEMİR ve Yrd. Doç. Dr. Feyyaz YILDIZ'a, bugünlere ulaşmamı sağlayan, güven ve desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Nurcan ÖZDEMİR'e, doğacak çocuğumuz Doruk ÖZDEMİR'e, anneme, babama, kardeşlerime, kayınvalideme, diğer aile fertlerime ve emeği geçenlere teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Serkan ÖZDEMİR
Afyonkarahisar - 2012

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
EKLER DİZİNİ	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMA

1. BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMANIN AMACI.....	4
2. BÖLÜMSSEL RAPORLAMA STANDARTLARININ OLUŞUM SÜRECİ VE İLGİLİ KURUMLAR.....	7
2.1. BÖLÜMSSEL RAPORLAMA STANDARDININ OLUŞUM SÜRECİ.....	7
2.2. ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI İLE İLGİLİ KURUMLAR	11
2.2. 1. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board - IASB).....	11
2.2.2. Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board – FASB).....	13
2.2.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (International Accounting Standards Committee Foundation - IASCF)	14
3. BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMANIN TARİHİ GELİŞİMİ	15
3.1. UMS 14 BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMA STANDARDI	15

3.2. UMS 14 R (REVİZE EDİLMİŞ) BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMA STANDARDI	16
3.3. SFAS 131 BAĞLANTILI BİLGİ VE KURALLARIN BÖLÜMSEL İÇERİĞİ HAKKINDA KAMUOYU BİLGİLENDİRME STANDARDI.....	18
3.4. UFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI.....	20
4. BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMANIN LİTERATÜR TARAMASI.....	25
4.1. UFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI ÖNCESİ.....	25
4.2. UFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI SONRASI	36
5. BÖLÜMSEL RAPORLAMA STANDARTLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	42
5.1. UMS 14 İLE UMS 14R STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR.....	42
5.2. SFAS 131 İLE SFAS 14 STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR.....	43
5.3. SFAS 131 İLE UMS 14R STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR	44
5.4. UFRS 8 İLE SFAS 131 STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR	44
5.5. UFRS 8 İLE UMS 14R STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR.....	46
6. DÜNYADA VE AVRUPA'DA BÖLÜMSEL RAPORLAMA	51
7. TÜRKİYE'DE BÖLÜMSEL RAPORLAMA.....	54
8. UFRS 8 STANDARDININ KULLANICILARA GETİRMİŞ OLDUĞU AVANTAJLAR.....	56

İKİNCİ BÖLÜM

FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI

1. STANDARDIN AMACI VE KAPSAMI.....	59
1.1. AMAÇ	59
1.2. KAPSAM.....	59
1.3. STANDART GEÇİŞİ VE ADAPTASYON.....	62
2. FAALİYET BÖLÜMLERİNİN BELİRLENMESİ.....	63
3. FAALİYET BÖLÜMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI	70
3.1. ÜRÜN VE HİZMETLERE GÖRE SINIFLANDIRMA.....	71
3.2. COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE SINIFLANDIRMA.....	72
3.3. BÜYÜK MÜŞTERİLERE GÖRE SINIFLANDIRMA.....	73
4. BÖLÜM BİLGİLERİNİN RAPORLANMASI.....	75

4.1. BİRLEŞTİRME KRİTERLERİ	75
4.2. SAYISAL ALT SINIRLAR	78
5. BÖLÜM BİLGİLERİNİN SUNUMU	83
5.1. GENEL BİLGİLER.....	83
5.2. KÂR VEYA ZARARA, VARLIKLARA VE BORÇLARA İLİŞKİN BİLGİLER	85
5.3. BÖLÜM BİLGİLERİNİN ÖLÇÜMÜ.....	89
5.4. BÖLÜM BİLGİLERİNDE MUTABAKAT.....	91
5.5. GEÇMİŞTE DÜZENLEN BÖLÜMSEL RAPORLARIN YENİDEN DÜZENLENMESİ	94
5.6. DİĞER STANDARTLARIN FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI İLE İLİŞKİSİ	94
5.6.1. TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı	95
5.6.2. TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı	96
5.6.3. TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardı.....	96
5.6.4. TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardı.....	97
5.6.5. TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı	100

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI ŞARTLARINI SAĞLAYAN BİR ÖRNEK UYGULAMA

1. AMAÇ ve YÖNTEM.....	101
2. UYGULAMA	102

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI İMKB-100 UYGULAMASI

1. AMAÇ ve YÖNTEM.....	124
2. BULGULAR VE ANALİZ	124

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER.....	143
--------------------------------	-----

KAYNAKÇA.....	153
EKLER.....	163
ÖZGEÇMİŞ.....	220

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. SFAS 131 Standardı İle SFAS 14 Standardının Karşılaştırılması	44
Tablo 2. UFRS 8 Standardı İle SFAS 131 Standardının Karşılaştırılması.....	45
Tablo 3. UFRS 8 Standardı İle UMS 14R Standardının Karşılaştırılması.....	50
Tablo 4. UFRS 8 Standardı İle UMS 14R Standardının Karşılaştırılması.....	51
Tablo 5. Rub A.Ş.'nin Faaliyet Bölümlerinin Ürünlere Göre Sınıflandırılması	71
Tablo 6. Ford A.Ş.'nin Coğrafi Bölgelere Göre Sınıflandırılması	73
Tablo 7. Lockheed Martin A.Ş.'nin Büyük Müşterilere Göre Sınıflandırılması.....	74
Tablo 8. X A.Ş.'nin Faaliyet Bölüm Bilgileri	77
Tablo 9. X A.Ş.'nin Yeni Faaliyet Bölüm Bilgileri.....	78
Tablo 10. Y A.Ş.'nin Bölüm Bilgileri.....	81
Tablo 11. Z A.Ş.'nin Bölüm Bilgileri	82
Tablo 12. Ford A.Ş.'nin Genel Bilgileri.....	84
Tablo 13. Rub A.Ş.'nin 2008 Yılı TFRS 8 Standardı Hükümlerince Düzenlenen Faaliyet Bölümleri Raporu.....	87
Tablo 14. Rub A.Ş.'nin 2008 Yılı TMS 14 Standardı Hükümlerince Düzenlenen Faaliyet Bölümleri Raporu.....	88
Tablo 15. Z A.Ş.'nin Kullandığı Kâr Ölçme Yöntemleri.....	90
Tablo 16. Doğan Yayın Holding A.Ş.'nin 2008 Yılı TFRS 8 Standardı Hükümlerince Düzenlenen Faaliyet Bölümleri Raporu.....	93
Tablo 17. IT A.Ş.'nin 30 Haziran 2009 Tarihinde Düzenlenen Ara Dönem Faaliyet Bölümleri Raporu	99
Tablo 18. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihli Konsolide Bilançosu.....	103
Tablo 19. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Konsolide Gelir Tablosu.....	105
Tablo 20. X İşletmesinin Faaliyet Bölümleri Belirleme Tablosu.....	106
Tablo 21. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu	108
Tablo 22. X İşletmesinin 31 Aralık 2009 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu	109
Tablo 23. X İşletmesinin Coğrafi Bölümleri Belirleme Tablosu.....	110

Tablo 24. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Coğrafi Bölümlendirme Tablosu.....	112
Tablo 25. X İşletmesinin 31 Aralık 2009 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Coğrafi Bölümlendirme Tablosu.....	112
Tablo 26. X İşletmesinin 30 Eylül 2010 Tarihli Konsolide Bilançosu.....	113
Tablo 27. X İşletmesinin 30 Eylül 2010 Tarihinde Sona Eren Dokuz Aylık Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu	115
Tablo 28. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu	117
Tablo 29. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu	118
Tablo 30. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2009 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu	119
Tablo 31. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2009 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu	120
Tablo 32. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Coğrafi Bölümlendirme Tablosu.....	122
Tablo 33. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Coğrafi Bölümlendirme Tablosu.....	122
Tablo 34. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2009 Tarihli Ara Dönem Coğrafi Bölümlendirme Tablosu.....	123
Tablo 35. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2009 Tarihli Ara Dönem Coğrafi Bölümlendirme Tablosu.....	123
Tablo 36. Ekim-2011 Tarihli İMKB-100 Endeksinde Bulunan Şirketler	125
Tablo 37. 2008 Yılında İMKB-100 Şirketlerinde TMS 14 Standardında Bölümsel Raporlama Durumu.....	126
Tablo 38. 2009-2010 Yıllarında İMKB-100 Şirketlerinde TFRS 8 Standardında Bölümsel Raporlama Durumu.....	127
Tablo 39. 2008-2009-2010 Yıllarında Bölümsel Raporlama Uygulamayan İMKB-100 Şirketleri ve Uygulamama Sebepleri	128
Tablo 40. İMKB-100 Şirketlerince Kamuoyuna Açıklanan Bölüm Sayıları	129

Tablo 41. 2008-2009 Yılları Karşılaştırmasında Bölümsel Raporlamada Bölüm Sayılarındaki Değişiklikler.....	130
Tablo 42. 2009-2010 Yılları Karşılaştırmasında Bölümsel Raporlamada Bölüm Sayılarındaki Değişiklikler.....	131
Tablo 43. İMKB-100 Şirketlerince Kamuoyuna Ara Dönemde Açıklanan Bölüm Bilgileri Miktarları.....	132
Tablo 44. İMKB-100 Şirketlerince Kamuoyuna Yıl Sonunda Açıklanan Bölüm Bilgileri Miktarları.....	132
Tablo 45. İMKB-100 Şirketlerince Faaliyet Bölümlerinde ve Coğrafi Bölümlerde Kamuoyuna Açıklanan Finansal Bilgi Miktarları	134
Tablo 46. Bölümsel Raporlamada Mutabakat Yapan Şirketlerin Sayıları	136
Tablo 47. Endüstriyel ve Faaliyet Bölümlerinde Kamuoyuna Açıklanan Finansal Bilgiler	137
Tablo 48. Coğrafi Bölümlerde Kamuoyuna Açıklanan Finansal Bilgiler.....	139
Tablo 49. İMKB-100 Şirketlerinde Bölümsel Raporlama İlgili Tespit Edilen Diğer Durumlar-1	141
Tablo 50. İMKB-100 Şirketlerinde Bölümsel Raporlama İlgili Tespit Edilen Diğer Durumlar-2	142

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumunun İdari Yapısı	8
Şekil 2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Oluşum Süreci	9
Şekil 3. Bölümsel Raporlama Standartlarının Tarihsel Gelişimi	24
Şekil 4. Örnek İşletme Faaliyet Bölümleri.....	60
Şekil 5. TMS 14 Standardından TFRS 8 Standardına Geçiş	63
Şekil 6. TFRS 8 Standardında Faaliyet Bölümü Belirleme Süreci	67
Şekil 7. TFRS 8 Standardında Faaliyet Bölüm Yapısının Oluşturulması.....	68
Şekil 8. Raporlanabilir Bölümlerin Belirlenmesinde İzlenecek Yol.....	80

KISALTMALAR DİZİNİ

ED 8	: Faaliyet Bölümleri Standardı Taslağı
EFRAG	: The European Financial Reporting Advisory Group - Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu
FASB	: Financial Accounting Standards Board – Finansal Muhasebe Standartları Kurulu
FBY	: Faaliyet Bölüm Yöneticisi
IASB	: International Accounting Standart Board - Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	: International Accounting Standart Committe – Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IASCF	: International Accounting Standards Committee Foundation – Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı
SEC	: Securities and Exchange Commission - Amerika Sermaye Piyasası Kurulu
SFAS 14	: Mali Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı
SFAS 131	: Bağlantılı Bilgi ve Kuralların Bölümsel İçeriği Hakkında Kamuoyu Bilgilendirme Standardı
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TFRS 8	: Faaliyet Bölümleri Standardı
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMS 14	: Bölümlere Göre Raporlama Standardı
TMSK	: Türk Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UFRS 8	: Faaliyet Bölümleri Standardı
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UMS 14	: Bölümlere Göre Raporlama Standardı

EKLER DİZİNİ

Ek Tablo 1. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	162
Ek Tablo 2. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	164
Ek Tablo 3. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	166
Ek Tablo 4. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	169
Ek Tablo 5. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	171
Ek Tablo 6. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	174
Ek Tablo 7. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	176
Ek Tablo 8. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	178
Ek Tablo 9. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	181
Ek Tablo 10. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	183
Ek Tablo 11. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	185
Ek Tablo 12. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	188
Ek Tablo 13. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	190
Ek Tablo 14. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	193
Ek Tablo 15. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	195

Ek Tablo 16. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	197
Ek Tablo 17. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	200
Ek Tablo 18. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	202
Ek Tablo 19. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	204
Ek Tablo 20. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	207
Ek Tablo 21. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	209
Ek Tablo 22. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	212
Ek Tablo 23. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	214
Ek Tablo 24. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri.....	216

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan ve Amerika'nın başını çektiği yeni ekonomik düzen, dünya ticaret hacminin hızla büyümesine neden olmuştur. Böyle bir ortamda işletmeler birden çok alanda ve ülkede faaliyet göstermeye başlamışlardır. Bunun sonucu olarak da işletmelerin faaliyetlerinin bölümlere ayrılarak incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca finansal tablo kullanıcıları için finansal analizde, konsolide tablo bilgilerinin yanında daha ayrıntılı bölümsel raporlama bilgilerine de gerek duyulmaya başlanmıştır. Bunun yanında sermaye piyasalarının yaygınlaşması ve genişlemesi kurumsal ve bireysel yatırımcıların sayısını da arttırmıştır. Sermaye piyasalarındaki artan rekabet, işletmelerin yatırımcılarına daha detaylı finansal bilgi sunabilme gerekliliğini de ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında işletme ortakları ve işletmeye borç verenlerde bölümsel raporlama bilgileri ile daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır.

Birçok alanda ve ülkede faaliyet gösteren uluslararası işletmelerin yönetilmesi ve performans analizlerinin yapılarak geleceğe dönük kararların alınabilmesi gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bölümsel raporlama bu zorlukları ortadan kaldırarak, yanlış yönetim kararlarının alınması riskini azaltan bir uygulamadır (Hermann and Wayne, 1996: 2). Ayrıca kârlılık oranları, büyüme fırsatları ve riskler bir sektörden diğerine, bir coğrafyadan diğerine önemli oranda değişiklikler gösterebilmektedir. Bundan dolayı farklı sektörlerde veya farklı coğrafyalarda faaliyet gösteren işletmeler, bir bütün olarak işletmeyi, faaliyet gösterdiği ekonomik çevreyi ve işletmenin gelişim durumunu anlamak için, bölümleri hakkında finansal bilgileri de düzenlemelidir (Uyar ve Güngörmüş, 2009: 428). Konsolide finansal tablolar bölümlerin kârlılıklarını, nakit akımına katkılarını ve büyüme kapasitelerini gizledikleri için, bazı durumlarda bölümler hakkında yanlış kararlar alınmasına sebep olabilmektedir. Bu sebeple bölüm bilgileri olmadan hem yatırımcı, hem işletme ortağı hem de yönetici gözüyle işletmenin geleceği ile ilgili doğru kararlar verebilmek zorlaşmaktadır (Benjamin ve Diğerleri, 2010: 31).

Bu bağlamda çalışmanın konusunu oluşturan Faaliyet Bölümleri Standardı da (UFRS 8) finansal bilgilerin sunulmasında önemli ve gerekli bir standart olarak

karşımıza çıkmaktadır. Birçok işletmenin ürettiği ürün ve hizmet grupları ile faaliyet gösterdiği coğrafi bölgeler; kârlılık, büyüme fırsatları, geleceğe ilişkin beklentiler ve riskler açısından farklılık göstermektedir. Bu şekilde farklılık gösteren sektör ve bölgelerin finansal işlemlerinin sonuçlarının birleştirilerek konsolide bir finansal tabloda sunulması, işletme hakkında detaylı finansal bilgilerin sağlanmasında yetersiz kalmaktadır. Finansal bilgileri konsolide finansal tablolarda sunulan bir işletmenin, faaliyet veya coğrafi bölümlerinden birinin zarar etmesi, diğerlerinin kâr elde etmesini ve gelişmesini olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle işletmeler, finansal bilgilerinin bir bütün olarak sunmanın yanında, bölümlere ayırarak ta sunmalıdır.

Bölümsel raporlamanın işletmeler açısından önemli olduğu böyle bir ortamda, aykırı bazı durumlarda yaşanmaktadır. Bazı işletmeler yaşanan aşırı rekabetten dolayı, finansal bilgilerinin bölümsel detaylarını kamuoyu ile paylaşmaktan çekinmektedir. Bu durum da bölümsel raporların detaydan uzak hazırlanmasına sebep olmaktadır. Böylece muhtemel yatırımcılar ve küçük ortaklar işletme hakkında detaylı bilgi edinememektedir.

Dünyada, Bölümlere Göre Raporlama Standardı (UMS 14) ve Bağlantılı Bilgi ve Kuralların Bölümsel İçeriği Hakkında Kamuoyu Bilgilendirme Standardı (SFAS 131) olarak iki farklı muhasebe standardı grubunda uygulanan bölümsel raporlama, tek bir bölümsel raporlama dili oluşturabilmek amacıyla UFRS 8 standardında birleştirilmiştir. Fakat bu durum birçok farklı uygulamayı da beraberinde getirmiştir. Bu tez çalışması, bu konu ile ilgili daha önceden yapılmış çalışmalardan farklı olarak, Türkiye’de Bölümlere Göre Raporlama Standardı’nın (TMS 14) yerine 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe giren Faaliyet Bölümleri Standardı (TFRS 8) ile ortaya çıkan önemli yapısal değişikliklerin, örnek bir uygulama ile ortaya konması ve borsaya kote (İMKB-100) şirketlerin bu geçiş dönemindeki durumlarının tespiti yönüyle farklılık arz etmektedir. Tez konusu olan TFRS 8 standardının yakın bir zamanda uygulanmaya konması sebebi ile konu ile ilgili yapılan çalışmaların az ve detaydan uzak olması, kendi alanında özgün bir çalışma ortaya çıkacağı yönündeki beklentimizi kuvvetlendirmektedir.

Bu çalışmanın iki temel amacı bulunmaktadır. İlki, Türkiye’de 1 Ocak 2009 tarihinden itibaren yürürlüğe giren TFRS 8 standardı şartlarını kapsamlı olarak inceleyen bir örnek uygulama ortaya koymaktır. Diğer amacı ise, borsaya kote (İMKB-100) şirketlerin bağımsız denetim raporlarını inceleyerek, TMS 14 standardı uygulamalarından, TFRS 8 standardı uygulamalarına geçiş aşamasındaki değişiklikleri ve uygulamadaki son durumu karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır.

Tez çalışması dört ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, bölümsel raporlamanın tarihsel gelişimi, amacı, ilgili kurumları ve literatür çalışması yer almaktadır. Ayrıca bölümsel raporlamanın Türkiye’deki gelişimi ve UFRS 8 standardının finansal tablo kullanıcılarına sağlayacağı faydalar açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, TFRS 8 standardının şartları ve diğer standartlarla olan ilişkileri uygulamalı örnekler ile ele alınmıştır. Ayrıca TFRS 8 standardı ile TMS 14 standardının şartları karşılaştırılarak, tespit edilen farklar ortaya konmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, TFRS 8 standardı şartlarının uygulama boyutunu detaylı olarak gösteren bir örnek uygulamaya yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise, İMKB-100 endeksinde bulunan şirketlerde, TMS 14 standardından TFRS 8 standardına geçiş aşamasında yaşanan değişimler analiz edilerek; Türkiye’deki bölümsel raporlama düzeyi tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMA

1. BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMANIN AMACI

Günümüzde işletmelerin pek çok alanda faaliyet gösterir hale gelmiş olmaları, faaliyetlerinin bölümlenmesi ve ayrı ayrı takip edilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. İşletmelerin bölümsel faaliyet sonuçlarına ait bilgilere olan ihtiyacı, üretilen ürünlerin çeşitlenmesiyle daha da artmıştır. İşletmelerin hem hacim, hem de sermaye yapısı itibarıyla büyümeleri, sermaye piyasalarının gelişmesini de beraberinde getirmiştir. Son yıllarda sermaye piyasalarında yatırım fonlarının, bankaların, sigorta şirketlerinin ağırlıkları artmaya başlamış ve piyasaya uzun vadeli fonlar sunar hale gelmişlerdir. Günümüzde gerek kurumsal yatırımcılara, gerekse bireysel yatırımcılara aracılık ve destek hizmetleri veren birçok işletme bulunmaktadır. Bu profesyonel kuruluşlar, yatırımcılarına yol gösterirken yatırım yapılacak işletmelerin bölümsel bilgilerine de gereksinim duymaktadır. Bunların yanı sıra ortaklar ve işletmeye borç verenler de bölümsel bilgilerle yakından ilgilenmektedir. Bu nedenle, işletme içindeki ve dışındaki bilgi kullanıcıları işletmelerden bölümsel bilgi talep eder hale gelmiştir (Ersoy, 2004: 1).

Bilgi, karar vericilerin doğru karar verebilmeleri için kullandıkları en önemli araçtır. Şirketler hakkında elde edilmiş geçmişe veya günümüze ait finansal bilgiler, gelecekle ilgili karar aşamasında kullanıcıların en önemli yardımcısıdır. Kullanılacak finansal bilgilerin zamanlı, anlaşılır ve karşılaştırılabilir olması gereklidir (Hessling ve Jaakola, 2007: 6).

Son on yılda ekonomik küreselleşmenin hızla artması ile birlikte konsolide edilmiş finansal bilgilerin de aynı paralellikte arttığı gözlenmektedir. Konsolide edilmiş finansal bilgiler, bu bilgileri kullanarak işletme performansı hakkında bilgi sağlamayı amaçlayan kişi ve kurumlara yeterli oranda yol gösterememektedir. Bölümsel raporlama, işletmeleri faaliyet bölümlerine ayırmak suretiyle, konsolide

finansal bilgileri daha anlaşılır hale getirmeyi amaçlamaktadır (Hessling ve Jaakola, 2007: 4).

Günümüzde dünya ekonomisinde yaşanan problemlerden işletmelerin etkilenmemesi için önerilen en yeni yaklaşımlardan biri, daha saydam finansal tablolar düzenlemektir. İşletmelerin finansal tablolarında saydamlaşmayı sağlayacak en önemli yollardan biri bölümsel raporlama uygulamalarıdır (Benjamin, Muthaiyah, Marathamuthu ve Murugaiah, 2010: 40).

Lambert, Leuz ve Verrecchia (2007) tarafından yapılan çalışmada, muhasebe sisteminin yarattığı finansal bilgilerin açıklanması ile sermaye maliyeti arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Sonuç olarak, doğru ve detaylı açıklanan finansal bilginin, sermaye maliyetini ve gelecekteki nakit akışı beklentilerini doğrudan etkilediği tespit edilmiştir.

Bölümsel raporlama ilk olarak Amerikan Muhasebe Modelinde ortaya çıkmıştır ve merkezinde yönetim fonksiyonu bulunmaktadır. Konsolide finansal tablolar, kullanıcılarına karar verme aşamalarında yeteri kadar kullanışlı finansal bilgiler sağlayamamaktadır. Çünkü konsolide finansal tablolarda yer alan finansal bilgiler, işletmenin hangi departmanından geldiğine bakılmaksızın bir araya getirilen ve işletme bölüm performansları hakkında fikir elde edilemeyecek yapıdadırlar. Bölümsel raporlama, finansal bilgileri işletmenin organizasyon yapısına uygun olarak kullanıcılara yansıtmayı amaçlamaktadır. Yatırımcılar ve analistler işletmelerin faaliyet veya coğrafi yapılanmasından çok, işletme faaliyetlerinin risk ve beklentilerini görmeyi arzu etmektedir. Bölümsel raporlama yolu ile açıklanan finansal bilgiler, yönetim yaklaşımı boyutu ve doğru karar verebilme yetisi sağlaması ile finansal tablo kullanıcılarına önemli faydalar sağlamaktadır. Sonuç olarak bölümsel raporlama, kullanıcılarına amaca uygun bilgiler sağlamayı hedeflemektedir (Hessling ve Jaakola, 2007: 6).

Bölümsel raporlamanın iki temel boyutu bulunmaktadır. Birinci boyutu işletmeler, diğer boyutu ise yatırımcılar ve diğer finansal tablo kullanıcılarıdır. Bölümsel raporlama öncelikle işletmenin iş modeli ile ilgili çok detaylı bilgiler sağlamaktadır. Ayrıca işletme faaliyetlerinin uygunluğunun kontrolünde de önemli faydalar sağlamaktadır. Çünkü finansal tablo kullanıcıları objektif ve doğru finansal

bilgilere ulaşmak istemektedir. Bölümsel raporlama işletmelere şeffaflık getirdiğinden, kaynak bulmada büyük kolaylıklar sağlamakta ve pazarlık şansını arttırmaktadır. Tüm bu faydalarına rağmen bölümsel raporlama uygulamaları, muhasebe uygulamalarında problem yarattığından ve iş yükünü arttırdığından tartışılmaya devam edilmektedir (Veron, 2007: 3).

Bölümsel raporlama bilgileri, yatırımcıların ve diğer kullanıcıların finansal tabloları doğru analiz edebilmeleri için gerekli bir unsurdur. Günümüzde işletmelerin birçoğu çok büyük ve karmaşık yapılara sahiptir. Bu işletmelerin işleyiş yapılarını doğru çözümleyebilmenin en temel yolu faaliyetleri bölümlere ayırmaktır. Bölümsel raporlama, bölümler arası risklerin dışardan gözlemlenebilmesine olanak tanınması yanında, işletme yöneticilerinin bölümler arası sinerji yaratmak suretiyle rasyonel kararlar almasına da önemli katkılarda bulunabilmektedir. Tüm bu özelliklerine rağmen bölümsel raporlama yapı itibariyle akademik anlamda, işletmelerin finansal durumlarının tespitinde birincil bilgi kaynağı değildir. Fakat bölümsel raporlama bilgilerine olan ilginin her geçen gün artması, işletmelerin bölümsel raporlama faaliyetlerine adaptasyon sürecini kısaltmıştır. Bölümsel raporlama, işletmenin finansal verilerinin gerçek ekonomik verilerle karşılaştırılmasında da önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Yatırımcılar bu sayede, işletme ve geleceği hakkında daha sağlıklı karar verebilme imkânına kavuşmuştur. Finansal tablo kullanıcıları bölümsel raporlama bilgileri ile işletmelerin faaliyetlerini piyasa gerçekleri ile çok daha gerçekçi ve kolay bir şekilde karşılaştırma imkânına kavuşmuştur. Çünkü finansal tablolar karmaşık yapılarından dolayı ölçümlemede sıkıntılar yaratabilmektedir (Veron, 2007: 3).

Bölümsel raporlamada genelde gönüllülük esasına göre açıklanan finansal bilgiler, yatırımcıların işletme hakkında analiz yapmalarına yardımcı olur. Gönüllülük esasına göre açıklanan bu bölümsel bilgiler genelde iyi sinyaller veren finansal bilgiler olmaktadır. Bu sebeple işletmelerin geçmişte açıkladıkları bölümsel bilgilerde tutarsızlıklar bulunabilmektedir. Bazı işletmelerin bölümsel bilgileri detaylı bir şekilde açıklamada çekingen davranmalarının sebebi, rakiplerin bu bilgileri işletmeye karşı kullanma korkusudur. Bu durum bölümsel raporlama standardının uygulanmaya başladığı yıllarda yapılan bilimsel çalışmalarda çok net bir

şekilde görülmektedir. Birçok işletmenin bölümsel bilgilerini açıklarken çok dikkatli davrandığı tespit edilmiştir (Hemm ve Valenza, 2010: 3).

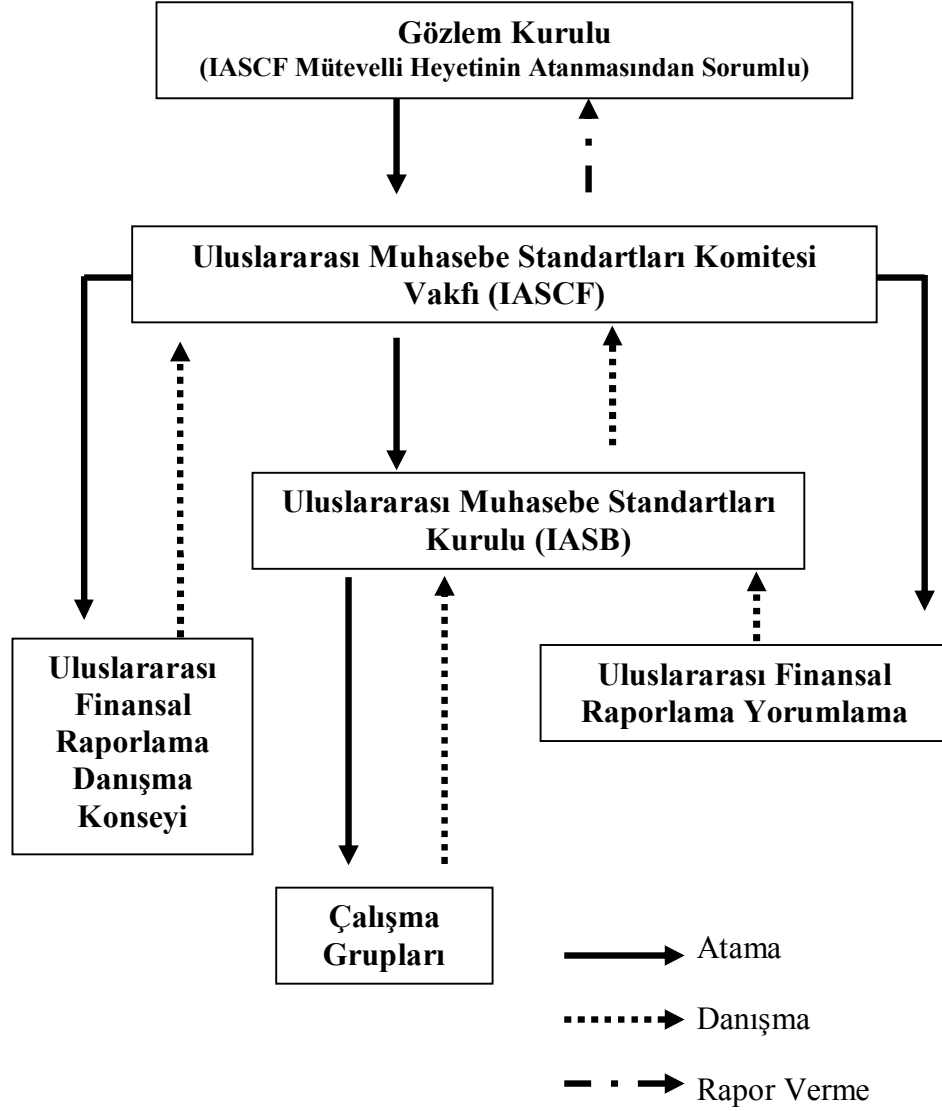
Botosan ve Stanford (2005) tarafından yapılan çalışmada, bazı işletmelerin raporlanacak bölümleri seçerken kârlı bölümleri dikkate almayıp, daha çok daha az kârlı veya zarar eden bölümlerin finansal bilgilerini açıkladıkları tespit edilmiştir. ABD’li finansal analistlerin birçoğunun bu durumdan şikâyetçi olduğunu ve yöneticilerin Mali Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı (SFAS 14) uygulamalarında kötü niyetli hareket ederek kamuoyunu işletmeler hakkında bölümsel bilgi anlamında eksik bilgilendirdiklerini belirtmişlerdir. Böylelikle işletmelerin performansları gizlenerek, bölümler hakkında kesin bir yargıya varılması imkânsız hale gelmektedir.

2. BÖLÜMSEL RAPORLAMA STANDARTLARININ OLUŞUM SÜRECİ VE İLGİLİ KURUMLAR

2.1. BÖLÜMSEL RAPORLAMA STANDARTININ OLUŞUM SÜRECİ

Uluslararası finansal raporlama standartlarının oluşturulmasını, uygulanmasını ve denetimini sağlayan iki temel kurum Şekil 1’de de görüleceği üzere Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (IASCF) ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu’dur (IASB). Bunun yanında IASCF’in mütevelli heyetinin atanmasından sorumlu Gözlem Kurulu da idari yapı içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Şekil 1. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurumunun İdari Yapısı

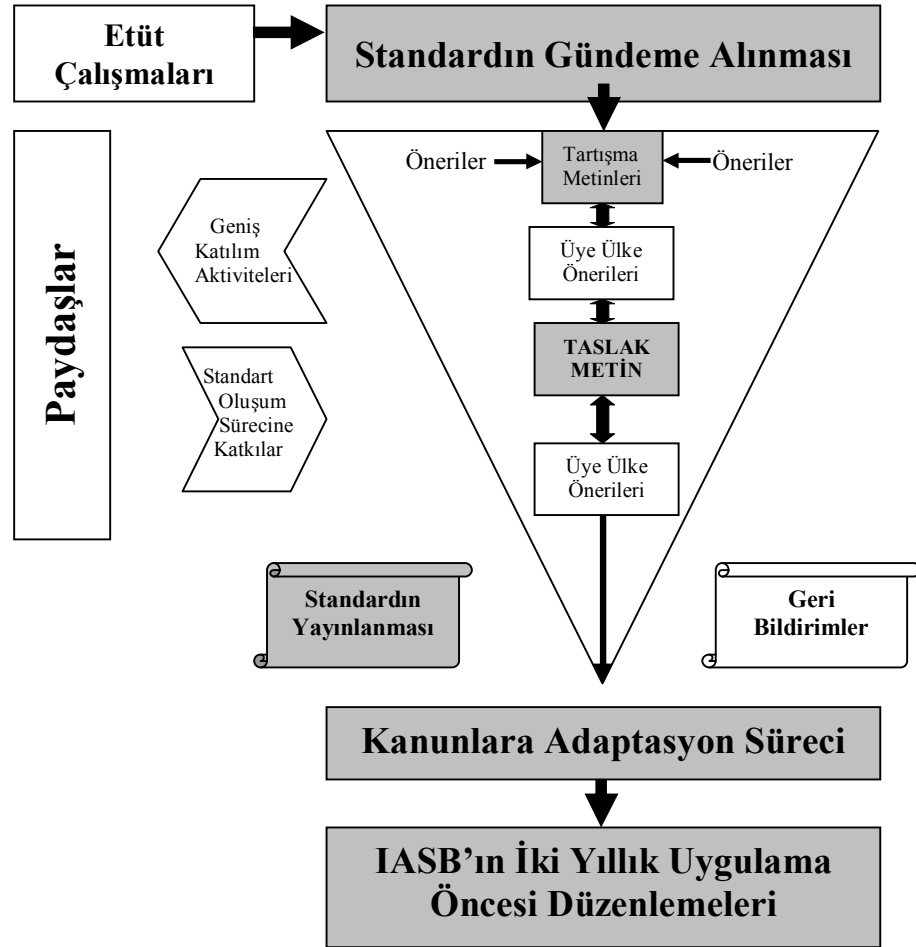
Kaynak: <http://www.denetimnet.net>, 10.11.2010.

Şekil 2’de de görüleceği üzere, bir uluslararası finansal raporlama standardının oluşumu ve revize edilmesi uzun bir süreçten sonra gerçekleşmektedir. Öncelikle sürekli devam eden araştırmalar ve ihtiyaçlar doğrultusunda yeni bir standardın oluşturulmasına veya yayınlanmış bir standardın revizyonuna karar verilir. Oluşturulan komisyonlarda paydaşlarında önerileri çerçevesinde tartışma metinleri oluşturulur. Tartışma metinleri üye ülke temsilcilerinin de tavsiyeleri ile taslak metin haline getirilir. Taslak metin üzerinde yapılan son düzeltmeler sonunda standardın son hali oluşturulur ve yayınlanır. Standart yayımlandıktan sonra uygulamada aksaklıklar oluşmaması için, mevcut yasalar standart hükümlerine

uygun hale getirilir. Tüm bu aşamaların sonunda IASB, iki yıl süresince standardın uygulama öncesi son düzenlemelerini yaparak yürürlüğe koyar. UFRS 8 standardı da aynı süreçten geçerek IASB tarafından yayınlanmıştır.

Yeni standart oluşturulması veya revize edilmesi sürecinde en önemli aşama, paydaşların fikir ve düşüncelerinin değerlendirilmeye katıldığı aşamadır. Bu konuda Kwok ve Sharp (2005) tarafından yapılan “Uluslararası Muhasebe Standartlarının Etki Derecesi: Bölümsel Raporlama Standardı Örneği” isimli çalışmada önemli tespitlerde bulunulmuştur. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (IASC) tarafından yapılan UMS 14 standardının revize edilmesi çalışmalarında standardı kullananlar, hazırlayıcılar, muhasebeciler ve düzenleyiciler arasında oluşturulan sağlam bir iletişimin, ortaya çıkacak standardın uygulama gücü ile doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2. Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Oluşum Süreci

Kaynak: <http://www.ifrs.org>, 15.02.2010.

IASB ile Finansal Muhasebe Standartları Kurulu'nun (FASB) yakınsama çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ilk karar, 2006 yılının başlarında yayınlanan Faaliyet Bölümleri Standardı Taslağı'dır (ED 8). ED 8 standardı ile standardın tüm yönleriyle tartışılacağı bir platform oluşturulmaya çalışılmıştır. Her ne kadar süreç yakınsama süreci olsa da süreç sonunda yayınlanan UFRS 8 standardı, FASB'in etkisiyle SFAS 131 standardının neredeyse kopyası niteliğindedir (Veron, 2007: 6).

UFRS 8 standardının oluşturulma sürecinde çeşitli kurum ve kuruluşlarında görüşlerine başvurulmuştur. Bu kurum ve kuruluşların isimleri aşağıdaki gibidir (Veron, 2007: 6-8):

- **CFA** (The Global Association of Investment Professionals): Uluslararası Profesyonel Yatırımcılar ve Finansal Analistler Birliği
- **CRUF** (About the Corporate Reporting Users'): Kurumsal Raporlama Forumu
- **EFRAG** (European Financial Reporting Advisory Group): Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu
- **Fidelity International** (FIL Limited): Uluslararası Finansal Danışmanlık Şirketi
- **HSBC**
- **ICAEW** (The Institute of Chartered Accountants of England & Wales): İngiltere ve Galler Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü
- **IMA** (The UK Investment Management Association): İngiltere Yatırım Yönetimi Derneği
- **QCA** (The Quoted Companies Alliance): Kote Şirketler Birliği
- **SFAF** (The French Society of Financial Analysts): Fransız Finansal Analistler Birliği
- **Standard & Poor's (S&P)**: Uluslararası Derecelendirme Şirketi
- **Open Society Institute**: George Soros'un Finanse Ettiği Açık Toplum Enstitüsü

Yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri de dikkate alınarak hazırlanan UFRS 8 standardı IASB tarafından 30 Kasım 2006 tarihinde yayınlanmış ve 01 Ocak 2009 tarihinde kullanılmaya başlanılmıştır.

2.2. ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI İLE İLGİLİ KURUMLAR

2.2.1. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board - IASB)

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'nın oluşturulması konusu ilk olarak 1960'larda tartışılmaya başlanmış ve bu konunun bir örgüt tarafından yürütülmesine yönelik somut öneriler ise 1972 yılında Sidney'de yapılan 10'uncu Uluslararası Muhasebeciler Kongresi'nde gündeme gelmiştir. Bu tartışmaların sonucunda Avustralya, Kanada, Fransa, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve ABD'den gelen profesyonel muhasebeciler tarafından 1973 yılında IASC kurulmuştur (Özden, 2009: 9). IASC'ın kuruluş amacı, dünyada uygulanan ulusal muhasebe standartlarını birleştirerek yüksek kaliteli küresel muhasebe standartlarını oluşturmaktır.

IASC 1981 yılında Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants - IFAC) çatısı altına alınarak özerk çalışan bir komite haline gelmiştir. 24 Mayıs 2000 tarihinde ise Edinburg'da düzenlenen Genel Kurul'da alınan bir kararla IASC bağımsız bir kuruluş haline gelmiştir. 1 Nisan 2001 tarihinde IASC lav edilerek, yerine kurulan Londra merkezli IASB, bağımsız ve özerk muhasebe standartlarını hazırlama ve yayınlama konusunda genel kabul görmüş tek otorite haline gelmiştir.

IASB'in en temel görevi, uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarını hazırlamaktır. IASB faaliyetleri yürütmek için gerekli olan bilgi altyapısını çok geniş bir kullanıcı ağından sağlamaktadır. IASB'in bu geniş

perspektifli katılımcı altyapısı, hazırlanmış olan standartların daha kullanılabilir bir yapıya sahip olmasını ortaya çıkarmaktadır (Hessling ve Jaakola, 2007: 6).

IASB'in idari yapısı aşağıda açıklanan şartlar çerçevesinde şekillenmektedir:

Biri başkan ve ikisi başkan yardımcısı olmak üzere ondört (1 Temmuz 2012 tarihine kadar onaltı üyeye çıkacak), kurul üyesinden oluşur. Üç üyesi yarı zamanlı olarak çalışabilir. 2 Temmuz 2009 tarihinde alınan bir kararla IASB üyelerinin ilk görev süresi, 3 yıl daha yenilenebilir olarak 5 yıl olarak belirlenmiştir. Başkan ve başkan yardımcısı toplam görev sürelerinin on yılı aşmaması şartıyla sonradan 5 yıl daha aynı görev için seçilebilir. Kurul' un uluslararası üyelerden oluşmasını sağlamak amacıyla yapı Temmuz 2012' den itibaren Asya/Okyanusya, Avrupa ve Kuzey Amerika bölgesinden dörder üye, Afrika ve Güney Amerika bölgesinden birer üye ile genel coğrafi dengeyi sağlayacak şekilde herhangi bir bölgeden iki üye ile oluşturulacaktır. Üyelik için profesyonel yeterlilik ve sektör tecrübesi gereklidir. Bu kurulun, teknik uzmanlık ile uluslararası iş ve piyasa tecrübesinin en iyi birleşimine sahip kişilerden oluşması gerekmektedir (<http://www.denetimnet.net>, 10.11.2010).

IASB'in kuruluşundan sonraki dönemde üyelerinin birçoğu etkili bir finansal raporlama standardının oluşturulmasının gerekliliği konusunda baskılarını arttırmışlardır. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS), IASB'a üye Avrupa Birliği ve diğer bazı ülkelerin önderliğinde 2000'li yılların başında oluşturulmaya başlanmıştır. 2003 yılı öncesi dünyadaki en büyük 500 şirketin sadece yüzde 5'i UFRS standartlarını kullanıyorken, diğer şirketlerin birçoğu Amerikan kökenli şirketler olmasından dolayı, US GAAP standartlarını kullanmaktaydı. Fakat 2006 yılından sonra IASB'in diğer lokal standartlarla (US GAAP gibi) giriştiği yakınsama çalışmaları ile ilk 500 şirketin yüzde 38'i UFRS'yi kullanmaya başlamıştır. Konu ile ilgili yapılan tüm araştırmalar UFRS'nin kısa sürede etkili bir standart haline geldiğini göstermektedir. Ayrıca 2003 yılından önce ilk 500 şirketin yüzde 15'i birçok farklı lokal muhasebe standardını (Kanada GAAP – Japonya GAAP – Güney Kore GAAP) kullanmaktaydı. 2003 ile 2006 yılları arasında bu şirketlerin tamamı UFRS standartlarını kullanmaya başlamıştır. Bununla birlikte 2003-2006 döneminde US GAAP standartlarını kullanan ilk 500 şirketin oranları yüzde 53'den yüzde 44'e gerilemiştir. Bu durum, UFRS'nin birleştirici bir standart olma yolunda olduğunu göstermektedir (Veron, 2007: 2).

UFRS'in bu etkileyici başarısının altında yatan sebep, yatırımcıların ve finansal tablo kullanıcılarının, ortak bir finansal raporlama standardının

kullanılmasının gerekliliğini düşünmeleridir. Bu ortak finansal raporlama standardı talepleri 1989 yılında yapılan IASC'ın çalışma toplantısında ilk olarak dile getirilmiş ve IASC'ın IASB'a dönüştüğü 2001 yılına kadar sürmüştür. UFRS ile hedeflenen, ülkeler ve sektörler arası şirketlerin karşılaştırılabilirliğini arttırmak ve tek bir finansal raporlama dili oluşturmaktır (Veron, 2007: 2).

UFRS'nin yaygınlaşmasında katalizör rolü oynayan bir diğer durum, Avrupa Birliği'nin Temmuz-2002'de UFRS'nin kullanımını kabul etmesidir. Bu karar diğer birçok ülkenin (Avustralya, Norveç, İsviçre, Singapur, Çin, Brezilya, Kanada, Güney Kore ve Japonya) UFRS'yi kabullenmesinde tetikleyici rol oynamıştır. Ayrıca UFRS ABD'de de Amerika Sermaye Piyasası Kurulu (SEC) tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen UFRS'nin global anlamda tam olarak kabul görmesi Şubat-2009'da IASB ile FASB arasında yapılan anlaşma ile gerçekleşmiştir. Günümüzde de IASB tarafından yayınlanan Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) ve UFRS'ler birçok ülkede yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu aşamadan sonraki hedef, tüm dünyada tek bir muhasebe ve finansal raporlama standardı kullanımını sağlamaktır (Veron, 2007: 3).

2.2.2. Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standards Board - FASB)

Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) 1973 yılında ABD'de muhasebe standartlarının oluşturulması ve geliştirilmesi amacıyla kurulmuştur. FASB, oluşturmuş olduğu standartları "SFAS" başlığı altında yayınlanmakta ve yayınlanan tüm bu standartların, "US GAAP" Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

FASB tarafından belirlenen muhasebe standartlarının uygulanmasında SEC'in resmi desteği bulunmasına rağmen, FASB muhasebe standartlarının oluşturulması sürecinde tüm ilgili çevrelerin sürece katılımını sağlamak amacıyla toplantılarını halka açık gerçekleştirmektedir. Ayrıca SEC, FASB tarafından çıkarılan standartları onaylamama, düzeltilmesini isteme ve uygulamama yetkisine

sahiptir. Fakat FASB, standart oluşturma sürecinde etkin çalışmamakla, zaman ve kaynak israfına yol açmakla ve tüm kesimleri tatmin etmeyi amaçlarken sonuçta uygulanması zor, maliyetli standartlar üretmekle suçlanmaktadır. Ancak tüm bu eleştirilere rağmen ABD’de muhasebe standartlarının belirlenmesinde özel sektörün etkin rol oynaması tercih edilmektedir (Sağlam, 2001: 19-20).

ABD 2000’li yılların başından beri, dünyada gelişen UMS ve UFRS gibi standartları dikkate almadan, ülkesine yatırım yapan şirketlerden, kendi standart setine uygun olarak finansal raporlar talep etmektedir. Bu durum UMS ve UFRS standartlarına göre finansal raporlama yapan uluslararası şirketlerde, büyük bir kaynak israfına sebep olmaktadır. Ayrıca ABD’de 2000’li yılların başında yaşanan şirket skandallarının en önemli sorumlusu olarak, ulusal muhasebe standartları gösterilmiştir. Tüm bu problemleri dikkate alan SEC, Kasım-2007’de UFRS standartlarını kullanan şirketlerin finansal raporlarını US GAAP standartlarına dönüştürme zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Yine uluslararası şirketlerin baskısı ile ABD, Ağustos-2008’de ulusal standartlarının UFRS standartları ile uyumlaştırma süreci takvimini açıklamıştır. Hedef olarak 2011 yılında ülkenin tamamında UFRS standartlarının uygulanmasının planlandığı açıklanmıştır.

2.2.3. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (International Accounting Standards Committee Foundation - IASCF)

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (IASCF), 8 Mart 2001 tarihinde, kâr amacı gütmeyen bir vakıf olarak kurulmuştur. Vakfın temel görevi, IASB’ın stratejilerini ve bütçesini belirleyerek, çalışmalarını denetlemektir. IASC Vakfı Mütevelli Heyeti, IASB üyelerini tayin eder, yönetimi icra eder ve gerekli sermayeyi arttırır. Buna karşın IASB, muhasebe standartlarını oluşturmada tek sorumludur (Özden, 2009: 12-13).

IASB’in idari yapısı aşağıda açıklanan şartlar çerçevesinde şekillenmektedir:

Biri başkan ve ikisi başkan yardımcısı olmak üzere yirmiki mütevelliden oluşur. Mütevellilerin görev süresi üç yıldır ve bu görev bir kereye mahsus olmak üzere

yenilenir. Önceki hizmet süresine bakılmaksızın, bir müteveli, bir kereye mahsus olarak görevi yenilenebilen, toplam görev süresinin dokuz yılı aşmaması şartıyla başkan ya da başkan yardımcısı olarak görev yapabilir. Müteveli heyeti oluşturulurken Asya Pasifik, Avrupa ve Kuzey Amerika' dan altı, Güney Amerika ve Afrika' dan bir ve herhangi bölgelerden de iki müteveli seçilir (<http://www.denetimnet.net>, 10.11.2010) .

3. BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMANIN TARİHİ GELİŞİMİ

Bölümsel raporlama ihtiyacı ilk olarak, 1960'lı yıllarda ABD'de Endüstriyel Holdinglerin talepleri doğrultusunda ortaya çıkmıştır. SEC bu doğrultuda bölümsel raporlama standardının oluşturulması çalışmalarına 1969 yılında başlamıştır (Coller ve Pierce, 1999: 65). FASB tarafından standart haline getirilmesi ise SFAS 14 adıyla Aralık-1976 tarihinde gerçekleşmiştir. SFAS 14 standardı, IASC tarafından yayınlanan UMS 14 standardına da temel oluşturmuş bir standarttır. Standardı ABD'de yaygın olarak kullanan ilk şirketler General Electrics ve ITT olmuştur. 1990'lı yıllarda FASB ve IASC bölümsel raporlama standartlarında önemli revizyonlar yapmışlardır. Öncelikle FASB 1997 yılında SFAS 14 standardının yerine "yönetim merkezli" SFAS 131 standardını yayınlamıştır. Bu standart ile bölümsel raporlama bilgilerinin daha çok muhasebesel boyutları değil, yönetsel boyutları ön plana çıkarılmıştır. IASC tarafından UMS 14 standardında yapılan revizyonun temelinde ise, "risk ve getiri" yer almaktadır. UMS 14R standardının Avrupa Birliği ülkelerinde resmi olarak kullanılmaya başlanması ise 2003 yılında gerçekleşmiştir. 2006 yılında ise UMS 14R standardı SFAS 131 standardının ilkeleri temelinde birleştirilerek, UFRS 8 standardı yayınlanmıştır (Veron, 2007: 3).

3.1. UMS 14 BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMA STANDARDI

Uluslararası Muhasebe Standartlarında, bölümsel raporlama ile ilgili ilk düzenleme IASC tarafından Ağustos-1981 tarihinde yayınlanan UMS 14 Bölümsel

Raporlama Standardı (Segment Reporting) ile gerçekleştirilmiştir. Standart Ocak-1983 tarihinden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. UMS 14 standardı 1997 ve 2003 yıllarında revize edilmiştir. UMS 14 standardı ile işletmelerin karşı karşıya olduğu finansal risklerin, finansal bilgilerin faaliyet ve coğrafi bölümlendirmeye tabi tutarak tespiti amaçlanmıştır. Çünkü belirlenmiş her bir bölümün kendine has riskleri ve kârlılığı bulunmaktadır (Hemm ve Valenza, 2010: 3).

Bölümlere göre raporlama, işletmelerin farklı bölümlerinin kârlılık ve risklerinin yönetilmesi amacıyla, finansal bilgilerinin bölümsel bazda takip edilmesidir. İşletmeler belirledikleri faaliyet veya coğrafi bölümlerde gelir, gider ve varlık kalemlerini ayrı ayrı raporlandırır. UMS 14 standardının orijinal halinde işletme yöneticilerine bölümlerde açıklanacak bilgilerin belirlenmesinde önemli özgürlükler tanınmıştır. Fakat bu serbestlik bölümsel raporlamaların içeriklerini sığlaştırdığı ve işletmeler arası karşılaştırılabilirlik özelliğini azalttığından otoriteler tarafından eleştirilmiştir. Birçok işletme tek bir endüstri dalında faaliyet göstermesine rağmen birçok faaliyet alanına sahiptir. Buna rağmen bölümsel raporlamada bu tarz işletmelerin tek bir faaliyet alanını raporladıkları görülmüştür. Bu konu hakkında yapılmış bir çalışmada, UMS 14 standardını uygulayan 1062 şirketten %38'inin sadece bir faaliyet alanını raporladıkları tespit edilmiştir (Mc Connel ve Pacter, 1995). Ayrıca UMS 14 standardına getirilen bir diğer eleştiri ise, işletmelerin genelde coğrafi bölümlendirmeye, bölümsel bilgi edinme maliyetinden dolayı çok fazla ilgi göstermemesidir (Geltmeyer, 2009: 3). Bu durum bölümsel raporlamanın bir ayağını zayıf bırakmaktadır.

3.2. UMS 14 R (REVİZE EDİLMİŞ) BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMA STANDARDI

UMS 14 standardı, kullanılmaya başlandığı 1983 yılından sonra değişen koşullar sebebiyle çeşitli kişi ve kurumlar tarafından eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler daha çok, standardın emredici özelliklerden yoksun olmasının getirdiği farklı yorumlar ve standardın kapsamının yeteri kadar açıklayıcı olmaması gibi

başlıklarda yoğunlaşmıştır. Tüm bu eleştiriler dikkate alınarak IASC tarafından revize edilen UMS 14 standardı, E 51 numaralı taslak metin olarak Aralık-1995'de yayınlanmıştır. Belli bir süre kamuoyu tarafından tartışılan revizyonlar, son haline getirilerek Ağustos-1997'de UMS 14R (Revize Edilmiş) standardı olarak yayınlanmıştır. Benzer bir revizyon aynı sebeplerle ve yakın tarihlerde FASB tarafından SFAS 14 standardında da gerçekleştirilmiştir. Standart daha kapsamlı bir değişime uğrayarak SFAS 131 standardı olarak yayınlanmıştır (Kinsey-Prather ve Meek, 2004: 214).

Ağustos-1997 tarihinde yayınlanan UMS 14R standardı işletmelerce 01 Ocak 1998 tarihinden sonraki finansal tablolara uygulanmıştır.

Revize edilmiş UMS 14 standardında temel birçok değişiklik yapılmıştır. Yapılan değişikliklerin en önemlileri sırasıyla şöyledir (Kinsey-Prather ve Meek, 2004: 214-215):

- UMS 14 standardında bölümsel raporlama faaliyet ve coğrafi raporlama olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Fakat UMS 14R standardında bölümsel raporlama Birincil ve İkincil olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Birincil bölümsel raporlamada ister faaliyet ister coğrafi bölümlerde, detaylı bölüm bilgilerine yer verilmektedir. İkincil bölümsel raporlamada ise daha genel bölüm bilgilerine yer verilmektedir.
- UMS 14R standardında bölümsel raporlamada yer alması gereken bölüm bilgileri tek tek tanımlanmıştır. Ayrıca UMS 14 standardı ile karşılaştırıldığında özellikle birincil raporlamada çok daha detaylı bölüm bilgilerine yer verilmesi zorunluluğu getirilmiştir.
- İşletmelerde UMS 14R standardı uygulaması temel muhasebe politikaları ile örtüşmelidir. (4) UMS 14R standardı maddeleri, bölümsel raporları düzenleyenlere detaylı bir yol gösterici rehber niteliğinde hazırlanmıştır.

UMS 14R standardında faaliyet ve coğrafi bölümlendirmelerden birinin birincil bölümsel raporlama olarak tercihinde varlıkların oransal dağılımı, risk ve getiri oranları etkindir. Eğer varlıkların büyük bir kısmı mal ve hizmet üretimi üzerinde yoğunlaşmışsa birincil bölümsel raporlama olarak faaliyet bölümlendirmesi,

ikincil bölümsel raporlama olarak da coğrafi bölümlendirme tercih edilmelidir. Ayrıca bölümlendirmede risk ve getiri oranlarını temel alınması, bölümsel raporlama bilgilerinin anlaşılabilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini arttırmaktadır (Hessling ve Jaakola, 2007: 8).

Standart şartlarında birincil veya ikincil bölümlendirme gruplarında aynı bilgilerin açıklanması zorunluluğu bulunmamaktadır. Birincil bölümlendirme çok daha detaylı bilgilere sahip olmalıdır. Bölüm hasılatı, geliri, giderleri, yatırım harcamaları, amortismanları, karşılıkları, iştirak yatırımları ve diğer önemli gelir gider kalemleri bu bölümde açıklanması gereken bilgilerdir. Ayrıca ilave olarak nakit akım tablosu, ayrılan karşılıkların detaylı açıklanması ve toplam bölüm gelir-giderleri gibi bölüm performansını yansıtabilecek bilgilerinde açıklanması gerekmektedir. İkincil bölümlendirme bilgilerinin ise tam aksine kısa ve açık şekilde açıklanması önerilmiştir. Genelde ikincil bölüm tercihi olarak coğrafi bölümlendirme tercih edildiğinden satış hasılatı, varlıklar ve sabit kıymet alımlarının açıklanması yeterli olacaktır (Hemm ve Valenza, 2010: 4).

3.3. SFAS 131 BAĞLANTILI BİLGİ VE KURALLARIN BÖLÜMSEL İÇERİĞİ HAKKINDA KAMUOYU BİLGİLENDİRME STANDARDI

Bölümlendirme ile ilgili ilk standart 1976 yılında FASB tarafından SFAS 14 İşletmelerin Finansal Bilgilerinin Bölümlendirilmesi (Financial Reporting For Segments Of A Business Enterprise) ismi ile yayınlanmıştır (Hemm ve Valenza, 2010: 3). Zamanla SFAS 14 standardının işletmelerin bölümsel raporlama ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı görülmüştür. SFAS 14 standardına getirilen en önemli eleştiriler sırasıyla üç başlık altında özetlenebilir (Park, 2010: 5):

- Standardın işletmelerin bölüm yapısını tam olarak yansıtamaması.
- Yönetim yaklaşımı ile düzenlenmediği için, üretilen bölüm bilgilerinin yöneticilerin karar alma mekanizmalarında fazlaca kullanamaması.

- Bölümsel raporlamalar yıllık düzenlendiği için ara dönem raporlarda bölüm bilgilerine yer verilmemesi, yıl içi değerlendirme imkânlarını ortadan kaldırmaktadır.

Yukarıda belirtilen eleştirilerin dışında, SFAS 14 standardının kısıtlamalarından dolayı bölümsel bilgilerden iç ve dış kullanıcılar yeteri kadar yararlanamamaktadır. Bölümsel raporlama ile hedeflenen ise, iç ve dış finansal bilgi kullanıcılarının finansal tablolara paralel olarak, bölümsel raporlama ve performans bilgilerine ulaşabilmeleridir (Hemm ve Valenza, 2010: 3). SFAS 14 standardına getirilen bir diğer önemli eleştiri ise, standardın sadece birkaç büyük endüstri firmasının bölümsel raporlama ihtiyacını karşılayabilecek nitelikte olduğu ve coğrafi bölümlendirmeye yer verilmediğinden uluslararası şirketlerin bölümsel raporlarında sıkıntıların yaşanmasıdır (Albecht ve Niranjana, 1998). SFAS 14 standardına getirilen son eleştiri ise, SFAS 14 standardı ile oluşturulan bölümsel raporların, finansal analistlerin artan güncel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesidir (Danaher ve Grafer, 1998).

Tüm bu eleştiriler FASB tarafından dikkate alınarak 1994 yılında çalışmalara başlanmış ve Ocak-1996'da yeni bölümsel raporlama standardının ilk taslak metni yayınlanmıştır. Sonrasında paydaşlardan gelen 220 revize önerisi de değerlendirilerek, belirtilen ihtiyaçları karşılayabilecek SFAS 131 standardı 15 Aralık 1997 tarihinde yayınlanmıştır (Ettredge, Kwon ve Smith, 2002: 326). SFAS 131 standardının en temel amacı, finansal tablo kullanıcılarına varlık performansını tespit etmede, gelecekteki nakit akışlarını görmede ve varlıklar ile ilgili kararlar alınmasında kolaylıklar sağlamaktır (Hessling ve Jaakola, 2007: 8-9). Ayrıca SFAS 131 standardı ara dönem bölümsel raporlamaya imkân tanıyarak bu konudaki eksikliği de gidermiştir (Park, 2010: 6).

SFAS 131 standardının uygulanmaya başlaması ile bölümsel raporlamada bazı temel değişimler olduğunu gözlemlemek kaçınılmazdır. Bunlar, daha çok raporlanan bölüm, daha çok bölümsel raporlama bilgisi, bilgilerin iç yönetim raporlamaları ile uyumu ve daha çok ara dönem bölümsel raporlamalardır (Hessling ve Jaakola, 2007: 9).

SFAS 131 standardı ile işletme varlıklarının daha iyi organize edilebilmesi mümkündür. Bu da işletmenin stratejik organizasyonuna katkıda bulunacaktır. Bununla birlikte eski SFAS 14 standardının en önemli dezavantajı, işletmeler arasında bölümsel raporlama karşılaştırmasına uygun olmamasıdır. SFAS 131 standardı ile bölümsel raporlama bilgileri karşılaştırılabilir hale getirilmiştir (Hessling ve Jaakola, 2007: 9).

3.4. UFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI

Faaliyet Bölümleri Standardı (UFRS 8), IASB ve FASB'in ortak bir çalışması olarak, UFRS ve US GAAP standartlarının arasındaki farklar giderilerek ortak bir noktada buluşulması ile hazırlanmıştır. UFRS 8 standardının temel amacı, standardın uygulanması sonucu sunulacak bölümsel raporlama bilgilerinin, finansal tablo kullanıcılarına işletme hakkında en doğru finansal sonuçlar sunması ve bunun sonucunda işletme faaliyetleri konusunda doğru kararlar alınmasının sağlanmasıdır (Hessling ve Jaakola, 2007: 9).

UMS 14 standardı ile SFAS 131 standardının birleştirilerek ortak bir noktada UFRS 8 standardının oluşturulma çabaları ilk etapta heyecanla karşılanmıştır. Tüm kullanıcıların beklentileri (özellikle UMS 14 standardı kullanıcılarının) uygulamada küçük farklılıklar yaratılarak bu konsolidasyonun sağlanmasıdır. Fakat bu sürecin sonunda ABD'nin baskısı, Avrupa Birliği'nin pasif kalması ve büyük Amerikan orjinli şirketlerin etkisiyle, UFRS 8 standardının SFAS 131 standardına çok benzer bir yapıda olduğu görülmüştür. Bir bakıma UMS 14 standardı tasfiye edilmiştir (Veron, 2007: 8).

30 Kasım 2006 tarihinde IASB, faaliyet bölümlendirme yapısını önemli oranda değiştirecek UFRS 8 standardını, UMS 14 standardının yerine kullanacağını ilan etmiştir. Yaklaşık bir yıl sonra 21 Kasım 2007'de Avrupa Parlamentosu'da UFRS 8 standardının Avrupa Birliği ülkelerinde aynı şartlar dahilinde kullanılacağı kararını almıştır. Alınan kararda, standart şartlarının 01 Ocak 2009 tarihinden

itibaren zorunlu olarak kullanılacağı belirtilmiştir. Fakat isteyen şirketlerin tecrübe kazanmak amacıyla 2008 yılı finansal döneminde standart şartlarını uygulaması isteğe bırakılmıştır (Hemm ve Valenza, 2010: 3).

UFRS 8 standardının bölümsel raporlamaya getirdiği en önemli değişiklik, standardın tüm uygulamalarına “Yönetim Yaklaşımı”nın damgasını vurmasıdır. İşletmeler standart ile birlikte faaliyet bölümlerinin yönetimini bölüm yöneticilerine bırakacaklardır. UFRS 8 standardı ile raporlanan bölümsel bilgiler, bölüm yöneticilerinin bölüm kaynaklarını doğru kullanmada ve performansını belirlemede yardımcı olacaktır. UFRS 8 standardı şartları uyarınca, bölümsel raporlamada varlıkların bölüşümü UMS 14 R standardından çok farklıdır (Hessling ve Jaakola, 2007: 9).

Yönetim yaklaşımı geçmişte SFAS 131 standardının da temelini oluşturmuş olup uzun yıllar US GAAP standartlarında da kullanılmıştır. Buradan gelen deneyimler sonucu, yönetim yaklaşımının bölümsel raporlamada birçok yararlar sağladığı tespit edilmiştir. Öncelikle kamuoyuna açıklanan bölüm sayısında ve bölüm bilgisi miktarında önemli artışlar sağlanmıştır. Tespit edilen diğer faydalar ise sırasıyla, bölüm bilgilerinin elde etme maliyetleri azaltılmış ve elde edilen bilgiler yönetici gözüyle finansal tablo kullanıcılarına aktarılmıştır. Ayrıca bölümsel raporların, işletme içindeki karşılaştırılabilirlik ve yönetimsel kararlar alabilme imkânı arttırılmıştır (Queree ve Yeoh, 2006: 65).

Yönetim yaklaşımının avantajları yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Bu yaklaşımla oluşabilecek en önemli dezavantaj, kamuoyuna açıklanacak bilgilerin rekabet açısından işletmeleri sıkıntıya sokabilme ihtimalidir. Ayrıca açıklanacak bölüm bilgileri bazen UFRS'nin genel kurallarına aykırı gerçekleşebilmektedir (Queree ve Yeoh, 2006: 65).

UFRS 8 standardı, işletmenin faaliyet alanlarının ve bu alanların kârlılıklarının belirlenmesinde detaylı bir yöntem sunmaktadır. IASB tarafından kabul gören en temel düşünce, UFRS 8 standardı ile birlikte, “faaliyet alanlarına” veya “coğrafi alanlara” göre yapılan bölümlendirme işlemlerinin “faaliyet bölümleri” olmak üzere teke indirgenmesidir. Bir diğer beklenti ise, standartla birlikte

kamuoyuna açıklanacak bölüm göstergelerinin sayısının artacağı ve faaliyet bölümlerinde toplanacağıdır (Hemm ve Valenza, 2010: 2).

UFRS 8 standardında raporlanacak bölümler, birincil veya ikincil olarak uzun ve karmaşık bir şekilde değil, işletme faaliyetleri esas alınarak faaliyet bölümleri olarak tespit edilir. Faaliyet bölümlerinde gerçekleşen tüm faaliyetler bölüm yöneticileri tarafından organize edilir ve sonuçlandırılır. Bölüm yöneticileri, ilgili faaliyet alanlarında üst düzey performans sergilemenin yanında, işletmenin genel performansının en üst düzeye taşınmasından da sorumludurlar. Eğer faaliyet bölümleri doğru organize edilmişse, işletmelerin yönetim anlamında başarılı olmaması için fazla bir sebep kalmayacaktır (Hessling ve Jaakola, 2007: 10). Tüm faaliyet bölümleri bölüm yöneticileri tarafından organize edilmek zorundadır. Bu yaklaşım ile işletmenin iç yapısının en ince ayrıntısına kadar ele alınması gerekmektedir. UMS 14R standardında ise tam tersi çok daha genel bir yaklaşımla bölümsel raporlar hazırlanmaktaydı (Geltmeyer, 2009: 7).

Raporlanabilir faaliyet bölümlerinin belirlenebilmesi için, bölümlerde bazı nicel özelliklerin bulunması gerekmektedir. Ayrıca işletmelerin UFRS 8 standardının temel prensipleri çerçevesinde birkaç faaliyet bölümünü tek bir bölüm altında birleştirme şansları da bulunmaktadır (Hessling ve Jaakola, 2007: 10).

UFRS 8 standardında faaliyet bölümlerinin oluşturulmasında üç önemli kriter dikkate alınır (Geltmeyer, 2009: 8):

- Raporlanacak bölümün işletme faaliyetlerinde önemli gelir ve gider yaratma fonksiyonun bulunması gerekir.
- Seçilen bölümlerindeki bilgilerin bölüm yöneticileri tarafından sürekli olarak karar alma ve performans değerlemelerinde kullanılabilmesi için kolaylıkla güncellenebilir olması gerekir.
- Seçilen bölümlerdeki bilgilerin kolaylıkla ayrıştırılabilir bir özelliğe sahip olması gerekmektedir.

Faaliyet bölümlerinde açıklanacak bilgilerin, UMS 14R standardı uygulamalarında açıklanan bölümsel raporlama bilgilerden daha detaylı ve her bölüm için aynı özenle hazırlanması gerekmektedir. Örneğin varlıkların dağılımının veya

hasılat rakamlarının her faaliyet bölümü için ayrı ayrı detaylı olarak raporlara yansıtılması gerekmektedir. İşletme varlıkları yurtdışı veya yurt içi satışlar sonucu artabileceği gibi, bu artış farklı coğrafi bölgelerden de elde edilebilir. Tüm bu değişkenlerin bölümlendirme işlemlerinde dikkate alınması gerekir. Faaliyet bölümlerinde sunulacak bilgilerin seçiminde dikkat edilmesi gereken bir diğer konu, sunulacak bilgilerin aşırı elde maliyetlerinin bulunmamasıdır (Hessling ve Jaakola, 2007: 10).

Bölüm bilgilerinin tüm kullanıcılar tarafından anlaşılabilirliği için, aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak bölümsel raporlamaya dahil edilmesi gerekmektedir: (Hessling ve Jaakola, 2007: 10).

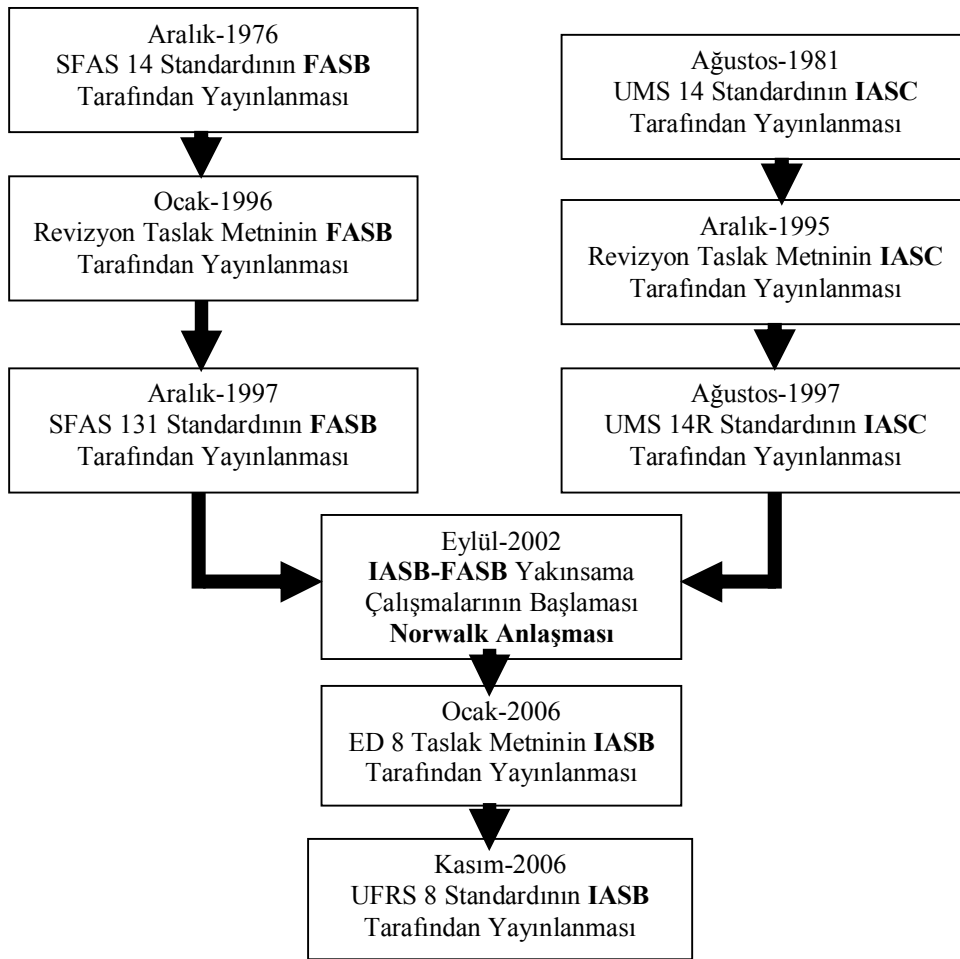
- İşletme varlıkları ve hasılatları gibi genel bilgiler, genelde üretilen mamül veya hizmet çeşitlerine göre tespit edilen faaliyet bölümlerine doğru oranlarda yansıtılmalıdır.
- Faaliyet bölümleri raporlarında, gelir – gider, varlık, amortisman ve diğer ölçülebilir yararlı bilgiler yer almalıdır.
- Faaliyet bölümleri raporlarında özellikle hasılat, gelir – gider, varlık ve amortisman rakamlarının konsolide finansal tablolarla mutabakat içinde olması istenir.

UFRS 8 standardı, bölümlerin hasılat, gelir-gider veya amortisman bilgilerini sunmayı amaçlamaktadır. Raporlanacak bölümler, faaliyet bölümleri veya birleştirilmiş faaliyet bölümleri çok özel kriterler dikkate alınarak oluşturulur. UFRS 8 standardının uygulanmaya başlaması ile UMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama standardında da değişiklikler yapılması gerekmektedir (Hessling ve Jaakola, 2007: 9).

Standartla ilgili kamuoyunda oluşan iki temel fikir bulunmaktadır. İlki, UFRS 8 standardı, işletmeler için ilk etapta karışık ve alışılmıştan farklı formatta olmanın yanında, kamuoyuna açıklanacak bölümsel bazda finansal bilgilerin artması ile birlikte rekabet ile ilgili riskleri de beraberinde getirmektedir. Diğer yaygın görüş ise, artan bölümsel bilgi miktarı ile işletmeler için gelecek stratejisinin daha doğru belirlenme imkânının ortaya çıkmasıdır (Hemm ve Valenza, 2010: 2).

Bölümsel raporlamanın tarihsel gelişiminin özetlendiği Şekil 3’de de görüleceği üzere, bölümsel raporlama öncelikle FASB ve IASC tarafından yayınlanan standartlarla iki ayrı kurum tarafından kullanıcılara sunulmuştur. Fakat Norwalk Anlaşması ile başlayan yakınsama çalışmaları sonucunda IASB tarafından UFRS 8 standardı yayınlanmış ve bölümsel raporlama standartları tek bir çatı altında birleştirilmiştir.

Şekil 3. Bölümsel Raporlama Standartlarının Tarihsel Gelişimi

4. BÖLÜMLERE GÖRE RAPORLAMANIN LİTERATÜR TARAMASI

Yapılan literatür incelemesinde SFAS 14, SFAS 131, UMS 14, UMS 14R ve UFRS 8 standartları ile ilgili yapılmış birçok çalışma bulunduğu tespit edilmiştir. Fakat UFRS 8 standardı en son yayınlanmış bölümsel raporlama standardı olup, ilgili tüm taraflar tarafından kabul görmüş durumdadır. Bu sebeple, bölümsel raporlama ile ilgili çalışmalar UFRS 8 standardının öncesi ve sonrası olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır.

4.1. UFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI ÖNCESİ

UFRS 8 standardı öncesi bölümsel raporlama ile ilgili literatürde, birçok farklı konuda çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu çalışmaları kendi içinde gruplamak zor olsa da belli başlıklar altında toplamak ilgili literatürü anlamamızda kolaylıklar sağlayacaktır.

Öncelikle bölümsel raporlamanın işletmelere sağlamış olduğu katkıların ve yapılan revizyonların etkilerinin incelendiği çalışmalar ve sonuçları aşağıdaki gibidir:

Aitken, Czernkowski ve Hooper (1994) tarafından yapılan çalışmada, Avustralya'da faaliyet gösteren şirketlerdeki bölümsel raporlama düzeylerinin tespiti amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda bölümsel raporlama standartlarını uygulayan şirketlerin temelde iki gruba ayrıldıkları tespit edilmiştir. Bir grup şirket, bölümsel raporlama uygulamalarını önemsemekte ve raporların detaylı olarak hazırlanmasına azami özen göstermektedir. Fakat tam tersi bir grup şirket ise, bölümsel raporlamayı sadece bir zaman kaybı ve külfet olarak görmekte ve göstermelik bölümsel raporlar düzenlemektedir. Araştırmacılara göre, bölümsel raporlamayı ciddiye alan şirketlerin, şirket gelir ve değerlerinin uzun vadede diğer grup şirketlerle karşılaştırıldığında reel anlamda daha fazla artacağı beklenmektedir. Edwards (1995) tarafından yapılan çalışmada ise, SFAS 14 standardının İngiltere'deki kullanım

şartları ve şirketlere etkileri araştırılmıştır. Çalışma sonucunda üç temel durum tespit edilmiştir:

- Bölümsel raporlar şirket performanslarının detaylı tespitinde önemli bir rol oynamaktadır.
- Bölümsel raporlar mevcut koşullara göre değil bazı rapor kalıpları kullanılarak hazırlandığından, farklı durumların tespitini imkânsız kılmaktadır.
- Şirketlerin birçoğu ya hiç coğrafi bölümlendirme yapmıyor, yapanlar ise çok az bilgiyi kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Charalambos (1997) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, bölümsel raporlamanın Yunanistan'da faaliyet gösteren şirketlere sağladığı faydaların tespiti amaçlanmıştır. Yunanistan'da faaliyet gösteren şirketlerin yayınlamış oldukları bölümsel raporlar hem şirket yönetimleri hem de şirket dışındaki kişi ve kurumlar tarafından kullanılmaktadır. Özellikle büyük şirketlerin gelecek perspektiflerinin belirlenmesinde uygulanan analizlerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kamuya ait şirketlerin yaygın olduğu Yunanistan'da, bölümsel raporların düzenlenmesi ve yayınlanması zorunluluğu, bu tarz şirketlerin kamuoyundaki imajına olumlu katkılar sağladığı tespit edilmiştir.

Emmanuel ve Garrod (2002) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardının temelini oluşturan yönetim yaklaşımının Amerikan ve Kanadalı şirketlerce uygulanmasının kamuoyuna açıklanan bilgi miktarına ve karşılaştırılabilirliğe etkisinin tespiti amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda şirketlerin yüzde 80'inin 1998 yılından beri uygulanan SFAS 131 standardına ve yönetim yaklaşımına uyum sağladığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu şirketlerde bölüm bilgilerinin karşılaştırılabilirliğinde de bir sorun bulunmadığı belirlenmiştir. Bu durum, SFAS 131 standardının ilk yürürlüğe girdiği zamanlardaki en büyük eleştiri olan karşılaştırılabilirlik sorununun büyük ölçüde gerçekleşmediğini ve buradan hareketle UFRS 8 standardı ile ilgili benzer eleştirinin de doğruyu yansıtmadığını göstermektedir. Behn, Nichols ve Street (2002) tarafından 289 şirket üzerinde yapılan çalışmada ise, araştırmaya dahil olan şirketlerin SFAS 131 standardını uygulamaya başladıkları 1997 yılı yurtdışı satış rakamları ile SFAS 14 standardını

kullandıkları 1996 yılı yurtdışı satış rakamları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak yurtdışı satış rakamlarının SFAS 131 standardı ile birlikte reel olarak arttığı tespit edilmiştir. Artışın en önemli sebeplerinden biri olarak SFAS 131 standardı ile birlikte daha çok bölümsel bilginin paylaşılmasının geldiği belirlenmiştir. Piotroski (2003) çalışmasında, SFAS 131 standardını SFAS 14 standardı ile karşılaştırmış ve açıklanan bölümsel bilgi miktarında önemli oranda bir artış sağlandığını tespit etmiştir. Ayrıca SFAS 131 standardı ile daha önce gizlenen bölümler arası fiyatlandırma politikalarının açıklanmasının, finansal tablo kullanıcılarına analizlerde önemli katkılarda bulunduğu tespit edilmiştir. Böylelikle işletmeler finansal bilgi anlamında daha şeffaf hale gelmişlerdir. Jack ve James (2005) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardının temelini oluşturan yönetim yaklaşımının şirketlerin şeffaflığına sağlamış olduğu katkılar araştırılmıştır. Şirketler yeni standartla, bölümsel raporlamadaki tüm çabalarını kendilerini en ayrıntılı biçimde yatırımcılarına anlatabilmeye ayırmışlardır. Bölümsel bilginin yatırımcı için ne kadar önemli olduğunun farkına varılmıştır. Bu durum gönüllü olarak kamuoyuna bilgi açıklama eğilimini şirketlerde arttırmıştır. Ayrıca detaylı hazırlanan bölümsel raporların uzun vadede yatırımcılarda yaratacağı güven sayesinde, şirketin piyasa değerine olumlu katkılar sağlayacağı görüşünün kabul gördüğü tespit edilmiştir.

Hope, Wayne ve Winterbotham (2009b) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardını kullanan büyük Amerikan şirketlerinin bölümsel raporlarında coğrafi raporlamaya yer vermeleri ile ticaret hacimleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sonuç olarak coğrafi bölüm bilgilerine yer veren şirketlerin yer vermeyen şirketlere göre daha güvenilir görüldüğü ve bu durumun ticaret hacmine olumlu yansıdığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak SFAS 131 ve UFRS 8 standardı ile geri plana atılmış ve isteğe bırakılmış coğrafi bölümlendirmenin, uluslararası faaliyetleri bulunan şirketler için ticaret hacimlerini arttırmak amacıyla kullanılabileceği belirlenmiştir. Berger ve Hann (2007) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise, araştırmaya katılan ABD’de faaliyet gösteren şirketlerde, SFAS 14 standardından yönetim merkezli SFAS 131 standardına geçişin, kârlılığa, varlık yapısına ve bölümsel raporlama maliyetine etkileri araştırılmıştır. Çalışma sonucunda yönetim yaklaşımı ile belirlenen ve yönetilen SFAS 131 standardındaki faaliyet bölümlerinin kârlılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu durum şirketlerin varlık yapısına olumlu katkılar

sağlamıştır. Çalışmada beklenenin aksine, SFAS 131 standardındaki bölüm raporlama maliyetlerinin, SFAS 14 standardındaki bölümsel raporlama maliyetlerine çok yakın olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak yönetim merkezli SFAS 131 standardının, bölümsel raporlamaya ve sonrasında şirketlere önemli katkılarda bulunduğu belirlenmiştir. Ettredge, Kwon, Smith ve Stone (2006) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardının bölümsel raporlamaya katkıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda tespit edilen katkılar dört başlıkta toplanmıştır:

- Bölümler arası gelir transferlerinin bölümsel raporlamada daha detaylı yer alması sağlanmıştır.
- Detaylandırılan bölümsel raporlamalarla şirketler daha şeffaf hale gelmiş ve yatırımcılara daha fazla güven veren bir yapıya bürünmüşlerdir.
- Şeffaflık şirketlerin piyasa değerlerine olumlu katkılar sağlamış ve bu durum diğer şirketleri bölümsel raporlama anlamında teşvik etmiştir.
- Bölümsel raporların detaylandırılması ile farklı finansal analiz uygulamalarına olanak sağlanmıştır.

Herrmann ve Wayne (2000) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile SFAS 14 standardı uygulamaları, 100 şirket üzerinden karşılaştırmıştır. SFAS 131 standardını kullandıkları dönemde şirketlerin 71 adedinin faaliyet bölümlerini mal ve hizmete göre ve 12 adedinin coğrafi yapıya göre şekillendirdikleri tespit edilmiştir. Şirketlerin 17 adedinin ise bu iki bölümlendirme yöntemini ortak olarak kullandıkları belirlenmiştir. Aynı şirketlerin SFAS 14 standardını kullandıkları dönem incelendiğinde, şirketlerin 13 adedinin faaliyet bölümlendirmesini, 20 adedinin ise coğrafi bölümlendirmeyi tercih ettikleri tespit edilmiştir. Her iki bölümlendirme yöntemini kullanan şirket sayısının ise 57 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu dönemde 10 şirketin bölümsel raporlama yapmadığı tespit edilmiştir.

SFAS 14 standardının kullanım aşamasında faaliyet bölümlenmesinde, bölüm başına açıklanan bilgi adedi ortalama 5,5 iken, SFAS 131 standardında bu sayı 6,2'ye çıktığı tespit edilmiştir. Bu durum ile birlikte SFAS 131 standardı ile kamuoyuna açıklanan bölümsel bilgi miktarının arttığı belirlenmiştir. Ayrıca SFAS 14 standardı

uygulamalarında coğrafi bölüm sayısının ortalama 3, SFAS 131 standardı uygulamalarında ise 3,3 olduğu tespit edilmiştir. SFAS 14 standardı kullanımında coğrafi bölüm başına açıklanan bilgi adedinin ortalama 3,3, SFAS 131 standardı uygulamalarında ise 2,2 olduğu tespit edilmiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere SFAS 131 standardı ile coğrafi bölüm başına kamuoyuna açıklanan ortalama bilgi miktarında azalış olduğu tespit edilmiştir (Herrmann ve Wayne, 2000). Street, Nichols ve Gray (2000) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise, ABD’de faaliyet gösteren büyük şirketlerin bölümsel raporlamalarında, SFAS 14 standardından SFAS 131 standardına geçişte ne tür değişiklikler yaşandığı tespit edilmiştir. SFAS 14 standardı ile düzenlenmiş 1997 yılına ait bölümsel raporlamalar ile SFAS 131 standardı ile düzenlenmiş bölümsel raporlamalar karşılaştırıldığında ortaya çıkan en temel fark, faaliyet bölüm sayılarındaki önemli orandaki artıştır. Ayrıca bu duruma paralel olarak kamuoyuna açıklanan bölümsel bilgi miktarında da yüzde 14 gibi önemli bir oranda artış sağlandığı tespit edilmiştir. Douppnik ve Sees (2001) tarafından yapılan yine benzer bir çalışmada ise, SFAS 131 ve SFAS 14 standardı uygulamaları coğrafi bölümlendirme açısından 254 şirket örneği ile karşılaştırılmıştır. Şirketlerin yüzde 40’ının SFAS 131 standardı uygulamalarında SFAS 14 standardına göre daha detaylı bir bölümlendirme yaptıkları tespit edilmiştir.

Bölümsel raporlama, finansal tablo kullanıcılarının tabloları analiz ve yorumlamalarına önemli katkılar sağlamaktadır. Literatürde bu konu ile ilgili de birçok çalışma bulunmaktadır.

Coller ve Pierce (1999) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile birlikte bölümsel raporlama ile kamuoyuna açıklanan finansal bilgilerin kalitesinde yatırımcılar gözü ile SFAS 14 standardı uygulamalarına göre önemli bir artış sağlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, yatırımcıların şirketler hakkında yapacakları analiz ve yorumlara önemli katkılar sağlayacaktır. Givoly, Hayn ve D'Souza (1999) tarafından yapılan çalışmada, bölümsel raporlama bilgileri ile finansal analiz hataları arasındaki ilişkinin tespiti amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda, SFAS 131 standardı ile artan bölümsel raporlama bilgilerinin, finansal analizde yapılan hataları azalttığı tespit edilmiştir. Ayrıca SFAS 131 standardı ile bölümler arası fiyatlandırma prosedürlerinin açıklanması zorunluluğu, maliyet analizlerinde hataları azaltan bir etki yarattığı belirlenmiştir. Berger ve Hann (2003) tarafından yapılan çalışma ile

SFAS 131 standardı ile hazırlanmış bölümsel raporlar, SFAS 14 standardı uygulamalarıyla karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak SFAS 131 standardı uygulamalarında daha çok bölüm ve detaylı bölüm bilgilerine yer verildiği tespit edilmiştir. Fakat yatırımcılar bu artışın çeşitli analizler yapabilmek için halen yeterli olmadığını belirtmiştir. Ayrıca yeni standartla geçmişte bölüm bilgilerini gizleme amacıyla olan şirketlerin, daha şeffaf oldukları tespit edilmiştir. Bu davranış değişikliğine, SFAS 131 standardının uzun vadede şirketlerin görünümüne ve piyasa değerlerine olumlu katkılar sağlayacağı görüşünün etkili olduğu belirlenmiştir. Ettredge, Kwon, Smith ve Zarowin (2005) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile hazırlanmış bölümsel raporların, yatırımcılara şirketin performansı hakkında detaylı bilgiler verdiği belirlenmiştir. Ayrıca gelecekteki nakit akışları hakkında verdiği bilgilerle, şirket yöneticilerine gelecekle ilgili kararların alınmasında önemli yararlar sağlayacağı tespit edilmiştir. SFAS 131 standardı ile bölüm sayılarında artış olan ve bölüm bilgilerini daha detaylı paylaşan şirketlerin gelecekte elde edecekleri gelirlerinde, önemli oranda artışlar yaşanabileceği belirlenmiştir. Park (2010) çalışmasında, SFAS 131 standardının açıklanacak bölüm bilgi miktarında önemli artışlar sağlayacağını tespit edilmiştir. Ayrıca SFAS 131 standardının uygulanması ile birlikte standardı uygulayan işletmelerin bölüm gelirlerinde, SFAS 14 standardı verileri ile karşılaştırıldığında kayda değer bir artış sağlandığı tespit edilmiştir. Bu artışın en önemli sebebi olarak, artan bölüm bilgileri ile birlikte yatırımcıların işletmeye olan güvenlerinin artması ve işletmenin gelecek projeksiyonunu daha doğru yapabilmeleri, etken faktörler olarak tespit edilmiştir. Fakat standart değişiminin sektör performanslarına olumlu veya olumsuz bir etkisi tespit edilememiştir. Ayrıca çalışmanın öneri kısmında, yeni standartla, azalan coğrafi bölüm ve bölümlendirmenin artmasının uzun vadede şirket performansına olumlu katkılar sağlayacağı öngörülmüştür.

Literatürde bölümsel raporlamanın şirketler açısından önemini vurgulayan birçok çalışma bulunmasına rağmen karşıt bir durumda yaşanmaktadır. Bazı şirketler, yaşanan aşırı rekabetten dolayı, finansal bilgilerinin bölümsel detaylarını kamuoyu ile paylaşmaktan çekinmektedir. Bu durum da bölümsel raporların detaydan uzak hazırlanmasına sebep olmaktadır. Bu konu hakkında da literatürde birçok çalışma bulunmaktadır.

Harris (1998) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda, şirketlerin SFAS 14 standardını uygularken rekabet ortamını düşünerek, bölümsel raporlamada daha az bölüm ve bölümsel bilgiyi kamuoyu ile paylaşmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Şirketlerin bu çabaları ile pazar paylarını korumayı amaçladıkları belirlenmiştir. Tang, Roger ve Zhao (1999) tarafından, dünyanın en büyük 500 şirketinin 120'sinin, SFAS 131 standardını uygulama durumlarının tespitine yönelik yapılan çalışma sonucunda, çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan şirketlerin tamamının SFAS 131 standardının temel kurallarını tamamen uyguladıkları tespit edilmiştir. Fakat bunun yanında çeşitli eksikliklerde tespit edilmiştir. Farklı coğrafyalarda faaliyet gösteren bu şirketlerin coğrafi bölümlendirmeye yeteri kadar önem vermedikleri ve detayları açıklamaktan çekindikleri belirlenmiştir. Ayrıca, bölümlere arası yapılan satışlarda, satış fiyatının hangi yöntemlerle tespit edildiğinin dipnotlarda yeterince açıklanmadığı tespit edilmiştir. Son olarak büyük müşterilere yönelik bölümsel raporlama bilgilerinin açıklanmasında, rekabet yönlü çekincelerden dolayı, eksiklikler görülmüştür. Görülmektedir ki dünyanın en büyük şirketleri de olsa, özellikle rekabet ortamı düşünülerek bazı bölüm bilgilerinin açıklanması, şirket yönetimleri tarafından uygun görülmemektedir. Deppe ve Ömer (2009) tarafından yapılan çalışmada ise, SFAS 131 standardının temelini oluşturan yönetim yaklaşımının, rakiplere şirketler hakkında daha detaylı bilgiler vereceğinden, rekabet açısından olumsuz bir ortam yaratacağı düşünülmektedir. Ayrıca detaylanan bölümsel raporlar, bölümsel raporlama maliyetlerini arttıracığından, şirketlerin bu konuda önlem almasına sebep olabilecektir. Bu durum da, bölümsel raporlarda beklenen daha çok bölüm ve finansal bilgi açıklanması ortamını engeller bir ortam yaratabilecektir. Ettredge, Kwon ve Smith (2002) tarafından yapılan çalışmada, şirketlerin SFAS 131 standardı hakkındaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya katılan şirketlerin çoğunun SFAS 131 standardının uygulanmasına karşı çıktıkları tespit edilmiştir. Karşı olan şirketlerin, SFAS 131 standardının uygulanmaya geçmesi ile beraber, kamuoyuna açıklanacak bölümsel bilgi miktarlarının artması yoluyla, şirketlerinin gerçek durumunun ortaya çıkması ile müşterileri ve tedarikçileri ile olan pazarlık şanslarının azalacağını düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca rakiplerin şirketler hakkında daha fazla bilgi edinmesi ile birlikte rekabet anlamında zor duruma düşeceklerini düşündükleri tespit

edilmiştir. Bu durumdan hareketle benzer tepkilerin, UFRS 8 standardının uygulanmaya başlaması ile ortaya çıkabileceği öngörülebilir. Botosan ve Stanford (2005) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise, SFAS 14 standardının uygulandığı dönemde rekabetin yoğun olduğu sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin bölümsel bilgileri kamuoyundan mümkün olduğu kadar gizleyerek satışlarını ve kârlılıklarını koruyabildikleri tespit edilmiştir. SFAS 131 standardı ile daha çok bilgiyi kamuoyuna açıklama konusunda zorlanan şirketlerin, geçmişten gelen alışkanlıkla bölümsel bilgileri gizleme yoluna gittikleri tespit edilmiştir. Şirketlerin sadece yüzde 34'üne tekabül eden bölümlerini bölümsel raporlamada kamuoyu ile paylaştıkları belirlenmiştir. Bu oranın şirket bütününde çok düşük olduğu ve arttırılmasının gerektiği belirtilmiştir. Geltmeyer (2009) tarafından yapılan araştırmada UMS 14R standardını uygulayan ve araştırmaya katılan 150 şirketin 102'sinin, birincil bölümsel raporlama olarak faaliyet bölümlerini tercih ettiği tespit edilmiştir. Şirketlerin sadece 30'u birincil bölümsel raporlama olarak coğrafi raporlamayı tercih ettiği belirlenmiştir. Ayrıca şirketlerin 18'i tek bir ülkede faaliyet gösterdiklerini ileri sürerek, faaliyet yapısına göre düzenlemiş bölümsel raporlamayı tercih ettiklerini belirtmiştir. UFRS 8 standardının, uygulamanın resmi olarak başladığı tarihten önce uygulanmaya izin veren yapısını dikkate alarak, 2006 yılı finansal raporlarında, UFRS 8 standardını uygulamaya başlayan şirket sayısı ise sadece 1'dir. Sonuç olarak UMS 14R standardı daha çok bölümü ve bilgiyi kamuoyuna açıklamaya zorlasa da, şirketlerin rekabet ortamını düşünerek bundan kaçınma yoluna gittikleri belirlenmiştir.

SFAS 131 standardı ile birlikte gelen en önemli değişikliklerden biri coğrafi bölümlendirmenin ilgili işletmelerde zorunlu hale getirilmesidir. Bu durum, coğrafi raporlamanın getirdikleri ve götördükleri hakkında literatürde birçok çalışma yapılmasını sağlamıştır.

Graham, Morrill ve Morrill (2005) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile beraber zorunlu hale gelen coğrafi bölümlendirmenin, Kanada'da faaliyet gösteren şirketlerin piyasa değerlerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda coğrafi bölüm bilgilerini açıklayan şirketlerin açıklamayanlar ile karşılaştırıldığında, piyasa değerlerini reel anlamda daha çok arttırdıkları tespit edilmiştir. Ayrıca coğrafi bölümlendirme yapan şirketlerin yatırımcılarına vermiş

olduğu güvenin yapmayan şirketlere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hope, Kang, Wayne ve Vasvari (2009a) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise, coğrafi bölümlendirmenin ABD’de faaliyet gösteren şirketlerin yurtdışı gelirlerine ve piyasa değerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda coğrafi bölümlendirme uygulayan, bölüm sayılarını ve bölüm bilgilerin arttıran şirketlerin yurtdışı gelirlerinde reel anlamda artışlar sağlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu şirketlerin piyasa değerlerinin de böyle bir durumdan olumlu etkilendiği belirlenmiştir. Wayne (2000) tarafından yapılan benzer bir çalışmada, SFAS 131 standardındaki coğrafi bölümlendirme uygulamalarının şirket değeri üzerine etkilerinin tespiti amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda yukarıdaki çalışmaların tam tersi, coğrafi bölümlendirme faaliyetlerinin şirket değerine dikkate değer ölçüde olumlu katkı sağlamadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple FASB tarafından zorunlu hale getirilen coğrafi bölümlendirme uygulamasının tekrardan gözden geçirilmesi önerisinde bulunulmuştur. Yine Hope, Wayne ve Winterbotham (2006) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile artan bölüm sayısı ve finansal bilgi miktarı sayesinde finansal tablo kullanıcılarının daha doğru analizler yapabileceği ve bunun şirket değerine olumlu katkılar sağlayacağı vurgulanmıştır. Fakat ikincil raporlama olarak tercih edilen coğrafi bölümlendirmede detaylı bölüm bilgilerine yer verilmemesi sebebiyle, yapılan analizlere ve şirket değerine bu durumun olumlu katkı sağlayamayacağı belirlenmiştir. Yine FASB’a coğrafi bölümlendirme ile ilgili düzenlemenin yeniden gözden geçirilmesi tavsiyesinde bulunulmuştur.

Literatür taraması sonucunda belli bir başlık altında toplayamadığımız birçok çalışmanın da bulunduğu tespit edilmiştir.

Maines, Mcdaniel ve Harris (1997) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile UMS 14R standardının yatırımcı kararlarına etkisi araştırılmıştır. Her iki standardında bir önceki benzerleri ile karşılaştırıldığında yatırımcılara analiz konusunda daha faydalı oldukları tespit edilmiştir. SFAS 131 standardının yönetim yaklaşımı ile içsel raporlamadan gelen bölümsel bilgilerinin, UMS 14R standardının dışsal raporlamadan gelen bölüm bilgilerine göre borsa yatırımcısına daha yararlı sonuçlar sağlandığı belirlenmiştir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, kural bazlı hazırlanmış olan UMS 14R standardını uygulayan işletmelerin üretmiş olduğu bölümsel raporlamaların stabil yapılarının, şirketlerin özel

durumlarını yansıtamaması ve yatırımcıların analizlerine farklı bir boyutlar getirememesidir.

Herrman ve Wayne (1996) tarafından yapılan çalışmada, şirketlerin bulunduğu ülkeler ve büyüklüğü ile bölümsel raporlama kaliteleri arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Avrupa’da, Fransız ve İngiliz şirketlerinin daha çok bölümsel bilgiyi kamuoyu ile paylaştıkları tespit edilmiştir. Şirket büyüklüğünün bölüm başına açıklanan finansal bilgi ile doğru orantıda olduğu belirlenmiştir. Ayrıca şirketlerin sadece belirli bir kısmının coğrafi bölümlendirme yapmayı tercih ettiği tespit edilmiştir. Sadece ülke dışından kaynak teminini hedefleyen şirketlerin veya o ülkelerdeki yatırımcıları hedefleyen şirketlerin coğrafi bölümlendirmeler yaptıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, bölümsel raporlamanın şirketlere önemli oranda olumlu veya olumsuz bir etkisi tespit edilememiştir.

Street ve Nichols (2002) tarafından yapılan çalışmada UMS 14 standardı uygulamaları ile UMS 14R standardı uygulamaları karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda UMS 14R standardı ile bölüm sayısında ve bölümsel bilgi miktarında çok büyük oranda artış sağlandığı, coğrafi bölümlendirmede şirketlerin daha çok bilgiyi paylaştıkları ve bölümsel raporlar ile konsolide finansal tabloların tutarlılığının arttığı tespit edilmiştir.

Kinsey-Prather ve Meek (2004) tarafından yapılan çalışmada UMS 14R standardının şirketlerin bölümsel raporlama faaliyetlerine etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucunda UMS 14R standardının, şirketlerin bölümsel raporlamadaki bölüm sayısını ve kamuoyuna açıklanan bilgi miktarını arttırdığı tespit edilmiştir. Ayrıca bazı şirketlerin UMS 14R standardının şartlarına uygun olmayan tarzda, bölümsel raporlama ile birlikte çok az miktarda bölümsel bilgiyi kamuoyu ile paylaştıkları tespit edilmiştir.

Talha, Sallehuddin ve Mohammad (2006) tarafından yapılan çalışmada, UMS 14R standardının, Malezya’da faaliyet gösteren şirketlerin rekabet gücüne etkilerinin tespiti amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda iki temel sonuca ulaşılmıştır. İlki, UMS 14R standardı ile şirketlerin daha çok bölümsel bilgiyi kamuoyu ile paylaşması, rekabet gücünü olumsuz etkileyecektir. Diğer sonuç ise, UMS 14R

standardı ile daha detaylı hazırlanacak bölümsel raporlamalar ile birlikte şirketler hakkında daha ayrıntılı analiz yapma imkânı sağlayacaktır.

Pajrok (2008) tarafından yapılan çalışmada, konaklama muhasebesinde bölümsel raporlama ve uluslararası muhasebe standartları uygulamalarının konaklama işletmelerine sağlayacağı katkılar belirtilmiştir. Bu çerçevede uluslararası muhasebe standartlarının ve bölümsel raporlama uygulamalarının eksiksiz gerçekleştirilmesi ile birlikte finansal tablo kullanıcılarına daha doğru, detaylı ve güncel bilgiler aktaracağı belirtilmiştir. Ayrıca bu durumun işletme değerine uzun vadede olumlu katkılar sağlayabileceği ileri sürülmüştür.

Karamjeet (2010) tarafından yapılan çalışmada Hindistan, ABD ve Japonya'daki işletmelerin bölümsel raporlama uygulamaları karşılaştırılmıştır. ABD ve Japonya bölümsel raporlamada SFAS 131 standardını kullanmaktadır. Hindistan'da ise, AS 17 isimli fakat SFAS 131 standardının tamamen benzeri bir bölümsel raporlama standardı kullanılmaktadır. Üç ülkede de temel bölümsel raporlama uygulamalarında bir farklılık tespit edilememiştir. Özelde tespit edilen en temel fark ise, Hindistan'da faaliyet gösteren şirketlerin birçoğunun, bölümler arası yapılan mal ve hizmet transferlerine bölümsel raporlamada yer vermemesidir. Amerikan ve Japon şirketlerinde böyle bir problem tespit edilmemiştir.

Aitken, Hooper ve Pickering (1997) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile gelen yönetim yaklaşımı ile bölümsel raporlarda yayınlanacak bilgilerin yöneticiler tarafından belirlenmesinde etkili olan faktörlerin tespiti amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda yönetici tarafından belirlenecek bölümsel raporlama yapısını etkileyen dört faktör tespit edilmiştir. Bunlar (1) firma büyüklüğü, (2) bulunduğu sektör, (3) ortaklık yapısı ve (4) halka açılma oranı olarak sıralanabilir.

Joong-Seok (2010) tarafından yapılan çalışmada, SFAS 131 standardı ile zorunlu hale gelen ara dönem bölümsel raporlama uygulamasının şirketlerde yaratmış olduğu tepkilerin tespiti amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, şirketlerin büyük çoğunluğunun ara dönem bölümsel raporlama uygulamalarına negatif bir tepkisinin bulunmadığı ve önemli bir gereksinimi karşıladığı görüşünün hakîm olduğu tespit edilmiştir. Fakat küçük bir kesimde ise, ara dönem bölümsel raporlamanın gereksiz olduğu ve iş yükünden başka bir şey getirmeyeceği

düşüncesinin var olduğu belirlenmiştir. Fakat bu durumunda zamanla aşılabacağı belli bir süre sonra tepkilerin olumluya döneceği görüşü ileri sürülmüştür.

Bölümsel raporlama ile ilgili Türkiye’de yapılmış olan çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Yapılan literatür araştırmasında aşağıda belirtilen çalışmalara ulaşılmıştır.

Sönmez (2004) tarafından yapılan çalışmada Türkiye’de uygulanan ilk bölümsel raporlama standardı olan 11 Nolu Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca UMS 14 standardı ile karşılaştırılarak, farklar bir örnek uygulama ile ortaya konmuştur. Ersoy (2004) tarafından yapılan çalışmada ise 11 Nolu Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı ile bir benzeri olan UMS 14 standardının karşılaştırılması yapılmış ve bir uygulama örneği aktarılmıştır. Ayrıca çalışmada finansal bilgilerin kamuoyu ile paylaşılmasının önemine değinilmiştir. Gücenme ve Arsoy (2004) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, TMS 14 standardı ile ilgili genel bilgiler verilmiş ve bir uygulama örneği aktarılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, her geçen gün büyüyen Türkiye’deki şirketlerinde bölümsel raporlama ihtiyacının her geçen gün arttığı belirtilmiştir.

UMS 14 standardı ile ilgili Türkiye’de yapılan tek tez çalışması yüksek lisans düzeyinde Tamer (2006) tarafından yapılmıştır. Tezde UMS 14 standardının şartları açıklanmış ve standardın Türkiye’de kullanım düzeyini açıklayan bir uygulama çalışması aktarılmıştır.

4.2. UFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI SONRASI

UFRS 8 standardı 01 Ocak 2009 tarihinde uygulanmaya başlandığından, literatürde standardın uygulaması ile ilgili çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Literatürde UFRS 8 standardı ile ilgili çalışmalar, daha çok standardın tanımlanması, getirdikleri ve diğer bölümsel raporlama standartları ile farklarının tespiti üzerinde yoğunlaşmıştır.

Queree ve Yeoh (2006) çalışmalarında, UFRS 8 standardının bölümsel raporlamanın temelinde önemli değişiklikler yapacağını belirtmişlerdir. Yeni standardın getireceği en önemli değişiklik, tüm bölümsel raporlamada yönetim yaklaşımının ve içsel raporlama uygulamalarının hâkim olacaktır. Bu durumun sağlayacağı en önemli avantajın, bölüm bilgilerinin daha kullanışlı hale gelebileceği beklentisidir. Fakat en önemli dezavantajının ise, bölüm bilgilerinin diğer işletme bilgileri ile karşılaştırma imkânının azalacağı şüphesidir.

Medina (2007) tarafından UFRS 8 standardı ile ilgili yapılan değerlendirmede çeşitli sonuçlara varılmıştır. UFRS 8 standardı ile birlikte US GAAP standartları arasındaki farkın giderilmesi için çok önemli adımlardan biri atılmıştır. SFAS 131 standardındaki yönetim yaklaşımını temel alan UFRS 8 standardı, uygulandığı ilk yıllarda şirketlerin bölümsel raporlama maliyetlerini bir nebze arttıracığı beklenmesine rağmen, bölümsel raporlamanın daha detaylı hale gelmesi ile birlikte uzun vadede şirket kârlılıklarına olumlu katkılar sağlayacağı beklenmektedir.

Hussain (2007) tarafından yapılan çalışmada, UFRS 8 standardının getirebileceği olumsuzluklar incelenmiştir. Standardın temelini oluşturan “Yönetim yaklaşımı” ile oluşturulan bölümsel raporlar yöneticiler gözüyle hazırlandığı için çoğu zaman yatırımcılar için gerekli olan finansal bilgileri içermeyecektir. Ayrıca çok detaylı hazırlanan bölümsel raporlamalar temel analizleri güçleştirebilecektir. UFRS 8 standardına getirilen bir diğer eleştiri ise, bölümsel raporlama faaliyetlerinin maliyetlerinde önemli bir artış sağlayacak olmasıdır. Burada işletmelerin fayda maliyet analizlerini dikkatli yapmaları önerilmektedir.

Hessling ve Jaakola (2007) tarafından yapılan çalışmada, UFRS 8 standardı hakkında şu sonuçlara ulaşılmıştır. Şirketlerde UFRS 8 standardının adaptasyon süreci doğru yönetilirse, bölümsel raporlama kalitesinde artış sağlanacağı düşünülmektedir. Ayrıca uzun vadede bölümsel raporlamadan elde edilen bilgilerin, finansal tablolardan elde edilecek bilgilerden daha çok bilgi ve fikir verici olacağı beklenmektedir. Ayrıca, günümüz uygulamaları incelendiğinde bazı firmaların, bölümsel raporlamayı organize ederken hala UMS 14R standardı kurallarına göre hareket ettikleri tespit edilmiştir. Oysa UFRS 8 standardı şirketlere bölümsel raporlamada önemli kolaylıklar tanımakta ve UMS 14R standardındaki iki

farklı(faaliyet-coğrafi) bölümlendirme faaliyetini birleştirme imkânı tanımaktadır. UFRS 8 standardı şartlarına tam olarak uygun bölümsel raporlama gerçekleştirilirse, bölümsel raporlamanın finansal tablo kullanıcılarına daha detaylı bilgiler vereceği beklenmektedir.

Bens ve Berger (2009) çalışmalarında, şirketlerin bölümsel raporlama sistemlerini oluştururken ki gönüllük durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bölümsel raporlamanın getirdiği özel maliyetlerin bölümsel raporlamanın içeriğini etkileme düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bölümsel raporlama yapısını oluşturmada tek bölümlü şirketlerin çok bölümlü şirketlerden farklı davranış yapıları sergiledikleri tespit edilmiştir. Tek bölümlü şirketlerin bölümsel raporlama konusunda özel maliyetleri ve rekabet ortamını bahane ederek gönülsüz davrandıkları tespit edilmiştir. Çok bölümlü şirketlerde ise, bölüm ve özel maliyetlerin, bölümsel raporlamayı ve kamuoyuna açıklanacak bilgi miktarını etkileyen en önemli unsur olduğu edilmiştir. Ayrıca, çok bölümlü yapıya sahip bazı şirketlerin, bölümsel raporlama faaliyetlerini organize ederken her bir bölümün bilgi edinme maliyetini de dikkate alarak, ana faaliyet bölümlerini görmezden gelerek, sözde bölümler oluşturma yoluna başvurdukları tespit edilmiştir. Böylece, rekabet ortamı içerisinde rakip firmalara ana faaliyet konularında fazlaca bilgi verilmemesinin amaçlandığı belirlenmiştir.

Derarca (2009) tarafından yapılan çalışmada, UFRS 8 standardının muhtemel getirileri, UMS 14 standardı ile karşılaştırılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede beklenen getiriler şu şekilde sıralanmıştır:

- Bölümsel raporlama yapısının değişmesi ile daha çok bölüm ve bölüm bilgisi kamuoyuna açıklanacaktır.
- Bölüm yöneticilerinin yönetim faaliyetleri, üretilen daha detaylı bölüm bilgileri ile daha kolay hale gelecektir.
- Daha detaylı açıklanacak bölümsel raporlar, finansal tablo kullanıcılarına daha doğru kararlar alma imkânı tanıyacaktır.

Pelaez, Lara ve Gine (2009) tarafından yapılan araştırmada, ABD'de 2001 - 2006 yılları arasında faaliyet gösteren şirketler tarafından bölümsel raporlamada

açıklanan bilgi miktarı ile şirket kârlılıkları ve sermaye maliyetleri ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucuna bölümsel raporlamada açıklanan bilgi miktarı ile kârlılık ve sermaye maliyeti arasında olumlu bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum, bölümsel raporlamanın şirketler için ne kadar önemli olduğu gösteren önemli bir kanıttır.

Benjamin vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada, Malezyalı şirketlerin bölümsel raporlamayı kullanma düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda, Malezya'da faaliyet gösteren şirketlerin büyük çoğunluğunun faaliyet bölümleri raporlarında, standart şartlarını tam olarak uygulamadıkları tespit edilmiştir. Bunun en temel sebebinin de, şirketlerin birçoğunun yüksek kâr marjları ile çalışması ve bu kâr marjlarını kaybetme korkusundan kaynaklandığı belirlenmiştir. Ayrıca bölümsel raporlama zorunluluğu bulunmayan şirketlerin finansal raporlarının da, diğer gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, şirketler hakkında yeteri kadar bilgi aktaramadığı belirlenmiştir. Dünyada yaşanan ekonomik sıkıntılara paralel olarak Malezya'da bulunan şirketlerde benzer problemler içindedir. Azalan kâr oranları ile birlikte şirketler, ortaklarına ve yatırımcılarına karşı daha sorumlu hale gelmişlerdir. Böyle bir ortamda finansal raporlamanın daha saydam hale gelmesi ile bölümsel raporlama uygulamaları şirketler açısından daha önemli hale gelmiştir. Sonuç olarak UFRS 8 standardı uygulamalarının, şirketlerin bölümsel raporlamaya olan ilgilerini attıracağı beklenmektedir.

Ettredge ve Wang (2010) tarafından yapılan çalışmada, bölüm gelirlerinin detaylı bir şekilde açıklanmasının şirkete ve yatırımcılara sağladığı avantajlar ve ortaya çıkardığı dezavantajlar tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda şirketlerin bölümsel raporlamada bölüm gelirlerini; rekabet riskini ve bilgi edinme maliyetini dikkate alarak özet olarak sunma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında yatırımcıların tam tersi, şirketlerin bölümsel raporlamada bölüm gelirlerini detaylı bir şekilde sunmaları gerektiği düşüncesine sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun sebebi olarak da şirketlerin konsolide tablolardaki gelir rakamlarının şirketin mevcut durumu ve geleceği hakkında karar almada yeterli olmadığı görüşünün hakîm olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun, bölümsel raporlamada şirket

yönetimleri ile yatırımcılar arasında açıklanacak bilgilerin içeriği konusunda görüş ayrılıkları ve çatışmalar yaşanmasına sebep olduğu belirlenmiştir.

Vanofferen (2010) tarafından yapılan çalışmada bölümsel raporlama ile ilgili aşağıdaki durumlar tespit edilmiştir:

- Finansal tablo kullanıcıları, bölümsel raporlamada öncelikle net satış rakamlarını dikkate almaktadır.
- Bölümsel raporlamada standardın getirdiği zorunluluklar, profesyonel gerekliliklerden daha önce dikkate alınmaktadır.
- Finansal tablo kullanıcıları, bölümsel raporlamada bölüm bütçelerine de yer verilmesi gerektiğini düşünürken, finansal tablo düzenleyicileri buna karşı çıkmaktadır.
- Bölümsel raporları kullananlar bölüm bilgilerinin daha detaylı açıklanması gerektiğini desteklerken, bölümsel raporları düzenleyenler tam tersini düşünmektedir.
- Bölüm bilgileri finansal tablo kullanıcıları tarafından en çok günümüz ve gelecekteki şirket risklerini tespit etmek amacı ile kullanılmaktadır.

Hemm ve Valenza (2010) tarafından yapılan çalışma ile UFRS 8 standardının Fransa'da faaliyet gösteren 40 büyük şirkete adaptasyon aşamasında, şirket bölümlendirmesine ve bölüm bilgilerine olan etkisinin tespiti amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda, UFRS 8 standardı yürürlüğe girdikten sonra, Fransa'da faaliyet gösteren büyük şirketlerin açıklamış oldukları bölümlendirme sayılarında ve bölüm gösterge sayılarında belirgin bir artış yaşanmadığı tespit edilmiştir. Bölümsel raporlamada SFAS 131 standardının Amerikan şirketlerinde yaratmış olduğu olumlu etkinin Fransız şirketlerinde görünmemesinin sebebi olarak, araştırmanın uygulandığı şirketlerin yapısı ve yönetim kültürlerinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Amerikan şirketlerinin Fransız şirketlerine göre daha büyük ve küresel şirketler olması buradaki en büyük etken olarak belirlenmiştir. Ayrıca Amerikan şirketlerinin halka açıklama oranlarının çok yüksek olması bu durumu doğuran bir diğer etken olarak tespit edilmiştir.

Khatri ve Master (2010) tarafından UFRS 8 standardının değerlendirildiği çalışmada, yeni standardın en önemli olumsuz yanının, yönetim yaklaşımı ile her şirketin farklı tipte bölümsel raporlama formatları uygulayabilme ihtimalinin, şirketlerin karşılaştırma imkânını azaltabileceği öngörüsüdür. Fakat bunun yanında yönetim yaklaşımı ile düzenlenecek bölümsel raporların, yönetim kararlarının alınmasında kolaylıklar sağlayacağı ve finansal tablo kullanıcılarına yönetici gözü ile bölüm bilgilerini aktaracağı beklentisidir.

UFRS 8 standardının uygulama geçmişinin çok fazla olmaması, yeni standardın işletmelere getirdiği avantaj ve dezavantajları tespit eden çalışmaların yeni yeni ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Tam etkinin anlaşılabilmesi için konu ile ilgili birçok çalışmanın daha yapılması gerekmektedir.

TFRS 8 standardının 2009 yılında uygulamaya girmesi sebebiyle Türkiye’de de konu ile ilgili yapılmış olan çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Yapılan literatür araştırmasında aşağıda belirtilen çalışmalara ulaşılmıştır.

Öztürk (2008) tarafından yapılan çalışmada, TFRS 8 standardının genel şartları örneklerle açıklanmış ve TMS 14 standardı ile olan farklar ortaya konulmuştur. Arsoy (2008) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ise, TFRS 8 standardının genel şartları açıklanmış ve TMS 14 standardı ile olan farklar ortaya konulmuştur. Güngörmüş ve Uyar (2009) tarafından yapılan çalışmada ise, TFRS 8 standardının genel şartları açıklanmış ve bir uygulama rneği paylaşılmıştır. Uyar ve Güngörmüş (2009) bir başka çalışmalarında ise, TFRS 8 standardının Türkiye’de kullanım düzeyini açıklayan bir uygulama çalışması aktarmışlardır. Ömürbek ve zdemir (2009) tarafından yapılan farklı bir çalışmada ise, İMKB-100 şirketlerinde TFRS 8 standardının coğrafi bölümlendirme uygulama düzeyleri ortaya konmuştur.

TFRS 8 standardı ile ilgili Türkiye’de yapılan bir adet doktora, üç adet yüksek lisans tez çalışması bulunmaktadır. nal (2008) tarafından yapılan doktora tez çalışmasında, UFRS 8 standardının genel şartları detaylı bir örnek uygulama ile aktarılmıştır. Özden (2009) tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasında ise, TFRS 8 standardının genel şartları uygulamalı örnekler yolu ile açıklanmış ve TMS 14 standardı ile olan farklar ortaya konulmuştur. zdemir (2009) tarafından yapılan çok benzer bir yüksek lisans tez çalışmasında ise, TFRS 8 standardının genel şartları

uygulamalı örnekler yolu ise açıklanmıştır. Poroy (2009) tarafından yapılan bir diğer yüksek lisans tez çalışmasında ise, TFRS 8 standardının genel şartları açıklanmış ve İMKB-100 şirketlerinde TFRS 8 standardının uygulama düzeyleri ortaya konmuştur.

5. BÖLÜMSSEL RAPORLAMA STANDARTLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

5.1. UMS 14 İLE UMS 14R STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR

UMS 14 standardı 1981 yılında yürürlüğe girmiş olup, 01 Temmuz 1998 tarihinde revize edilerek UMS 14R adıyla tekrardan yayınlanmıştır. UMS 14 standardının revizyon çalışmaları IASC ve FASB tarafından ortaklaşa olarak gerçekleştirilmiştir.

UMS 14 standardında hasılatlar, varlıklar ve diğer sonuçlar iki farklı açıdan (Faaliyet-Coğrafi Bölümler) bölümlendirilmektedir. UMS 14 standardı, ABD'de uzun süre kullanılan SFAS 14 standardına çok benzer bir yapıya sahiptir. Fakat UMS 14 standardında en çok eleştirilen durum, açıklanan bilgilerin kullanıcılarına gelecekle ilgili öngörü yapmada yeteri kadar rehberlik edememesidir (Hessling ve Jaakola, 2007: 7).

UMS 14R standardı ile gelen en önemli değişiklik, raporlanan bölümlerin tespitinde rehberlik edecek çok detaylı kuralların konulmuş olmasıdır. İşletmeler bölümlendirme yaparken faaliyet ve coğrafi bölümlendirme türlerinden birini birincil bölümsel raporlama, diğerini ise ikincil bölümsel raporlama olarak seçmelidir. IASC'ın UMS 14R standardı ile amacı, işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan risk ve getiri oranlarının daha doğru bir biçimde tespitinin sağlanmasıdır. UMS 14R standardı, birincil bölümlendirmede açıklanması zorunlu bilgi miktarını da önemli oranda arttırmıştır. Bölümsel raporlamada UMS 14 standardında geçerli olan finansal tabloların konsolidasyon esasları UMS 14R standardında da aynen geçerlidir. UMS 14 R standardında, UMS 14 standardının aksine varlıkların bölümsel raporlamada

gösterilmesi konusunda çok kesin kurallar bulunmaktadır. UMS 14 standardında bu durum esnek bırakılmıştır. UMS 14R standardının kabul edilmesinin bir diğer sebebi de, işletmeler arasında karşılaştırma yapabilmeye olanak sağlamasıdır (Hessling ve Jaakola, 2007: 7-8).

Street ve Nichols (2002) tarafından yapılan çalışmada UMS 14 standardı uygulamaları ile UMS 14R standardı uygulamaları karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda dört çarpıcı sonuca ulaşılmıştır. Bunlar sırası ile aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

- UMS 14R standardı ile bölüm sayısında çok büyük oranda artış sağlanmış ve şirketlerin genelde birincil bölümlendirme olarak faaliyet bölümlendirmesini tercih ettikleri belirlenmiştir.
- Coğrafi bölümlendirmede şirketlerin daha şeffaf davrandıkları ve daha çok bilgiyi paylaştıkları belirlenmiştir.
- Kamuoyu ile paylaşılan bölümsel bilgi miktarında büyük oranda artış sağlanmıştır.
- Bölümsel raporlar ile konsolide finansal tabloların tutarlılığı artmıştır.

5.2. SFAS 131 İLE SFAS 14 STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR

SFAS 131 standardı, SFAS 14 standardının mevcut bölümsel raporlama ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmesi sebebiyle, FASB tarafından 15 Aralık 1997 tarihinde yayınlanmıştır. SFAS 131 standardı ile birlikte bölümsel raporlamada önemli yapısal değişiklikler yaşanmıştır.

SFAS 131 standardı ile SFAS 14 standardının karşılaştırarak aralarındaki farkların tespitine yönelik yapılan çalışmada Tablo 1'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 1. SFAS 131 Standardı İle SFAS 14 Standardının Karşılaştırılması

SFAS 131	SFAS 14
Bölümsel raporlama “Yönetim Yaklaşımı” temel alınarak, organizasyon yapısına göre şekillendirilir.	Bölümsel raporlama şirketin ürün ve hizmetleri temel alınarak şekillendirilir.
Tüm şirketler ara dönem bölümsel raporlar düzenlemek zorundadır.	Ara dönem bölümsel raporlama düzenleme, şirketlerin isteklerine bırakılmıştır.
Tüm şirketler bölümsel raporlarında ürün, coğrafi ve önemli müşteri bölümlerine yer vermek zorundadır.	Şirketler önemli görüyorsa bölümsel raporlarında coğrafi bölümlere yer verebilmektedir.
Coğrafi bölümlendirmelerin ülke bazında raporlanması gerekmektedir.	Şirketler varsa önemli müşterilerini bölümsel raporlarında göstermek zorundadır.

Kaynak: Nichols ve Street, 1999: 39.

5.3. SFAS 131 İLE UMS 14R STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR

Bölümsel raporlamada SFAS 131 ve UMS 14R standartlarının farklı avantajları bulunmaktadır. Yönetim merkezli yapılandırılan SFAS 131 standardında, bölüm raporlama oluşturulurken kurumsal yapı dikkate alınarak yöneticilerin faaliyetlerini destekleyici bir bölümlendirme gerçekleştirilmektedir. Böylece yöneticilerin tutarsız kararlar vermelerinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Risk ve getiri merkezli yapılandırılan UMS 14R standardında ise, bölümsel raporlama ile birlikte işletmelerin ekonomik kriterlerine yoğunlaşmış ve riskin minimuma, getirinin ise maksimuma çıkarılması amaçlanmıştır. Direkt olarak yöneticilere günlük bilgi aktarma amacı bulunmamaktadır. Kullanıcılar tarafından daha çok tercih edilen SFAS 131 standardı, yönetim yaklaşımından ve işletme faaliyetlerini daha kusursuz işlettiğinden dolayı tercih edilmektedir (Veron, 2007: 4).

5.4. UFRS 8 İLE SFAS 131 STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR

UFRS 8 standardı ile SFAS 131 standardı karşılaştırıldığında ortaya çıkan farklar üç madde de özetlenmiştir (www.iasplus.com, 15.02.2010):

- UFRS 8 standardında duran varlıklar, maddi ve maddi olmayan duran varlıklar olmak üzere iki grupta toplanmıştır. SFAS 131 standardında ise bu ayırım yapılmamış ve duran varlıklar sadece sabit varlıklar olarak tanımlanmıştır.
- UFRS 8 standardında bölüm bilgileri içinde ölçülebilir yükümlülüklerinde(borçların) bulunması gerekir. SFAS 131 standardında böyle bir zorunluluk yoktur.
- SFAS 131 standardında faaliyet bölümleri mamül ve hizmet temelli olarak belirlenir. UFRS 8 standardında ise, faaliyet bölümleri şirketin üst yönetiminin belirlediği temel bölümlendirme prensipler çerçevesinde belirlenir. Bu anlamda UFRS 8 standardı, bölümlendirmede yöneticilere büyük bir özgürlük alanı tanımaktadır.

UFRS 8 standardı ile SFAS 131 standardının karşılaştırarak aralarındaki farkları ve etkilerini tespit etmeye yönelik yapılan bir diğer çalışmada Tablo 2'deki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 2. UFRS 8 Standardı İle SFAS 131 Standardının Karşılaştırılması

UFRS 8	SFAS 131	ETKİLER
“Duran Varlıklar” terimi kullanılmıştır	“Uzun Ömürlü Varlıklar” terimi kullanılmıştır	“Uzun Ömürlü Varlıklar” terimi sadece maddi varlıkları içine alırken, “Duran Varlıklar” terimi maddi olmayan varlıkları da içine alır
Eğer düzeli olarak bilgi edinebilme imkânı varsa, “Bölüm Yükümlükleri” nin açıklanması gereklidir	Böyle bir gereklilik yoktur	“Bölüm Yükümlükleri” nin açıklanmaması bazı finansal tablo kullanıcılarını olumsuz etkileyebilir
Bölümsel raporlama yapısı şirketin organizasyon yapısına uygun olarak Mamül/Hizmet türleri ve coğrafi yapı dikkate alınarak oluşturulur	Bölümsel raporlama yapısı sadece Mamül ve Hizmet türleri dikkate alınarak oluşturulur	UFRS 8 standardında coğrafi temelli bölümlendirmeye de yer verilmesi daha kullanışlı ve faydalı bölümsel bilgilerin üretilmesine olanak tanımaktadır.

Kaynak: www.pwc.com, 15.02.2010.

UFRS 8 standardı birçok konuda US GAPP tarafından yayınlanan SFAS 131 standardına benzese de bazı bölümlerde farklılıklar görülmektedir. UFRS 8 standardında faaliyet bölümlerinde açıklanan tüm bilgiler düzenli olarak bölüm yöneticisi tarafından sağlanmalıdır. SFAS 131 standardında böyle bir zorunluluk yoktur (Geltmeyer, 2009: 9).

5.5. UFRS 8 İLE UMS 14R STANDARDI ARASINDAKİ FARKLAR

UFRS 8 standardı, UMS 14R standardı yerine 2009 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. UFRS 8 standardı ile yönetim yaklaşımının temel alınması, bölümsel raporlamada gerçekleştirilen en büyük değişimdir. IASB'a göre yönetici gözüyle hazırlanmış bölümsel raporlama bilgileri, kullanıcılarına çok farklı ve faydalı bakış açıları sağlayacaktır (Hessling ve Jaakola, 2007: 4).

Bölümsel raporlamada bölüm bilgilerinin her bölüme uygun olarak farklı dizayn edilmesi gerekmektedir. UFRS 8 standardı bu anlamda ilgililere bölüm bilgilerini dizayn etmekte takdir hakkı kullanmayı elverişli kılmıştır. Bunun yanında farklı dizayn edilen bölümsel rapor toplamlarının, konsolide tabloları doğrulaması gerekmektedir. Bu farklı bölümsel raporlama uygulamalarını SEC gibi tek bir otoritenin olduğu ABD'de organize etmek nispeten kolaydır. Bu anlamda SFAS 131 standardının uygulanması ABD'de başarı ile gerçekleştirilmiştir. Fakat sermaye piyasalarında çok başlılığın yaşandığı Avrupa Birliği'nde UFRS 8 standardının istenen amaçlar doğrultusunda uygulanabilmesi oldukça zor görünmektedir (Veron, 2007: 4).

Bölümsel raporlamanın bir diğer özelliği ise, işletmelerin faaliyet bilgilerini finansal raporlarda yer alan bilgileri kullanarak açıklamaktadır. Yatırımcıların birçoğu bölümsel raporlamada daha çok bölümsel bilgiye yer verilmesini arzu etmektedir. Çünkü özellikle küçük ve orta boy yatırımcının büyük şirketler hakkında detaylı bilgi edinebilmelerinin başka bir yolu bulunmamaktadır. Küçük ve orta boy yatırımcının UFRS 8 standardının uygulamasında talep ettikleri en önemli husus

budur. Fakat küçük yatırımcının bu ısrarlarına rağmen şirketler bölümsel raporlama bilgilerini çok detaylı yayınlamaktan kaçınmaktadır (Veron, 2007: 4).

UFRS 8 standardında, her bir faaliyet bölümünün performansının bölüm yöneticisi tarafından kolayca izlenebilmesi için birçok bilginin bölümsel raporlarda bulunması gerekmektedir. UMS 14R standardında ise açıklanacak bölümsel bilgileri tercih edilirken, muhasebe politikalarına uygunluk ve finansal tablolara konsolidasyon kolaylıkları gibi kriterler dikkate alınmaktadır (www.iasplus.com, 15.02.2010).

UMS 14R standardının uygulanmasında varsa tüm şirketler için coğrafi bölümlendirme zorunluluğu bulunmaktadır. Fakat UFRS 8 standardında şirketler isterlerse yüksek maliyetleri de göz önünde bulundurarak coğrafi bölümlendirme yapmayabilirler. Yapılan bir araştırmada UMS 14R standardının kullanıldığı dönemde Avrupalı şirketlerdeki coğrafi bölümlendirme kalitesinin, SFAS 131 standardının kullanıldığı Amerikan şirketlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun sebebi yukarıda bahsettiğimiz zorunluluk farkıdır. Coğrafi bilgiler şirketlerin o ülkedeki durumlarını, ülke şartlarına göre karşılaştırabilmede önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Böylece ülke bazlı yaşanabilecek krizleri önceden fark edip, önlem alma imkânı doğabilecektir (Veron, 2007: 5).

UMS 14R standardı coğrafi bölümlendirmeyi eğer farklı ülkelerde faaliyet gerçekleştiriliyorsa zorunlu tutmuştur. UFRS 8 standardında ise, işletmenin iç yapısı bölümlendirilirken coğrafi bilgilere ve analizlere ihtiyaç vardır. Çünkü faaliyet bölümlendirmesinde örneğin hasılat veya duran varlık tanımlaması yapılırken yurtiçi ve yurtdışı ayrımının yapılması gerekmektedir. Bu tarz bilgiler UMS 14R standardında eğer oluşturuluyorsa coğrafi bölümlendirmenin içinde aktarılmaktadır. UFRS 8 standardında işletmeler isterlerse faaliyet bölümlendirmenin yanında, coğrafi veya büyük müşterilerinde bölümlendirmesini gerçekleştirebilmektedir (Geltmeyer, 2009: 5).

Özet olarak her iki standardında (UMS 14R – UFRS 8) artı ve eksi yönleri vardır. İşletmelerin büyük çoğunluğu UFRS 8 standardını kullanmayı tercih etmektedir. Şirket yöneticilerine göre, UFRS 8 standardı bölümsel raporlama maliyeti önemli ölçüde azaltacaktır. Çünkü coğrafi bölümlendirmenin zorunlu

olmadığı UFRS 8 standardı ile bu tür bir bölümlendirme yükünden kurtulmuş olacaktırlar. Finansal tablo kullanıcılarının büyük çoğunluğu ise UMS 14R standardını tercih etmektedir. Çünkü UMS 14R standardı ile sağlanan bölümsel bilgiler, daha güvenilir, istikrarlı ve karşılaştırılabilir yapıya sahiptirler. Ayrıca risk değerlemelerinin daha doğru yapılmasına olanak sağlayan bir yapısı bulunmaktadır. Bunun yanında 2005 yılından beri tüm Avrupa Birliği'ndeki firmalar tarafından uygulanıyor olması bir uygulama alışkanlığı da yaratmıştır. Denetçiler iki standart arasında tam bir tercih yapamamaları da, UFRS 8 standardının ağır bastığı gözlemlenmektedir. Denetçiler teknik anlamda bakıldığında UMS 14R standardını, kurumsal ve ticari yönden ise UFRS 8 standardını tercih etmektedir (Veron, 2007: 5).

Her ne kadar UFRS 8 standardı ilk etapta çok geniş bir alanda kabul görmese de zamanla etki alanını genişletmiştir. Fakat bölümsel raporlamada sunulacak finansal bilgilerin seçimi ve nasıl sunulacağı konusundaki tartışmalar devam etmektedir. UFRS 8 standardı, bölümsel raporlamada, finansal raporlamada kullanılan muhasebe kurallarından farklı kuralların kullanılabilmesine izin vermektedir. UMS 14R ile UFRS 8 arasındaki temel fark, UMS 14R standardında bölümsel bilgiler temel finansal tablolardan elde edilmektedir. UFRS 8 standardında da bölümsel bilgiler temel finansal tablolardan elde edilmekle birlikte, bu bilgiler bölüm yöneticiler tarafından analiz edilerek yansıtılabilmektedir (Geltmeyer, 2009: 6).

UFRS 8 standardı yönetim merkezli bölümsel raporlamayı esas almıştır. Bu amaçla UFRS 8 standardında, işletmelerin yönetimini kolaylaştırmak amacıyla raporlamada faaliyet tabanlı bir bölümlendirme tercih edilmektedir. UMS 14R standardında da amaç yönetim faaliyetlerini kolaylaştırmak ve yöneticilerin gelecekle ilgili kararlarında yardımcı olabilmektir. Fakat UMS 14R standardında bölümlendirme yapısı oluştururken birincil ve ikincil olmak üzere iki farklı bölümsel raporlama bölümü bulunmaktadır. İşletmeler ister ürün tabanlı bölümlendirmeyi veya coğrafi bölümlendirmeyi birincil bölümlendirme olarak tercih edebilmektedir. UFRS 8 standardında ise bölümlendirme sadece faaliyet esasına göre şekillenmekte ve coğrafi bölümlendirme isteğe bırakılmaktadır. Bu anlamda bölümsel raporlamanın temel çatısının oluşturulmasında UMS 14R standardı ile UFRS 8 standardı arasında farklar bulunmaktadır (Ernst & Young, 2009: 4).

UFRS 8 standardı ile ilgili tartışılan en önemli unsur “Yönetim Yaklaşımı”dır. Yönetim yaklaşımını benimseyen kesim, bu yaklaşıma göre sunulan bilgilerin UMS 14R standardında göre sunulan bilgilerden daha faydalı olacağını ileri sürmektedir. Bölümsel bilgiler yönetim yaklaşımına göre sunulduğunda, bu durum yöneticilerin işletmeyi nasıl yönettiklerini yansıtır ve bu yüzden işletmenin gerçeklerinin daha iyi bir biçimde sunulmasını sağlar. Böylece, kullanıcılar, işletmenin finansal durumunu ve performansını ölçme konusunda daha anlamlı ve detaylı bilgilere sahip olurlar. Bu yaklaşımla sunulan bilgiler, yöneticilerin karar alma sürecinde doğruları bulmasında rehberlik edecektir (Arsoy, 2008: 184).

UFRS 8 standardında varlıklar, her faaliyet bölümü için ayrı ayrı hesaplanıp raporlamada gösterilmek zorundadır. UMS 14R standardında ise, birincil ve ikincil raporlamada varlıkların bölümsel raporlamanın her bölümünde yer alması gibi bir zorunluluk bulunmamaktadır (Ernst & Young, 2009: 5).

UFRS 8 standardında bölümlerde sunulacak bilgilerin seçimi ve kombinasyonu, bölüm yöneticisinin ihtiyacı doğrultusunda, karar vermeyi kolaylaştıracak şekilde organize edilebilmektedir. Bu sebeple bölümler arasında açıklanan bölüm bilgileri farklılık gösterebilmektedir. UMS 14R standardında ise, bölümlerde açıklanacak bilgiler standarttır ve farklılıklar göstermez. UFRS 8 standardının bu yapısı, UMS 14R standardına göre, yöneticilerin doğru kararlar almasında, bölüm bilgilerinin daha çok yardım edebilme sonucunu doğurabilecektir (Ernst & Young, 2009: 5).

UFRS 8 standardında bölüm yöneticisinin isteği doğrultusunda gelir ve gider kalemlerinin çok detaylı gösterilmesi mümkündür. Yani çok detaylı bir bölümsel kârlılık analizi yapılmasına imkân tanınmaktadır (Ernst & Young, 2009: 5).

UFRS 8 standardı ile UMS 14R standardının karşılaştırarak aralarındaki farkları ve etkilerini tespit etmeye yönelik yapılan bir çalışmada Tablo 3'teki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 3. UFRS 8 Standardı İle UMS 14R Standardının Karşılaştırılması

	UFRS 8	UMS 14R	ETKİLER
Kimler Uygular	Hisse senetleri veya borçlanma senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören, özkaynağa dayalı veya borçlanma senetlerini kamuya açık menkul kıymet piyasalarında ihraç etme aşamasında olan ve halka arz etmek üzere, ilgili düzenleyici kurum kaydına alınan ya da kayda alınma sürecinde olan işletmeler tarafından uygulanır.	Hisse senetleri veya borçlanma senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören işletmeler ve özkaynağa dayalı veya borçlanma senetlerini kamuya açık menkul kıymet piyasalarında ihraç etme aşamasında olan işletmeler tarafından uygulanır.	UFRS 8 standardında uygulama alanı geniş tutularak finansal araçlarını halka arz etmek üzere, ilgili düzenleyici kurum kaydına alınan ya da kayda alınma sürecinde olan işletmeler de kapsama dahil edilmiştir.
Faaliyet Bölümü Tanımı	Hasılat elde edilen ve harcama yapılan işletme faaliyetlerine ilişkin kararların alınması ve bölümün performansının değerlendirilmesi için düzenli finansal bilgilerin bölüm yöneticileri tarafından elde edilebildiği bölümlerdir.	Faaliyet ve Coğrafi tabanlı işletme bölümlerinin risk ve getiri durumuna göre sıralanması işlemidir.	UFRS 8 standardı ile bölümsel raporlama yapısının değişmesi ile bölüm sayısında artış beklenmektedir.
Hangi Bilgiler Raporlanır	Faaliyet bölümlerinde raporlanacak bilgiler, yönetim yaklaşımının etkisi ile yönetim işini kolaylaştıracak şekilde tespit edilir.	Bölümsel raporlamada kullanılacak bilgiler, konsolide finansal tablo temelli olmak zorundadır.	Yönetim yaklaşımı ile açıklanacak bölüm bilgileri, yöneticilerin işini kolaylaştıracak ve diğer finansal tablo kullanıcılarına işletme hakkında daha detaylı bilgiler sağlayacaktır.
Bölüm Bilgilerinin Ölçüm Temeli	Faaliyet bölümlerinde yayınlanan finansal bilgiler, yönetim yaklaşımı temel alınarak faaliyet bölüm yöneticileri tarafından belirlenir.	Bölümlerde yayınlanan finansal bilgiler UFRS temelli ve uyumlu olmak zorundadır.	Yönetim yaklaşımı ile oluşturulan faaliyet bölüm bilgilerinin karşılaştırma ve kontrol yönleri zayıftır. Ayrıca bu tarz bölümsel raporlamalar daha maliyetli olabilmektedir.

Kaynak: www.pwc.com, 15.02.2010.

UFRS 8 standardı ile UMS 14 standardının karşılaştırarak aralarındaki farkları tespit etmeye yönelik yapılan bir diğer çalışmada Tablo 4'teki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 4. UFRS 8 Standardı İle UMS 14R Standardının Karşılaştırılması

UFRS 8	UMS 14R
Faaliyet Bölümleri <ul style="list-style-type: none">• Sadece bir bölüm türü yer almaktadır• İçsel yönetim raporlamasına dayanan bölümler• Öncelikle işletme içinde satılan unsurları içeren bölümler• Faaliyet bölümlerinin nasıl belirlendiğini tanımlanması• Mal ve hizmetlerin tanımlanması	<ul style="list-style-type: none">• Birincil ve ikincil bölümler• Mal ve hizmetlere ve coğrafi alanlara dayanan bölümler• Bu tip unsurlar normalde hariç tutulmaktadır.• UMS 14R’de de tanımlanmıştır.• UMS 14R’de yer almamaktadır.
Finansal bilgiler <ul style="list-style-type: none">• İçsel yönetim raporlarında yer alan bilgilere dayalı• Bölümsel bilgiler finansal tablolardaki tutarlarla mutabık olmalıdır.• Aşağıdakiler hakkında açıklamalar gerekmektedir:<ul style="list-style-type: none">- Bölümsel kârın ve varlıkların nasıl ölçüldüğü- Geçen dönemle farklılıklar- Finansal tablolarla farklılıklar	<ul style="list-style-type: none">• Finansal tablolarda raporlanan bilgilere dayalı• Bölümsel raporların kendisi finansal tablolara bağlıdır.• Hiçbir açıklama gerekmemektedir, çünkü finansal tablolarda kullanılan değerlendirme yöntemlerinin aynıısı kullanılmak zorundadır.
İşletme çapında bilgi <ul style="list-style-type: none">• Yönetim tarafından kullanılmasa da aşağıdaki bilgiler açıklanır:<ul style="list-style-type: none">- Mal ve hizmet grubuna göre analiz edilen hasılat- Coğrafi alanlara göre analiz edilen hasılat- Coğrafi alanlara göre analiz edilen varlıklar- Büyük müşterilere ilişkin hasılat	<ul style="list-style-type: none">- Faaliyet bölümü tarafından kısmen- Coğrafi bölüm tarafından kısmen- Coğrafi bölüm tarafından kısmen- Yer almamaktadır.

Kaynak: BDO International, 2007: 5.

6. DÜNYADA VE AVRUPA’DA BÖLÜMSEL RAPORLAMA

Bölümsel raporlama ihtiyacı ilk olarak 1960’lı yıllarda ABD’de ortaya çıkmıştır. İkinci dünya savaşı sonrası toparlanma ile işletmelerin faaliyet alanları genişlemiş ve holdingler ortaya çıkmaya başlamıştır. Ayrıca ABD’deki şirketler bu genişleme sonucunda çok ortaklı yapılar haline gelmişlerdir. Şirket ortaklarının ihtiyacı doğrultusunda bazı şirketler, bölümlerine ait bilgilerini kamuoyu ile paylaşmaya başlamışlardır. İhtiyacı gören ABD’deki muhasebe standart koyucuları, 1967 yılında bölümsel raporlama standardının oluşturulması amacıyla bir fizibilite

çalışması başlatmıştır. Bu çalışmalar sonucunda FASB tarafından 1976 yılında ilk bölümsel raporlama standardı olan SFAS 14 standardı yayınlamıştır. Sonrasında bu standart büyük bir revizyona tabi tutularak 1997 yılında SFAS 131 standardı yayınlanmıştır.

Uluslararası Muhasebe Standartlarının oluşturulması amacı ile kurulan IASC ise, bölümsel raporlama ile ilgili ilk düzenlemeyi 1981 yılında UMS 14 standardını yayınlarak gerçekleştirmiştir. UMS 14 standardı 1997 ve 2003 yıllarında revize edilmiştir. Sonrasında IASC yapısını genişleterek IASB adını almıştır.

Dünyada FASB ve IASB kurumları çatısı altında iki kutuplu olarak oluşturulan muhasebe standartları, 2002 yılında FASB ve IASB merkezli muhasebe standartlarının bileştirilmesi amacıyla imzalanan Norwalk Anlaşması ile birlikte UFRS standartları olarak tek çatı altında birleştirilmiştir. UFRS standartları ile gerçek anlamda uluslararası finansal raporlama standartlarının oluşturulması hedeflenmiştir. Buradaki en temel amaç yatırımcının doğru ve karşılaştırılabilir finansal raporlarla güvenini kazanmaktır. Avrupa Birliği’de bu süreçte UFRS standartlarının kullanımına Ocak-2005 tarihinde başlanacağına dair yasayı 11 Eylül 2002 tarihinde parlamentosunda onaylamıştır (Jermakowicz ve Tomaszewski, 2006: 171-172). Bu çerçevede IASB tarafından yayınlanan UMS standartlarında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Günümüzde UFRS, Avrupa Birliği içinde kullanılan tek finansal raporlama standardıdır. Fakat birlik içinde, UFRS standartlarına göre hazırlanacak finansal raporların karşılaştırılabilirlik açısından eksiklikler içerebileceği korkusu bulunmaktadır. Yapılan revizyonlarda bu çekincenin ortadan kalkmasına yetmemiştir. Tüm bu çekincelere rağmen UFRS, Avrupa dışında da kullanım alanını hızla genişletmektedir. Avrupa Birliği’nin de bu genişlemenin yönetilmesinde önemli katkıları bulunmaktadır (Veron, 2007: 3). Bu süreçte en çok tartışma yaratan değişim, UMS 14R standardından UFRS 8 standardına geçiş sürecidir.

IASB cephesinde UFRS 8 standardının kabulü oylamasında yirmi üye ülkeden iki ülke hayır oyu kullanmıştır. Bu muhalefetin arkasında, UFRS 8 standardının beklenenin aksine finansal tablo kullanıcılarına çok kullanışlı bilgiler vereceğine ve bölüm gelirlerini arttırırken maliyetleri düşüreceğine inanılmaması

gibi sebepler yatmaktadır (Hessling ve Jaakola, 2007: 10). Fakat tüm bu eleştirilere rağmen UFRS 8 standardı 30 Kasım 2006 tarihinde IASB tarafından yayınlanmıştır.

UFRS 8 standardı Avrupa'da önemli fikir ayrılıklarına sebep olmuştur. Bu konu hakkında en çok tartışılan olumsuz görüş, UFRS 8 standardının bölümsel raporlama kalitesini azalacağıdır (Hessling ve Jaakola, 2007: 4). Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu'nun (EFRAG) UFRS 8 standardı ile ilgili hazırladığı rapor Aralık-2006'da görüşülmeye başlanmış ve 16 Ocak 2007 tarihinde Avrupa Birliği Parlamentosu'nda kabul edilmiştir. Tüm bu süreçte EFRAG içindeki bazı üyelerin UFRS 8 standardı ile ilgili çekinceleri giderilememiştir (Veron, 2007: 8). Tüm bu olumsuz görüşler UFRS 8 standardının Avrupa Parlamentosunda onaylanma sürecini geciktirmiştir. Fakat geçte olsa 14 Kasım 2007 tarihinde Avrupa Parlamentosu UFRS 8 standardının kullanımını onaylamıştır (Hessling ve Jaakola, 2007: 4).

Avrupa'da UFRS 8 standardının adaptasyon sürecinin, SFAS 131 standardının ABD'deki adaptasyon sürecinden daha zorlu geçeceği görülmüştür. Çünkü Avrupalı şirketler Amerikalı şirketlerle karşılaştırıldığında daha küçük ve az ortaklı yapılardır (Hessling ve Jaakola, 2007: 19). Avrupa'daki şirketlerin bir çoğunun tasarruf tedbirleri uyguladığı bu dönemde, bu tarz karmaşık bir bölümsel raporlamadan çekinilmesi gayet doğaldır (www.basware.com, 15.03.2010).

Çeşitli ülkelerdeki bölümsel raporlama uygulamalarının geçirdiği süreçler incelendiğinde, farklı süreçlerin izlendiğini görmek mümkündür.

İngiltere'de bölümsel raporlama ile ilgili ilk talepler 1965 yılında başlamış ve bu çerçevede 1967 yılında Şirketler Kanunu'nda yapılan sınırlı değişikliklerle, şirketlere bölümsel verilerini açıklama zorunluluğu getirilmiştir. 1981 yılında ise, bölümsel raporlama standartları kullanılmaya başlanmıştır. 1990 yılında İngiltere Muhasebe Standartları Komitesi (Accounting Standart Committee –ASC) SSAP 25 Bölümsel Raporlama Standardını yayınlamıştır (Marşap, 2001: 87).

Kanada'da ise 1979 yılında Şirketler Kanunu'nda bir düzenleme yapılarak şirketlere bölümsel verilerini açıklama zorunluluğu getirilmiştir. İlk bölümsel raporlama standardı ise CICA 1701 olarak 1 Ocak 1998 yılında yürürlüğe

konulmuştur. Hindistan, Japonya ve Yeni Zelanda gibi birçok ülkede bu süreçte kendi bölümsel raporlama standartlarını yayınlamışlardır (Sağlam, 2001: 63).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı(Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD), 1976 yılında çokuluslu şirketlerin bölümsel bilgilerini kamuoyu ile paylaşmaları konusunda bir rehber hazırlamış ve bu rehber 1979 yılında revize edilmiştir. Birleşmiş Milletler Uluslararası Muhasebe ve Raporlama Standartları Çalışma Grubu’da bölümsel raporlama konusunda çeşitli çalışmalar yapmıştır (Sağlam, 2001: 64).

7. TÜRKİYE’DE BÖLÜMSEL RAPORLAMA

Türkiye’de muhasebe uygulamalarına yön veren temel kuruluşlar; Maliye Bakanlığı, Sermaye Piyasası Kurulu, TÜRMOB bünyesinde oluşturulan Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) ve son olarak kurulan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’dur (TMSK) (Marşap, 2001: 97).

Türkiye’de muhasebe standartlarının oluşturulması yönünde ihtiyacı karşılamak üzere Şubat-1994’de Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından TMUDESK kurulmuştur. TMUDESK’in amacı, tüm ülkede faaliyette bulunan işletmelerin ve diğer kuruluşların finansal tablolarının düzenlenmesinde yararlanılan muhasebe ilkelerinde tek düzeni sağlamaktır. TMUDESK, ulusal muhasebe standartlarını oluştururken, Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu, Türk ekonomisi, işletmelerin yapısı ve gereksinimleri yönünde çalışmalar yapmaktadır (Sönmez, 2004: 111).

TMUDESK tarafından bölümlere göre raporlama ile ilgili 11 Nolu “Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması” standardı Nisan-1996’da yayınlanmış olup 01.01.1997 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Bu aşamada hazırlanan 11 Nolu Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı, UMS 14 standardı ile uyum içinde hazırlanmıştır (Poroy, 2009: 12).

Türkiye’de muhasebe alanında yaşanan standartlaşma eksikliğini giderecek, uluslararası platformda geçerli olacak standartları üretecek ve uygulamasını sağlayacak, devlet desteğiyle yaptırım gücü olan kuruluşa olan gereksinimin giderilmesi amacıyla 4487 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Kanuna 18.12.1999 tarihinde eklenen madde ile TMSK kurulmuştur. Böylece Türkiye’de muhasebe standartları çıkarma yetkisi tek bir kuruluşa verilerek bu konuda önemli bir adım atılmıştır. Kurul, kamu tüzel kişiliğine haiz olup, idari ve mali özerkliğe sahiptir. TMSK’nın kurulması ile TMSK fiilen ortadan kalkmış ve o zamana kadar çıkarmış olduğu standartlar TMSK tarafından takip edilir hale gelmiştir.

Çağdaş dünya uygulamaları ve Avrupa Birliği mevzuatına uyum sağlamak amacıyla TMSK, IASB ile yaptığı telif anlaşması ile Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarını benimsemiştir. Tüm standartların resmi çevirisi yapılarak Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) olarak yayınlanmıştır. Zaman içerisinde Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarında yapılan değişikliklerin dünya uygulamaları ile eş zamanlı olarak Türkiye Muhasebe Standardı’na yansıtılarak TMS ve TFRS’lerin güncelliğinin korunması hedeflenmiştir (Poroy, 2009: 12).

Bu gelişmeler sonucunda IASB tarafından yayınlanmış olan UMS 14R standardı Türkçeleştirilerek TMSK tarafından TMS 14 olarak 03.03.2006 tarihinde 31.12.2005 tarihinden sonraki dönemlerde uygulanmak üzere yayınlanmıştır.

IASB’ın UMS 14R standardını yürürlükten kaldırarak, yerine 1 Ocak 2009’dan itibaren uygulanacak UFRS 8 standardını yayınlaması, TMSK’nın da bu konuda yeni bir düzenleme yapmasını gerekli kılmıştır. Bu çerçevede TMSK, UFRS 8 standardını Türkçeleştirerek TFRS 8 standardı olarak 15.07.2007 tarihli ve 26583 sayılı Resmi Gazete’de yayınlamıştır. TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı 31.12.2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmak üzere yürürlüğe girmiştir. TFRS 8 Standardının uygulanmasıyla “TMS 14 Bölümlere Göre Raporlama” standardı yürürlükten kaldırılmıştır. İsteyen işletmeler TFRS 8 standardını 31.12.2007 ve 31.12.2008 tarihli finansal tablolarında “TMS 7 Nakit Akış Tabloları”, “TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar”, “TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama” ve “TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü” kapsamında standartta yer alan şekliyle uygulayabilme imkânına sahip olmuşlardır.

TMSK'nın yerine kurulan ve benzer görev yetkilerle donatılmış "Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu"nun teşkilat ve görevleri hakkındaki kanun hükmündeki kararname, 02.11.2011 tarih 28103 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Yeni oluşturulan kurumun amacı, uluslararası standartlarla uyumlu Türkiye Muhasebe Standartlarını oluşturmak ve yayımlamak, bağımsız denetimde uygulama birliğini, gerekli güveni ve kaliteyi sağlamak, denetim standartlarını belirlemek, bağımsız denetçi ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek ve bunların faaliyetlerini denetlemek ve bağımsız denetim alanında kamu gözetimi yapmaktır.

8. UFRS 8 STANDARDININ KULLANICILARA GETİRMİŞ OLDUĞU AVANTAJLAR

Sermaye piyasalarının küreselleşmesi ile son yirmi yılda uluslararası yatırımlarda önemli oranda artışlar yaşanmıştır. Bunun paralelinde büyüyen işletmelerin finansal bilgilerinin yatırımcılar tarafından daha iyi analiz edilebilmesi için, bölümsel raporlama uygulamaları da artmıştır. Bu çerçevede tüm bölümsel raporlama ihtiyaçları dikkate alınarak IASB ve FASB tarafından ortaklaşa hazırlanan UFRS 8 standardı, finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu standardı kullanarak oluşturulan bölümsel raporlar, finansal tablo kullanıcılarına işletmeler hakkında detaylı bilgiler sağlayacak ve doğru kararlar verilmesini kolaylaştıracaktır.

Bölümsel raporlama ile elde edilen bilgiler finansal tablo kullanıcıları tarafından çeşitli amaçlar için kullanılabilir. Bu amaçları tespit etmeye yönelik bir çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır (Sağlam, 2001: 68):

- Tahmin ve Ön Bilgilendirme
- Nakit Akış Tahmini
- Amortisman Oranlarının Tahmini ve Karşılaştırılması
- Aşağıdaki Konuları Anlayabilmek için

- Faaliyetler ve büyüklükleri
- Varlıkların ekonomik büyüklüğü
- Maliyetler ve kârlılığın oluşumu
- Diğer Nedenler
 - Varlık tükenmelerini belirleme(giderleştirme)
 - Giderlerin kalitesinin belirlenmesi
 - İşletme performansını ayarlamak
 - Gelecekte oluşabilecek muhtemel maliyetleri tespit etmek
 - Çalışma sermayesini tahmin temelinde dağıtımda kullanmak

UFRS 8 standardı ile birlikte gelen “Yönetim Yaklaşımı”nın bölümsel raporlamaya önemli katkıları olmuştur. Yönetici gözüyle hazırlanan içsel bölümsel raporlardaki bilgiler, yatırımcılara işletme hakkında daha detaylı bilgiler sağlamaktadır. Ayrıca işletmelerin gelecekteki risklerinin ve nakit akışlarının hesaplanmasında önemli kolaylıklar getirmektedir. IASB’ın görüşüne göre ise, yönetim yaklaşımı bölümsel raporlamada işletmelerin yapısına uygun bölümsel raporların düzenlenmesinde ve farklı uygulamaların ortaya çıkmasına zemin oluşturacaktır (Sacho, 2007).

Bir başka görüşe göre ise, “Yönetim Yaklaşımı” ile oluşturulan bölümsel raporlar, yöneticiler gözüyle hazırlandığı için çoğu zaman yatırımcılar için gerekli olan finansal bilgileri içermemektedir. Ayrıca çok detaylı hazırlanan bölümsel raporlamalar temel analizleri güçleştirmektedir. UFRS 8 standardına getirilen bir diğer eleştiri ise, bölümsel raporlama faaliyetlerinin maliyetlerinde önemli bir artış sağlayacak olmasıdır. Burada işletmelerin fayda maliyet analizlerini dikkatli yapması gerekmektedir (Hussain, 2007: 82-83).

UFRS 8 standardı ile beklenen en önemli değişiklik kamuoyuna açıklanacak bölümsel bilgi miktarının artacak olmasıdır. Bu durumun finansal tablo kullanıcılarına birçok avantajlar yaratması beklenmektedir. Lambert vd. (2007) tarafından yapılan çalışmada, şirketlerin daha çok finansal bilgiyi kamuoyu ile paylaşmakta eskisinden daha istekli oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada

kamuoyu ile paylaştığı bilgi miktarını arttıran şirketlerin yatırımcı gözünde daha güvenilir görüldükleri ve bu durumun şirketlerin sermaye maliyetlerini uzun vadede azalttığı tespit edilmiştir. UFRS 8 standardının da böyle bir olumlu etki yaratmasını beklemek hiç yanlış olmayacaktır.

Jack ve James (2005) tarafından yapılan çalışmada UFRS 8 standardının bölümsel raporlamaya sağlayacağı katkılar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

- Raporlanan ortalama bölüm sayısında artış sağlanacaktır.
- Faaliyet bölümlenmesi yapmayan işletmeler ilk olarak faaliyet bölümlenmesi yapacaklardır.
- Birçok işletme bölümsel raporlama sistemlerini yeniden kurgulamak zorunda kalacaktır.
- Artacak raporlanan bölüm bilgileri, finansal analizi daha kolay hale getirecektir.
- İşletme bölümlerinin performans ve risk analizlerinin daha doğru ve detaylı yapılmasını sağlayacaktır.

Çalışmanın bu bölümünde, bölümsel raporlamanın tarihsel gelişimi, amacı, kurumları ve ilgili literatürü hakkında bilgilere yer verilmiştir. Türkiye’de kullanımda bulunan TFRS 8 standardının şartları ve TMS 14 standardı ile karşılaştırılması, uygulamalı olarak çalışmanın ikinci bölümünde ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI

1. STANDARDIN AMACI VE KAPSAMI

1.1. AMAÇ

TFRS 8 standardının amacı, “Temel İlke” vurgusu yapılarak “bir işletme, finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin gerçekleştirdiği faaliyetler ile faaliyette bulunduğu ekonomik ortamın niteliğini ve finansal etkilerini değerlendirmelerini mümkün kılan bilgileri açıklar (TFRS 8.1)” şeklinde tanımlanmıştır.

TMS 14 standardı bölümsel raporlamanın amacını çok daha detaylı açıklamasına rağmen, iki standardın temelde aynı amaçta uzlaştığı görülmektedir.

1.2. KAPSAM

Standardın hangi şartlarda hangi işletmelere uygulanacağı, TFRS 8.2 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

(a) (i) Borçlanma araçları veya özkaynağa dayalı finansal araçları borsa veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda (yurtiçi veya yurtdışı borsa veya yerel ve bölgesel piyasaların da dahil olduğu tezgah üstü piyasada) işlem gören veya

(ii) Finansal araçlarını halka arz etmek üzere, ilgili düzenleyici kurum kaydına alınan ya da kayda alınma süreci kapsamında finansal tablolarını düzenleyen

bir işletmenin ayrı veya bireysel finansal tabloları; ve

(b) (i) Borçlanma araçları veya özkaynağa dayalı finansal araçları borsa veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda (yurtiçi veya yurtdışı borsa veya yerel ve bölgesel piyasaların da dahil olduğu, bir tezgah üstü piyasada) işlem gören veya

(ii) Borsa veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda herhangi bir finansal aracının işlem görmesini teminen, ilgili düzenleyici kurum kaydına alınma süreci kapsamında konsolide finansal tablolarını düzenleyen

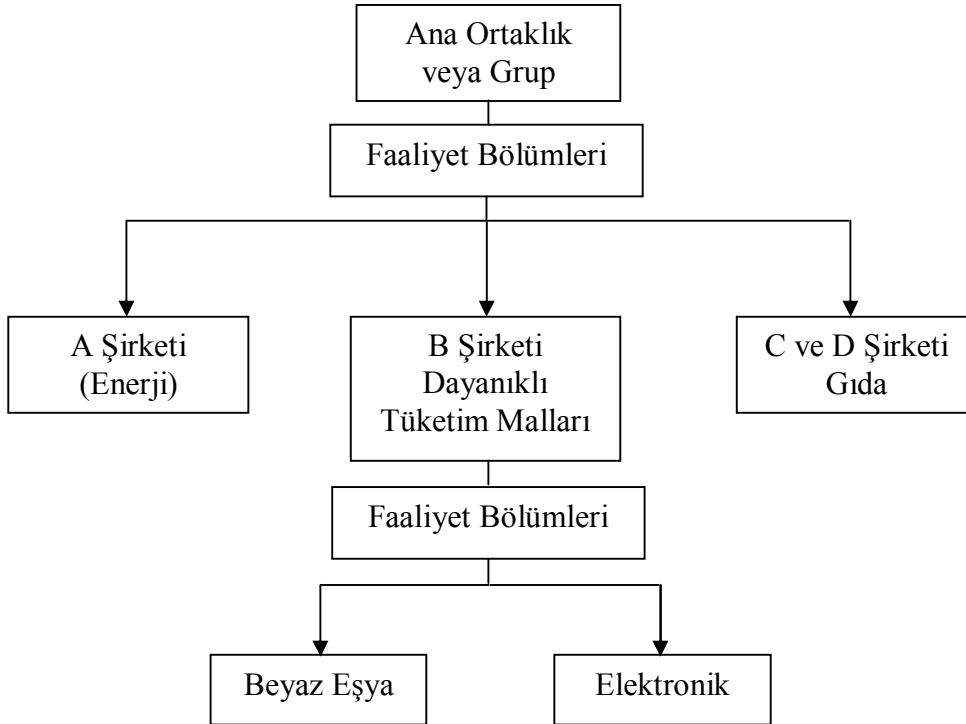
bir grubun ana ortaklığı ile konsolide edilmiş finansal tablolarına uygulanır.

TFRS hükümlerini uygulama zorunluluğu olmayan bir işletmenin, TFRS'ye uygun olmayan bölüm bilgilerini açıklamayı tercih etmesi halinde, söz konusu bilgileri bölüm bilgisi olarak açıklaması zorunlu değildir (TFRS 8.3).

Bir finansal raporun, bir ana ortaklığın TFRS kapsamında olan konsolide finansal tablolarına ek olarak bu ana ortaklığın bireysel finansal tablolarını da içermesi durumunda; bölümlere ilişkin bilgi sadece konsolide finansal tablolarda açıklanır (TFRS 8.4).

Şekil 4'de bir ana ortaklığın faaliyet bölümleri ile ana ortaklığa bağlı bir şirketin faaliyet bölümleri örneklendirilmiştir. Ana ortaklığın faaliyet bölümleri bir şirketi kapsayabileceği gibi aynı sektörde faaliyet gösteren birden fazla şirketi de kapsayabilir. Ana ortaklığa bağlı şirketlerde kendi içerisinde faaliyet bölümlerine ayrılabilir (Güngörmüş ve Uyar, 2009: 83).

Şekil 4. Örnek İşletme Faaliyet Bölümleri

Kaynak: Güngörmüş ve Uyar, 2009: 83.

TMS 14 standardının hangi şartlarda hangi işletmelere uygulanacağı ilgili maddelerde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

TMS 14 standardının kapsamı ise, “hisse senedine dayalı menkul kıymetleri veya borçlanma senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören işletmeler ve özkaynağa dayalı veya borçlanma senetlerini kamuya açık menkul kıymet piyasalarında ihraç etme aşamasında olan işletmeler tarafından uygulanır” şeklinde tanımlanmıştır. Ayrıca menkul kıymetleri kamuya açık piyasalarda işlem görmeyen bir işletmenin, kendi isteğiyle, finansal tablolarını TFRS ile uyumlu olarak hazırlaması durumunda ise zorunlu olmasa da, söz konusu işletme finansal bilgilerini bölümlere göre açıklaması konusunda teşvik edilir (TMS 14.3-4).

Menkul kıymetleri kamuya açık piyasalarda işlem görmeyen işletmenin bölüm bilgilerini, TFRS ile uyumlu olarak hazırlanmış finansal tablolarında kendi isteğiyle açıklamak istemesi durumunda, söz konusu işletme, bu standartta yer alan hükümlerin tamamına uymak zorundadır (TMS 14.5).

Tek bir finansal raporun, menkul kıymetleri kamuya açık piyasalarda işlem gören bir işletmenin konsolide finansal tabloları ile birlikte, ana ortaklığın ya da bir veya daha fazla bağlı ortaklığının bireysel finansal tablolarını da içermesi durumunda, bölüm bilgileri sadece konsolide finansal tablolarda gösterilir. Bağlı ortaklığın kendisinin, menkul kıymetleri kamuya açık piyasalarda işlem gören bir işletme olması durumunda; bölüm bilgileri, söz konusu bağlı ortaklığın kendi bireysel finansal raporunda gösterilir (TMS 14.6).

Benzer şekilde, tek bir finansal raporun, menkul kıymetleri borsalar veya diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören bir işletmenin finansal tabloları ile birlikte, bu işletmenin finansal bir yarar sağladığı iş ortaklığı veya özkaynak yöntemi ile muhasebeleştirilen bir iştirakinin bireysel finansal tablolarını da içermesi durumunda; bölüm bilgileri sadece ilgili işletmenin finansal tablolarında gösterilir. Özkaynak yöntemi ile muhasebeleştirilen iştirakin veya iş ortaklığının kendisinin, menkul kıymetleri borsalar veya diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören bir işletme olması durumunda; söz konusu işletmeler bölüm bilgilerini bireysel finansal raporlarında gösterir (TMS 14.7).

Kapsam açısından iki standart karşılaştırıldığında çıkan ilk fark, TMS 14 standardı hisse senedine dayalı menkul kıymetleri veya borçlanma senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören işletmeler ve özkaynağa dayalı veya borçlanma senetlerini kamuya açık menkul kıymet piyasalarında ihraç etme aşamasında olan işletmelere uygulanırken; TFRS 8 standardında uygulama alanı geniş tutularak finansal araçlarını halka arz etmek üzere, ilgili düzenleyici kurum kaydına alınan ya da kayda alınma sürecinde olan işletmeler de kapsama dahil edilmiştir.

Menkul kıymetleri kamuya açık piyasalarda işlem görmeyen fakat kendi istekleri ile TFRS uyumlu finansal tablo hazırlayan işletmeler geçmişte tüm TMS 14

standardı hükümlerine uymak zorunda olmasına rağmen, TFRS 8 standardı ile bu zorunluluk ortadan kaldırılmış ve isteğe bırakılmıştır.

TMS 14 standardında bölüm bilgileri sadece konsolide finansal tablolarda gösterilmesine rağmen, TFRS 8 standardında bölüm bilgileri konsolide finansal tabloların yanında, bireysel finansal tablolara da uygulanır durumdadır.

1.3. STANDART GEÇİŞİ VE ADAPTASYON

TMS 14 standardından TFRS 8 standardına ilk geçişte uygulanacak prosedür hakkında TFRS 8 standardında herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir (Wilkinson-Riddl, 2008: 2214). Bölümsel raporlamada sürekliliğin esas olduğu düşünülürse, TMS 14 standardı ile hazırlanmış bölüm raporlarının TFRS 8 standardına dönüştürülmesi, gelecekte yapılacak karşılaştırmalar için önemli yararlar sağlayacaktır.

TFRS 8 standardında, geçmişte TMS 14 standardına göre yapılmış bölümlendirmelerin, TFRS 8 standardına uygun olarak düzeltilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Fakat TFRS 8'e ilk geçişte, geçmişte TMS 14 standardı şartlarına göre hazırlanmış bölümsel raporların, Faaliyet Bölümü Yöneticisi'nin (FBY) belirlediği faaliyet bölümlerine paylaştırılarak yeniden düzenlenmesi, gelecekte yapılacak karşılaştırmalarda önemli kolaylıklar sağlayacaktır (www.basware.com, 15.03.2010).

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Rub A.Ş.'nin 2008 yılında TMS 14 standardına göre yapılmış bölümlendirme faaliyetlerinin, TFRS 8 standardına uyarlanması işlemi, Şekil 5'de görülmektedir.

Şekil 5. TMS 14 Standardından TFRS 8 Standardına Geçiş

TMS 14

12 / 2008

Rub A.Ş.

(Bin TL)

Gelir Tab. Bilg.	Bölüm A	Bölüm B	Eleminasyon	TOPLAM
Dış Hasılatlar	4.038.750	5.328.800		9.367.550
Grup İçi Hasılatlar		635.000	(635.000))	0
Toplam Hasılatlar	4.038.750	5.963.800	(635.000)	9.367.550
Bölüm Kârı	900.375	320.345		1.220.720

TFRS 8

12 / 2008

Rub A.Ş.

(Bin TL)

Gelir Tab. Bilg.	Faal. Böl. A1	Faal. Böl. A2	Faal. Böl. B1	Faal. Böl. B2	Eleminasyon	TOPLAM
Dış Hasılatlar	2.020.375	2.018.375	4.730.400	598.400		9.367.550
Grup İçi Hasılatlar			310.000	325.000	(635.000)	0
Toplam Hasılatlar	2.020.375	2.018.375	5.040.400	923.400	(635.000)	9.367.550
Bölüm Kârı	450.688	449.687	193.498	220.128	(93.281)	1.220.720

Kaynak: www.basware.com, 15.03.2010.

2. FAALİYET BÖLÜMLERİNİN BELİRLENMESİ

Önemlilik kavramı, “genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinde, muhasebe bilgisinin ihmal edilemeyecek kadar önemli olması ve finansal bilgi kullanıcılarının kararlarını etkileyecek düzeyde olması durumunda, mali tablolarda ayrı gösterilmesi gerekliliği olarak” tanımlanmaktadır (Sağlam, 2001: 76). Bölümsel bilgilerin önemli olması, bilgilerin mali tablolarda bölümlere göre ayrı olarak raporlanması gereğini ortaya çıkartmaktadır (Poroy, 2009: 14). TFRS 8 standardında faaliyet bölümlerinin

belirlenmesinde “yönetim yaklaşımı” esas alınmıştır. Bu yaklaşımda yöneticiler işletmeleri, karar alma ve performans ölçümlerini daha kolay yapabilmek için kendilerine uygun şekilde bölümlere ayırırlar. Yani faaliyet bölümleri işletme yöneticileri tarafında iç yönetim anlayışına göre tam bir serbestlik içinde belirlenir. TFRS 8 standardında faaliyet bölümlerinin belirlenmesi ile ilgili detaylar aşağıdaki gibidir:

TFRS 8 standardında “faaliyet bölümü” kavramı, standardın 5’inci maddesin de aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır (TFRS 8.5).

(a) Hasılat elde edebildiği ve harcama yapabildiği (aynı işletmenin diğer kısımları ile yapılan işlemlere ilişkin hasılat ve giderler de dahil olmak üzere) işletme faaliyetlerinde bulunan,

(b) Faaliyet sonuçlarının, bölüme tahsis edilecek kaynaklara ilişkin kararların alınması ve bölümün performansının değerlendirilmesi amacıyla işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından düzenli olarak gözden geçirildiği ve

(c) Hakkında ayrı finansal bilgilerin mevcut olduğu bir kısımdır.

Bölümün kendi faaliyetlerinden hasılat elde edip harcama yapıp yapmamasına bakılmaksızın örneğin, kuruluş faaliyetleri ve işletme bölümlerinden birinin satışlarının başlıca ve yalnızca aynı işletmelerin diğer bölümlerine olduğu zamanki gibi, bölümler hasılat edilmeden önce de faaliyet bölümü olabilmektedir. Bunun tersine şirket merkezi gibi hasılat elde etmeyen veya sadece işletmenin faaliyetlerine yan kazanç sağlayan bölümler faaliyet bölümü değildir. Bir işletmenin her bir ünitesinin, bir faaliyet bölümü olarak tanımlanması zorunluluğu bulunmamaktadır.

“İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii” terimi ile belirli bir unvanı olan bir yönetici yerine, bir işlev belirtilmektedir. Bu işlev, bir işletmenin işletme bölümlerine kaynak tahsisi ve bu bölümlerin performansının değerlendirilmesidir. Genellikle, bir işletmede işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii, icra kurulu başkanı veya işletmenin günlük işlerini yürütmekle sorumlu yönetici olabilir. Ancak; örneğin, işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii, yürütmeden sorumlu yöneticiler veya diğer kişilerden oluşan bir grup da olabilir (TFRS 8.7).

Birçok işletme için, faaliyet bölümlerine ilişkin 5’inci paragrafta açıklanan üç özellik, faaliyet bölümlerini açıkça belirlemektedir. Ancak, bir işletme, işletme faaliyetlerinin farklı yollardan sunulduğu raporlar oluşturabilir. İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiinin, birden fazla bölüme ilişkin bilgi setini kullanması durumunda; her bir kısmın faaliyetlerinin niteliği, bunlar için sorumlu yöneticilerin varlığı ve yönetim kuruluna sunulan bilgi gibi faktörleri içeren

diğer faktörler işletmenin faaliyet bölümlerini oluşturan tek bir bileşenler grubunu tanımlayabilir (TFRS 8.8).

Genellikle bir faaliyet bölümünün doğrudan işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine karşı sorumlu olan ve bölüme ilişkin işletme faaliyetlerini, finansal sonuçları, tahminleri veya planları tartışmak üzere işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii ile düzenli temasları sürdüren bir bölüm yöneticisi vardır. “Bölüm yöneticisi” terimi ile belirli bir unvanı olan bir yönetici yerine, bir işlev belirtilmektedir. İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii bazı faaliyet bölümleri için aynı zamanda bölüm yöneticisi de olabilir. Tek bir yönetici, birden fazla faaliyet bölümünün bölüm yöneticisi olabilir. 5’inci maddesinde yer alan özellikler bir kuruluşun birden fazla bileşenler grubu için geçerli ise, ancak bölüm yöneticilerinin sorumlu tutulduğu sadece bir grup varsa, bu bileşenler grubu, faaliyet bölümlerini oluşturur (TFRS 8.9). Çalışmamızda standart tarafından “bölüm yöneticisi” olarak tanımlanan kavramın yerine, “faaliyet bölüm yöneticisi” kavramı kullanılmaktadır.

- İşletmelerin birçoğu faaliyet bölümlerini belirlerken standart tarafından tanımlanmış kriterleri kullanmaktadır. Fakat işletmelerin faaliyetleri ile ilgili karar veren birden çok karar mercii varsa ve birden çok bölümsel bilgi seti oluşturulması gereği varsa; faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde aşağıda belirtilen faktörlere dikkat edilmesi gerekmektedir (Ernst & Young, 2009: 7):
- İşletmenin her bir bölüm bileşeninde faaliyet bölümlerinin ve bölüm yöneticilerinin varlığı durumunda bölüm bilgilerinin üst yönetime sunulma gerekliliği vardır.
- Bir faaliyet bölümünün, işletmenin üst yönetimi ile düzenli iletişim içinde bulunan ve hesap verme zorunluluğu olan bir bölüm yöneticisi bulunmalıdır. Tek bir yönetici birden çok faaliyet bölümünün yöneticiliğini aynı anda yürütebilmektedir. Fakat bir işletmede birden çok bölümsel bilgi seti aynı anda uygulanıyorsa (örneğin hem ürün temelli hem de coğrafi temelli), bölüm yöneticisi bunlardan sadece biri ile sorumlu tutulabilir ve bu bölüm bileşeni öncelikle faaliyet bölümü olmalıdır.
- İşletmeler eğer matris yönetim yapısına sahipse, farklı bölüm yöneticileri iki veya daha fazla birbiri ile çakışan bölüm setinde sorumlu olabilmekte ve işletmenin üst yönetimi sonuçları ayrı ayrı değerlendirmektedir. Böyle durumlarda, faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde standardın temel ilkeleri dikkate alınır.

Yukarıda belirtilen TFRS 8 standardı hükümlerince, bir işletmede faaliyet bölümlerinin belirlenmesi Şekil 6'da da görüleceği üzere beş adımda gerçekleşmektedir (Ernst & Young, 2009: 1):

- **FBY'nin Tanımlamaları**

FBY öncelikle planlanan faaliyet bölümünün genel fonksiyonlarını tanımlar. Sonrasında belirlenen bölümün varlık ve kaynakları bölümsel faaliyete uygun olarak bölüm yöneticisi tarafından belirlenir. FBY tüm bu faaliyetleri tek başına yapabileceği gibi, şirketin diğer üst yönetim kademelerinden de yardım alabilir.

- **Tercih Edilen Faaliyet Bölümü Gelir Yaratan ve Harcama Oluşturan Bir Yapıya Sahip mi?**

Belirlenen şirket faaliyeti, bağımsız düşünüldüğünde kendine özgü ve yeterli düzeyde gelir yaratan ve harcama oluşturan bir yapıya sahipse, bölümlendirmeye dahil olabilecek yapıdadır demektir. Bu durumun sürekli olup olmaması da önemlidir. Bu aşamada yöneticiler tarafından süreklilik test çalışmaları da yapılmalıdır.

- **Tercih Edilen Faaliyet Bölümünün Verileri Düzenli Olarak Güncellenebiliyor mu ve Bölüm Performansı Hakkında Bilgiler Verebiliyor mu?**

Tercih edilen faaliyet bölümünün varlıklarındaki değişim, belli bir süre FBY tarafından düzenli olarak takip edilmelidir. Ayrıca tercih edilen faaliyet bölümünün, diğer faaliyet bölümleri ile ilişkisinin ve etkileşim düzeyinin net olarak tanımlanabilmesi gerekmektedir. Bu sayede faaliyet bölümünün özel performansının ve genel performansa etkisinin tespiti kolaylaşacaktır.

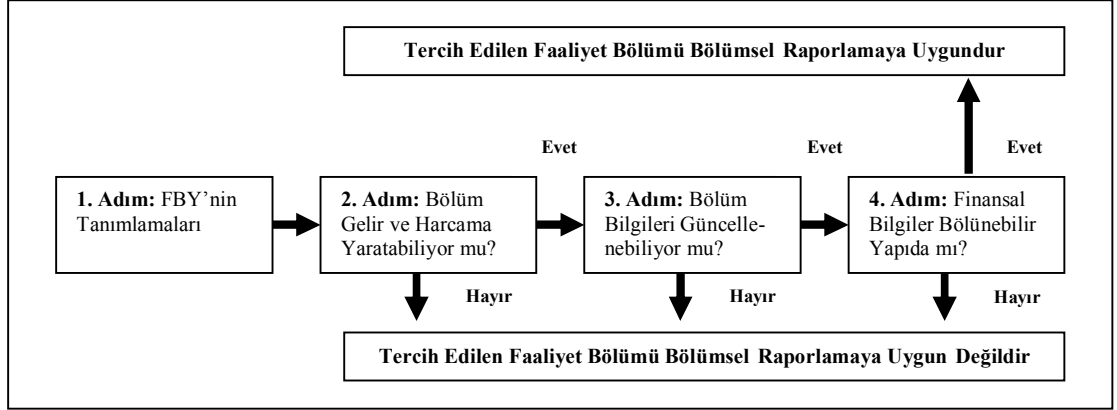
- **Finansal Bilgiler Faaliyet Bölümleri İçin Bölünebilir Yapıda mı?**

Tercih edilen faaliyet bölümünde açıklanacak ve takip edilecek finansal bilgiler, FBY'nin bölüm performansını ve şirket performansına katkılarını takip edebilecek yapıda olması gerekmektedir.

- **Raporlanabilir Faaliyet Bölümünün Oluşturulması.**

Yukarıdaki tüm aşamalar olumlu olarak gerçekleşirse tercih edilen faaliyet bölümü, bölümsel raporlamadaki yerini alır.

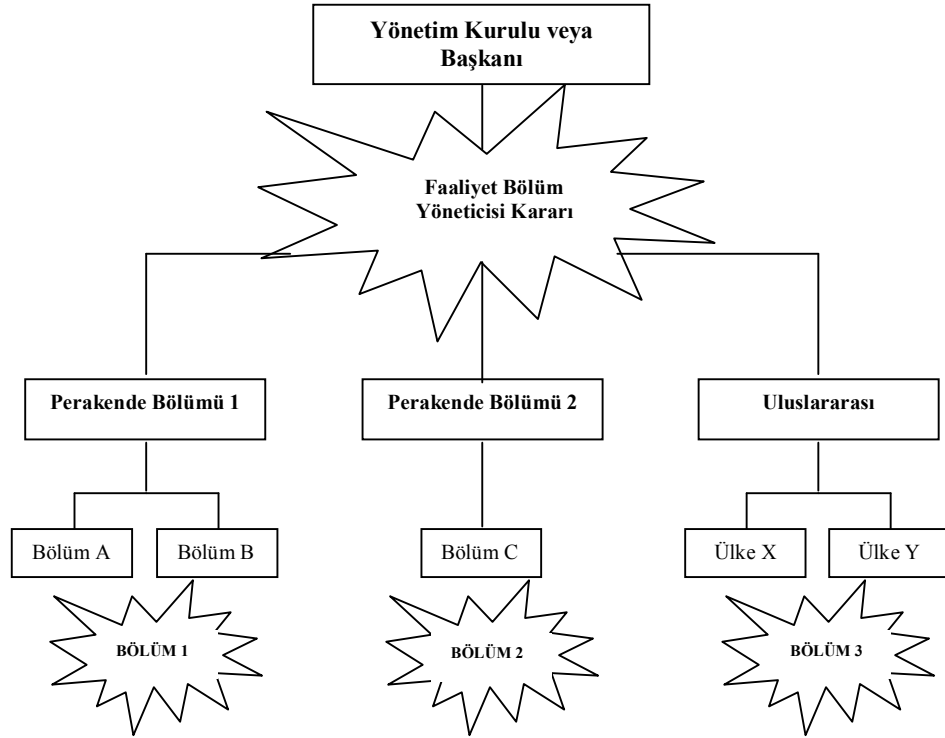
Şekil 6. TFRS 8 Standardında Faaliyet Bölümü Belirleme Süreci

Kaynak: Ernst & Young, 2009: 1.

Şekil 7’de ise TFRS 8 standardını uygulayan bir işletmenin faaliyet bölümleri yapısını oluşturma süreci örneklendirilmiştir. İşletmenin yönetim kurulu veya başkanı faaliyet bölüm yöneticileri ile birlikte, işletme için en uygun bölümlendirme yapısını tespit eder. Örneğimizdeki işletme, bölümlendirme faaliyetlerinde iki adet faaliyet bölümü ve bir adet coğrafi bölüm olmak üzere toplamda üç bölüm tercihinde bulunmuştur. Belirlenen faaliyet bölümlerinin altında da alt bölümler oluşmuş, fakat bunlar faaliyet bölümü olarak dikkate alınmamıştır.

Şekil 7. TFRS 8 Standardında Faaliyet Bölüm Yapısının Oluşturulması

Kaynak: Nichols ve Street, 1999: 40.

TMS 14 standardında finansal bilgiler, işletmenin ürettiği farklı tür mal ve hizmetler ile faaliyette bulunduğu farklı coğrafi alanlara göre bölümlere ayrılarak raporlanır (Öztürk, 2008: 4).

İki standart karşılaştırıldığında tespit edilen en temel fark, TMS 14 standardında bölümlerin oluşabilmesi için sınırlar çok net çizilmişken, TFRS 8 standardında bu sınırlar çok net çizilmemiştir. Hatta sadece FBY'nin kararı ile de faaliyet bölümü oluşturulabilme imkânı bulunmaktadır (www.basware.com, 15.03.2010). Yukarıdaki farkın oluşmasının en önemli sebebi, TFRS 8 standardında yönetim yaklaşımının benimsenmiş olmasıdır. Bu yaklaşım uyarınca faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde, iç yönetime uygun bir raporlama sisteminin oluşturulması gerekmektedir.

Faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde yönetim yaklaşımının esas alınmasının avantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Medina, 2007: 78-79):

- Raporlanan bölümlerin sayısı artar ve bu sayede daha fazla bilginin sunulması sağlanır.
- Finansal tablo kullanıcılarının işletmeye yöneticilerin gözü ile bakması sağlanır.
- Finansal tablolardan bölümsel bilgilerin zamanında ve süratle elde edilmesi sağlayarak, elde etme maliyeti azaltılır.
- Yöneticiler tarafından finansal tablolar üzerinden yapılan analizlerle, bölümsel raporların analizinde tutarlılık sağlanır.
- Bölüm performanslarının çok farklı yöntemlerle analiz edebilme imkânı sağlanır.

TMS 14 standardı, birincil bölüm ve ikincil bölüm olmak üzere iki farklı bölümlendirmeden oluşmaktadır. Birincil bölümlendirmenin esasının tespitinde ürün ve hizmet veya coğrafi bölümlendirmelerden birinin tercihinde esas alınan kriterler, bölümlerin risk ve getiri oranlarıdır (www.grantthornton.com, 15.03.2010). Eğer işletmenin risk ve getiri oranı düzeyi daha çok üretilen ürün ve hizmet üzerine yoğunlaşmış ise, birincil bölüm ürün ve hizmet yapısına göre şekillendirilir. İkincil bölüm ise coğrafi bölgelere göre oluşturulur. Bazı işletmelerde ise bu durumun tam terside yaşanabilmektedir. TFRS 8 standardında ise, faaliyet yapısına göre şekillendirilen tek bir bölümsel raporlama sistemi bulunmaktadır. Eğer işletmenin, coğrafi veya büyük müşteri bölümlendirmesine ihtiyacı varsa ve aşırı maliyet oluşturuyorsa, üst yönetim veya FBY'nin tercihi doğrultusunda coğrafi veya büyük müşteri bölümlendirmesi yapılabilmektedir. TMS 14 standardında ise, işletmenin coğrafi bölümlendirmeye ihtiyacı varsa, coğrafi bölümlendirme birincil veya ikincil bölümlendirmenin birinde yer almak zorundadır.

TFRS 8 standardında, bölüm yapısının oluşturulmasında şirket üst yönetimine veya FBY'ye çok geniş bir serbestlik sağlanmaktadır. TFRS 8 standardı uygulamalarında genelde işletmeler, faaliyet bölümlendirmesini tercih etmekte ve gerekirse coğrafi veya büyük müşteri bölümlendirmesini raporlarına ilave etmektedirler. Fakat işletmeler isterlerse ihtiyaçları doğrultusunda, bölümlendirme

yapılarını sadece coğrafi dağılıma göre şekillendirebilmektedirler. Standartta bununla ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır (Wilkinson-Riddl, 2008: 2215).

TFRS 8 standardında her bir faaliyet bölümü için bir FBY tanımlanmış ve faaliyet bölümü ile ilgili kararlarda geniş yetkilerle donatılmıştır. TMS 14 standardında ise, bölümleri organize edebilecek böyle bir yönetsel yapılanma tanımlanmamaktadır.

3. FAALİYET BÖLÜMLERİNİN SINIFLANDIRILMASI

TFRS 8 standardında faaliyet bölümü, bir işletmenin hasılat elde edebildiği ve harcama yapabildiği (aynı işletmenin diğer kısımları ile yapılan işlemlere ilişkin hasılat ve giderler dahil olmak üzere) işletme faaliyetlerinde bulunan kısmı olarak belirtilmiştir. Raporlanabilir bölümler sadece işletme dışı hasılatı dayandırılmamakta aynı zamanda işletmenin kısımları arasında ilişkisi söz konusu ise, işletmenin bu işlemlere ait hasılatlarını da kapsamaktadır (Poroy, 2009: 19). Bu standarda göre, işletmenin finansal bilgilerinin bölümlendirilmesi faaliyet bölümüne göre yapılır. Standart, raporlanabilir bölüm bilgilerinin yanı sıra işletmenin bütünü ele alan ürün ve hizmetlere, coğrafi bölgelere ve de büyük müşterilere ilişkin bilgilerin raporlanabilir bölüm bazında değil de işletmenin bütünü kavrayacak şekilde açıklanmasından yanadır (Özden, 2009: 61). Böylece işletmelere, dikey olarak bütünleşmiş faaliyetlerin bölüm olarak gösterilmesine olanak tanınmaktadır.

TMS 14 standardında, işletmeler bölümsel raporlama çatısını oluştururken hem ürün ve hizmete göre hem de coğrafi bölgelere göre bölümlendirmeyi aynı anda kullanmak zorundadırlar. TFRS 8 standardında ise bölümsel raporlama çatısının oluşturulmasında özellikle coğrafi bölgelere göre bölümlendirme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ayrıca TMS 14 standardında, büyük işletmelere yönelik uygulanabilecek bölümlendirme faaliyetleri ile ilgili her hangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

TFRS 8 standardında uygulanabilecek faaliyet bölüm çeşitleri ve örneklendirmeleri aşağıdaki gibidir.

3.1. ÜRÜN VE HİZMETLERE GÖRE SINIFLANDIRMA

Standardın ürün ve hizmet sınıflandırması şartları TFRS 8.32 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece, ki böyle olması halinde bu durum açıklanır, işletme, her bir ürün ve hizmet veya her bir benzer ürün ve hizmetler grubu için dış müşterilerden elde edilen hasılatı raporlar. Raporlanan hasılat tutarları, işletmenin finansal tablolarını hazırlamak üzere kullanılan finansal bilgilere dayanır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında ürün ve hizmete göre sınıflandırmanın uygulanışını daha anlaşılır hale getirmek için teknoloji sektöründe faaliyet gösteren bir işletme tarafından hazırlanan ürünlere göre sınıflandırma örneği Tablo 5’de düzenlenmiştir. Rub A.Ş. bilgisayar sektöründe faaliyet gösteren bir işletmedir. İşletme faaliyet bölümlendirmesini üretmiş olduğu dört tip ürüne göre organize etmiştir.

Tablo 5. Rub A.Ş.’nin Faaliyet Bölümlerinin Ürünlere Göre Sınıflandırılması

(Bin USD)	Masa Üstü Bilgisayar	Netbook	Dizüstü Bilgisayar	Tablet Bilgisayar	Eleminasyon	TOPLAM
Gelir - Gider Bilgileri						
Dış Müşteri Hasılatları	2.020.375	2.018.375	4.730.400	598.400		9.367.550
Grup İçi Hasılatlar			310.000	325.000	(635.000)	0
Toplam Hasılat	2.020.375	2.018.375	5.040.400	923.400	(635.000)	9.367.550

Kaynak: www.basware.com, 15.03.2010.

3.2. COĞRAFİ BÖLGELERE GÖRE SINIFLANDIRMA

Standardın coğrafi bölge sınıflandırması şartları TFRS 8.33 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece, işletme aşağıdaki coğrafi bilgileri raporlar:

(a) (i) İşletmenin genel merkezinin bulunduğu ülke ile ilişkilendirilen ve (ii) işletme hasılatının elde edildiği tüm yabancı ülkelerle toplu olarak ilişkilendirilen, dış müşterilerden elde edilen hasılatlar. Eğer tek bir yabancı ülkeyle ilişkilendirilen dış müşterilerden elde edilen hasılatlar önemli ise, bu hasılatlar ayrı olarak açıklanır. İşletme, dış müşterilerden elde edilen hasılatları ayrı ayrı ülkelerle ilişkilendirme esasını açıklar.

(b) Finansal araçlar, ertelenmiş vergi varlıkları, işten ayrılma sonrası çalışanlara sağlanan fayda varlıkları ve (i) işletmenin genel merkezinin bulunduğu ülkede yer alan ve (ii) işletmenin varlıkları elinde tuttuğu tüm yabancı ülkelerde toplamda yer alan sigorta sözleşmelerinden doğan haklar dışındaki duran varlıklar. Eğer tek bir yabancı ülkedeki varlıklar önemli ise, bu varlıklar ayrı olarak açıklanır.

Raporlanan tutarlar, işletmenin finansal tablolarının hazırlanması amacıyla kullanılan finansal bilgileri temel alır. Gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece bu durum açıklanır. İşletme, bu paragrafın gerektirdiği bilgilere ek olarak, ülke gruplarıyla ilgili coğrafi bilgi alt toplamalarını sunabilir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında coğrafi bölgelere göre sınıflandırmanın uygulanışını daha anlaşılır hale getirmek için, otomotiv sektöründe faaliyet gösteren uluslararası bir işletme tarafından hazırlanan coğrafi bölgelere göre sınıflandırma örneği Tablo 6'da düzenlenmiştir. Ford A.Ş., faaliyet alanı dikkate alındığında bölümsel raporlarında faaliyet bölümlendirmesine ilave olarak ihtiyaçları doğrultusunda coğrafi bölümlendirmeyi de tercih etmiştir. Coğrafi raporlamada “Net Satışlar” ve “Duran Varlıklar” olmak üzere iki temel finansal bilgiye yer verilmiştir.

Tablo 6. Ford A.Ş. 'nin Coğrafi Bölgelere Göre Sınıflandırılması

Ford A.Ş. (2006)

(Bin USD)	2006		2005	
	Net Satışlar	Duran Varlıklar	Net Satışlar	Duran Varlıklar
Kuzey Amerika				
A.B.D.	81.855	36.165	96.704	37.800
Kanada	8.075	9.281	7.939	8.062
Meksika	3.461	1.008	3.374	1.073
Toplam	93.391	46.454	108.017	46.935
Avrupa				
Almanya	7.006	4.974	7.642	4.518
İsveç	4.290	4.241	4.412	3.399
İngiltere	15.850	5.842	15.264	6.537
Diğerleri	22.934	3.376	23.201	3.172
Toplam	50.080	18.433	50.519	17.626
Tüm Diğerleri	17.352	3.432	18.360	3.214
GENEL TOPLAM	160.823	68.319	176.896	67.775

Kaynak: Wilkinson-Riddl, 2008: 2227.

3.3. BÜYÜK MÜŞTERİLERE GÖRE SINIFLANDIRMA

Standardın büyük müşteri sınıflandırması şartları TFRS 8.34 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

İşletme, büyük müşterilerine olan güveninin derecesine ilişkin bilgi sunar. Eğer, tek bir işletme dışı müşteri ile yapılan işlemlerden elde edilen hasılat, işletmenin hasılatının yüzde 10'u veya daha fazlası kadarsa, işletme, bu durumu, buna benzer her bir müşteriden elde edilen hasılatın toplam tutarını ve hasılatları raporlayan bölüm veya bölümlerin hangileri olduğunu açıklar.

İşletmenin büyük müşterinin kimliğini veya her bir bölümün söz konusu müşteriden elde ederek raporladığı hasılat tutarını açıklamasına gerek yoktur. Bu TFRS amaçları doğrultusunda, ortak kontrol altında raporlayan bir işletme olarak bilinen bir grup işletme tek bir müşteri olarak değerlendirilir; ve bir idarenin (ulusal, devlet, il, bölgesel, yerel veya yabancı) kontrolü altında raporlayan bir işletme olarak bilinen söz konusu idare ve işletmeler, tek bir müşteri olarak değerlendirilir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında büyük müşterilere göre sınıflandırmanın uygulanışını daha anlaşılır hale getirmek için savunma sanayi sektöründe faaliyet gösteren uluslararası bir işletme tarafından hazırlanan büyük müşterilere göre sınıflandırma örneği Tablo 7’de düzenlenmiştir. Lockheed Martin A.Ş. faaliyet alanı dikkate alındığında bölümsel raporlarında faaliyet bölümlendirmesine ilave olarak ihtiyaçları doğrultusunda büyük müşterilere göre bölümlendirmeyi de tercih etmiştir. Büyük müşterilere göre yapılan sınıflandırmada, işletmenin faaliyet alanları dikkate alınarak “Net Satışlar” hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 7. Lockheed Martin A.Ş.’nin Büyük Müşterilere Göre Sınıflandırılması

Locheed Martin A.Ş. (2006)	Net Satışlar		
	(Bin USD)	2006	2005
Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti			
Savaş Uçağı		8.911	8.883
Elektronik Sistemler		8.651	8.504
Uzay Sistemleri		7.185	6.409
Bilgi Teknolojileri ve Global Hizmetler		4.237	3.816
Entegre Sistemler ve Çözümleri		4.269	4.016
TOPLAM		33.253	31.628
Yabancı Ülke Hükümetleri			
Savaş Uçağı		2.477	2.770
Elektronik Sistemler		2.384	1.917
Uzay Sistemleri		11	0
Bilgi Teknolojileri ve Global Hizmetler		118	90
Entegre Sistemler ve Çözümleri		35	60
TOPLAM		5.025	4.837
Ticari ve Diğer			
Savaş Uçağı		13	19
Elektronik Sistemler		269	159
Uzay Sistemleri		727	411
Bilgi Teknolojileri ve Global Hizmetler		250	104
Entegre Sistemler ve Çözümleri		63	55
TOPLAM		1.322	748
GENEL TOPLAM		38.278	36.465

Kaynak: Wilkinson-Riddl, 2008: 2228.

4. BÖLÜM BİLGİLERİNİN RAPORLANMASI

4.1. BİRLEŞTİRME KRİTERLERİ

Standardın bölüm birleştirme şartları aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

TFRS 8 standardında faaliyet bölümleri benzer ekonomik özelliklere sahip iseler, genellikle benzer uzun vadeli finansal performans gösterirler. Örneğin, ekonomik özelliklerinin benzer olması durumunda, iki faaliyet bölümünün uzun vadeli ortalama brüt satış kârlarının benzer olması beklenir. Birleştirmenin TFRS'nin bu temel ilkesi ile uyumlu olması, bölümlerin benzer ekonomik özelliklere sahip ve bölümlerin aşağıdaki sayılanların her biri açısından benzer olmaları durumunda, iki veya daha fazla faaliyet bölümü tek bir faaliyet bölümü olarak birleştirilebilir (TFRS 8.12):

- **Ürün ve hizmetlerin niteliği;**

Örneğin bir işletme hem inşaat hem de gıda sektörlerinde faaliyet gösteriyorsa, bu iki sektörde farklı mal ve hizmetler sunduğundan birleştirilmeleri mümkün değildir.

- **Üretim süreçlerinin niteliği;**

Örneğin gıda sektöründe faaliyet gösteren bir işletme hem un hem de sıvı yağ üretimi yapmaktadır. Bu iki faaliyetin üretim süreçleri çok farklı olduğu için birleştirilmeleri mümkün değildir.

- **Ürün ve hizmetleri için müşteri türü veya sınıfı;**

Örneğin ilaç sektöründe Aspirin üreten bir işletme, ürünü hem yetişkinler için hem de çocuklar için üretmektedir. Bu durumda ürün aynı olmasına rağmen hitap ettiği kitleler farklı olduğu için faaliyetlerin birleştirilmesi mümkün değildir.

- **Ürünlerini dağıtmak veya hizmetlerini sunmak üzere kullandıkları yöntemler;**

Örneğin konaklama sektöründe faaliyet gösteren bir işletme, hem her şey dahil sistemle beş yıldızlı bir otel hem de bir butik otel işletmektedir. Buradaki iki faaliyetin iş hacimleri yapıları farklı olduğu için birleştirilmeleri mümkün değildir.

- **Uygulanabilir olması durumunda bankacılık, sigorta veya kamu hizmetleri gibi düzenleyici çevrenin niteliği.**

Örneğin bir işletme hem bankacılık hem de sigorta sektöründe faaliyet göstermektedir. İşletme bu iki faaliyetten farklı devlet kuruluşlarına karşı sorumlu olduğundan birleştirmesi mümkün değildir.

Faaliyet bölümlerinin benzer ekonomik özellikler taşıması ve 12'inci Paragrafta sıralanan birleştirme kriterlerinin çoğunluğunu paylaşmaları durumu ile sınırlı olmak

üzere, işletme, sayısal alt sınırları karşılamayan faaliyet bölüm bilgileri ile sayısal alt sınırları karşılamayan diğer faaliyet bölüm bilgilerini, bir raporlanabilir bölüm oluşturmak üzere birleştirebilir (TFRS 8.14).

TFRS 8 standardında işletmelerin oluşturacağı bölümsel raporlarda faaliyet bölüm sayısında herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Fakat bölümsel raporlamanın sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için, faaliyet bölümü sayısının 10'un üzerine çıkmaması tavsiye edilmektedir (Ernst & Young, 2009: 10). Bu sebeptir ki işletmeler çok sayıda bölümlendirme yerine, uygun bölümleri birleştirmek suretiyle daha uygulanabilir bölümsel raporlama sistemleri oluşturmalıdır.

Uygulamada faaliyet bölümlerinin birleştirilebilmesi için, bölümlerin benzer ekonomik karakteristikleri olmalı ve çıktılarının benzemesi gerekmektedir. TFRS 8 standardı benzer ekonomik karakteristik kavramını çok geniş tutmuştur. Bir veriye bakarak bu faaliyet bölümleri birbirine çok benzemekte ve birleştirilebilir kararı vermek çok doğru olmaz. Örneğin "Brüt Kâr Marjına" göre değerlendirmeye aldığımız ve birleştirmeyi düşündüğümüz iki faaliyet bölümünün geçmiş 5 yılda brüt kâr marjlarının birbirine çok yakın olduğunu bir durumda, son yılda bir faaliyet bölümünde çıkan yangının verdiği zararlar o faaliyet bölümünün brüt kâr marjı diğer yıllara göre çok düşük çıkacaktır. Bu durum iki faaliyet bölümünün birbirinden farklı ekonomik karakterlere sahip olduğunu göstermez ve birleştirilmesinde sakınca olmayabilir (Ernst & Young, 2009: 10).

İşletme yöneticileri bölümlerin benzer ekonomik özelliklere sahip olduklarına karar verirken ilgili bütün faktörleri dikkate almalıdır. İşletme yöneticileri finansal performansları ile bölümleri karşılaştırdıklarında sadece nicel sonuçların değil, bölümlerin ekonomik özelliklerinin de birleştirmeye uygunluğunu test etmelidirler. İşletme yöneticileri bölüm birleştirmelerinde aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir (www.pwc.com, 15.02.2010):

- Benzer ekonomik özellikleri göstermeyen bölümleri, faaliyet bölümleri birleştirme kriterlerine göre birleştirmemelidir.
- Ürün büyüme eğilimleri, brüt kâr oranı ve ürün ile ilgili uzun dönem beklentileri dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir.

- Yıllar yaygın olarak bölümlerin geçmiş ve gelecekteki tahmini performansları dikkate alınmalıdır.
- Bölümlere göre raporlama, internet siteleri ve finansal tablolar dışında sunulan diğer bilgilerle uyumlu olmalıdır.
- İşletme yöneticileri, bölümlerin ekonomik olarak benzedikleri görüşünü yazılı bir belge haline getirmelidir.

TFRS 8 standardında tanımlanan faaliyet bölümü ile birlikte TMS 14 standardında tanımlanan faaliyet bölümü tanımı farklı olmasına rağmen, bölüm birleştirme şartları birbirine çok benzemektedir. Her iki standartta bölümsel raporlamanın daha sağlıklı işleyebilmesi için benzer faaliyet bölümlerinin birleştirilmesi, benzer şartlarda önerilmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında bölüm birleştirmelerini daha anlaşılır hale getirmek için, faaliyet bölümlerinde birleştirme yapacak olan X işletmesinin bölüm bilgileri Tablo 8’de düzenlenmiştir.

Tablo 8. X A.Ş.’nin Faaliyet Bölüm Bilgileri

(Bin USD)	Net Kâr
Faaliyet Bölümü A	40
Faaliyet Bölümü B	9
Faaliyet Bölümü C	33
Faaliyet Bölümü D	7
Faaliyet Bölümü E	6
Faaliyet Bölümü F	3
Faaliyet Bölümü G	2
TOPLAM NET KÂR	100

Kaynak: www.grantthornton.com., 15.03.2010.

X işletmesi yedi farklı bölümle faaliyet raporlamasını gerçekleştirmektedir. A ve C faaliyet bölümleri toplam olarak net kârın yüzde 73’ünü oluşturan iki esas faaliyet bölümüdür. B ve G faaliyet bölümleri C faaliyet bölümü ile benzer özellikler

taşımaktadır. İşletme B ve G faaliyet bölümlerini C faaliyet bölümü çatısı altında birleştirmek istemektedir. Detaylı bir inceleme sonucunda B faaliyet bölümünün, TFRS 8 standardının belirlediği birleştirme kriterlerinin tamamını karşılayamadığı tespit edilmiştir. G faaliyet bölümü ise, standardın bölüm birleştirme şartlarının neredeyse tamamına yakınına uymaktadır. Bu şartlar dahilinde bölüm birleştirmesi yapacak işletme, C ve G faaliyet bölümlerinin birleştirilmesine karar vermiştir. Fakat işletme üst yönetimi istemiş olsaydı, küçük farklılıklara rağmen C ve B faaliyet bölümlerinin de birleştirilmesine karar verebilme imkânı da bulunmaktadır.

X işletmesi, benzerlik göstermeyen D, E ve F faaliyet bölümlerini ise, şirket net kârında küçük bir paya sahip oldukları için “Diğer Tüm Faaliyet Bölümleri” ismi altında birleştirme imkânına sahiptir. Tüm bu öngörülen bölüm birleştirmeleri gerçekleştirildiğinde, işlemenin yeni faaliyet bölüm yapısı Tablo 9’deki gibi şekillenecektir. Tablo 9’da da görüleceği üzere işletme bölüm birleştirmelerinden sonra daha kolay yönetilebilir bir faaliyet bölüm yapısına kavuşmuştur.

Tablo 9. X A.Ş.’nin Yeni Faaliyet Bölüm Bilgileri

(Bin USD)	Net Kâr
Faaliyet Bölümü A	40
Faaliyet Bölümü C + (B + G)	44
Faaliyet Bölümü Diğer	16
TOPLAM NET KÂR	100

4.2. SAYISAL ALT SINIRLAR

Standardın şartlarının uygulanmasında dikkate alınması gereken sayısal alt sınırlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

TFRS 8 standardına göre aşağıdaki sayısal alt sınırlardan herhangi birini karşılayan bölümlere ilişkin bilgiler, işletmenin raporlanabilir bölümleri olarak tanımlanmıştır. Bu faaliyet bölümüne ilişkin finansal bilgilerin ayrı olarak raporlanacağı belirtilmiştir.

(a) İşletme dışı müşterilere yapılan satışlar ve bölümler arası satışlar veya transferler de dahil olmak üzere, raporlanan hasılatının, işletme içi ve dışı tüm faaliyet bölümlerinin toplam hasılatının yüzde 10'unu veya daha fazlasını oluşturması (TFRS 8.13).

(b) Raporlanan kârının veya zararının mutlak tutarının, (i) zarar bildirmemiş olan tüm faaliyet bölümlerinin birleştirilerek raporlanmış kârının, ve (ii) zarar bildirmiş olan tüm faaliyet bölümlerinin birleştirilerek raporlanmış zararının, mutlak rakamlarla, yüzde 10'u veya daha fazlası olması (TFRS 8.13).

(c) Varlıklarının, tüm faaliyet bölümlerinin toplam varlıklarının yüzde 10'u veya daha fazlası olması (TFRS 8.13).

Yönetimin bölüme ilişkin bilgilerin finansal tablo kullanıcıları için faydalı olacağına inanması durumunda, yukarıdaki sayısal alt sınırlardan herhangi birini karşılamayan faaliyet bölümleri raporlanabilir bölümler olarak değerlendirilebilir ve bunlara ilişkin bilgiler ayrı olarak açıklanabilir.

Faaliyet bölümleri tarafından raporlanan toplam dış hasılatın işletmenin hasılatının yüzde 75'inden düşük olması durumunda, işletme hasılatının en az yüzde 75'i raporlanabilir bölümlere dahil oluncaya kadar, ek faaliyet bölümleri, 13'üncü Paragrafta yer alan kriterleri karşılamasalar dahi, raporlanabilir bölüm olarak tanımlanır (TFRS 8.15).

Raporlanabilir olmayan diğer işletme faaliyetlerine ve faaliyet bölümlerine ilişkin bilgiler bir araya getirilir ve 28'inci Paragrafın gerektirdiği mutabakatlarda yer alan diğer mutabakat kalemlerinden ayrı olarak 'diğer tüm bölümler' kategorisi altında açıklanır. 'Diğer tüm bölümler' kategorisine dahil olan hasılat kaynakları açıklanır (TFRS 8.16).

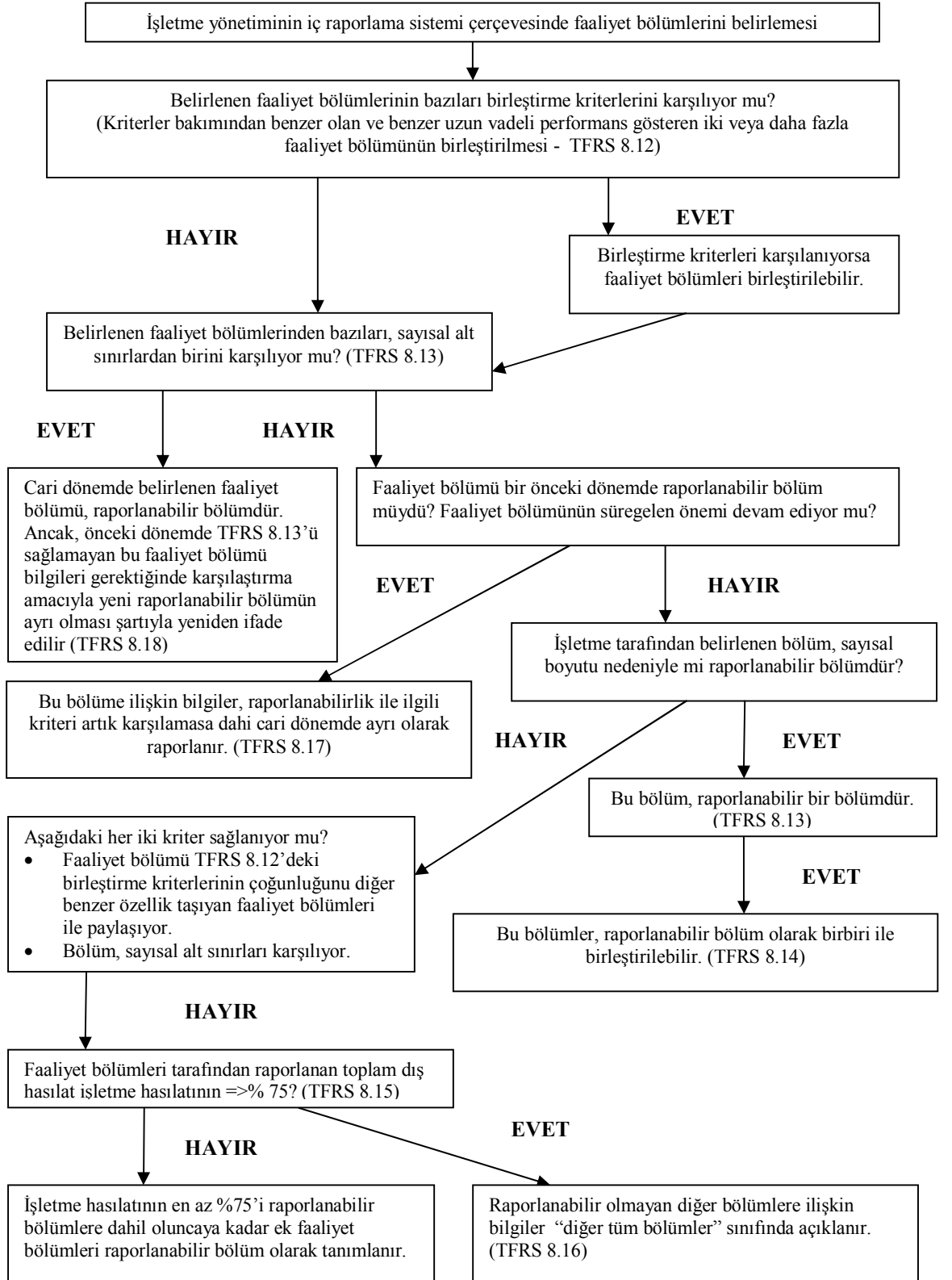
Yönetim, hemen bir önceki dönemde raporlanabilir bölüm olarak belirlenmiş bir faaliyet bölümünün öneminin devam ettiğine karar verirse, ilgili bölüme ilişkin bilgiler, 13'üncü Paragrafta yer alan raporlanabilirlik ile ilgili kriteri artık karşılamasa dahi, cari dönemde ayrı olarak raporlanır (TFRS 8.17).

Bir faaliyet bölümünün sayısal alt sınır uyarınca cari dönemde raporlanabilir bölüm olarak tanımlanması durumunda, bu bölüm önceki dönemde 13'üncü Paragrafta yer alan raporlanabilirlik kriterlerini karşılamamış olsa dahi, karşılaştırma amacıyla daha önceki dönem için sunulan bölüm verileri, gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece, yeni raporlanabilir bölüm ayrı bir bölüm olarak yansıtılacak şekilde yeniden ifade edilir (TFRS 8.18).

İşletmenin ayrı olarak açıklama yaptığı raporlanabilir bölüm sayısında, bu sayının üstüne çıkıldığında bölüm bilgisinin aşırı ayrıntılı hale geldiği durumlarda bir uygulama sınırı konulabilir. Kesin bir sınır belirlenmemiş olmasına rağmen, 13-18'inci Paragraflar uyarınca raporlanabilir olan bölümlerin sayısı 10'un üzerine çıktıkça, işletme, uygulama sınırına ulaşıp ulaşılmadığını değerlendirmelidir (TFRS 8.19).

Yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde, faaliyet bölümleri belirlendikten sonra, bir önceki konuda belirtilen birleşme kriterleri dikkate alınarak raporlanacak faaliyet bölümleri tespit edilir. Raporlanabilir bölümlerin belirlenmesinde izlenecek yol şematik olarak Şekil 8'de belirtilmiştir.

Şekil 8. Raporlanabilir Bölümlerin Belirlenmesinde İzlenecek Yol

Kaynak: Öztürk, (2008) tarafından Sacho, (2007) çalışmasından uyarlanmıştır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında raporlanabilir bölümlerin belirlenmesi işlemlerini daha anlaşılır hale getirmek için, raporlanacak faaliyet bölümlerini belirleyecek Y işletmesinin bölüm bilgileri Tablo 10’da düzenlenmiştir.

Tablo 10. Y A.Ş. ’nin Bölüm Bilgileri

(Bin USD)

Bölümler	Bölüm Hasılatı	Oran (%)	Bölüm Kârı veya Zararı	Oran (%)	Bölüm Varlıkları	Oran (%)
Faaliyet Bölümü A	900	37	150	29	500	29
Faaliyet Bölümü B	100	4	30	6	80	5
Faaliyet Bölümü C	50	2	10	2	60	3
Faaliyet Bölümü D	600	25	120	23	400	23
Faaliyet Bölümü E	90	3	(70)	13	100	6
Faaliyet Bölümü F	700	29	140	27	600	34
TOPLAM	2.440	100	520 ¹	100	1.740	100

¹ Mutlak değerlerin toplamı alınmıştır.

Y A.Ş.’nin Tablo 10’da verilmiş olan bölüm bilgileri incelendiğinde, işletmenin raporlanacak faaliyet bölümleri ile ilgili aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

- Bölüm hasılatı rakamları incelendiğinde, toplam hasılatın yüzde 10’unu geçen A, D ve F faaliyet bölümleri standart şartları uyarınca bölümsel raporlamaya dahil edilebilecek konumdadır.
- Bölüm kârı veya zararı rakamları incelendiğinde A, D ve F faaliyet bölümlerine ilave olarak, zarar eden E faaliyet bölümünün, ortaya çıkan zararın şirket kârı içindeki yerinin yüzde 10’u geçtiği tespit edilmiştir. Bu durumda zarar eden E faaliyet bölümü de, standardın şartları uyarınca bölümsel raporlamaya dahil edilebilecek konumdadır.
- Bölüm varlıkları rakamları incelendiğinde ise, toplam varlıkların yüzde 10’unu geçen A, D ve F faaliyet bölümleri standart şartları uyarınca bölümsel raporlamaya dahil edilebilecek konumdadır.

Sonuç olarak Y A.Ş. uygulayacağı bölümsel raporlama faaliyetinde, standart şartları uyarınca A, D, E ve F faaliyet bölümlerini bölümsel raporlamaya dahil edebilecek konumdadır. Diğer B ve C faaliyet bölümleri üç kriterde de yüzde 10 barajını aşmadığı için, standart şartları uyarınca bölümsel raporlamada yer almamalıdır. Fakat bu iki faaliyet bölümü “Diğer Faaliyet Bölümleri” başlığı altında birleştirilerek, standart şartları uyarınca bölümsel raporlamada yer alabilmektedir. Bunun yanında şirket yönetimi gerek görürse, bu faaliyet bölümlerinden de uygun gördüklerini bölümsel raporlamaya dahil edebilmektedir.

Bölümsel raporlamada faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde dikkat edilecek bir diğer parametre ise, seçilen faaliyet bölümlerinin toplam dış hasılatının, işletmenin toplam hasılatının yüzde 75’inden fazla olması gerekmektedir. Eğer seçilen faaliyet bölümlerinin toplam hasılatına oranı yüzde 75’in altında ise bu durumda diğer koşullar dikkate alınmadan yüzde 75’i geçecek şekilde yeni faaliyet bölümleri ilave edilmelidir.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda raporlanabilir bölümlerin belirlenmesi işlemlerini daha anlaşılır hale getirmek için, raporlanacak faaliyet bölümlerini belirleyecek Z işletmesinin bölüm bilgileri Tablo 11’de düzenlenmiştir.

Tablo 11. Z A.Ş.’nin Bölüm Bilgileri (Bin USD)

Bölümler	Bölüm Hasılatı	Oran (%)
Faaliyet Bölümü A	400	40
Faaliyet Bölümü B	90	9
Faaliyet Bölümü C	330	33
Faaliyet Bölümü D	70	7
Faaliyet Bölümü E	60	6
Faaliyet Bölümü F	30	3
Faaliyet Bölümü G	20	2
TOPLAM	1.000	100

Z A.Ş.’nin Tablo 11’de verilmiş olan bölüm hasılatı rakamları incelendiğinde, toplam hasılatın yüzde 10’unu geçen A ve C faaliyet bölümleri

standart şartları uyarınca bölümsel raporlamaya dahil edilebilecek konumdadır. Fakat bu iki faaliyet bölümünün toplam hasılatının, işletmenin toplam hasılatına oranı yüzde 73'tür. Bu durumda işletme, toplam hasılatta yüzde 75'i geçecek şekilde, standardın yüzde 10 şartına uymasa dahi, kalan bölümler içerisinde en yüksek hasılat oranına sahip B faaliyet bölümünü de bölümsel raporlamaya ilave etmek durumundadır.

5. BÖLÜM BİLGİLERİNİN SUNUMU

Standardın bölüm bilgilerinin sunumu ile ilgili şartlar, TFRS 8.20 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Bir işletme, finansal tablo kullanıcılarının, işletmenin gerçekleştirdiği faaliyetler ile faaliyette bulunduğu ekonomik ortamın niteliğini ve finansal etkilerini değerlendirmelerini mümkün kılan bilgileri açıklar .

Bu çerçevede TFRS 8 standardında açıklanması gereken bilgiler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır.

5.1. GENEL BİLGİLER

Standardın bölümler hakkındaki genel bilgilerin sunumu ile ilgili şartlar, TFRS 8.22 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

İşletmeler TFRS 8 standardında, organizasyon yapılarını ve bölümsel raporlamasının temel özelliklerini gösteren açıklayıcı bilgilere yer vermelidir. Açıklanması gereken genel bilgiler standartta aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

(a) Teşkilatlanma esasları da dahil olmak üzere (örneğin, yönetimin işletmeyi; ürün ve hizmet farklılıkları, coğrafi bölgeler, düzenleyici çevreler veya değişik unsurların kombinasyonu çerçevesinde teşkilatlandırmayı tercih edip etmediği ve faaliyet bölümlerinin birleştirilip birleştirilmediğini), işletmenin raporlanabilir bölümlerinin belirlenmesinde kullanılan faktörler ve

(b) Her bir raporlanabilir bölümün hasılatının elde edildiği ürünlerin ve hizmetlerin türü.

Yukarıdaki bilgiler ışığında genel bilgilerin açıklanışını daha anlaşılır hale getirmek için, otomotiv sektöründe faaliyet gösteren Ford Motor A.Ş.'nin bölümsel raporunda yer alan "Genel Bilgiler" bölümü Tablo 12'de düzenlenmiştir.

Tablo 12. Ford A.Ş. 'nin Genel Bilgileri

Ford Motor A.Ş. (2006)

Bölüm Bilgileri

Şirketimiz faaliyetlerini Otomotiv ve Finansal Hizmetler olmak üzere iki sektörde sürdürmektedir. Bölüm yapısı şirketin organizasyon yapısına göre şekillendirilmektedir. Bölüm bilgileri şirket performansını hesaplamak ve yönetim kararlarını almak amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca şirket kaynaklarının doğru dağıtılması içinde bölüm bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

2006 yılının ikinci çeyreğinde Otomotiv Sektöründe coğrafi bölüm yapısı değiştirilerek bölüm sayısı altıya çıkarılmıştır. Son durum: Kuzey Amerika Ford, Güney Amerika Ford, Avrupa Ford, Asya-Pasifik Ford, PAG ve Afrika Mazda. Otomotiv sektöründe 2006 yılı birinci çeyrek rakamları da yeni bölüm yapısına göre tekrardan sınıflandırılmıştır. Her bölümün Mazda ile dizayn, üretim ve servis alanlarında ilişkisi tanımlanmıştır.

Kuzey Amerika Ford bölümünde (ABD, Kanada, Meksika) Ford, Lincoln ve Mercury markaları ile araç satış ve servis hizmetleri verilmektedir.

Güney Amerika Ford bölümünde sadece Ford markası ile araç satış ve servis hizmetleri verilmektedir.

Avrupa Ford bölümünde sadece Ford markası ile araç satış ve servis hizmetleri verilmektedir.

PAG bölümünde, şirketinde bünyesinde bulunan Volvo, Jaguar, Land Rover ve Aston Martin gibi markalarla tanımlanmış tüm coğrafi bölgelerde araç satış ve servis hizmeti verilmektedir.

Asya - Pasifik Ford bölümünde sadece Ford markası ile araç satış ve servis hizmetleri verilmektedir.

Afrika Mazda bölümünde, Aralık-2005 tarihinde Mazda Şirketinin yüzde 33,6'sının satın alınmasından sonra, Ford ve Mazda markaları ile araç satış ve servis hizmetleri verilmektedir.

Finansal hizmetler sektöründe sadece Ford Kredi Bölümü yer almaktadır. Hertz Bölümü 2005 yılında satıldığından bölümsel raporlamadan çıkarılmıştır.

Kaynak: Wilkinson-Riddl, 2008: 2220-2221.

Genel bilgilerin açıklanması konusunda TFRS 8 standardı ile TMS 14 standardı arasında farklılıklar bulunmaktadır. TFRS 8 standardında bölümsel raporlama ile ilgili genel bilgilerin verilmesi zorunluluğu varken, TMS 14 standardında böyle bir zorunluluk olmadığı gibi böyle bir konuya da değinilmemiştir.

5.2. KÂR VEYA ZARARA, VARLIKLARA VE BORÇLARA İLİŞKİN BİLGİLER

Faaliyet bölümleri standardının en temel ve önemli konusu, bölümsel raporlamada hangi finansal bilgilerin nasıl açıklanacağıdır. Faaliyet bölümü standardında hangi bilgilerin açıklanacağı standardın 23 ve 24'üncü maddelerinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Her bir raporlanabilir bölüme ilişkin kâr veya zarar tutarı açıklanır. İlgili varlık ve borç tutarlarının işletme faaliyetlerine ilişkin karar almaya yetkili mercilere düzenli olarak sunulduğu durumlarda, her bir raporlanabilir bölüme ilişkin toplam varlık ve borç tutarları da açıklanır. Eğer belirtilen tutarlar, işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil ediliyorsa ya da bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil edilmese bile işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunuluyorsa, işletme, her bir raporlanabilir bölüm için aşağıdakileri de raporlar (TFRS 8.23):

- (a) İşletme dışı müşterilerden elde edilen hasılatlar;
- (b) Aynı işletmenin diğer faaliyet bölümleri ile işlemlerinden elde edilen hasılatlar;
- (c) Faiz geliri;
- (d) Faiz gideri;
- (e) Amortisman ve itfa payları;
- (f) TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardının 97 nci paragrafı uyarınca açıklanan önemli gelir ve gider kalemleri;
- (g) İşletmenin; özkaynak yöntemi ile muhasebeleştirilen iştiraklerin ve iş ortaklıklarının kâr veya zararında bulunan payı;
- (h) Vergi gideri veya geliri; ve
- (i) Amortisman ve itfa payları dışında önemli nakit dışı kalemler.

Bölüm hasılatının önemli bir kısmı faizden elde edilmediği ve işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii, bölümün performansını değerlendirmek ve bölüme tahsis edilecek kaynaklara ilişkin karar almak üzere net faiz gelirini esas almadığı sürece, işletme, her bir raporlanabilir bölüm için faiz gelirini faiz giderlerinden ayrı raporlar. Bu durumda işletme, bölümün faiz gelirlerini faiz giderlerinden çıkartarak net olarak raporlayabilir ve bu şekilde raporladığını açıklar (TFRS 8.23).

Belirtilen tutarlar, işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm varlıklarına ilişkin ölçüme dahil edildiyse veya bölüm varlıklarına ilişkin ölçüme dahil edilmese dahi, İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunuluyorsa, işletme her bir raporlanabilir bölüm hakkında aşağıdakileri açıklar (TFRS 8.24):

- (a) Özkaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilen iştiraklerdeki ve iş ortaklıklarındaki yatırım tutarı, ve

(b) Finansal araçlar, ertelenmiş vergi varlıkları, işten ayrılma sonrasında çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin varlıklar ve sigorta sözleşmelerinden doğan haklar dışındaki duran varlıklara eklenen tutarları.

Yukarıdaki bilgiler ışığında faaliyet bölümlerinde açıklanacak bilgilerin raporlara nasıl ve ne şekilde yansıtılacağını anlaşılır hale getirmek için, teknoloji sektöründe faaliyet gösteren bir işletme tarafından TFRS 8 standardı şartlarına uygun olarak hazırlanan faaliyet bölümleri rapor örneği Tablo 13'te düzenlenmiştir. Rub A.Ş. bilgisayar sektöründe faaliyet gösteren bir işletmedir. İşletme faaliyet bölümlendirmesini üretmiş olduğu dört tip ürüne göre organize etmiştir.

Bu kapsamda TFRS 8 ve TMS 14 uygulamalarını karşılaştırabilmek için, TFRS 8 standardı şartlarına uygun olarak düzenlenen Rub A.Ş.'ye ait 2008 yılı faaliyet bölümü raporlaması, Tablo 14'te TMS 14 standardı şartlarına uygun olarak tekrardan düzenlenmiştir. Her iki uygulama karşılaştırıldığında göze çarpan en temel fark, TFRS 8 standardı ile açıklanan finansal bilgi miktarındaki artıştır. Ayrıca TMS 14 standardı uygulamasında iki bölüm üzerinden bölümsel raporlama gerçekleştirilmiş iken, TFRS 8 standardı uygulamasında dört faaliyet bölümü üzerinden bölümsel raporlama gerçekleştirilmiştir. Özelde göze çarpan en temel fark ise, TMS 14 standardında "Faiz Gelir ve Gider" bilgilerinin bölümsel raporlamada yer alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Fakat TFRS 8 standardında "Faiz Gelir ve Gider" bilgilerinin standardın 23. maddesi (c) ve (d) bendi uyarında açıklanması zorunludur.

Tablo 13. Rub A.Ş.'nin 2008 Yılı TFRS 8 Standardı Hükümlerince Düzenlenen Faaliyet Bölümleri Raporu

	(Bin TL)	Masa Üstü Bilgisayar	Notebook	Dizüstü Bilgisayar	Tablet Bilgisayar	Eleminasyon	Faaliyet Bölümü Toplamı	Uzlaştırma	TOPLAM
İlgili Standart Maddesi	GELİR - GİDER BİLGİLERİ								
TFRS 8.23a	Dış Müşteri Hasılatları	2.020.375	2.018.375	4.730.400	598.400		9.367.550		9.367.550
TFRS 8.23b	Grup İçi Hasılatlar			310.000	325.000	(635.000)	0		0
	Toplam Hasılat	2.020.375	2.018.375	5.040.400	923.400	(635.000)	9.367.550		9.367.550
TFRS 8.23	Bölüm Kârı	450.687	449.687	193.498	220.129	(93.281)	1.220.720		1.220.720
TFRS 8.23c	Faiz Geliri	2.625	2.625	2.780	50		8.080		8.080
	Diğer Finansal Gelirler							4.135	4.135
TFRS 8.23d	Faiz Giderleri (-)	(5.725)	(5.125)	(20.850)	(11.070)		(42.770)		(42.770)
	Diğer Finansal Giderler (-)							(159)	(159)
TFRS 8.23g	İştirakler Temettü Gelirleri				5.887				5.887
TFRS 8.23h	Vergi	(125.326)	(125.212)	(49.119)	(11.361)		(311.018)	(1.113)	(312.131)
	Devam Eden Faaliyet Kârı	89.212	(110.477)	126.308	203.635	(93.281)	215.397	2.862	218.259
	Durdurulan Faaliyet Kârı	233.937	432.452				666.389		666.389
	Toplam Faaliyet Kârı	323.149	321.975	126.308	203.635	(93.281)	881.786	2.862	884.648
	MALİ DURUM BİLGİLERİ								
TFRS 8.23	Bölüm Varlıkları	1.316.485	1.350.243	2.685.823	782.151	208.134	6.342.836		6.342.836
TFRS 8.24	İştirak Yatırımları				18.765		18.765		18.765
	Varlık Toplamı	1.316.485	1.350.243	2.685.823	800.916	208.134	6.361.601		6.361.601
TFRS 8.23	Bölüm Yükümlülükleri	359.776	358.442	922.878	124.301	(29.086)	1.736.311		1.736.311
	Dağıtılamayan Yükümlülükler						0	1.473.256	1.473.256
	Yükümlülük Toplamı	359.776	358.442	922.878	124.301	(29.086)	1.736.311	1.473.256	3.209.567
	DİĞER BİLGİLER								
TFRS 18.35b (i)	Net Mamül Satışları	1.337.875	1.335.875	4.003.900	845.500	(610.000)	6.913.150		6.913.150
TFRS 18.35b (ii)	Net Hizmet Satışları	682.500	682.500	1.036.500	77.900	(25.000)	2.454.400		2.454.400
TFRS 8.24b	Sermaye Arttırımı	67.667	67.467	114.110	58.221		307.465		307.465
TFRS 8.23e	Amortismanlar (-)	(37.037)	(36.837)	(90.167)	(21.050)		(185.091)		(185.091)
TFRS 8.23i	Değer Düşüklüğü (-)			(37.500)	(1.000)		(38.500)		(38.500)
TFRS 8.23i	Diğer Nakit Olmayan Giderler (-)				(1.400)		(1.400)		(1.400)
TFRS 8.23i	Yenileme Maliyetleri (-)				(7.500)		(7.500)		(7.500)

Kaynak: www.basware.com, 15.03.2010.

Tablo 14. Rub A.Ş.'nin 2008 Yılı TMS 14 Standardı Hükümlerince Düzenlenen Faaliyet Bölümleri Raporu

(Bin TL)		Masaüstü Bilgisayar	Taşınabilir Bilgisayar	Eleminasyon	Dağıtılamayan	TOPLAM
İlgili Standart Maddesi	GELİR TABLOSU BİLGİLERİ					
TMS 14.51	Dış Hasılatlar	4.038.750	5.328.800			9.367.550
TMS 14.51	Grup İçi Hasılatlar		635.000	(635.000)		0
TMS 14.51, 67	Toplam Hasılat	4.038.750	5.963.800	(635.000)		9.367.550
TMS 14.52, 67	Bölüm Karı	900.375	320.345			1.220.720
TMS 14.67, 16b	Faiz Geliri				8.080	8.080
TMS 14.67	Diğer Finansal Gelirler				4.135	4.135
TMS 14.67, 16b	Faiz Giderleri (-)				(42.770)	(42.770)
TMS 14.67, 16b	Diğer Finansal Giderler (-)				(159)	(159)
TMS 14.64	İştirakler Temettü Gelirleri		5.887			5.887
	Vergi				(312.131)	(312.131)
TMS 14.52	Devam Eden Faaliyet Kârı	228.872	390.823	(93.281)	(308.155)	218.259
TMS 14.52	Durdurulan Faaliyet Kârı	660.502				660.502
	Toplam Faaliyet Kârı	889.374	396.710	(93.281)	(308.155)	884.648
	BİLANÇO BİLGİLERİ					
TMS 18.35b(i)	Net Mamül Satışları	2.673.750	4.849.400	(610.000)		6.913.150
TMS 18.35b(ii)	Net Hizmet Satışları	1.365.000	1.114.400	(25.000)		2.454.400
TMS 14.57	Sermaye Arttırımı	135.135	172.330			307.465
TMS 14.58	Amortismanlar (-)	(73.875)	(111.216)			(185.091)
TMS 14.61	Şerefiye Değer Düş. (-)		(38.500)			(38.500)
TMS 14.61	Diğer Nakit Olmayan Gid. (-)		(1.400)			(1.400)
TMS 14.59	Yenileme Maliyetleri (-)	(7.500)				(7.500)

Kaynak: www.basware.com, 15.03.2010.

5.3. BÖLÜM BİLGİLERİNİN ÖLÇÜMÜ

Standardın bölüm bilgilerinin ölçümü ile ilgili şartlar, aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Bölüm ile ilgili raporlanan her bir kalemtedeki tutar, bölüme ilişkin kaynak tahsisi kararlarının alınması ve bölümün performansının değerlendirilmesi amacıyla işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine raporlanan tutardır. İşletmenin finansal tablolarının hazırlanmasında yapılan düzeltme ve elemeler; hasılatların, giderlerin, kazançların veya zararların dağıtımı, işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından bölümün kâr veya zarar tutarına dahil edilmeleri durumunda, bölüm kâr veya zararının belirlenmesine dahil edilir. Benzer şekilde, ilgili bölüm için sadece işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından kullanılan bölüm varlıklarının ve borçlarının ölçümünde yer alan varlık ve borçlar raporlanır. Eğer tutarlar raporlanan bölüm kâr veya zararına, varlıklarına veya borçlarına dağıtılıyor ise, bu tutarlar, mantık esasına göre dağıtılır (TFRS 8.25).

İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii bölüm performansını değerlendirirken ve kaynakların nasıl tahsis edileceğine karar verirken, faaliyet bölümünün kâr veya zararının, bölüm varlıklarının veya borçlarının sadece tek bir ölçümünü kullanıyorsa; bölüm kâr veya zararı, varlıkları ve borçları bu ölçüme göre raporlanır. İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii faaliyet bölümünün kâr veya zararı, bölüm varlıkları veya borçları için birden fazla ölçüm kullanıyorsa, raporlanan ölçümler; yönetimin, işletmenin finansal tablolarında karşılık gelen tutarların ölçümünde kullanılanlar ile en uyumlu ölçüm ilkelerine göre belirlendiğine inandığı ölçümler olmalıdır (TFRS 8.26).

İşletme, her bir raporlanabilir bölüm için, bölüm kâr veya zararının, bölüm varlıklarının ve borçlarının ölçümlerinin açıklamasını sağlamalıdır. İşletme aşağıdakileri, asgari ölçüde açıklar (TFRS 8.27):

(a) Raporlanabilir bölümler arasında gerçekleşen herhangi bir işlem için muhasebeleştirme esası.

(b) Raporlanabilir bölümlerin kâr veya zararlarının ölçümü ile işletmenin vergi gideri veya gelirinden ve durdurulan faaliyetlerinden önceki kâr veya zararlarının ölçümü arasındaki herhangi bir farklılığının niteliği. Bu farklılıklar, muhasebe politikaları ve raporlanan bölümün bilgilerinin anlaşılması için gerekli olan, merkezi olarak gerçekleştirilen masrafların tahsisine ilişkin politikaları içerebilir.

(c) Raporlanabilir bölümlerin varlıkları ile işletme varlıklarının ölçümü arasındaki herhangi bir farklılığın niteliği. Bu farklılıklar, muhasebe politikaları ve raporlanan bölümün bilgilerinin anlaşılması için gerekli olan ve ortak kullanılan varlıkların tahsisine ilişkin politikaları içerebilir.

(d) Raporlanabilir bölümlerin borçları ile işletme borçlarının ölçümü arasındaki herhangi bir farklılığın niteliği. Bu farklılıklar, muhasebe politikaları ve raporlanan bölümün bilgilerinin anlaşılması için gerekli olan ve ortak gerçekleştirilen borçların tahsisine ilişkin politikaları içerebilir.

(e) Raporlanan bölümün kâr veya zararının tespitinde kullanılan ölçüm yöntemlerinde geçmiş dönemlere göre gerçekleşen herhangi bir değişikliğin niteliği ve bu değişikliklerin bölüm kâr veya zararının ölçümü üzerindeki etkisi.

(f) Raporlanabilir bölümlere yapılan asimetrik tahsislerin niteliği ve etkisi. Örneğin, bir işletme, ilgili amortisman tabi varlıkları ilgili bölüme tahsis etmeden amortisman giderlerini bir bölüme tahsis edebilir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında ölçme yaklaşımının nasıl ve ne şekilde uygulandığını göstermek için, bir işletme tarafından uygulanan ölçme yaklaşımı ile ilgili düzenleme örneği Tablo 15’de belirtilmiştir.

Tablo 15. Z A.Ş.’nin Kullandığı Kâr Ölçme Yöntemleri

<p>Z A.Ş. (2009)</p> <p>Z A.Ş. kârlılığını ölçmek ve karşılaştırmak amacıyla iki tür kâr rakamı kullanmaktadır. Birincisi faaliyet bölümü net kârı ve ikincisi vergi öncesi faaliyet bölümü kârıdır. Tüm faaliyet bölümlerinin faaliyet bölümü net kârları ve vergi öncesi faaliyet bölümü kârları aynı yöntemle hesaplanacak olup, bölüm kârları toplamı konsolide tablo net kârına eşit olmalıdır.</p> <p>İşletmenin bölüm kârı hesaplamasında kullanacağı bilgiler, net satış geliri, faiz gelir ve giderleri ve temettü gelirleridir.</p>
--

Kaynak: www.pwc.com., 15.02.2010.

TFRS 8 standardında zorunlu kılınan ölçme yaklaşımının işletme açısından en önemli artışı, bölümler arası gerçekleştirilecek ve karar almaya esas teşkil edecek karşılaştırma yönteminin yöneticiler tarafından benimsenmesidir. Her işletmenin kendi bünyesine uygun olarak yöneticiler tarafından hazırlanan ölçme yöntem veya yöntemleri, bilginin sağlanması ve değerlendirilmesinde hızı da beraberinde getirecektir. Böylece yönetim kararları daha süratli alınabilecektir. Fakat böyle bir durum, bölümsel bilgilerin benzer diğer işletmelerle karşılaştırılabilme imkânını ortadan kaldıracaktır (Ernst & Young, 2009: 13).

TMS 14 standardından farklı olarak, TFRS 8 standardı, bölüm geliri, bölüm gideri, bölüm sonucu, bölüm varlıkları ve bölüm yükümlülükleri gibi kavramları tanımlamamaktadır. Fakat her bir faaliyet bölümü için bölüm kâr ve zararının, bölüm varlık ve yükümlülüklerinin nasıl ölçümlendiğinin açıklanmasını istemektedir. Bölüm ile ilgili kavramlarda TMS 14 standardı “tanımlayıcı”, TFRS 8 standardı ise

“açıklayıcı” bir yaklaşım benimsenmektedir. Sonuç olarak, TFRS 8 standardında işletmeler, içsel raporlama uygulamaları ile sınırlı olduğundan, bölüm kâr veya zarar içeriklerinin belirlenmesinde daha ihtiyatlı olmalıdırlar (Poroy, 2009: 27).

5.4. BÖLÜM BİLGİLERİNDE MUTABAKAT

Standardın bölüm bilgilerinde yapılması gereken mutabakat işlemleri ile ilgili şartlar, TFRS 8.28 maddesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

İşletme aşağıdakilerin tümüne ilişkin mutabakatları sağlar:

- (a) Raporlanabilir bölümlerin hasılatının toplamının işletme hasılatı ile mutabakatı.
- (b) Raporlanabilir bölümlerin kâr veya zarar tutarlarının toplamının, vergi giderinden (vergi gelirinden) ve durdurulan faaliyetlerden önce işletme kâr veya zararı ile mutabakatı. Ancak, işletme, raporlanabilir bölümlere vergi gideri (vergi geliri) gibi kalemleri tahsis ederse, işletme, bölümlerin kâr veya zararlarının toplamı ile işletmenin bu kalemlerden sonraki kâr veya zararının mutabakatını yapabilir.
- (c) Raporlanabilir bölümlerin varlıkları toplamının işletme varlıkları ile mutabakatı.
- (d) Eğer bölüm borçları 23’üncü Paragraf uyarınca raporlanmış ise, raporlanabilir bölümlerin borçları toplamının işletme borçları ile mutabakatı.
- (e) Açıklanan bilginin diğer her önemli kalemi için raporlanabilir bölümlerin tutarlarının toplamının, işletme için bu tutarlara karşılık gelen tutar ile mutabakatı.

TFRS 8 standardında tüm önemli mutabakat kalemleri ayrı olarak belirtilir ve açıklanır. Örneğin, farklı muhasebe politikalarından kaynaklanan, raporlanabilir bölümün kâr veya zararının işletmenin kâr veya zararıyla mutabakatı için ihtiyaç duyulan her bir önemli düzeltme tutarı ayrı ayrı belirtilmeli ve açıklanmalıdır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında faaliyet bölümlerinde mutabakat işlemlerinin raporlara nasıl ve ne şekilde yansıtılacağını anlaşılır hale getirmek için; Türkiye’de faaliyet gösteren Doğan Yayın Holding A.Ş. tarafından TFRS 8 standardı şartlarına uygun olarak hazırlanan faaliyet bölümleri rapor örneği Tablo 16’da düzenlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda Doğan Yayın Holding A.Ş., bölümsel raporlamada bölüm bilgilerini konsolide finansal tablo verileri ile eşitleyebilmek için “**Eliminasyon**” sütununda, mutabakat işlemlerini gerçekleştirmiştir.

Bu kapsamda TFRS 8 standardı ile TMS 14 standardı karşılaştırıldığında, TMS 14 standardında “Mutabakat” ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Fakat uygulamada, TMS 14 standardında konu ile ilgili her ne kadar bir düzenleme olmasa da Tablo 14’te de görüleceği üzere “**Eliminasyon**” sütununda, mutabakat işlemleri yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 16. Doğan Yayın Holding A.Ş. 'nin 2008 Yılı TFRS 8 Standardı Hükümlerince Düzenlenen Faaliyet Bölümleri Raporu

(Bin TL)	Yazılı Basın	Görsel ve İşitsel Basın	Perakende ve Mağazacılık	Diğer	Eleminasyon	KONSOLİDE TOPLAM
Dış Müşteri Hasılatları	1.522.648	713.958	572.902	70.425	-	2.879.933
Grup İçi Hasılatlar	58.189	48.421	1.666	41.712	(149.988)	-
Toplam Hasılat	1.580.837	762.379	574.568	112.137	(149.988)	2.879.933
Satışların Maliyeti (-)	(1.007.642)	(649.621)	(515.742)	(76.406)	36.283	(2.213.128)
Brüt Kâr	573.195	112.758	58.836	35.731	(113.705)	666.805
Pazarlama Satış Dağ. Giderleri	(236421)	(111.143)	(64.733)	(9.275)	77.945	(343.627)
Genel Yönetim Giderleri	(224.334)	(71.622)	(29.797)	(40.958)	36.174	(330.537)
Diğer Faaliyet Gelir/Giderleri Net	7.315	(24.909)	(9.867)	1.402	(728)	(26.787)
Faaliyet Kârı veya Zararı	119.755	(94.916)	(45.571)	(13.100)	(314)	(34.146)
Özkaynak Yön. İle Değ. Yat. Kâr Pay.	(236)	-	-	(183)	-	(419)
Finansal Gelirler	65.696	45.216	1.023	92.814	-	204.749
Finansal Giderler (-)	(210.198)	(322.710)	(22.965)	(43.534)	454	(598.953)
Vergi Öncesi Kâr veya Zarar	(24.983)	(372.410)	(67.513)	35.997	140	(428.769)
Dönem Vergi Gideri	(33.324)	(8.176)	-	(16.069)	-	(57.569)
Ertelenen Vergi Gelir /Gideri	45.565	50.402	233	(70)	-	96.130
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI	(12.742)	(330.184)	(67.280)	19.858	140	(390.208)

5.5. GEÇMİŞTE DÜZENLEN BÖLÜMSEL RAPORLARIN YENİDEN DÜZENLENMESİ

Standardın geçmiş dönem bölümsel raporların yeniden düzenlenmesi ile ilgili şartları, aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Bir işletmenin, işletme içi organizasyon yapısını raporlanabilir bölümlerinin bileşiminin değişmesine neden olacak şekilde değiştirmesi durumunda, ara dönemler de dahil olmak üzere geçmiş dönemlere ilişkin karşılık gelen bilgiler; gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece yeniden düzenlenir. Bilginin mevcut olup olmadığı ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyete sahip olup olmayacağını belirlenmesi, her bir açıklanan kalem için yapılır. İşletmenin raporlanabilir bölümlerinin bileşimindeki bir değişimi takiben, işletme, daha önceki dönemlerde bölüm bilgilerine karşılık gelen kalemleri yeniden düzenleyip düzenlemediğini açıklar (TFRS 8.29).

Bir işletmenin, işletme içi organizasyon yapısını raporlanabilir bölümlerinin bileşiminin değişmesine neden olacak şekilde değiştirmesi durumunda ve ara dönemler de dahil olmak üzere geçmiş dönemlere ilişkin karşılık gelen bilgiler bu değişimi yansıtacak şekilde yeniden düzenlenmemiş ise, işletme, gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece, cari döneme ilişkin bölüm bilgilerini, değişimin gerçekleştiği yılda hem eski bölümlendirme hem de yeni bölümlendirme esasına göre açıklar (TFRS 8.30).

Gerekli bilgileri elde etmedeki zorluklar ve ortaya çıkacak aşırı maliyetler söz konusu ise, geçmiş bölümsel raporlamaların yeniden TFRS 8 standardına uygulanmasına gerek yoktur.

5.6. DİĞER STANDARTLARIN FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI İLE İLİŞKİSİ

Birçok standartta TFRS 8 standardına atıfta bulunan maddeler bulunmaktadır. Bu sebeple TFRS 8 standardının uygulanmasında, aşağıda detayları verilen standartların ilgili hükümlerinin de dikkate alınması gerekmektedir.

5.6.1. TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı

TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı incelendiğinde standardın 80'inci ve 130'uncu maddelerinde TFRS 8 standardı ile ilişkili hükümler bulunduğu tespit edilmiştir. Bu hükümler aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

İşletme birleşmeleri sonrasında değer düşüklüğü testinin gerçekleştirilebilmesi için, birleşme sonrası ortaya çıkan şerefiyenin, birleşme tarihinden itibaren, devrolanın diğer varlıkları veya borçlarının söz konusu birimlere veya birim gruplarına dağıtılmış olup olmadığına bakılmaksızın, birleşmenin yarattığı sinerjiden faydalanması beklenen devralanın her bir nakit yaratan birimine veya birim grubuna dağıtılır. Şerefiyenin dağıtıldığı her bir birim veya birim grubu aşağıdaki özellikleri taşır (TMS 36.80):

- (a) İşletme içi yönetsel amaçlarla, şerefiyenin izlendiği işletmenin en alt seviyesini gösterir ve
- (b) Birleştirilen faaliyet bölümlerinin birleştirme işlemi öncesindeki haliyle, "TFRS 8 Faaliyet Bölümleri" Standardının 5'inci Paragrafında tanımlanan faaliyet bölümlerinden büyük olamaz.

Sonuç olarak birleşme sonrası oluşan tüm şerefiye, şirketin faaliyet bölümlerine dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır.

Bir işletme, şerefiye dahil olmak üzere, bir varlık veya nakit yaratan birim için dönem içinde muhasebeleştirilen veya iptal edilen önemli düzeydeki her değer düşüklüğü zararına ilişkin olarak aşağıdaki açıklamaları yapar (TMS 36.130):

- (a) Değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesini veya iptalini gerektiren olay ve durumlar.
- (b) Muhasebeleştirilen veya iptal edilen değer düşüklüğü zararı tutarı.
- (c) Bir varlık için:
 - (i) İlgili varlığın niteliği; ve
 - (ii) İşletmenin faaliyet alanı bilgisini TFRS 8'e göre raporlaması durumunda, işletmenin temel raporlama esasına göre ilgili varlığın ait olduğu raporlanabilir faaliyet alanı.
- (d) Nakit yaratan bir birim için:
 - (i) Nakit yaratan birimin tanımı (üretim hattı, fabrika, faaliyet kolu, coğrafi alan veya TFRS 8'de tanımlanan raporlanabilir bir faaliyet alanı mı olduğu);
 - (ii) Varlık sınıfı itibariyle ve, işletmenin faaliyet alanı bilgisini TFRS 8'e göre raporlaması durumunda işletmenin temel raporlama formatına göre raporlanabilir faaliyet alanı itibariyle, muhasebeleştirilen veya iptal edilen değer düşüklüğü zararı tutarı; ve
 - (iii) Nakit yaratan birimin, (eğer varsa) geri kazanılabilir tutarını belirleyen varlıkların toplamının, ilgili nakit yaratan birimin geri kazanılabilir değerine ilişkin yapılmış bir önceki tahminden sonra değişmiş olması durumunda; varlıkların toplanmasında kullanılan önceki ve şimdiki yöntemin tanımı ve ilgili nakit yaratan birimi belirleme yönteminin değişme nedenleri.

5.6.2. TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı

TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı incelendiğinde standardın 41'inci maddesinde TFRS 8 standardı ile ilişkili bir hüküm bulunduğu tespit edilmiştir. Bu hüküm aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

Cari dönem içinde satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan veya satılmış olan bir duran varlığa (veya elden çıkarılacak varlık grubuna) ilişkin olarak aşağıdaki bilgiler dipnotlarda açıklanır (TFRS 5.41):

- (a) İlgili duran varlığın (veya elden çıkarılacak varlık grubunun) tanımı;
- (b) Satışın veya muhtemel elden çıkarmanın nitelik ve koşulları ile anılan elden çıkarma işleminin tahmini yöntem ve zamanlaması;
- (c) Paragraf 20-22 doğrultusunda muhasebeleştirilen kazanç veya kayıp ile kapsamlı gelir tablosu üzerinde ayrıca gösterilmemiş olması durumunda, kapsamlı gelir tablosunda anılan kazanç veya kayıp yer aldığı başlık;
- (d) Uygulanabilmesi durumunda, duran varlığın (veya elden çıkarılacak varlık grubunun) "TFRS 8 Faaliyet Bölümleri" Standardı çerçevesinde gösterildiği bölüm.

Sonuç olarak cari dönem içinde satış amaçlı elde tutulan olarak sınıflandırılan veya satılmış olan bir duran varlık ile ilgili raporlandığı faaliyet bölümü ve diğer bilgiler, dipnotlarda yer almalıdır.

5.6.3. TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardı

TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardı incelendiğinde standardın 21'inci maddesinde TFRS 8 standardı ile ilişkili bir hüküm bulunduğu tespit edilmiştir. Bu hüküm aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

Bir işletme, araştırma ve değerlendirme varlıklarını değer düşüklüğü açısından değerlendirmek amacıyla bu varlıkların nakit yaratan birimlere veya nakit yaratan birim gruplarına dağıtımını için bir muhasebe politikası belirler. Araştırma ve değerlendirme varlıklarının dağıtıldığı her bir nakit yaratan birim veya birimler

grubu, “TFRS 8 Faaliyet Bölümleri” Standardı uyarınca belirlenmiş olan işletmenin birincil veya ikincil raporlama şekline dayalı bölümlerinden büyük olamaz (TFRS 6.21).

5.6.4. TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardı

Tüm standartlar içinde TFRS 8 standardını etkileyen en önemli standart TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardıdır. TMS 34 standardı incelendiğinde standardın 16’ncı maddesinin (g) fıkrasında, TFRS 8 standardı ile ilişkili hükümler bulunduğu tespit edilmiştir. Bu hüküm aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

Faaliyet bölümlendirmesi yapan işletmelerin, “TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı” hükümlerince, ara dönem finansal tablolarında da bölüm bilgilerine yer vermeleri gerekmektedir. Bu çerçevede ara dönem faaliyet bölümlerinde açıklanması gereken bilgiler aşağıdaki gibidir (TMS 34.16(g)):

(i) İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil edilmesi veya işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunulması durumunda, işletme dışı müşterilerden elde edilen hasılatlar,

(ii) İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil edilmesi veya işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunulması durumunda, bölümler arasında gerçekleşen hasılatlar,

(iii) Bölüm kâr veya zararının ölçümü,

(iv) Son yıllık finansal tablolarda açıklanan tutarlardan kaynaklanan önemli değişikliklere uğrayan toplam varlıklar.,

(v) Son yıllık finansal tablolarda bölümlendirme esasından veya bölüm kâr veya zararının ölçüm esasından kaynaklanan farklara ilişkin açıklama,

(vi) Raporlanabilir bölümlerin kâr veya zarar ölçümlerinin toplamının, vergi giderinden (vergi gelirinden) ve durdurulan faaliyetlerden önce işletme kâr veya zararı ile mutabakatı. Ancak, işletme, raporlanabilir bölümlere vergi gideri (vergi geliri) gibi kalemleri tahsis ederse, işletme, bölümlerin kâr veya zararlarının toplamı ile işletmenin bu kalemlerden sonraki kâr veya zararının mutabakatını yapabilir. Önemli mutabakat kalemleri söz konusu mutabakatlarda ayrı olarak belirtilir ve açıklanır,

TFRS 8 standardı uygulamalarının genişletilerek ara dönem finansal raporlara da uygulanması kaçınılmazdır. İşletmelerin bazıları bu durumu bir külfet olarak görse de, birçok finansal bilginin işletme içinden elde edildiği düşünülürse, ara

dönem finansal raporlarda da bölümlendirme yapılmasının fazlaca bir maliyet ve gecikmeye sebep olmayacağı bir gerçektir (www.iasplus.com, 15.02.2010).

Yukarıdaki bilgiler ışığında ara dönem faaliyet bölümleri raporlamasını daha anlaşılır hale getirmek için, hizmet sektöründe faaliyet gösteren IT A.Ş.'nin ara dönem faaliyet bölümleri rapor örneği Tablo 17'de düzenlenmiştir.

Tablo 17. IT A.Ş.'nin 30 Haziran 2009 Tarihinde Düzenlenen Ara Dönem Faaliyet Bölümleri Raporu

(Bin AVRO)	Danışmanlık	Servis	Kiralama	Diğer	Eleminasyon	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Hasılat							
Dış Müşteri Hasılatları	48.178	7.887	31.347	1.773	(233) ¹	88.952	TMS 34 16 (gi)
Grup İçi Hasılatlar	415	352	-	-	(767)	0	TMS 34 16 (gii)
Toplam Hasılat	48.593	8.239	31.347	1.773	(1.000)	88.952	
Vergi Öncesi Kar veya Zarar	8.234	1.468	5.042	642	(122)	15.264	TMS 34 16 (giii)
¹ Konsolide finansal tabloyu doğrulamak amacıyla bölümsel raporlamada hesaplanan hasılat düzeltmesi.							TMS 34 16 (gv)

Kaynak: Kaynak: www.grantthornton.com., 15.03.2010.

5.6.5. TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı

TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı incelendiğinde 50'inci maddesinde TFRS 8 standardı ile ilişkili bir hüküm bulunduğu tespit edilmiştir. Bu hüküm aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

İşletmeler, finansal tablo kullanıcılarının işletmenin durumu ve likiditesini daha iyi değerlendirmelerini sağlamak amacıyla aşağıdaki ek bilgileri yönetimin yorumu ile birlikte açıklayabilir (TMS 7.50):

- a) Kullanım imkânları üzerindeki kısıtlar da belirtmek üzere, işletmenin gelecekteki esas faaliyetleri ve sermaye taahhütlerinin ifası için kullanımı mümkün olan kredi imkânları,
- b) Oransal konsolidasyon yöntemiyle muhasebeleştirilen iş ortaklıklarının (ortak yönetime tabi teşebbüslerin) tümü ile ilgili olarak bunların işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden doğan nakit akışlarının toplam tutarı,
- c) İşletme kapasitesinin korunması için gerekli olan nakit akışlarından ayrı olarak, işletme kapasitesinde artış yaratan nakit akışlarının toplam tutarı,
- d) Her bir raporlanabilir bölüme ilişkin işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akışlarının tutarı (TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı 23'üncü madde).¹

¹ Bu bölümde TMS 14 ve TFRS 8 standartlarının şartları, bölüm içeriğinin getirmiş olduğu zorunluluktan dolayı, ilgili standart metninden değişiklik yapılmadan alıntılanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI ŞARTLARINI SAĞLAYAN BİR ÖRNEK UYGULAMA

1. AMAÇ ve YÖNTEM

Bölümsel raporlama Türkiye’de ilk olarak, 1997 yılında yürürlüğe giren 11 Nolu Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı ile yaygın olmasa da uygulanmaya başlanmıştır. Yaygın olarak uygulanmaya başlanması ise, TMS 14 standardının yürürlüğe girdiği 2006 yılına denk gelmektedir. Bu çok kısa geçmişe sahip bölümsel raporlama uygulamaları şirketler tarafından tam olarak anlaşılammışken, TFRS 8 standardı ile yapılan önemli değişiklikler, uygulama alanında sıkıntılar yaratmıştır. İMKB’de işlem gören şirketlerin bölümsel raporları incelendiğinde, şirketlerin çok farklı uygulamalar yaptığı ve hatta bazı şirketlerin standart şartlarının dışına çıktığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen problemlere ışık tutmak amacıyla, kurgulanan bir şirketin, 2010 yılında hazırlayacağı bölümsel raporların, TFRS 8 standardı şartlarına uygun olarak uygulanması hedeflenmiştir.

Kurgulanan X işletmesinin öncelikle 2010 yılına ait, yılsonu ve ara dönem konsolide bilanço ve gelir tabloları hazırlanmıştır. Sonrasında bu tablolardan hareketle, yılsonu ve ara dönem bölümsel raporlar, TFRS 8 standardı şartları doğrultusunda düzenlenmiştir.

2. UYGULAMA

X işletmesi, yüzde 40'ı halka açık bir anonim şirkettir. Şirket müşterek yönetime tabi ortaklarıyla birlikte bir şirketler grubu yapısına sahiptir. Grup inşaat, turizm, üretim-ticaret ve enerji alanlarında yurt içinde ve yurt dışında faaliyet göstermektedir. Türkiye dışındaki faaliyetler Rusya, Avrupa ve Kuzey Afrika merkezli yürütülmektedir.

İşletmede, performans değerlendirme ve kaynak dağılımı kararlarının yönetim tarafından doğru alınabilmesi amacıyla, bölümsel raporlama uygulanmaktadır. İşletme yönetsel açıdan bölümler arası karşılaştırmayı, “Brüt Kâr”, “Faaliyet Kârı” ve “Dönem Kârı” rakamları üzerinden gerçekleştirmektedir.

İşletmenin 31 Aralık 2010 tarihli bilançosu Tablo 18’de, 01 Ocak – 31 Aralık 2010 dönemine ait gelir tablosu da Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 18. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihli Konsolide Bilançosu

	Cari Dönem 31 Aralık 2010	Geçmiş Dönem 31 Aralık 2009
VARLIKLAR	10.999.305	10.607.479
Dönen Varlıklar	3.711.251	3.785.896
Nakit ve Nakit Benzerleri	926.177	1.012.076
<u>Finansal Yatırımlar</u>	<u>1.116.564</u>	<u>841.663</u>
- Gerçeğe Uygun Değer Değişimleri Kâr ve Zararla İliş. Fin. Yat.	1.116.564	-
- Satılmaya Hazır Finansal Yatırımlar	-	841.663
Ticari Alacaklar	880.983	884.461
Diğer Alacaklar	1.485	2.148
Stoklar	308.535	395.415
Devam Eden Sözleşmelerden Alacaklar	15.324	2.351
Diğer Dönen Varlıklar	91.704	197.650
Müşterek Yönetime Tabi Ort. Dönen Varlıklar İçindeki Payı	362.020	448.423
Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlıklar	8.459	1.709
Duran Varlıklar	7.288.054	6.821.583
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	53.762	55.748
<u>Finansal Yatırımlar</u>	<u>1.002.816</u>	<u>696.667</u>
- Gerçeğe Uygun Değer Değişimleri Kâr ve Zararla İliş. Fin. Yat.	1.002.816	-
- Satılmaya Hazır Finansal Yatırımlar	-	696.667
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	2.966.268	2.847.686
<u>Maddi Duran Varlıklar</u>	<u>2.950.543</u>	<u>2.957.146</u>
- Grup	2.855.530	2.841.955
- Grup'un Müşterek Yönetimine Tabi Ortaklıkların İçindeki Payı	95.013	115.191
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	46.277	3.856
Şerefiye	178.206	161.196
Ertelenmiş Vergi Varlığı	22.091	32.988
Diğer Duran Varlıklar	56.263	60.488
Müşterek Yönetime Tabi Ort. Duran Varlıklar İçindeki Payı	11.828	5.808
KAYNAKLAR	10.999.305	10.607.479
Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.704.365	2.093.196
<u>Finansal Borçlar</u>	<u>340.458</u>	<u>499.355</u>
- Finansal Kredilerden Borçlar	336.282	495.706
- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	4.176	3.649
Ticari Borçlar	582.059	522.478
Diğer Borçlar	169.773	376.272
Devam Eden Sözleşmelerin Hakediş Bedelleri	15.623	96.156

Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü	44.641	24.272
Borç Karşılıkları	22.731	37.323
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar	42.389	43.949
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	101.805	103.183
Müşterek Yön. Tabi Ort. Kısa Vad. Yük. İçindeki Payı	384.886	390.208
Uzun Vadeli Yükümlülükler	2.471.043	2.508.656
<u>Finansal Borçlar</u>	<u>582.526</u>	<u>758.796</u>
- Finansal Kredilerden Borçlar	497.233	674.673
- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	85.283	84.123
Ticari Borçlar	10.245	3.485
Diğer Borçlar	26.421	24.349
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar	23.178	20.845
Ertelenmiş Vergi Yükümlülükleri	449.004	412.974
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	1.379.181	1.288.193
Müşterek Yön. Tabi Ort. Uzun Vad. Yük. İçindeki Payı	488	34
Özkaynaklar		
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	6.450.331	5.634.939
Yasal Ödenmiş Sermaye	2.221.689	1.821.689
Ödenmiş Sermaye Düzeltmesi	60.977	7.598
Değer Artış Fonları	216.681	221.152
Yabancı Para Çevrim Fonu	(158.658)	(142.523)
Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	201.615	168.162
Geçmiş Yıllar Kârı	3.089.258	2.742.767
Net Dönem Kârı	818.769	816.094
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	373.566	370.688

Tablo 19. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Konsolide Gelir Tablosu

	(Bin TL)	
	Cari Dönem 31 Aralık 2010	Geçmiş Dönem 31 Aralık 2009
Satış Gelirleri	7.064.872	7.920.876
Satışların Maliyeti (-)	(5.834.056)	(6.505.015)
BRÜT KÂR	1.230.816	1.415.861
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)	(82.312)	(91.970)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(206.359)	(195.957)
Diğer Faaliyet Gelirleri	90.013	79.057
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(28.712)	(39.833)
FAALİYET KÂRI	1.003.446	1.167.158
Özkaynak Yönt. Değ. Yatırımların Kâr/Zarardaki Payları	-	(2.371)
Finansal Gelirler	171.773	131.535
Finansal Giderler (-)	(157.331)	(173.227)
VERGİ ÖNCESİ KÂR	1.017.888	1.123.095
Dönem Vergi Gideri (-)	(149.430)	(172.206)
Ertelenmiş Vergi Gideri	(29.379)	(80.683)
DÖNEM KÂRI	839.079	870.206
Dönem Kârının Dağıtımı		
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	20.310	54.112
Ana Ortaklık Payları	818.769	816.094

İşletme TFRS 8'i 01 Ocak 2009'dan itibaren uygulamaya başlamış olup, ilk defa 31 Aralık 2009 tarihi itibariyle hazırlanmış olan finansal tablo dipnotlarında TFRS 8 kapsamında bölümsel raporlama uygulanmıştır. İşletme öncelikle faaliyetlerine ilişkin karar almaya yetkili yönetim kurulu tarafından düzenli olarak gözden geçirilen ve iç raporlamaya dayanan faaliyet bölümlerini belirlemiştir. İşletme, Türkiye dışında da faaliyet göstermesinden dolayı, faaliyet bölümlendirmesine ek olarak coğrafi bölümlendirme de yapmaktadır. İşletmede, gerekli standart şartları sağlanmadığından büyük müşteri bölümlendirmesi yapılmamaktadır. İşletme tarafından bölümlerin belirlenmesinde dikkate alınması gereken sayısal şartlar aşağıdaki gibidir:

TFRS 8 standardına bir faaliyet ve coğrafi bölümün, raporlanabilir bölüm olarak belirlenebilmesi için, işletme dışı müşterilere yapılan satışlar ve bölümler arası satışlar veya transferler de dahil olmak üzere, hasılatının, işletme içi ve dışı tüm bölümlerinin toplam hasılatının yüzde 10'unu veya daha fazlasını oluşturması, raporlanan kâr veya zararının yüzde 10'u veya daha fazlası olması veya varlıklarının, tüm bölümlerin toplam varlıklarının yüzde 10'u veya daha fazlası olması gerekmektedir. Yönetim, bölüme ilişkin bilgilerin finansal tablo kullanıcıları için faydalı olacağına inanması durumunda, yukarıdaki sayısal alt sınırlardan herhangi birini karşılamayan bölümleri de raporlanabilir bölümler olarak değerlendirilebilir (TFRS 8.13).

İşletmenin gelir ve harcama yaratabilen ve bilgileri sürekli güncellenebilen dört faaliyet bölümü aşağıdaki gibidir:

- İnşaat
- Turizm
- Üretim-Ticaret
- Enerji

İşletme faaliyet bölümlerini belirlemeden önce, TFRS 8 standardının faaliyet bölümü belirleme şartlarına uygun olarak bir ön değerlendirme yapmıştır. Değerlendirme sonucuna göre (Tablo 20), işletmenin faaliyet bölümü olarak belirlediği dört bölümün de, "Bölüm Kârı veya Zararı" kriterinde gerekli şartları sağladığı ve faaliyet bölümü olarak belirlenmesinde bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Belirlenmiş faaliyet bölümlerinde, işletme üst yönetimi tarafından atanmış birer "Faaliyet Bölüm Yöneticisi" bulunmaktadır.

Tablo 20. X İşletmesinin Faaliyet Bölümleri Belirleme Tablosu (Bin TL)

Bölümler	Bölüm Hasılatı	Oran (%)	Bölüm Kârı veya Zararı	Oran (%)	Bölüm Varlıkları	Oran (%)
İnşaat	1.704.919	24	355.530	29	4.152.744	38
Turizm	557.298	8	395.935	32	3.262.615	30
Üretim-Ticaret	779.258	11	149.400	12	756.914	7
Enerji	4.023.397	57	336.606	27	2.826.349	25
TOPLAM	7.064.872	100	1.230.816	100	10.999.305	100

İşletme tarafından belirlenen dört faaliyet bölümüne ait 31 Aralık 2010 tarihinde sona eren yıla ait faaliyet bölümlendirmesi Tablo 21'de düzenlenmiştir. Faaliyet bölümlendirmede kamuoyuna açıklanan bilgiler, TFRS 8 standardının

23'üncü maddesi şartlarına uygun olarak belirlenmiştir. Maddenin detayları aşağıdaki gibidir:

İşletme öncelikle her bir raporlanabilir bölüme ilişkin kâr veya zarar tutarını açıklamalıdır. Bunun yanında ilgili varlık ve borç tutarlarının işletme faaliyetlerine ilişkin karar almaya yetkili mercilere düzenli olarak sunulduğu durumlarda, her bir raporlanabilir bölüme ilişkin toplam varlık ve borç tutarları da açıklanır. Eğer belirtilen tutarlar, işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil ediliyorsa, ya da bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil edilmese bile işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunuluyorsa, işletme, her bir raporlanabilir bölüm için aşağıdakileri bilgileri de raporlamalıdır (TFRS 8.23):

- (a) İşletme dışı müşterilerden elde edilen hasılatlar;
- (b) Aynı işletmenin diğer faaliyet bölümleri ile işlemlerinden elde edilen hasılatlar;
- (c) Faiz geliri;
- (d) Faiz gideri;
- (e) Amortisman ve itfa payları;
- (f) TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu standardının 97 nci paragrafı uyarınca açıklanan önemli gelir ve gider kalemleri;
- (g) İşletmenin; özkaynak yöntemi ile muhasebeleştirilen iştiraklerin ve iş ortaklıklarının kâr veya zararında bulunan payı;
- (h) Vergi gideri veya geliri; ve
- (i) Amortisman ve itfa payları dışında önemli nakit dışı kalemler.

Bu çerçevede bölümsel raporda açıklanan finansal bilgilerin hangi standart maddesi ile ilgili olduğu tablonun son sütununda belirtilmiştir.

Bölümsel raporlama uygulamalarında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, açıklanan finansal verilerin bölüm toplamalarının konsolide toplamalarla aynı olması gerekliliğidir. Detayları TFRS 8 standardının 28'inci maddesinde açıklanan bu uygulama, Tablo 21'de "Eleminasyon" sütununda gerçekleştirilmiştir.

İşletme, 01 Ocak - 31 Aralık 2010 dönemine ait bölümsel raporlamayı düzenledikten sonra, geçmiş döneme ait bölümsel raporlamayı da aynı şartlarda Tablo 22'de düzenlemiştir. Fakat işletme 2010 yılında faaliyet bölümlerinde değişikliğe gittiği için, 2009 yılının bölümsel raporu 2010 yılı bölümsel rapor formatına göre, TFRS 8 standardının 28'inci maddesi şartları uyarınca yeniden düzenlenmiştir.

Tablo 21. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Faaliyet Bölümlendirme Tablosu

	01 Ocak – 31 Aralık 2010							
	(Bin TL)	İnşaat	Turizm	Üretim ve Ticaret	Enerji	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Satış Gelirleri		1.704.919	557.298	779.258	4.023.397	-	7.064.872	TFRS 8.23a
Bölüm İçi Satış Gelirleri ¹		49.069	-	20.100	29.003	(98.172)	-	TFRS 8.23b
Satışların Maliyeti (-)		(1.341.507)	(161.363)	(644.626)	(3.686.560)	-	(5.834.056)	TFRS 8.23a
Bölüm İçi Satışların Maliyeti (-)		(56.951)	-	(5.332)	(29.234)	91.517	-	TFRS 8.23b
BRÜT KÂR		355.530	395.935	149.400	336.606	(6.655)	1.230.816	TFRS 8.23
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)		(14.112)	(19.042)	(49.158)	-	-	(82.312)	TFRS 8.23f
Genel Yönetim Giderleri (-)		(100.556)	(27.555)	(64.407)	(20.609)	6.768	(206.359)	TFRS 8.23f
Diğer Faaliyet Gelirleri		44.814	32.198	6.154	11.459	(4.612)	90.013	TFRS 8.23f
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		(24.414)	(4.557)	(3.168)	(1.441)	4.868	(28.712)	TFRS 8.23f
FAALİYET KÂRI		261.262	376.979	38.821	326.015	369	1.003.446	TFRS 8.23
Finansal Gelirler		155.748	5.237	2.758	18.365	(10.335)	171.773	TFRS 8.23c
Finansal Giderler (-)		(98.388)	(10.093)	(20.879)	(33.401)	5.430	(157.331)	TFRS 8.23d
VERGİ ÖNCESİ KÂR		318.622	372.123	20.700	310.979	(4.536)	1.017.888	TFRS 8.23
Dönem Vergi Gideri (-)		(50.658)	(37.326)	(20.313)	(41.133)	-	(149.430)	TFRS 8.23h
Ertelenmiş Vergi Gideri		(2.791)	(18.921)	16.538	(24.205)	-	(29.379)	TFRS 8.23h
DÖNEM KÂRI		265.173	315.876	16.925	245.641	(4.539)	839.079	TFRS 8.23
Diğer Bölüm Giderleri								
Maddi Duran Varlık Yatırımları		54.791	2.066	20.196	2.004	-	79.057	TFRS 8.23i
Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları		1.288	-	360	879	-	2.527	TFRS 8.23i
Toplam Yatırım Harcamaları		56.079	2.066	20.556	2.883	-	81.584	TFRS 8.23i
Amortisman Gideri		85.469	5.312	18.451	81.884	-	191.116	TFRS 8.23e
İtfa Payları		612	139	378	242	-	1.371	TFRS 8.23e
		31 Aralık 2010						
Bölüm Varlıkları		4.152.744	3.262.615	756.914	2.826.349	683	10.999.305	TFRS 8.23
Bölüm Yükümlülükleri		897.723	571.958	411.982	2.292.075	1.670	4.175.408	TFRS 8.23

¹ Bölüm içi satış gelirlerinin ölçülmesi ve raporlanmasında normal piyasa fiyatı kullanılmaktadır.

Tablo 22. X İşletmesinin 31 Aralık 2009 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Faaliyet Bölümlendirme Tablosu

	01 Ocak – 31 Aralık 2009 ¹							
	(Bin TL)	İnşaat	Turizm	Üretim ve Ticaret	Enerji	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Satış Gelirleri		2.906.439	619.130	676.674	3.718.633	-	7.920.876	TFRS 8.23a
Bölüm İçi Satış Gelirleri ²		122.373	-	35.315	-	(157.688)	-	TFRS 8.23b
Satışların Maliyeti (-)		(2.480.211)	(149.575)	(531.885)	(3.343.344)	-	(6.505.015)	TFRS 8.23a
Bölüm İçi Satışların Maliyeti (-)		(121.872)	-	(6.535)	(196)	128.603	-	TFRS 8.23b
BRÜT KÂR		426.729	469.555	173.569	375.093	(29.085)	1.415.861	TFRS 8.23
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)		(14.220)	(5.426)	(72.324)	-	-	(91.970)	TFRS 8.23f
Genel Yönetim Giderleri (-)		(96.770)	(25.845)	(62.777)	(17.698)	7.133	(195.957)	TFRS 8.23f
Diğer Faaliyet Gelirleri		35.031	21.213	8.692	15.959	(1.838)	79.057	TFRS 8.23f
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		(19.720)	(4.923)	(19.397)	(1.023)	5.230	(39.833)	TFRS 8.23f
FAALİYET KÂRI		331.050	454.574	27.763	372.331	(18.560)	1.167.158	TFRS 8.23
Özkaynak Yönt. Değ. Yat. Kâr/Zarar Payları		-	-	(2.371)	-	-	(2.371)	TFRS 8.23g
Finansal Gelirler		116.882	4.924	4.604	27.789	(22.664)	131.535	TFRS 8.23c
Finansal Giderler (-)		(86.680)	(17.465)	(28.677)	(57.839)	17.434	(173.227)	TFRS 8.23d
VERGİ ÖNCESİ KÂR		361.252	442.033	1.319	342.281	(23.790)	1.123.095	TFRS 8.23
Dönem Vergi Gideri (-)		(98.539)	(63.821)	(9.846)	-	-	(172.206)	TFRS 8.23h
Ertelenmiş Vergi Gideri		6.400	(4.858)	1.021	(83.246)	-	(80.683)	TFRS 8.23h
DÖNEM KÂRI		269.113	373.354	(7.506)	259.035	(23.790)	870.206	TFRS 8.23
Diğer Bölüm Giderleri								
Maddi Duran Varlık Yatırımları		79.004	48.170	29.516	14.348	-	171.038	TFRS 8.23i
Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları		264	447	131	833	-	1.675	TFRS 8.23i
Toplam Yatırım Harcamaları		79.268	48.617	29.647	15.181	-	172.713	TFRS 8.23i
Amortisman Gideri		120.832	5.577	33.507	82.607	-	242.523	TFRS 8.23e
İtfa Payları		275	209	1.066	244	-	1.794	TFRS 8.23e
		31 Aralık 2009 ¹						
Bölüm Varlıkları		3.829.202	3.193.782	791.361	2.792.231	903	10.607.479	TFRS 8.23
Bölüm Yükümlülükleri		1.289.186	582.525	494.933	2.233.801	1.407	4.601.852	TFRS 8.23

¹ Şirketin faaliyet bölümlerinde yapılan değişiklikler nedeniyle **TFRS 8 standardının 28'inci** maddesi uyarınca geçmiş dönem bölümsel raporlama bilgileri yeniden düzenlenmiştir.

² Bölüm içi satış gelirlerinin ölçülmesi ve raporlanmasında normal piyasa fiyatı kullanılmaktadır.

İşletmenin gelir ve harcama yaratabilen ve bilgileri sürekli güncellenebilen dört coğrafi bölümü aşağıdaki gibidir:

- Türkiye
- Rusya
- Avrupa
- Kuzey Afrika

İşletme, coğrafi bölümlerini belirlemeden önce, TFRS 8 standardının coğrafi bölümü belirleme şartlarına uygun olarak bir ön değerlendirme yapmıştır. Değerlendirme sonucuna göre (Tablo 23), işletmenin coğrafi bölüm olarak belirlediği dört bölümden Türkiye ve Rusya'nın gerekli şartları sağladığı tespit edilmiştir. İşletme, Avrupa ve Kuzey Afrika bölümleri gerekli şartları sağlamasa da, TFRS 8 standardın 13'üncü maddesindeki "Yönetimin bölüme ilişkin bilgilerin finansal tablo kullanıcıları için faydalı olacağına inanması durumunda, yukarıdaki sayısal alt sınırlardan herhangi birini karşılamayan bölümleri de raporlanabilir bölümler olarak değerlendirilebilir" ibare doğrultusunda, bu bölümleri de coğrafi bölüm olarak belirlemiştir. Belirlenmiş coğrafi bölümlerde, işletme üst yönetimi tarafından atanmış birer "Faaliyet Bölüm Yöneticisi" bulunmaktadır.

Tablo 23. X İşletmesinin Coğrafi Bölümleri Belirleme Tablosu (Bin TL)

Bölümler	Bölüm Hasılatı	Oran (%)	Bölüm Varlıkları	Oran (%)
Türkiye	5.053.004	72	6.198.984	56
Rusya	1.645.367	23	3.942.119	36
Avrupa	271.782	4	741.945	7
Kuzey Afrika	94.719	1	115.574	1
TOPLAM	7.064.872	100	10.998.622	100

İşletme tarafından belirlenen dört coğrafi bölümüne ait 31 Aralık 2010 tarihinde sona eren yıla ait coğrafi bölümlendirme Tablo 24'de düzenlenmiştir. Coğrafi bölümlendirmede kamuoyuna açıklanan bilgiler, TFRS 8 standardının 33'üncü maddesi şartlarına uygun olarak belirlenmiştir. Maddenin detayları aşağıdaki gibidir:

İşletme gerekli bilginin mevcut olmaması ve bilginin hazırlanmasının aşırı maliyetli olması gibi durumlar söz konusu olmadığı sürece, işletme aşağıdaki coğrafi bilgileri raporlar (TFRS 8.33):

(a) (i) İşletmenin genel merkezinin bulunduğu ülke ile ilişkilendirilen ve (ii) işletme hasılatının elde edildiği tüm yabancı ülkelerle toplu olarak ilişkilendirilen, dış müşterilerden elde edilen hasılatlar. Eğer tek bir yabancı ülkeyle ilişkilendirilen dış müşterilerden elde edilen hasılatlar önemli ise, bu hasılatlar ayrı olarak açıklanır. İşletme, dış müşterilerden elde edilen hasılatları ayrı ayrı ülkelerle ilişkilendirme esasını açıklar.

(b) Finansal araçlar, ertelenmiş vergi varlıkları, işten ayrılma sonrası çalışanlara sağlanan fayda varlıkları ve (i) işletmenin genel merkezinin bulunduğu ülkede yer alan ve (ii) işletmenin varlıkları elinde tuttuğu tüm yabancı ülkelerde toplamda yer alan sigorta sözleşmelerinden doğan haklar dışındaki duran varlıklar. Eğer tek bir yabancı ülkedeki varlıklar önemli ise, bu varlıklar ayrı olarak açıklanır.

Bu çerçevede, bölümsel raporda açıklanan coğrafi bilgilerin hangi standart maddesi ile ilgili olduğu, tablonun son sütununda belirtilmiştir.

Bölümsel raporlama uygulamalarında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus, açıklanan finansal verilerin bölüm toplamlarının konsolide toplamlarla aynı olması gerekliliğidir. Detayları TFRS 8 standardının 28'inci maddesinde açıklanan bu uygulama, Tablo 24'de "Eleminasyon" sütununda gerçekleştirilmiştir.

İşletme 01 Ocak - 31 Aralık 2010 dönemine ait coğrafi bölümsel raporlamayı düzenledikten sonra, geçmiş döneme ait coğrafi bölümsel raporlamayı da aynı şartlarda Tablo 25'de düzenlemiştir.

Tablo 24. X İşletmesinin 31 Aralık 2010 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Coğrafi Bölümlendirme Tablosu

	01 Ocak – 31 Aralık 2010							
	(Bin TL)	Türkiye	Rusya	Avrupa ¹	Kuzey Afrika ¹	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Net Satışlar		5.053.004	1.645.367	271.782	94.719	-	7.064.872	TFRS 8.33a
Bölüm İçi Satışlar		91.422	6.750	-	-	(98.172)	-	TFRS 8.33a
Yatırım Harcamaları		35.005	36.628	7.037	2.914	-	81.584	TFRS 8.33b
		31 Aralık 2010						
Bölüm Varlıkları		6.198.984	3.942.119	741.945	115.574	-	10.998.622	TFRS 8.33b

¹ Grup, bölüm hasılatının, bölüm kâr ve zararının veya bölüm varlıklarının, tüm bölümlerinin toplamına oranı yüzde 10'dan az olmasına rağmen, bilgi amaçlı bu bölümlere ait raporlamayı göstermiştir. (TFRS 8.14)

Tablo 25. X İşletmesinin 31 Aralık 2009 Tarihinde Sona Eren Yıla Ait Coğrafi Bölümlendirme Tablosu

	01 Ocak – 31 Aralık 2009							
	(Bin TL)	Türkiye	Rusya	Avrupa ¹	Kuzey Afrika ¹	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Net Satışlar		4.863.990	2.240.524	665.663	150.699	-	7.920.876	TFRS 8.33a
Bölüm İçi Satışlar		89.616	68.072	-	-	(157.688)	-	TFRS 8.33a
Yatırım Harcamaları		65.801	92.050	10.433	4.593	-	172.877	TFRS 8.33b
		31 Aralık 2010						
Bölüm Varlıkları		5.797.466	4.050.419	674.275	84.416	-	10.606.576	TFRS 8.33b

¹ Grup, bölüm hasılatının, bölüm kâr ve zararının veya bölüm varlıklarının, tüm bölümlerinin toplamına oranı yüzde 10'dan az olmasına rağmen, bilgi amaçlı bu bölümlere ait raporlamayı göstermiştir. (TFRS 8.14)

İşletmenin 30 Eylül 2010 tarihli bilançosu Tablo 26’da, 01 Ocak – 30 Eylül 2010 dönemine ait gelir tablosu da Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 26. X İşletmesinin 30 Eylül 2010 Tarihli Konsolide Bilançosu

(Bin TL)	Cari Dönem 30 Eylül 2010	Geçmiş Dönem 30 Eylül 2009
VARLIKLAR	10.403.210	10.607.479
Dönen Varlıklar	3.679.892	3.785.896
Nakit ve Nakit Benzerleri	1.149.037	1.012.076
Finansal Yatırımlar	913.458	841.663
Ticari Alacaklar	820.124	884.461
Diğer Alacaklar	1.520	2.148
Stoklar	348.842	395.415
Devam Eden Sözleşmelerden Alacaklar	17.282	2.351
Diğer Dönen Varlıklar	98.064	197.650
Müşterek Yönetime Tabi Ort. Dönen Varlıklar İçindeki Payı	329.934	448.423
Satış Amacıyla Elde Tutulan Varlıklar	1.631	1.709
Duran Varlıklar	6.723.318	6.821.583
Uzun Vadeli Ticari Alacaklar	45.462	55.748
Finansal Yatırımlar	859.125	696.667
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	2.768.767	2.847.686
<u>Maddi Duran Varlıklar</u>	<u>2.749.040</u>	<u>2.957.146</u>
- Grup	2.651.631	2.841.955
- Grup’un Müşterek Yönetimine Tabi Ortaklıkların İçindeki Payı	97.409	115.191
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	15.886	3.856
Şerefiye	187.066	161.196
Ertelenmiş Vergi Varlığı	28.647	32.988
Diğer Duran Varlıklar	57.804	60.488
Müşterek Yönetime Tabi Ort. Duran Varlıklar İçindeki Payı	11.521	5.808
KAYNAKLAR	10.403.210	10.607.479
Kısa Vadeli Yükümlülükler	1.732.116	2.093.196
<u>Finansal Borçlar</u>	<u>389.236</u>	<u>499.355</u>
- Finansal Kredilerden Borçlar	385.469	495.706
- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	3.767	3.649
Ticari Borçlar	556.213	522.478
Diğer Borçlar	208.355	376.272
Devam Eden Sözleşmelerin Hakediş Bedelleri	26.142	96.156

Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü	37.372	24.272
Borç Karşılıkları	35.668	37.323
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar	39.965	43.949
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	87.467	103.183
Müşterek Yön. Tabi Ort. Kısa Vad. Yük. İçindeki Payı	351.698	390.208
Uzun Vadeli Yükümlülükler	2.420.670	2.508.656
<u>Finansal Borçlar</u>	<u>664.728</u>	<u>758.796</u>
- Finansal Kredilerden Borçlar	584.473	674.673
- Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar	80.255	84.123
Ticari Borçlar	11.477	3.485
Diğer Borçlar	24.090	24.349
Çalışanlara Sağlanan Faydalara İlişkin Karşılıklar	21.068	20.825
Ertelenmiş Vergi Yükümlülükleri	408.578	412.974
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	1.290.114	1.288.193
Müşterek Yön. Tabi Ort. Uzun Vad. Yük. İçindeki Payı	615	34
Özkaynaklar		
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar	5.893.154	5.634.939
Yasal Ödenmiş Sermaye	2.221.689	1.821.689
Ödenmiş Sermaye Düzeltmesi	(78.995)	7.598
Değer Artış Fonları	250.299	221.152
Yabancı Para Çevrim Fonu	(162.272)	(142.523)
Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler	201.615	168.162
Geçmiş Yıllar Kârı	2.847.601	2.742.767
Net Dönem Kârı	613.217	816.094
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	357.270	370.688

Tablo 27. X İşletmesinin 30 Eylül 2010 Tarihinde Sona Eren Dokuz Aylık Döneme Ait Konsolide Gelir Tablosu

(Bin TL)	Cari Dönem	Cari Dönem	Geçmiş Dönem	Geçmiş Dönem
	01 Ocak– 30 Eylül 2010	01 Temmuz– 30 Eylül 2010	01 Ocak– 30 Eylül 2009	01 Temmuz– 30 Eylül 2009
Satış Gelirleri	5.290.835	1.717.616	6.106.147	1.795.153
Satışların Maliyeti (-)	(4.308.205)	(1.465.409)	(5.031.143)	(1.410.065)
BRÜT KÂR	982.630	252.207	1.075.004	385.088
Pazarlama Satış Dağıtım Gid. (-)	(89.522)	(38.778)	(80.461)	(21.145)
Genel Yönetim Giderleri (-)	(166.302)	(43.913)	(173.822)	(53.019)
Diğer Faaliyet Gelirleri	47.773	13.190	50.175	4.936
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(21.923)	(7.565)	(23.664)	(6.748)
FAALİYET KÂRI	752.656	175.141	847.232	309.112
Öz. Yönt. Değ. Yat. Kâr/Zar. Pay.	-	-	(2.404)	(1.081)
Finansal Gelirler	97.313	10.113	116.429	16.117
Finansal Giderler (-)	(122.876)	63.565	(141.972)	14.182
VERGİ ÖNCESİ KÂR	727.093	248.819	819.285	338.330
Dönem Vergi Gideri (-)	(96.498)	(31.192)	(135.517)	(43.971)
Ertelenmiş Vergi Gideri	453	15.480	(56.711)	(4.824)
DÖNEM KÂRI	631.048	233.107	627.057	289.535
Dönem Kârının Dağıtımı				
Kontrol Gücü Olmayan Paylar	17.831	4.114	51.276	22.751
Ana Ortaklık Payları	613.217	228.993	575.781	266.784

İşletmenin 01 Ocak – 30 Eylül 2010 dönemine ait faaliyet bölümlendirmesi Tablo 28’de düzenlenmiştir. Ayrıca 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 3. ara döneme ait faaliyet bölümlendirmesi Tablo 29’da düzenlenmiştir.

Ara dönem faaliyet bölümlendirmesinin de kamuoyuna açıklanması gerekli bilgiler TFRS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama standardının 16 g maddesinde belirtilmiştir. Maddenin detayları aşağıdaki gibidir:

Bölümlere ilişkin aşağıdaki bilgiler (“TFRS 8 Faaliyet Bölümleri” Standardı, işletmenin yıllık finansal tablolarında bölüm bilgisini açıklamasını gerektirdiği durumlarda, işletmenin ara dönem finansal tablolarında bölüm bilgisinin açıklanması gerekir) (TFRS 34.16g):

- (i) İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil edilmesi veya işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunulması durumunda, işletme dışı müşterilerden elde edilen hasılatlar,
- (ii) İşletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili mercii tarafından gözden geçirilen bölüm kâr veya zararının ölçümüne dahil edilmesi veya işletmenin faaliyetlere ilişkin karar almaya yetkili merciiine düzenli olarak sunulması durumunda, bölümler arasında gerçekleşen hasılatlar,
- (iii) Bölüm kâr veya zararının ölçümü,
- (iv) Son yıllık finansal tablolarda açıklanan tutarlardan kaynaklanan önemli değişikliklere uğrayan toplam varlıklar,
- (v) Son yıllık finansal tablolarda bölümlendirme esasından veya bölüm kâr veya zararının ölçüm esasından kaynaklanan farklara ilişkin açıklama,
- (vi) Raporlanabilir bölümlerin kâr veya zarar ölçümlerinin toplamının, vergi giderinden (vergi gelirinden) ve durdurulan faaliyetlerden önce işletme kâr veya zararı ile mutabakatı. Ancak, işletme, raporlanabilir bölümlere vergi gideri (vergi geliri) gibi kalemleri tahsis ederse, işletme, bölümlerin kâr veya zararlarının toplamı ile işletmenin bu kalemlerden sonraki kâr veya zararının mutabakatını yapabilir. Önemli mutabakat kalemleri söz konusu mutabakatlarda ayrı olarak belirtilir ve açıklanır.

Bu çerçevede ara dönem bölümsel raporda açıklanan finansal bilgilerin hangi standart maddesi ile ilgili olduğu Tablo 28 ve 29'un son sütununda belirtilmiştir.

İşletme 01 Ocak – 30 Eylül 2010 ve 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 dönemine ait bölümsel raporlamayı düzenledikten sonra geçmiş döneme ait bölümsel raporlamayı da aynı şartlarda Tablo 30 ve 31'de düzenlenmiştir. Fakat işletme 2010 yılında faaliyet bölümlerinde değişikliğe gittiği için, 2009 yılının ara dönem bölümsel raporu 2010 yılı bölümsel rapor formatına göre, TFRS 8 standardının 28'inci maddesi şartları uyarınca yeniden düzenlemiştir.

Tablo 28. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu

	01 Ocak – 30 Eylül 2010						
	İnşaat	Turizm	Üretim ve Ticaret	Enerji	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
(Bin TL)							
Satış Gelirleri	1.406.375	415.902	562.428	2.906.130	-	5.290.835	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satış Gelirleri ¹	42.494	-	15.909	-	(58.403)	-	TFRS 34.16gii
Satışların Maliyeti (-)	(1.109.026)	(75.540)	(461.290)	(2.662.349)	-	(4.308.205)	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satışların Maliyeti (-)	(48.639)	-	(4.122)	(189)	52.950	-	TFRS 34.16gii
BRÜT KÂR	291.204	340.362	112.925	243.592	(5.453)	982.630	TFRS 34.16giii
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)	(7.526)	(34.252)	(47.744)	-	-	(89.522)	TFRS 34.16giii
Genel Yönetim Giderleri (-)	(75.084)	(41.343)	(41.710)	(13.698)	5.533	(166.302)	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Gelirleri	28.424	7.622	4.222	12.109	(4.604)	47.773	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	(17.471)	(3.664)	(4.091)	(346)	3.649	(21.923)	TFRS 34.16giii
FAALİYET KÂRI	219.547	268.725	23.602	241.657	(875)	752.656	TFRS 34.16giii
Finansal Gelirler	91.144	3.673	5.354	8.756	(11.614)	97.313	TFRS 34.16giii
Finansal Giderler (-)	(84.498)	(6.853)	(14.154)	(25.363)	7.992	(122.876)	TFRS 34.16giii
VERGİ ÖNCESİ KÂR	226.193	265.545	14.802	225.050	(4.497)	727.093	TFRS 34.16giii
Dönem Vergi Gideri (-)	(35.027)	(27.216)	(15.612)	(18.643)	-	(96.498)	TFRS 34.16gvi
Ertelenmiş Vergi Gideri	15.482	(13.390)	11.992	(13.631)	-	453	TFRS 34.16gvi
DÖNEM KÂRI	206.648	224.939	11.182	192.776	(4.497)	631.048	TFRS 34.16gvi
Diğer Bölüm Giderleri							
Maddi Duran Varlık Yatırımları	57.883	14.698	16.807	1.573	-	90.961	TFRS 34.16giii
Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları	867	31	118	564	-	1.580	TFRS 34.16giii
Toplam Yatırım Harcamaları	58.750	14.729	16.925	2.137	-	92.541	TFRS 34.16giii
Amortisman Gideri	87.975	3.715	13.155	61.901	-	166.746	TFRS 34.16giii
İtfa Payları	3.622	105	455	184	-	4.366	TFRS 34.16giii
	30 Eylül 2010						
Bölüm Varlıkları	3.729.295	3.111.301	794.152	2.767.853	609	10.403.210	TFRS 34.16gv
Bölüm Yükümlülükleri	911.969	530.506	492.225	2.216.375	1.711	4.152.786	TFRS 34.16gv

¹ Bölüm içi satış gelirlerinin ölçülmesi ve raporlanmasında normal piyasa fiyatı kullanılmaktadır.

Tablo 29. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu

	01 Temmuz – 30 Eylül 2010							
	(Bin TL)	İnşaat	Turizm	Üretim ve Ticaret	Enerji	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Satış Gelirleri		342.647	140.423	217.625	1.016.921	-	1.717.616	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satış Gelirleri ¹		12.066	-	6.511	-	(18.577)	-	TFRS 34.16gii
Satışların Maliyeti (-)		(311.649)	(23.308)	(178.855)	(951.597)	-	(1.465.409)	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satışların Maliyeti (-)		(15.546)	-	(2.725)	(36)	18.307	-	TFRS 34.16gii
BRÜT KÂR		27.518	117.115	42.556	65.288	(270)	252.207	TFRS 34.16giii
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)		(2.930)	(21.217)	(14.631)	-	-	(38.778)	TFRS 34.16giii
Genel Yönetim Giderleri (-)		(26.020)	(1.939)	(12.624)	(4.830)	1.500	(43.913)	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Gelirleri		15.621	898	915	279	(4.523)	13.190	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		(5.016)	(100)	(3.237)	(239)	1.027	(7.565)	TFRS 34.16giii
FAALİYET KÂRI		9.173	94.757	12.979	60.498	(2.266)	175.141	TFRS 34.16giii
Özkaynak Yönt. Değ. Yat. Kâr/Zarar Payları		-	-	-	-	-	-	TFRS 34.16giii
Finansal Gelirler		13.741	530	(211)	(1.077)	(2.870)	10.113	TFRS 34.16giii
Finansal Giderler (-)		64.759	6.513	(1.441)	(8.136)	1.870	63.565	TFRS 34.16giii
VERGİ ÖNCESİ KÂR		87.673	101.800	11.327	51.285	(3.266)	248.819	TFRS 34.16giii
Dönem Vergi Gideri (-)		(13.015)	(9.190)	(7.031)	(1.956)	-	(31.192)	TFRS 34.16gvi
Ertelenmiş Vergi Gideri		5.873	(5.755)	5.252	10.110	-	15.480	TFRS 34.16gvi
DÖNEM KÂRI		80.531	86.855	9.548	59.439	(3.266)	233.107	TFRS 34.16gvi
Diğer Bölüm Giderleri								
Maddi Duran Varlık Yatırımları		29.495	13.712	7.404	448	-	51.059	TFRS 34.16giii
Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları		-	-	77	59	-	136	TFRS 34.16giii
Toplam Yatırım Harcamaları								TFRS 34.16giii
Amortisman Gideri		45.153	1.309	4.781	20.776	-	72.019	TFRS 34.16giii
İtfa Payları		2.928	36	167	62	-	3.193	TFRS 34.16giii

¹ Bölüm içi satış gelirlerinin ölçülmesi ve raporlanmasında normal piyasa fiyatı kullanılmaktadır.

Tablo 30. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2009 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu

	01 Ocak – 30 Eylül 2009 ¹							
	(Bin TL)	İnşaat	Turizm	Üretim ve Ticaret	Enerji	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Satış Gelirleri		2.275.268	472.950	490.718	2.867.211	-	6.106.147	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satış Gelirleri ²		105.317	-	30.343	-	(135.660)	-	TFRS 34.16gii
Satışların Maliyeti (-)		(1.977.044)	(63.856)	(378.356)	(2.611.887)	-	(5.031.143)	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satışların Maliyeti (-)		(107.185)	-	(5.720)	(160)	113.065	-	TFRS 34.16gii
BRÜT KÂR		296.356	409.094	136.985	255.164	(25.595)	1.075.004	TFRS 34.16giii
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)		(7.915)	(18.680)	(53.866)	-	-	(80.461)	TFRS 34.16giii
Genel Yönetim Giderleri (-)		(67.029)	(52.767)	(47.095)	(11.894)	4.963	(173.822)	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Gelirleri		28.761	2.098	4.588	15.873	(1.145)	50.175	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		(13.626)	(1.404)	(12.186)	13	3.539	(23.664)	TFRS 34.16giii
FAALİYET KÂRI		236.547	338.341	28.426	259.156	(15.238)	847.232	TFRS 34.16giii
Özkaynak Yönt. Değ. Yat. Kâr/Zarar Payları		-	-	(2.404)	-	-	(2.404)	TFRS 34.16giii
Finansal Gelirler		96.978	5.352	6.715	20.118	(12.734)	116.429	TFRS 34.16giii
Finansal Giderler (-)		(68.164)	(14.923)	(22.232)	(45.848)	9.195	(141.972)	TFRS 34.16giii
VERGİ ÖNCESİ KÂR		265.361	328.770	10.505	233.426	(18.777)	819.285	TFRS 34.16giii
Dönem Vergi Gideri (-)		(79.537)	(51.425)	(4.555)	-	-	(135.517)	TFRS 34.16gvi
Ertelenmiş Vergi Gideri		6.112	(3.081)	(2.499)	(57.243)	-	(56.711)	TFRS 34.16gvi
DÖNEM KÂRI		191.936	274.264	3.451	176.183	(18.777)	627.057	TFRS 34.16gvi
Diğer Bölüm Giderleri								
Maddi Duran Varlık Yatırımları		59.825	63.917	28.421	16.999	-	169.162	TFRS 34.16giii
Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları		194	391	119	605	-	1.307	TFRS 34.16giii
Toplam Yatırım Harcamaları								TFRS 34.16giii
Amortisman Gideri		90.174	4.241	17.205	62.701	-	174.321	TFRS 34.16giii
İtfa Payları		211	166	595	184	-	1.156	TFRS 34.16giii
		30 Eylül 2009 ¹						
Bölüm Varlıkları		3.829.202	3.193.782	791.361	2.792.231	903	10.607.479	TFRS 34.16gv
Bölüm Yükümlülükleri		1.289.186	582.525	494.933	2.233.801	1.407	4.601.852	TFRS 34.16gv

¹ Şirketin faaliyet bölümlerinde yapılan değişiklikler nedeniyle **TFRS 8 standardının 28'inci** maddesi uyarınca geçmiş dönem bölümsel raporlama bilgileri yeniden düzenlenmiştir.

² Bölüm içi satış gelirlerinin ölçülmesi ve raporlanmasında normal piyasa fiyatı kullanılmaktadır.

Tablo 31. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2009 Tarihli Ara Dönem Faaliyet Bölümlendirmesi Tablosu

	01 Temmuz – 30 Eylül 2009 ¹							
	(Bin TL)	İnşaat	Turizm	Üretim ve Ticaret	Enerji	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Satış Gelirleri		732.394	147.494	164.073	751.192	-	1.795.153	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satış Gelirleri ²		28.882	-	8.319	-	(37.201)	-	TFRS 34.16gii
Satışların Maliyeti (-)		(583.448)	(21.903)	(131.419)	(673.295)	-	(1.410.065)	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satışların Maliyeti (-)		(35.360)	-	3.666	(35)	31.729	-	TFRS 34.16gii
BRÜT KÂR		142.468	125.591	44.639	77.862	(5.472)	385.088	TFRS 34.16giii
Pazarlama Satış Dağıtım Giderleri (-)		(2.367)	(5.372)	(13.406)	-	-	(21.145)	TFRS 34.16giii
Genel Yönetim Giderleri (-)		(22.778)	(16.413)	(11.502)	(3.923)	1.597	(53.019)	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Gelirleri		3.117	187	(11.417)	1.499	11.550	4.936	TFRS 34.16giii
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		(5.996)	(652)	10.695	36	(10.831)	(6.748)	TFRS 34.16giii
FAALİYET KÂRI		114.444	103.341	19.009	75.474	(3.156)	309.112	TFRS 34.16giii
Özkaynak Yönt. Değ. Yat. Kâr/Zarar Payları		-	-	(1.081)	-	-	(1.081)	TFRS 34.16giii
Finansal Gelirler		28.979	2.388	(7.707)	(1.084)	(6.459)	16.117	TFRS 34.16giii
Finansal Giderler (-)		15.283	7.639	(785)	(13.330)	5.375	14.182	TFRS 34.16giii
VERGİ ÖNCESİ KÂR		158.706	113.368	9.436	61.060	(4.240)	338.330	TFRS 34.16giii
Dönem Vergi Gideri (-)		(25.477)	(18.331)	(163)	-	-	(43.971)	TFRS 34.16gvi
Ertelenmiş Vergi Gideri		4.347	1.218	(3.021)	(7.368)	-	(4.824)	TFRS 34.16gvi
DÖNEM KÂRI		137.576	96.255	6.252	53.692	(4.240)	289.535	TFRS 34.16gvi
Diğer Bölüm Giderleri								
Maddi Duran Varlık Yatırımları		(8.935)	21.131	2.073	1.897	-	16.166	TFRS 34.16giii
Maddi Olmayan Duran Varlık Yatırımları		26	72	10	196	-	304	TFRS 34.16giii
Toplam Yatırım Harcamaları								TFRS 34.16giii
Amortisman Gideri		29.843	1.623	5.503	20.115	-	57.084	TFRS 34.16giii
İtfa Payları		80	57	172	56	-	365	TFRS 34.16giii

¹ Şirketin faaliyet bölümlerinde yapılan değişiklikler nedeniyle **TFRS 8 standardının 28'inci** maddesi uyarınca geçmiş dönem bölümsel raporlama bilgileri yeniden düzenlenmiştir.

² Bölüm içi satış gelirlerinin ölçülmesi ve raporlanmasında normal piyasa fiyatı kullanılmaktadır.

İşletmenin 01 Ocak – 30 Eylül 2010 dönemine ait coğrafi bölümlendirmesi Tablo 32’de düzenlenmiştir. Ayrıca 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 3’üncü ara döneme ait coğrafi bölümlendirmesi Tablo 33’de düzenlenmiştir.

Ara dönem coğrafi bölümlendirme de kamuoyuna açıklanması gerekli bilgiler daha önce verilen TFRS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama standardının 16 g maddesinde belirtilmiştir.

İşletme 01 Ocak – 30 Eylül 2010 ve 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 dönemine ait coğrafi bölümsel raporlamayı düzenledikten sonra geçmiş döneme ait coğrafi bölümsel raporlamayı da aynı şartlarda Tablo 34 ve 35’de düzenlemiştir.

Tablo 32. X İşletmesinin 01 Ocak - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Coğrafi Bölümlendirme Tablosu

(Bin TL)	01 Ocak – 30 Eylül 2010						
	Türkiye	Rusya	Avrupa ¹	Kuzey Afrika ¹	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Net Satışlar	3.658.925	1.356.686	196.450	78.774	-	5.290.835	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satışlar	52.871	5.532	-	-	(58.403)	-	TFRS 34.16gii
Yatırım Harcamaları	41.745	41.487	6.591	2.718	-	92.541	TFRS 34.16giii
	30 Eylül 2010						
Bölüm Varlıkları	5.974.557	3.773.750	555.406	98.888	-	10.402.601	TFRS 34.16gv

¹ Grup, bölüm hasılatının, bölüm kâr ve zararının veya bölüm varlıklarının, tüm bölümlerinin toplamına oranı yüzde 10'dan az olmasına rağmen, bilgi amaçlı bu bölümlere ait raporlamayı göstermiştir. (TFRS 8.14)

Tablo 33. X İşletmesinin 01 Temmuz - 30 Eylül 2010 Tarihli Ara Dönem Coğrafi Bölümlendirme Tablosu

(Bin TL)	01 Temmuz – 30 Eylül 2010						
	Türkiye	Rusya	Avrupa ¹	Kuzey Afrika ¹	Eleminasyon (TFRS 8.28)	Konsolide Toplam	İlgili Standart Maddesi
Net Satışlar	1.267.081	332.790	92.390	25.355	-	1.717.616	TFRS 34.16gi
Bölüm İçi Satışlar	17.079	1.498	-	-	(18.577)	-	TFRS 34.16gii
Yatırım Harcamaları							TFRS 34.16giii

¹ Grup, bölüm hasılatının, bölüm kâr ve zararının veya bölüm varlıklarının, tüm bölümlerinin toplamına oranı yüzde 10'dan az olmasına rağmen, bilgi amaçlı bu bölümlere ait raporlamayı göstermiştir. (TFRS 8.14)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TFRS 8 FAALİYET BÖLÜMLERİ STANDARDI İMKB-100

UYGULAMASI

1. AMAÇ ve YÖNTEM

Tezin ikinci uygulama bölümünde, İMKB’de işlem gören şirketlerde “TFRS 8 Faaliyet Bölümleri” standardına geçiş aşamasında yaşanan değişiklikler ve uygulamadaki son durum karşılaştırmalı olarak tespit edilecektir. Bu uygulama için gerekli olan veriler, şirketlerin finansal tabloları ve dipnotlarına uygulanacak içerik analizi ile elde edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, 17 Ekim 2011 tarihindeki İMKB-100 endeksinde bulunan şirketler oluşturmaktadır.

Uygulama çalışmasındaki veriler, ilgili şirketlerin 30 Eylül 2008, 31 Aralık 2008, 30 Eylül 2009, 31 Aralık 2009, 30 Eylül 2010 ve 31 Aralık 2010 tarihli Kamuoyu Aydınlatma Platformu internet sitesinden elde edilen, finansal tablo dipnotlarına uygulanan içerik analizi yolu ile elde edilmiştir.

2. BULGULAR VE ANALİZ

Uygulama çalışması kapsamında incelenen Ekim-2011 tarihli İMKB-100 şirketleri Tablo 36’da belirtilmiştir.

Tablo 36. Ekim-2011 Tarihli İMKB-100 Endeksinde Bulunan Şirketler

1	Adana Çimento	26	Do & Co Rest And Cat	51	İş Bankası	76	Sabancı Holding
2	Anadolu Efes	27	Doğan Holding	52	İş Finansal Kiralama	77	Sasa Polyester
3	Afyon Çimento	28	Doğan Yayın Hol.	53	İş GMYO	78	Şişe Cam
4	Akbank	29	Eczacıbaşı İlaç	54	İşıklar Yat. Hol.	79	Şekerbank
5	Akenerji	30	Eczacıbaşı Yatırım	55	İttifak Holding	80	Sinpaş Gmyo
6	Akfen Holding	31	Ege Gübre	56	İzmir Demir Çelik	81	Tav Hava Limanları
7	Aksigorta	32	Emlak Konut Gmyo	57	Karsan Otomotiv	82	Turkcell
8	Aksa	33	Enka İnşaat	58	Kartonsan	83	T.Ekonomi Bank.
9	Aksa Enerji	34	Ereğli Demir Çelik	59	Koç Holding	84	Tekstilbank
10	Alarko Holding	35	Fenerbahçe Sportif	60	Kiler Gıda	85	Tek-Art İnşaat
11	Anel Elektrik	36	Ford Otosan	61	Kiler GMYO	86	Türk Hava Yolları
12	Anadolu Sigorta	37	Garanti Bankası	62	Konya Çimento	87	Mondi Tire Kutsan
13	Arçelik	38	Global Yat. Holding	63	Koza Madencilik	88	Tekfen Holding
14	Aselsan	39	Goldas Kuyumculuk	64	Koza Altın	89	Tofaş Oto. Fab.
15	Asya Katılım Bank	40	Göлтаş Çimento	65	Kardemir	90	Torunlar Gmyo
16	Aygaz	41	Good-Year	66	Metro Holding	91	Trakya Cam
17	Bagfaş	42	Gözde Girişim	67	Migros Ticaret	92	T.S.K.B.
18	Banvit	43	GSD Holding	68	Menderes Tekstil	93	Trabzonspor Sportif
19	BİM Mağazalar	44	Galatasaray Sportif	69	Netaş Telekom.	94	Türk Telekom
20	Bizim Mağazaları	45	Gübre Fabrik.	70	Net Holding	95	Türk Traktör
21	Beşiktaş Fut Yat.	46	T. Halk Bankası	71	Net Turizm	96	Tüpraş
22	Boyner Mağazacılık	47	Hürriyet Gzt.	72	Otokar	97	Ülker Bisküvi
23	Brisa	48	İhlas Ev Aletleri	73	Petkim	98	Vakıflar Bankası
24	Borusan Mannes	49	İhlas Holding	74	Park Elek. Madencilik	99	Yapı Ve Kredi Bank.
25	Doğuş Otomotiv	50	İpek Doğal Enerji	75	OMV Petrol Ofisi	100	Zorlu Enerji

Çalışmada ilk olarak, İMKB-100 endeksinde bulunan şirketlerin, TMS 14 standardı şartları doğrultusunda düzenlenen 2008 yılındaki bölümsel raporlama durumları, Tablo 37’de tespit edilmiştir. Şirketlerin yüzde 34’ünün sadece faaliyet bölümlendirmesi, yüzde 5’nin ise sadece coğrafi bölümlendirme yaptığı tespit edilmiştir. Hem faaliyet hem de coğrafi bölümlendirme yapan şirketlerin yüzde 9’unun birincil bölümlendirme olarak faaliyet bölümlendirmeyi, yüzde 2’sinin ise coğrafi bölümlendirmeyi tercih ettiği tespit edilmiştir. Şirketlerin yüzde 50’sinin ise, bölümsel raporlama yapmadıkları tespit edilmiştir. Bölümsel raporlamanın yeni yerleşmeye başladığı, faydalarının tam anlaşılmadığı bu yıllarda, bölümsel raporlama yapmayan şirketlerin yüzde 50 düzeyinde olması, normal karşılanabilecek bir durumdur.

Tablo 37. 2008 Yılında İMKB-100 Şirketlerinde TMS 14 Standardında Bölümsel Raporlama Durumu

	2008 (%)
Birincil Faaliyet Bölümlendirme İkincil Coğrafi Bölümlendirme	9
Birincil Coğrafi Bölümlendirme İkincil Faaliyet Bölümlendirme	2
Sadece Faaliyet Bölümlendirme	34
Sadece Coğrafi Bölümlendirme	5
Bölümsel Raporlama Uygulamayan	50

TFRS 8 standardının uygulanmaya başlandığı 2009 yılında ve takip eden 2010 yılında İMKB-100 şirketlerinin bölümsel raporlama durumları Tablo 38’de tespit edilmiştir. TFRS 8 standardının temel aldığı faaliyet bölümlendirmesini uygulayan şirketlerin 2009 yılında yüzde 45 oranında iken, 2010 yılında bu oran yüzde 52’ye çıkmıştır. Hem faaliyet hem de coğrafi bölümlendirmeyi bir arada kullanan şirketlerin oranı 2009 yılında yüzde 9 iken, 2010 yılında bu oran yüzde 10’a çıkmıştır. Sadece coğrafi bölümlendirme yapan şirketlerin oranı, 2009 yılında yüzde 6 iken, bu oran 2010 yılında yüzde 5’e düşmüştür. Bunun yanında sadece büyük müşteri bölümlendirmesi yapan şirketlerin oranı 2009 yılında yüzde 1 olarak tespit edilmiştir. Bölümsel raporlama uygulamayan şirketlerin oranı 2009 yılına yüzde 39

iken, bu oran 2010 yılında yüzde 33'e düşmüştür. 2008 yılında bölümsel raporlama yapmayan şirket oranı yüzde 50 olduğunu hatırlarsak, geçen iki yılda bölümsel raporlama anlamında şirketlerin büyük aşama kaydettiğini söyleyebiliriz. Böylece TFRS 8 standardının, bölümsel raporlamayı yaygınlaştırma amacının da, büyük ölçüde sağlandığı görülmektedir.

Tablo 38. 2009-2010 Yıllarında İMKB-100 Şirketlerinde TFRS 8 Standardında Bölümsel Raporlama Durumu

	2009 (%)	2010 (%)
Sadece Faaliyet Bölümlendirmesi	45	52
Sadece Coğrafi Bölümlendirme	6	5
Sadece Büyük Müşteri Bölümlendirmesi	1	0
Faaliyet ve Coğrafi Bölümlendirme Bir Arada	9	10
Faaliyet, Coğrafi ve Büyük Müşteri Bölümlendirmesi Bir Arada	0	0
Bölümsel Raporlama Uygulamayan	39	33

İMKB-100 şirketlerinden Tablo 39'da isimleri verilmiş 30 adedinin 2008, 2009 ve 2010 yıllarında bölümsel raporlama uygulaması yapmadığı tespit edilmiştir. Yapılan incelemede, onyedisi şirketin tek bir faaliyet ve coğrafi bölümde faaliyet gösterdiklerini belirterek bölümsel raporlama yapmadıkları belirlenmiştir. Şirketlerden yedi adedinin ise "Bölümsel Raporlama Yoktur" ibaresini kullanarak, TFRS 8 standardı şartlarına (TFRS 8 2-3) aykırı olarak sebebi ile ilgili herhangi bir açıklama yapmadıkları tespit edilmiştir. Bunun yanında altı şirketin dipnotlarında, bölümsel raporlama ile ilgili hiçbir bilgiye rastlanılmamıştır. Bu durum da TFRS 8 şartlarına (TFRS 8 2-3) uygun değildir.

Tablo 39. 2008-2009-2010 Yıllarında Bölümsel Raporlama Uygulamayan İMKB-100 Şirketleri ve Uygulamama Sebepleri

	ŞİRKETLERİ	BÖLÜMSEL RAPORLAMA UYGULAMAMA SEBEPLERİ
1	Afyon Çimento	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
2	Akenerji	Hiç değinilmemiştir
3	Anadolu Sigorta	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
4	Aselsan	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
5	Bim Mağazalar	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
6	Bizim Mağazaları	Hiç değinilmemiştir
7	Beşiktaş Futbol Yat	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
8	Brisa	Hiç değinilmemiştir
9	Eczacıbaşı Yatırım	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
10	Emlak Konut Gmyo	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
11	Ereğli Demir Çelik	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
12	Fenerbahçe Sportif	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
13	Ford Otosan	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
14	Goldas Kuyum.	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
15	Good-Year	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
16	Gözde Girişim	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
17	İzmir Demir Çelik	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
18	Kiler Gıda	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
19	Koza Altın	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
20	Kardemir	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
21	Net Turizm	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
22	Otokar	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
23	Petkim	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
24	Sasa Polyester	Hiç değinilmemiştir
25	Sinpaş Gmyo	Hiç değinilmemiştir
26	Tek-Art İnşaat	“Bölümsel Raporlama Yoktur” ifadesi bulunmaktadır
27	Tofaş Oto. Fab.	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
28	Trabzonspor Sportif	Hiç değinilmemiştir
29	Türk Traktör	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır
30	Ülker Bisküvi	“Şirkette tek bir faaliyet ve coğrafi bölüm bulunduğu” ifadesi bulunmaktadır

İMKB-100 şirketlerinin 2008, 2009 ve 2010 yıllarında kamuoyuna açıkladıkları bölüm sayıları Tablo 40’da verilmiştir. 2008 yılında 231 olan bölüm sayısı, 2009 yılında yüzde 22,5 artarak 283’e çıkmıştır. Artış 2010 yılında da yüzde 17,6 ile devam etmiş ve 333 bölümün bilgisi kamuoyu ile paylaşılmıştır. Ara dönemlerde açıklanan bölüm sayıları 2008 yılında 194 iken, 2009 yılında yüzde 34’lük artışla 260 olarak gerçekleşmiştir. 2010 yılında da toplam bölüm sayısı yüzde 26,5 artarak 329’a çıkmıştır. Yukarıdaki verilerden de görüleceği üzere, TFRS 8 standardının en büyük amaçlarından biri olan bölüm sayılarının arttırılması ve kamuoyunun şirketler hakkında daha detaylı finansal bilgiler elde edebilme hedefi, büyük ölçüde başarılmıştır. Ara dönem bölüm sayılarındaki artışın yıllık bölüm sayılarındaki artışa göre fazla olmasının sebebi ise, TFRS 8 standardı ile birlikte,

TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama standardında yapılan değişiklikle, ara dönem bölümsel raporlamanın zorunlu hale getirilmesidir (TFRS 34 16g).

Tablo 40. İMKB-100 Şirketlerince Kamuoyuna Açıklanan Bölüm Sayıları

2008 Dönem Sonu	Değişim %	2009 Dönem Sonu	Değişim %	2010 Dönem Sonu
231	+ 22,5	283	+ 17,6	333
2008 3. Ara Dönem	Değişim %	2009 3. Ara Dönem	Değişim %	2010 3. Ara Dönem
194	+ 34	260	+ 26,5	329

Şirketlerin 2008 ve 2009 yılı bölümsel raporları incelendiğinde, 2009 yılında onaltı şirketin bölüm sayısında 2008 yılı ile karşılaştırıldığında artış, dört şirkette ise azalış tespit edilmiştir (Tablo 41). Bunun yanında kırk şirketin bölüm sayılarında da bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir (Tablo 41).

Tablo 41. 2008-2009 Yılları Karşılaştırmasında Bölümsel Raporlamada Bölüm Sayılarındaki Değişiklikler

ARTTIRANLAR	AZALTANLAR	AYNI KALANLAR
Bagfaş	Anadolu Efes	Adana Çimento
Park Elek.Madencilik	Sabancı Holding	Akbank
Netaş Telekom.	Banvit	Akfen Holding
Borusan Mannesmann	Yapı ve Kredi Bank.	Aksigorta
Doğuş Otomotiv		Aksa
Global Yat. Holding		Alarko Holding
T. Halk Bankası		Anel Elektrik
İhlas Holding		Arçelik
İttifak Holding		Asya Katılım Bankası
Karsan Otomotiv		Aygaz
Kartonsan		Tav Hava Limanları
Konya Çimento		T. Ekonomi Bank.
Koza Madencilik		Şişe Cam
Metro Holding		Şekerbank
Menderes Tekstil		Turkcell
Trakya Cam		OMV Petrol Ofisi
		Net Holding
		Boyner Mağazacılık
		Doğan Holding
		Doğan Yayın Hol.
		Eczacıbaşı İlaç
		Enka İnşaat
		Garanti Bankası
		Göлтаş Çimento
		GSD Holding
		Hürriyet Gzt.
		İhlas Ev Aletleri
		İpek Doğal Enerji
		İş Bankası
		İş Fin.Kir.
		İşıklar Yat. Hol.
		Koç Holding
		Tekstilbank
		Türk Hava Yolları
		Tekfen Holding
		T.S.K.B.
		Türk Telekom
		Tüpraş
		Vakıflar Bankası
		Zorlu Enerji

Şirketlerin 2009 ve 2010 yılı bölümsel raporları incelendiğinde, 2010 yılında onüç şirketin bölüm sayısında 2009 yılı ile karşılaştırıldığında artış, beş şirkette ise azalış tespit edilmiştir (Tablo 42). Bunun yanında kırksekiz şirketin bölüm sayılarında da bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir (Tablo 42).

Tablo 42. 2009-2010 Yılları Karşılaştırmasında Bölümsel Raporlamada Bölüm Sayılarındaki Değişiklikler

Arttıranlar	Azaltanlar	Aynı Kalanlar
Aksigorta	Park Elek.Madencilik	Adana Çimento
Aksa Enerji	Banvit	Anadolu Efes
Anel Elektrik	Enka İnşaat	Akbank
Bagfaş	İhlas Ev Aletleri	Akfen Holding
Tav Hava Limanları	Migros Ticaret	Aksa
Ege Gübre		Alarko Holding
Göлтаş Çimento		Arçelik
Galatasaray Sportif		Asya Katılım Bankası
İpek Doğal Enerji		Aygaz
İş GMYO		T.Ekonomi Bank.
Karsan Otomotiv		Şişe Cam
Metro Holding		Şekerbank
Torunlar GMYO		Turkcell
		Sabancı Holding
		OMV Petrol Ofisi
		Net Holding
		Netaş Telekom.
		Boyer Mağazacılık
		Borusan Mannesmann
		Doğuş Otomotiv
		Doğan Holding
		Doğan Yayın Hol.
		Eczacıbaşı İlaç
		Garanti Bankası
		Global Yat. Holding
		GSD Holding
		T. Halk Bankası
		Hürriyet Gzt.
		İhlas Holding
		İş Bankası
		İş Fin.Kir.
		İşıklar Yat. Hol.
		İttifak Holding
		Kartonsan
		Koç Holding
		Konya Çimento
		Koza Madencilik
		Menderes Tekstil
		Tekstilbank
		Türk Hava Yolları
		Tekfen Holding
		Trakya Cam
		T.S.K.B.
		Türk Telekom
		Tüpraş
		Vakıflar Bankası
		Yapı Ve Kredi Bank.
		Zorlu Enerji

İMKB-100 şirketlerinin 2008-2009-2010 yıllarında 3. ara dönem bölümsel raporlarında kamuoyu ile paylaştıkları toplam finansal bilgi miktarları ve değişim oranları Tablo 43’de verilmiştir. Şirketlerin 2008 yılı 3. ara döneminde açıkladığı bölümsel bilgi miktarı toplam 658 adet iken, 2009 yılı 3. ara döneminde bilgi miktarı

yüzde 25,9 artarak 829 adede çıkmıştır. Artış 2010 yılı 3. ara döneminde de yüzde 12,7 ile sürmüştür ve 935 adet olarak gerçekleşmiştir. Yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere, TFRS 8 standardının en büyük amaçlarından biri olan, kamuoyunun şirketler hakkında daha detaylı bilgilendirilmesi hedefine, her yıl artan ara dönem bölümsel bilgi miktarı ile ulaşıldığı görülmektedir.

Tablo 43. İMKB-100 Şirketlerince Kamuoyuna Ara Dönemde Açıklanan Bölüm Bilgileri Miktarları

	2008 3. Ara Dönem	Değişim %	2009 3. Ara Dönem	Değişim %	2010 3. Ara Dönem
Faaliyet	596	+ 28	763	+ 14,5	874
Coğrafi	62	+ 6,5	66	- 7,5	61
TOPLAM	658	+ 25,9	829	+ 12,7	935

İMKB-100 şirketlerinin 2008-2009-2010 yıl sonu bölümsel raporlarında kamuoyu ile paylaştıkları toplam finansal bilgi miktarları ve değişim oranları Tablo 44'te verilmiştir. Şirketlerin 2008 yılı sonunda açıkladıkları bölümsel bilgi miktarı toplam 710 adet iken, 2009 yılı sonunda yüzde 26,7 artarak 900 adede çıkmıştır. Artış 2010 yılında da yüzde 3,7 ile sürmüştür ve 934 adet olarak gerçekleşmiştir. Yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere, TFRS 8 standardının en büyük amaçlarından biri olan kamuoyunun şirketler hakkında daha detaylı bilgilendirilmesi hedefine, her yıl artan bölümsel bilgi miktarı ile ulaşıldığı görülmektedir.

Tablo 44. İMKB-100 Şirketlerince Kamuoyuna Yıl Sonunda Açıklanan Bölüm Bilgileri Miktarları

	2008 Dönem Sonu	Değişim %	2009 Dönem Sonu	Değişim %	2010 Dönem Sonu
Faaliyet	638	+28,8	822	+ 5,5	868
Coğrafi	72	-	72	- 8,3	66
TOPLAM	710	+ 26,7	900	+ 3,7	934

Yukarıda verilen İMKB-100 şirketlerinin kamuoyu ile paylaştıkları 2008-2009-2010 yıllarına ait 3. ara dönem ve yıl sonu toplam bölümsel bilgi miktarlarının şirket bazlı detaylı listesi ise Tablo 45’de verilmiştir.

Tüm şirketlerin bölümsel raporları incelendiğinde, şirketlerin bölümsel raporlarında bir standart olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum finansal tablo kullanıcılarının, bölümsel raporları şirket bazında karşılaştırabilmesini engellemektedir.

Tablo incelendiğinde kamuoyuna en çok bölüm bilgisi açıklayan şirketlerin Alarko Holding, Menderes Tekstil ve Aksa olduğu görülmektedir. Daha önce konu ile ilgili yapılan çalışmalar dikkate alındığında, kamuoyuna rakiplerine göre daha çok bölümsel bilgi açıklayan şirketlerin, diğer faktörlerin sabit kaldığı bir ortamda uzun vadede kârlılık ve sermaye maliyeti açısından daha avantajlı hale geleceğini beklemek yanlış olmayacaktır.

Tablo 45. İMKB-100 Şirketlerince Faaliyet Bölümlerinde ve Coğrafi Bölümlerde Kamuoyuna Açıklanan Finansal Bilgi Miktarları

	2008 3. Ara Dönem	2008 Dönem Sonu	2009 3. Ara Dönem	2009 Dönem Sonu	2010 3. Ara Dönem	2010 Dönem Sonu
Adana Çimento	1	1	0	1	0	1
Anadolu Efes	15	17	7	11	8	10
Afyon Çimento	0	0	0	0	0	0
Akbank	12	12	12	12	11	11
Akenerji	0	0	0	0	0	0
Akfen Holding	0	9	0	9	11	11
Aksigorta	0	0	0	0	4	4
Aksa	32	32	32	32	32	8
Aksa Enerji	0	0	0	0	2	2
Alarko Holding	63	62	62	62	62	62
Anel Elektrik	0	0	0	0	21	21
Anadolu Sigorta	0	0	0	0	0	0
Arçelik	9	9	10	9	9	9
Aselsan	0	0	0	0	0	0
Asya Katılım Bank	9	9	9	9	9	9
Aygaz	19	23	25	23	22	22
Bagfaş	1	1	1	1	1	1
Banvit	0	11	4	2	0	0
BİM Mağazalar	0	0	0	0	0	0
Bizim Mağazaları	0	0	0	0	0	0
Beşiktaş Fut Yat.	0	0	0	0	0	0
Boyner Mağazacılık	2	2	2	2	2	2
Brisa	0	0	0	0	0	0
Borusan Mannes	0	0	6	6	6	6
Doğuş Otomotiv	0	0	7	7	7	7
Do & Co Rest And Cat	0	0	0	0	0	0
Doğan Holding	20	24	16	25	16	25
Doğan Yayın Hol.	25	25	28	29	28	28
Eczacıbaşı İlaç	17	18	18	18	18	18
Eczacıbaşı Yatırım	0	0	0	0	0	0
Ege Gübre	0	0	0	0	8	8
Emlak Konut GMYO	0	0	0	0	0	0
Enka İnşaat	26	26	26	26	26	26
Ereğli Demir Çelik	0	0	0	0	0	0
Fenerbahçe Sportif	0	0	0	0	0	0
Ford Otosan	0	0	0	0	0	0
Garanti Bankası	14	14	14	14	14	14
Global Yat. Holding	10	15	8	10	5	10
Goldas Kuyumculuk	0	0	0	0	0	0
Göлтаş Çimento	2	2	18	18	18	18
Good-Year	0	0	0	0	0	0
Gözde Girişim	0	0	0	0	0	0
GSD Holding	17	17	17	17	17	17
Galatasaray Sportif	0	0	0	0	12	12
Gübre Fabrik.	0	0	0	0	24	24
T. Halk Bankası	13	13	13	13	13	13
Hürriyet Gzt.	23	25	25	25	25	25
İhlas Ev Aletleri	12	12	12	12	12	12
İhlas Holding	12	12	12	12	12	12
İpek Doğal Enerji	24	24	24	24	24	24
İş Bankası	9	9	9	9	9	9
İş Finansal Kiralama	14	14	14	14	14	14
İş GMYO	0	0	6	6	6	6
İşıklar Yat. Hol.	20	20	20	20	20	20
İttifak Holding	0	0	31	31	31	31

İzmir Demir Çelik	0	0	0	0	0	0
Karsan Otomotiv	1	1	1	1	1	1
Kartonsan	0	0	0	9	9	10
Koç Holding	14	14	14	14	12	14
Kiler Gıda	0	0	0	0	0	0
Kiler GMYO	0	0	0	0	0	0
Konya Çimento	0	0	0	11	4	4
Koza Madencilik	24	24	24	24	24	24
Koza Altın	0	0	0	0	0	0
Kardemir	0	0	0	0	0	0
Metro Holding	0	2	19	11	11	11
Migros Ticaret	0	0	10	12	8	12
Menderes Tekstil	0	0	45	45	45	45
Netaş Telekom.	0	0	0	14	12	12
Net Holding	16	16	19	19	19	19
Net Turizm	0	0	0	0	0	0
Otokar	0	0	0	0	0	0
Petkim	0	0	0	0	0	0
Park Elek. Madencilik	0	0	8	8	7	7
OMV Petrol Ofisi	18	18	18	18	18	18
Sabancı Holding	0	12	12	12	12	12
Sasa Polyester	0	0	0	0	0	0
Şişe Cam	14	14	14	14	14	14
Şekerbank	9	11	11	11	11	11
Sinpaş GMYO	0	0	0	0	0	0
Tav Hava Limanları	20	20	13	13	13	13
Turkcell	17	17	14	15	14	15
T. Ekonomi Bank.	10	10	14	14	14	14
Tekstilbank	10	10	14	10	10	10
Tek-Art İnşaat	0	0	10	0	0	0
Türk Hava Yolları	12	16	0	17	17	19
Mondi Tire Kutsan	1	1	0	10	10	10
Tekfen Holding	26	26	26	26	26	26
Tofaş Oto. Fab.	0	0	0	0	0	0
Torunlar GMYO	0	0	0	0	5	5
Trakya Cam	0	0	11	11	11	11
T.S.K.B.	6	6	11	11	11	11
Trabzonspor Sportif	0	0	0	0	0	0
Türk Telekom	4	13	13	13	13	13
Türk Traktör	0	0	0	0	0	0
Tüpraş	14	14	14	14	14	14
Ülker Bisküvi	0	0	0	0	0	0
Vakıflar Bankası	9	9	9	9	9	9
Yapı Ve Kredi Bank.	12	12	12	12	12	12
Zorlu Enerji	8	8	8	8	8	8

TFRS 8 standardının bölümsel raporlamaya getirmiş olduğu en büyük yeniliklerden biri (TFRS 8.28), bölümsel raporlarda mutabakat işleminin yapılarak, konsolide finansal rakamlara ulaşılması gerekliliğidir. Tablo 46’da 2008-2009-2010 yılları 3. ara dönem ve yıl sonlarında, bölümsel raporlarında mutabakat işlemlerini yapan şirketlerin sayısı ve değişim oranları verilmiştir.

2008 yılı sonunda 32 şirket bölümsel raporlarında mutabakat işlemi yapmış iken, bu sayı 2009 yılı sonunda yüzde 21,8 artarak 39’a çıkmıştır. Artış 2010 yılında

da yüzde 10,2 ile devam ederek 43 şirkete çıkmıştır. 2008 yılı 3. ara döneminde 29 şirket mutabakat yapmış iken, bu sayı 2009 yılsonunda yüzde 24,1 artarak 36'ya çıkmıştır. Artış 2010 yılında da yüzde 19,4 ile devam ederek 43 şirkete çıkmıştır. Bu durum, şirketlerin TFRS 8 standardı şartlarına artan bir oranda uyum gösterme çabasında olduğunu göstermektedir.

Tablo 46. Bölümsel Raporlamada Mutabakat Yapan Şirketlerin Sayıları

2008 Dönem Sonu	Değişim %	2009 Dönem Sonu	Değişim %	2010 Dönem Sonu
32	+ 21,8	39	+ 10,2	43
2008 3. Ara Dönem	Değişim %	2009 3. Ara Dönem	Değişim %	2010 3. Ara Dönem
29	+ 24,1	36	+ 19,4	43

Tablo 47 ve Tablo 48'de İMKB-100'de işlem gören şirketlerin 2008-2009-2010 yılı 3. ara dönem ve yıl sonlarında kamuoyu ile paylaştıkları bölümsel bilgiler ve tekrarlanma sayıları verilmiştir. Tablolar incelendiğinde, şirketlerin bölümsel raporlarında Bölüm Dışı Satış Gelirleri, Bölümler arası Satış Gelirleri, Brüt Kâr/Zarar, Diğer Faaliyet Gelirleri/Giderleri, Faaliyet Kârı/Zararı gibi verilere ağırlıklı olarak yer verdiği tespit edilmiştir.

Ayrıca, Tablo 47 ve Tablo 48'de yer alan bilgilerin şirket bazlı detaylı açıklamalarına, Ek Tablo 1-24'ten ulaşabilecektir.

Tablo 47. Faaliyet ve Faaliyet Bölümlerinde Kamuoyuna Açıklanan Finansal Bilgiler

	2008 3. Ara Dönem	2008 Dönem Sonu	2009 3. Ara Dönem	2009 Dönem Sonu	2010 3. Ara Dönem	2010 Dönem Sonu
GELİR TABLOSU BİLGİLERİ						
Bölüm Dışı Satış Gelirleri	14	17	17	22	23	26
Bölümler Arası Satış Gelirleri	11	13	14	18	18	20
Bölüm Dışı Satışların Maliyeti (-)	2	2	2	2	2	2
Bölümler Arası Satışların Maliyeti (-)	2	2	2	2	2	2
Satış Gelirleri	19	20	23	26	28	27
Satışların Maliyeti (-)	21	24	27	33	35	35
Toplam Bölüm Geliri	1	1	2	2	2	2
Brüt Kâr/Zarar	23	23	26	32	35	35
Faaliyet Gelirleri	16	16	16	17	18	17
Faaliyet Giderleri (-)	11	11	11	13	14	13
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	8	10	12	13	13	13
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)	13	15	20	23	24	25
Genel Yönetim Giderleri (-)	15	17	21	24	25	26
Diğer Faaliyet Gelirleri	26	27	29	34	35	36
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	25	27	28	32	34	35
Faaliyet Kârı/Zararı	28	28	30	35	37	36
Finansal Gelirler	19	22	25	26	28	29
Finansal Giderler (-)	18	19	23	24	26	28
Karşılık Giderleri (-)	5	7	7	7	7	8
Amortisman ve İtfa Giderleri (-)	9	10	17	21	18	22
Kıdem Tazminatı Karşılığı (-)	2	2	2	3	2	4
Ücretli İzin Karşılığı(-)	1	1	0	2	1	2
Temettü Gelirleri	4	4	6	5	6	6
Nakit Dışı Gelir-Gider	2	2	2	2	2	2
Sabit Kıymet Alımları	2	3	2	1	1	1
İştiraklerden Gelirler/Giderler	3	3	5	4	5	5
Maddi/Maddi Olmayan Duran Varlık Alımları	3	3	5	6	6	6
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırım Kâr/Zarar Payları	4	5	7	7	8	9
Yatırım Harcamaları	5	7	8	9	11	13
Vergi Öncesi Kâr/Zarar	24	26	32	31	33	34
Dönem Vergi Gideri	22	22	26	24	27	26
Ana Ortaklık Payları	7	7	8	8	8	8
Azımlık Payları	10	11	12	12	11	10
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)	6	6	9	8	10	10
Net Dönem Kârı/Zararı	23	23	28	25	28	27
BİLANÇO BİLGİLERİ						
Bölüm Varlıkları	33	37	43	47	47	48
Dönen Varlıklar Toplamı	6	6	8	8	9	8
Nakit ve Nakit Benzeri	3	3	4	4	4	3
Finansal Yatırımlar	2	2	2	2	2	2
Kısa Vadeli Ticari Alacaklar	2	2	3	4	4	3
Kısa Vadeli Diğer Alacaklar	1	1	2	2	2	2
Şüpheli Alacak Karşılıkları (-)	3	3	2	3	2	3
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar	0	0	0	1	1	1
Stoklar	2	2	3	4	4	3
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)	3	3	2	3	2	3
Diğer Dönen Varlıklar	1	1	2	2	2	2
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar	1	1	2	1	1	1
Duran Varlıklar Toplamı	5	5	7	8	8	7

UV Ticari Alacaklar	2	2	2	2	2	1
UV Diğer Alacaklar	1	1	1	1	1	1
Finansal Yatırımlar	2	2	2	2	2	1
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar	3	4	7	9	9	9
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	2	2	3	4	4	4
Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Değer Düşüklüğü Karşılığı	1	3	2	3	2	3
Maddi Duran Varlıklar	8	10	11	13	13	12
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	6	6	8	9	10	10
Diğer Duran Varlıklar	1	1	2	2	2	2
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Varlık Karşılığı	0	3	2	4	3	4
Şerefiye	2	3	3	2	2	1
Şerefiye Değer Düşüklüğü Karşılığı	0	2	1	1	1	1
İştirak ve Bağlı Ortaklıklar	6	6	7	7	7	7
Amortisman ve İtfa Payları	9	12	10	10	12	12
Vergi Cezası Karşılığı	0	0	0	2	0	1
Ertelenmiş Vergi Varlıkları	1	1	2	2	2	2
BÖLÜM KAYNAKLARI	3	3	6	6	8	8
Bölüm Yükümlülükleri	26	29	34	38	38	39
Kısa Vadeli Yükümlülükler	4	4	6	6	7	7
Kısa Vadeli Finansal Borçlar	2	2	3	3	3	2
Kısa Vadeli Diğer Finansal Yükümlülükler	1	1	1	1	1	1
Kısa Vadeli Ticari Borçlar	2	2	3	4	4	3
Kısa Vadeli Diğer Borçlar	1	1	2	2	2	2
Kısa Vadeli Dönem Kârı Vergi ve Yasal Yükümlülükler Karş.	2	2	2	2	0	1
Kısa Vadeli Borç Karşılığı	1	1	2	2	1	2
Faiz Giderleri Reeskontu	1	1	0	1	2	1
Dava Karşılık Giderleri	2	3	2	3	3	3
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler	1	1	2	2	2	2
Alınan Avanslar	0	0	0	1	1	1
Maaş ve İkramiye Tahakkukları	1	1	1	1	1	1
Uzun Vadeli Yükümlülükler	4	4	6	6	7	7
Uzun Vadeli Finansal Borçlar	1	1	2	2	2	2
Uzun Vadeli Diğer Finansal Yükümlülükler	1	1	1	1	1	1
Uzun Vadeli Ticari Borçlar	1	1	1	1	1	1
Uzun Vadeli Borç Karşılığı	1	1	1	1	1	1
Kıdem Tazminatı Karşılığı	4	4	4	5	4	5
Kullanılmayan İzin Karşılığı	1	2	2	3	2	3
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü	1	1	2	2	2	2
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlık Yükümlülükleri	0	0	1	0	0	0
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler	1	1	1	1	1	1
Özkaynaklar	11	11	15	14	16	15
Özsermaye	2	2	3	3	3	3
Ödenmiş Sermaye	2	2	3	3	3	2
Sermaye Düzeltmesi Farkları	0	0	2	2	2	2
Azınlık Payları	2	2	4	4	4	4
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi	1	1	1	1	1	1
Değer Artış Fonları	1	1	2	2	2	2
Yabancı Para Çevrim Farkları	1	1	2	2	2	2
Yedekler	2	2	4	4	4	3
Sermaye Yatırımı	2	3	2	3	3	3
Dönem Net Kârı	3	3	5	5	5	4
Geçmiş Yıl Zararları (-)	2	2	4	4	4	3

Tablo 48 Coğrafi Bölümlerde Kamuoyuna Açıklanan Finansal Bilgiler

	2008 3. Ara Dönem	2008 Dönem Sonu	2009 3. Ara Dönem	2009 Dönem Sonu	2010 3. Ara Dönem	2010 Dönem Sonu
Bölüm Dışı Satış Gelirleri	4	5	2	2	3	3
Bölümler Arası Satış Gelirleri	3	4	1	1	1	1
Net Satışlar	5	5	5	6	5	5
Satış Gelirleri	2	2	3	3	3	3
Satışların Maliyeti (-)	1	1	2	2	2	2
Brüt Kâr/Zarar	1	1	2	2	2	2
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)	1	1	1	1	1	1
Genel Yönetim Giderleri (-)	1	1	1	1	1	1
İştiraklerden Elde Edilen Gelir/Giderler	1	1	1	1	1	1
Diğer Faaliyet Gelirleri	2	2	1	1	1	1
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	2	2	1	1	1	1
Diğer Finansal Gelirler	2	2	1	1	1	1
Diğer Finansal Giderler (-)	2	2	1	1	1	1
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırım Kâr/Zarar Payları	1	1	1	1	1	1
Sabit Kıymet Alımları	1	2	1	1	0	0
Maddi/Maddi Olmayan Duran Varlık Al	1	1	2	2	2	2
Amortisman ve İtfa Giderleri (-)	2	3	3	3	2	2
Faaliyet Kârı/Zararı	1	1	1	1	1	1
Vergi Öncesi Kâr/Zarar	1	1	1	1	1	1
Dönem Vergi Gideri	2	2	1	1	1	1
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)	1	1	1	1	1	1
Net Dönem Kârı/Zararı	2	2	1	1	1	1
Bölüm Varlıkları	8	9	7	6	7	7
İştirakler	1	1	0	0	0	0
Şerefiye	0	1	0	0	0	0
Şerefiye Değer Düşüklüğü Karşılığı(-)	0	1	1	1	1	1
Duran Varlıklar	3	4	4	4	3	3
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	2	2	3	2	2	2
Amortisman ve İtfa Payları	1	1	1	1	1	1
Şüpheli Alacak Karşılığı (-)	1	1	1	1	1	1
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırım.	1	1	0	1	0	0
Yatırım Amaçlı Gayrimenkul Değ. Düş Karş.(-)	0	1	0	0	0	0
Vergi Cezası Karşılığı (-)	0	0	1	1	1	1
Yatırım Harcamaları	2	2	2	2	2	2
Bölüm Yükümlülükleri	4	5	2	2	2	2
Kıdem Tazminatı Karşılığı	1	1	1	1	1	1
Dava Karşılık Giderleri	1	1	1	1	1	1
Faiz Gid. Reeskontu	1	1	1	1	1	1

İMKB-100 şirketlerinin 2008-2009-2010 yılı bölümsel raporları incelendiğinde, farklı birçok durumda tespit edilmiştir. Bu durumların dört tanesi Tablo 49’da özetlenmiştir.

TFRS 8 standardı şartlarına (TFRS 8.29) göre, şirketler 2009 yılında, TMS 14 standardı şartlarına göre düzenlenmiş 2008 yılına ait bölümsel raporlarını, TFRS 8

standardı şartlarına göre yeniden düzenlemek zorundadır. Yapılan incelemede aşağıda isimleri bulunan yirmibeş şirketin bu düzenlemeyi gerçekleştirdiği tespit edilmiştir.

TFRS 8 standardının yürürlüğe giriş tarihi 01 Ocak 2009 tarihidir. Fakat aşağıda isimleri bulunan on şirketin, 2009 yılı bölümsel raporlarını standart şartlarına aykırı olarak, yürürlükten kalkmış olan TMS 14 standardı şartlarına göre düzenledikleri belirlenmiştir.

TFRS 8 standardı 15.07.2007 tarihli ve 26583 nolu Resmi Gazete’de yayımlanmış ve 31.12.2008 tarihinden sonraki dönemlerde kullanılacağı belirtilmiştir. Fakat şirketlere, isterlerse yeni standarda hazırlık amacıyla, 2008 yılı finansal raporlarında, TFRS 8 standardı şartlarını uygulayabilecekleri belirtilmiştir. Bu durumu dikkate alan ve aşağıda isimleri bulunan onbeş şirketin, 2008 yılı bölümsel raporlarında, TFRS 8 standardının şartlarını uyguladıkları tespit edilmiştir.

TFRS 8 standardı ile birlikte TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardında yapılan değişiklikle, ara dönem bölümsel raporlama uygulaması zorunlu hale getirilmiştir. Aşağıda isimleri bulunan onaltı şirketin, TFRS 8 standardının uygulanmaya başladığı 2009 yılından itibaren, daha önceki dönemler de yapmadıkları ara dönem bölümsel raporlamayı yapmaya başladığı belirlenmiştir.

Tablo 49. İMKB-100 Şirketlerinde Bölümsel Raporlama İlgili Tespit Edilen Diğer Durumlar-1

2008 Bölümsel Raporlarını 2009 Yılında TFRS 8 Standardını Uyarlayan Şirketler	2009 Yılında TFRS 8 Standardına Göre Düzenleme Yapmayan Şirketler	2008 Yılında TFRS 8 Standardını Uygulayan Şirketler	TFRS 8 İle Ara Dönemde Bölümsel Raporlamaya Başlayan Şirketler
Anadolu Efes	Tav Hava Limanları	Akbank Taş	Akfen Holding
Akbank	Park Elek. Madencilik	Alarko Holding	Aksigorta
Akfen Holding	Net Holding	Doğan Holding	Aksa Enerji
Alarko Holding	Netaş Telekom.	Doğan Yayın Hol.	Sabancı Holding
Arçelik	Banvit	Enka İnşaat	Park Elek.Madencilik
Asya Katılım Bankası	Boyner Mağazacılık	Garanti Bankası	Netaş Telekom.
T. Ekonomi Bank.	Hürriyet Gazete	GSD Holding	Borusan Mannesmann
Şekerbank	İşıklar Yat. Hol.	T. Halk Bankası	Doğuş Otomotiv
Turkcell	Koza Madencilik	İhlas Holding	Ege Gübre
Sabancı Holding	Zorlu Enerji	İpek Doğal Enerji	Galatasaray Sportif
Netaş Telekom		İş Bankası	Gübre Fabrik.
Borusan Mannesmann		Tekstilbank	İttifak Holding
Doğuş Otomotiv		Tekfen Holding	Kartonsan
Eczacıbaşı İlaç		Türk Telekom	Konya Çimento
Global Yat. Holding		Vakıflar Bankası	Metro Holding
Göлтаş Çimento			Torunlar GMYO
İttifak Holding			
Kartonsan			
Metro Holding			
Migros Ticaret			
Migros Ticaret			
Türk Hava Yolları			
Mondi Tire Kutsan			
Trakya Cam			
T.S.K.B.			

İMKB-100 şirketlerinin 2008-2009-2010 yılı bölümsel raporları incelendiğinde, farklı birçok durumda tespit edilmiştir. Bu durumların dört tanesi Tablo 50’de özetlenmiştir.

Bölümsel raporlama, TFRS 8 standardı ile birlikte şirketler tarafından daha tanınır ve uygulanır hale gelmiştir. Aşağıda isimleri bulunan ondört şirketin, TFRS 8 standardının uygulanmaya başladığı 2009 yılından itibaren bölümsel raporlama yapmaya başladığı tespit edilmiştir.

Yeni standardın yeni şartları ile birlikte şirketlerin bölümsel raporlarında değişiklikler yaratması hedeflenmiştir. Fakat yapılan incelemelerde TFRS 8 standardının, aşağıda isimleri bulunan on şirketin bölümsel raporlarında herhangi bir değişiklik yaratmadığı belirlenmiştir.

Şirketlerin 2009 ve 2010 yılı bölümsel raporlarında yapılan detaylı incelemelerde, aşağıda ismi bulunan altı şirketin, TFRS 8 standardının şartlarına aykırı bölümsel raporlar düzenledikleri tespit edilmiştir.

TFRS 8 standardının yayınlanmasındaki en önemli amaç, kamuoyu ile paylaşılan bölümsel bilgi miktarını arttırmaktır. Fakat yapılan incelemelerde, aşağıda isimleri bulunan üç şirketin, TFRS 8 standardı ile birlikte bölümsel raporlamada bölüm sayısı ve bölümsel bilgi anlamında geriye gittikleri belirlenmiştir.

Tablo 50. İMKB-100 Şirketlerinde Bölümsel Raporlama İlgili Tespit Edilen Diğer Durumlar-2

TFRS 8 Standardı İle Bölümsel Raporlamaya Başlayan Şirketler	TFRS 8'in Bölümsel Raporlamada Değişiklik Yaratmadığı Şirketler	TFRS 8 Standardı Şartlarına Aykırı Bölümsel Raporlama Yapan Şirketler	TFRS 8 Standardı İle Bölümsel Raporlamaları Geriye Giden Şirketler
Park Elek. Madencilik	Asya Katılım Bankası	Bagfaş	Tav Hava Limanları
Netaş Telekom	Şekerbank	Park Elek.Madencilik	Banvit
Borusan Mannesmann	OMV Petrol Ofisi	Banvit	Global Yat. Holding
Doğuş Otomotiv	Boyer Mağazacılık	Hürriyet Gzt.	
Ege Gübre	Eczacıbaşı İlaç	Işıklar Yat. Hol.	
Galatasaray Sportif	Hürriyet Gzt.	Koza Madencilik	
Gübre Fabrik.	İhlas Ev Aletleri		
İş Fin. Kir.	Karsan Otomotiv		
İttifak Holding	Koç Holding		
Kartonsan	Tüpraş		
Konya Çimento			
Menderes Tekstil			
Torunlar GMYO			
Trakya Cam			

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

İşletmeler, dünya ticaret hacminin büyümesi ile beraber birden çok alanda faaliyet göstermeye başlamıştır. Bunun sonucu olarak da işletmelerin faaliyetlerinin bölümlere ayrılarak incelenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ayrıca finansal tablo kullanıcıları için finansal analizde, konsolide tablo bilgilerinin yanında daha ayrıntılı bölümsel raporlama bilgilerine de gerek duyulmaya başlanmıştır. Bunun yanında sermaye piyasalarının yaygınlaşması ve genişlemesi, kurumsal ve bireysel yatırımcıların sayısını da arttırmıştır. Sermaye piyasalarındaki artan rekabet, işletmelerin yatırımcılarına daha detaylı finansal bilgi sunabilme gerekliliğini de ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında işletme ortakları ve işletmeye borç verenlerde bölümsel raporlama bilgileri ile daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır.

Birçok alanda ve ülkede faaliyet gösteren işletmelerin yönetilmesi ve performans analizlerinin yapılarak geleceğe dönük kararların alınabilmesi gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Ayrıca kârlılık oranları, büyüme fırsatları ve riskler bir faaliyetten diğerine, bir coğrafyadan diğerine önemli derecede değişiklikler gösterebilmektedir. Bundan dolayı farklı sektörlerde veya farklı coğrafyalarda faaliyet gösteren işletmeler, faaliyet gösterdiği ekonomik çevreyi ve işletmenin gelişim durumunu anlamak için, bölümleri hakkında finansal bilgileri de sunmalıdır.

Bu ihtiyaçlar doğrultusunda ABD’de FASB tarafından 1976 yılında yayınlanan SFAS 14 standardı, ilk bölümsel raporlama standardı olma özelliğini taşımaktadır. Sonrasında yapılan önemli değişiklikler ile SFAS 131 standardı olarak 1997 yılında yeniden yayınlanmıştır. Uluslararası Muhasebe Standartlarının oluşturulması sürecinde 1981 yılında IASC tarafından yayınlanan UMS 14 standardı da bir başka bölümsel raporlama standardıdır. UMS 14 standardı daha sonraki bir tarihte önemli oranda revize edilerek UMS 14R standardı olarak tekrardan yayınlanmıştır.

IASB ve FASB tarafından yönetilen uluslararası finansal raporlama standartlarının oluşturulması sürecinde, UMS 14R ve SFAS 131 standartlarının birleştirilmesi ile oluşturulan UFRS 8 standardı, 31 Aralık 2008 tarihinden sonraki dönemlerde kullanılmak üzere yayınlanmıştır. UFRS 8 standardının temel amacı,

standardın uygulanması sonucu sunulacak bölümsel raporlama bilgilerinin, finansal tablo kullanıcılarına şirketler hakkında en doğru finansal sonuçları sunması ve bunun sonucunda şirket faaliyetleri konusunda doğru kararlar alınmasını sağlamaktadır.

IASB tarafından gerçekleştirilen UMS 14R standardından UFRS 8 standardına geçiş aşaması, diğer finansal raporlama standartlarının değişimi ile karşılaştırıldığında, çok kısa sürede ve başarı ile gerçekleştirilmiştir. Fakat yayınlanan UFRS 8 standardının büyük kısmının SFAS 131 standardından alınmış olması, bu değişimin ve IASB'ın saygınlığının tartışılmasına sebep olmuştur. Bu durumun IASB ve FASB'ın yürütmüş olduğu daha güncel ve rekabetçi finansal raporlama standartlarının oluşturulması sürecini zedelediği düşünülmektedir. Bu değişim sürecinin aceleye getirilmesi, akademik çevrelerden ve paydaşlardan yeteri kadar faydalanılmamış olması, gelecekte bölümsel raporlama ile ilgili çeşitli uyum problemlerinin yaşanmasına zemin oluşturmuştur. Sonuç olarak UFRS 8 standardının SFAS 131 standardından farklı bir standart olduğunu savunan çevreler, ironi yapmaktan öteye gidememektedir.

Bu süreç Avrupa Birliği içinde de tartışmalara sebep olmuş, ilk yayınlanmış olan ED 8 taslak metin, Avrupa Komisyonu tarafından yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı kabul görmemiştir. Avrupa Komisyonun baskıları sonucu taslak metinde bazı değişiklikler yapıldıktan sonra yayınlanan UFRS 8 standardı, Avrupa Birliği Parlamentosu tarafından 16 Ocak 2007 tarihinde onaylanmıştır.

Tüm benzerliklerine rağmen UFRS 8 standardı ile SFAS 131 standardı karşılaştırıldığında, aşağıda belirtilen üç temel fark tespit etmek mümkündür:

- SFAS 131 standardında kullanılan “Uzun Ömürlü Varlıklar” terimi yerine UFRS 8 standardında “Duran Varlıklar” terimi kullanılmıştır.
- SFAS 131 standardında “Bölüm Yükümlülükleri” nin açıklaması konusunda bir hüküm yokken, UFRS 8 standardında “Bölüm Yükümlülükleri” nin açıklanması zorunludur.
- SFAS 131 standardında bölüm yapısı oluşturulurken sadece Mamül ve Hizmet yapısı dikkate alınırken, UFRS 8 standardında bunlara ilave olarak coğrafi yapı da dikkate alınmaktadır.

UMS 14R standardı uygulamaları incelendiğinde, işletmeler tarafından yayımlanan bölümsel raporlama bilgilerinin çok etkin bilgiler olmadığı görülmektedir. UFRS 8 standardı ile uygulanacak “yönetim yaklaşımı”nın, bölümsel raporlamanın kalitesini arttıracak beklenmektedir. UFRS 8 standardının sağlayacağı kolaylıklara rağmen, işletmelerin rekabet ortamından etkilenerek, faaliyet bölümlerinde gereksiz birleştirmelere giderek, bölümsel bilgileri önemsizleştirme ihtimali de her zaman bulunmaktadır.

UMS 14R standardında, işletmenin finansal tabloları ilgili ürün ve hizmetler ve de coğrafi alanlar çerçevesinde bölümlere ayrılırken tündengelim anlayışı temel alınmaktadır. Bu nedenle, finansal tablo kullanıcıları işletmenin iç yönetim raporlama yapısı hakkında bilgi sahibi olamamaktadır. Ancak, UFRS 8 standardının en önemli özelliği faaliyet bölümlerinin “yönetim yaklaşımı” ve dolayısı ile iç yönetim raporlama sistemi ile tespit edilmesidir. Tümevarım olarak nitelenebilecek bu yaklaşımla, iç raporlama sistemi kullanılmak suretiyle, işletmenin finansal tablo dipnotlarından daha detaylı bilgilerin aktarılması sağlanmaktadır. Böylece, işletme yönetiminin önemli olduğuna inandığı risklerden, diğer finansal tablo kullanıcıları da haberdar edilecektir (Öztürk, (2008) tarafından Sacho, (2007)’den uyarlanmıştır).

Birçok eksiklerine rağmen UMS 14R ve SFAS 131 standartlarının sağladığı en önemli fayda, işletmelere bölümsel raporlama alışkanlığı kazandırmasıdır. İşletmeler bu standartlar sayesinde sadece konsolide finansal tablolar düzenlemenin yanında, yaptıkları faaliyetlere bölümsel raporlamayı da ilave ederek, bu konuda bir vizyon edinmişlerdir. UFRS 8 standardının anlaşılması ve uygulanmasında, bu sebeplerden dolayı bir zorluk yaşanmadığı görülmektedir. Fakat bazı işletmelerin mevcut finansal raporlama alışkanlıklarından kolaylıkla vazgeçmediği düşünüldüğünde, geçiş döneminde bazı sorunların yaşanması da kaçınılmazdır.

UFRS 8 standardı ile artacak bölüm sayılarının ve finansal bilgi miktarlarının, çeşitli problemler yaratacağı da kesindir. Çünkü mevcut sistemin bu yeni duruma göre yeniden yapılandırılması ve eğer ihtiyaç varsa geçmiş bölümlendirme faaliyetlerinin yeni sisteme adaptasyonu gerekmektedir. Farklı faaliyet bölümleri, geçmişe dönük olarak finansal tablolardaki bilgilerin yeniden paylaşılması

gerekliliğini de ortaya çıkaracaktır. Tabii ki tüm bu gelişmeler, iç kontrol sistemi içindeki riski de arttıracaktır.

UFRS 8 standardının kullanımının yaygınlaşması için, işletmelerin finansal tablolarının konsolidasyon işlemlerine entegre edilmesi gerekmektedir. Buradaki en büyük engel muhasebe programlarının UFRS 8 standardı şartlarına uygun olarak dizayn edilmemiş olmasıdır. İşletmeler standardın kullanımını kolaylaştırmak için, muhasebe organizasyonlarını yeniden düzenleyerek eş zamanlı konsolidasyonu sağlamak zorundadır. Tüm bu düzenlemeler sonucunda bölümsel raporlama bilgilerinin sürekli ve doğru bir şekilde sağlanmasının yanında, doğrulanması da mümkün olacaktır.

Konu ile ilgili yapılan tüm çalışmalar incelendiğinde, UFRS 8 standardının, işletmelerin bölüm bilgisi kalitesini uzun vadede artırarak, finansal tablo kullanıcılarının daha doğru kararlar vermesine farklı olanaklar sağlayacağı beklenmektedir. Ayrıca bu durumun, işletme kârlılıklarına olumlu katkılar sağlayacağı ve uzun vadede de yatırımcısına vereceği güvenle sermaye maliyetini azaltacağı umulmaktadır.

Fakat bazı işletmenin, içinde buldukları rekabet ortamında rakiplerine avantaj vermemek için, bölüm bilgilerini detaylı olarak açıklamaktan çekindikleri görülmektedir. Bu sebeple faaliyet bölümlerini mümkün olduğunca birleştirme çabası içindedirler. Hatta birçok işletme, bölümsel raporlamalarını tek bir faaliyet bölümü üzerinden gösterme eğilimindedir. İşletmelerin bazıları ise, bölüm bilgilerini anlaşılmaz hale getirerek, bölümsel raporlamanın kalitesini düşürmektedir.

UFRS 8 standardı ile birlikte ortaya çıkan en önemli sorun, işletme yöneticilerinin, geçmişe dönük veriler ışığında kararlar verirken, iki farklı bölümlendirme sistemi ile karşılaşacak olmalarıdır. Bu durum yöneticilerin karar alma süresini uzatabilir veya yanlış kararlar alınmasına sebep olabilir. Bu amaçla işletmelerin en kısa sürede UMS 14R standardına göre hazırlanmış bölümlendirme bilgilerini, UFRS 8 standardına uyumlu hale getirmesi gerekmektedir. Bu durum işletmelere aşırı bir iş yükü getirerek, UFRS 8 standardının uyum süresini uzatabilecektir.

Küreselleşmenin Türkiye'deki etkileri ile birlikte işletmelerin bölümsel raporlama ihtiyaçları son onbeş yılda ortaya çıkmıştır. Türkiye'deki işletmeler için yeni olan bölümsel raporlama uygulamalarında, gelişmiş ülke işletmeleri ile karşılaştırıldığında, pek bir farkın olmadığı görülmektedir. Bunun en önemli sebebi ise Türkiye'deki işletmelerin dinamik yapısı ve TMSK'nın ilgili standartları diğer ülkelerle eş zamanlı olarak uygulamaya koymasındır.

Türkiye'deki ilk bölümsel raporlama uygulamaları, TMSK tarafından Nisan-1996'da yayınlanan 11 Nolu Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması Standardı ile ortaya çıkmıştır. Yayınlanan standart, IASB tarafından yayınlanan UMS 14 standardı ile uyum içinde hazırlanmıştır.

Avrupa Birliği giriş sürecinde Uluslararası Muhasebe Standartlarının Türkiye'de yaptırım gücü olan bir kuruluş tarafından uygulanması ve denetlenmesi gerekliliği, TMSK'nın yerine 1999 yılında TMSK'nın kurulmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda IASB tarafından yayınlanmış olan UMS 14R standardı Türkçeleştirilerek TMSK tarafından TMS 14 standardı olarak 03.03.2006 tarihinde, 31.12.2005 tarihinden sonraki dönemlerde uygulanmak üzere yayınlanmıştır.

IASB'nin UMS 14R standardını yürürlükten kaldırarak, yerine 1 Ocak 2009'dan itibaren uygulanacak UFRS 8 standardını yayınlaması, TMSK'nın da bu konuda yeni bir düzenleme yapmasını gerekli kılmıştır. Bu çerçevede TMSK, UFRS 8 standardını Türkçeleştirerek TFRS 8 standardı olarak 15.07.2007 tarihinde, 1 Ocak 2009'dan itibaren uygulanmak üzere yayınlamıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, bölümsel raporlamanın tarihsel gelişimi, amacı, ilgili kurumları ve literatür çalışması yer almaktadır. Ayrıca bölümsel raporlamanın Türkiye'deki gelişimi ve UFRS 8 standardının finansal tablo kullanıcılarına sağlayacağı faydalar belirtilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, TFRS 8 standardının şartları ve diğer standartlarla olan ilişkileri uygulamalı örnekler ile ele alınmıştır. Ayrıca TFRS 8 standardı ile TMS 14 standardının şartları karşılaştırılarak aşağıda belirtilen farklar tespit edilmiştir:

- TMS 14 standardı hisse senedine dayalı menkul kıymetleri veya borçlanma senetleri borsalar veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören işletmeler ve özkaynağa dayalı veya borçlanma senetlerini kamuya açık menkul kıymet piyasalarında ihraç etme aşamasında olan işletmelere uygulanırken; TFRS 8 standardında uygulama alanı geniş tutularak finansal araçlarını halka arz etmek üzere, ilgili düzenleyici kurum kaydına alınan ya da kayda alınma sürecinde olan işletmeler de kapsama dahil edilmiştir.
- TFRS 8 standardında tek bir bölüm “Faaliyet Bölümleri” tanımlanmıştır. “Coğrafi” veya “Büyük Müşteri” bölümlendirmesi isteğe bırakılmıştır. TMS 14 standardında ise “Birincil ve İkincil” olmak üzere iki tip bölümlendirme tanımlanmıştır. Birincil ve ikincil bölümlendirmelerin “Faaliyet” ve “Coğrafi” bölümlendirmelerden hangisine verileceği işletme yönetimine bırakılmıştır. TMS 14 standardında “Büyük Müşteri” bölümlendirmesine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır.
- Menkul kıymetleri kamuya açık piyasalarda işlem görmeyen fakat kendi istekleri ile TFRS uyumlu finansal tablo hazırlayan işletmeler, geçmişte tüm TMS 14 standardı hükümlerine de uymak zorunda iken, TFRS 8 standardı ile bu zorunluluk ortadan kaldırılmış ve isteğe bırakılmıştır.
- TMS 14 standardında bölümsel raporlama sadece konsolide finansal tablolarda gösterilmesine rağmen, TFRS 8 standardında bölüm bilgileri konsolide finansal tabloların yanında, bireysel finansal tablolarda da gösterilebilmektedir.
- TMS 14 standardında bölümlerin oluşabilmesi için sınırlar çok net çizilmişken, TFRS 8 standardında bu sınırlar çok net çizilmemiştir. Hatta FBY’nin kararı üzerine de faaliyet bölümü oluşturulması imkânı bulunmaktadır. Yukarıdaki farkın oluşmasının en önemli sebebi, TFRS 8 standardında yönetim yaklaşımının benimsenmiş olmasıdır. Bu yaklaşım uyarınca faaliyet bölümlerinin belirlenmesinde, iç yönetime uygun bir bölümsel raporlama sisteminin oluşturulması gerekmektedir.
- TFRS 8 standardında tanımlanan faaliyet bölümü ile TMS 14 standardında tanımlanan faaliyet bölümü tanımı farklı olmasına rağmen, bölüm birleştirme

şartları birbirine çok benzemektedir. Her iki standartta bölümsel raporlamanın daha sağlıklı işleyebilmesi için benzer faaliyet bölümlerinin birleştirilmesi, benzer şartlarda önerilmektedir.

- Genel bilgilerin açıklanması konusunda TFRS 8 standardı ile TMS 14 standardı arasında farklılıklar bulunmaktadır. TFRS 8 standardında bölümsel raporlama ile ilgili genel bilgilerin verilmesi zorunluluğu varken, TMS 14 standardında böyle bir zorunluluk olmadığı gibi, böyle bir konuya da değinilmemiştir.
- TMS 14 standardından farklı olarak, TFRS 8 standardı, bölüm geliri, bölüm gideri, bölüm sonucu, bölüm varlıkları ve bölüm yükümlülükleri gibi kavramları tanımlamamaktadır. Fakat her bir faaliyet bölümü için bölüm kâr ve zararının, bölüm varlık ve yükümlülüklerinin nasıl ölçümlendiğinin açıklanmasını istemektedir. Bölüm ile ilgili kavramlarda TMS 14 standardı “tanımlayıcı”, TFRS 8 standardı ise “açıklayıcı” bir yaklaşım benimsenmektedir.
- TMS 14 standardında TFRS 8 standardının aksine “Mutabakat” ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Fakat uygulamada, TMS 14 standardında konu ile ilgili her ne kadar bir düzenleme olmasa da, mutabakat işlemlerinin işletmeler tarafından genelde yapıldığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de çok kısa geçmişe sahip bölümsel raporlama uygulamaları işletmeler tarafından tam olarak anlaşılammışken, TFRS 8 standardı ile yapılan önemli değişiklikler, uygulama alanında önemli sıkıntılar yaratmıştır. İMKB’de işlem gören şirketlerin bölümsel raporları incelendiğinde, şirketlerin çok farklı uygulamalar yaptığı ve hatta bazı şirketlerin standart şartlarının dışına çıktığı görülmektedir.

Yukarıda belirtilen problemlere ışık tutmak amacıyla, kurgulanan bir şirketin, 2010 yılında hazırlayacağı TFRS 8 standardı şartlarına uygun bölümsel raporları, üçüncü bölümde aktarılmıştır. Uygulama çalışmasının, bölümsel raporlama uygulamalarını tam olarak anlayamamış işletmelere bir model oluşturması beklenmektedir.

Kurgulanan X işletmesinin öncelikle 2010 yılına ait, yılsonu ve ara dönem konsolide bilanço ve gelir tabloları hazırlanmıştır. Sonrasında bu tablolardan hareketle, yılsonu ve ara dönem bölümsel raporlar, TFRS 8 standardı şartları doğrultusunda düzenlenmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde ise, İMKB-100 endeksinde işlem gören şirketlerde, TMS 14 standardından TFRS 8 standardına geçiş aşamasında yaşanan değişiklikler ve uygulamadaki son durum, karşılaştırmalı olarak tespit edilmiştir. Bu uygulama için gerekli olan veriler, şirketlerin 30 Eylül 2008, 31 Aralık 2008, 30 Eylül 2009, 31 Aralık 2009, 30 Eylül 2010 ve 31 Aralık 2010 tarihli finansal tabloları ve dipnotlarına uygulanacak içerik analizi yolu ile sağlanmıştır. Elde edilen verilen değerlendirilmesi ile aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- TFRS 8 standardı ile bölümsel raporlama yapan işletmelerin sayısında önemli oranda artış sağlanmıştır. Bu sonuç, TFRS 8 standardının bölümsel raporlama uygulamalarının yaygınlaşmasına katkıda bulunduğunu göstermektedir.
- TFRS 8 standardı ile kamuoyuna açıklanan toplam bölüm sayısında önemli oranda artış sağlanmıştır. Bu sonuç, TFRS 8 standardı ile hedeflenen bölüm sayılarının artırılması ve kamuoyunun şirketler hakkında daha detaylı finansal bilgiler elde edebilmesi hedefinine ulaşıldığını göstermektedir.
- TFRS 8 standardı ile kamuoyuna açıklanan toplam bölümsel bilgi miktarında önemli oranda artış sağlanmıştır. Bu sonuç, TFRS 8 standardı ile hedeflenen bölüm bilgilerinin artırılması ve kamuoyunun şirketler hakkında daha detaylı finansal bilgiler elde edebilmesi hedefinine ulaşıldığını göstermektedir.
- 2008 yılsonunda 32 şirket bölümsel raporlarında mutabakat işlemi yapmış iken, bu sayı 2009 yılsonunda yüzde 21,8 artarak 39'a çıkmıştır. Artış 2010 yılında da yüzde 10,2 ile devam ederek 43 şirkete çıkmıştır. 2008 yılı 3. ara döneminde 29 şirket mutabakat yapmış iken, bu sayı 2009 yılsonunda yüzde 24,1 artarak 36'ya çıkmıştır. Artış 2010 yılında da yüzde 19,4 ile devam ederek 43 şirkete çıkmıştır. Bu sonuç, şirketlerin, TFRS 8 standardı şartlarına artan bir oranda uyum gösterme çabasında olduğunu göstermektedir.

- 2009 yılında, TMS 14 standardı şartlarına göre düzenlenmiş 2008 yılına ait bölümsel raporlarını, TFRS 8 standardı şartlarına göre yeniden düzenleyen şirketlerin sayısı sadece yirmibeştir. Bu sonuç, birçok şirketin 2008 yılı bölümsel raporlarını, TFRS 8 standardı şartlarına uygun olarak yeniden düzenlemediğini göstermektedir.
- Yapılan incelemede, 2009 yılı bölümsel raporlarını, standart şartlarına aykırı olarak, yürürlükten kalkmış olan TMS 14 standardı şartlarına göre düzenleyen, on şirketin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, tüm çalışmalara rağmen bazı şirketlerin bölümsel raporlama standartlarındaki değişimleri takip etmediğini göstermektedir.
- Onbeş şirketin, 2008 yılı bölümsel raporlarında, zorunlulukları bulunmamasına rağmen, TFRS 8 standardının şartlarını uyguladıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç, şirketlerin bölümsel raporlamaya ve gerçekleşen değişikliklere verdiği önemi göstermektedir.
- TFRS 8 standardının uygulanmaya başladığı 2009 yılından itibaren, onaltı şirketin daha önceki dönemler de yapmadıkları ara dönem bölümsel raporlamayı, yapmaya başladığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, TFRS 8 standardının, ara dönem bölümsel raporlama uygulamalarının yaygınlaşmasına sağladığı katkıyı göstermektedir.
- Yapılan incelemede ondört şirketin, TFRS 8 standardının uygulanmaya başladığı 2009 yılından itibaren bölümsel raporlama yapmaya başladığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, TFRS 8 standardının bölümsel raporlama uygulamalarının yaygınlaşmasına sağladığı katkıyı göstermektedir.
- Yapılan incelemede kamuoyuna en çok bölüm bilgisi açıklayan şirketlerin Alarko Holding, Menderes Tekstil ve Aksa olduğu tespit edilmiştir. Daha önce konu ile ilgili yapılan çalışmalar dikkate alındığında, kamuoyuna rakiplerine göre daha çok bölümsel bilgi açıklayan şirketlerin, diğer faktörlerin sabit kaldığı bir ortamda uzun vadede kârlılık ve sermaye maliyeti açısından daha avantajlı hale gelecektir.

- Yeni standardın yeni şartları ile şirketlerin bölümsel raporlarında değişiklikler yaratması hedeflenmiştir. Fakat TFRS 8 standardının, on şirketin bölümsel raporlarında herhangi bir değişiklik yaratmadığı belirlenmiştir.
- Yapılan incelemede altı şirketin, 2009-2010 yılı bölümsel raporlarının, TFRS 8 standardının şartlarına aykırı olarak düzenlendiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, SPK'nın tüm uyarılarına rağmen bazı şirketlerin standart şartlarını, finansal tablolarına ve dipnotlarına tam olarak yansıtmadığını göstermektedir.

Yukarıda tespit edilenler ışığında, TFRS 8 standardının Türkiye'de bölümsel raporlama uygulamalarının yaygınlaşmasına olumlu katkılar sağladığı ve bir farkındalık yarattığı görülmektedir. Kamuoyuna açıklanan bölüm ve finansal bilgi miktarındaki artışlar, finansal tablo kullanıcılarının, şirketler hakkında daha detaylı analizler yapabilmesine imkân tanıyacaktır. Tüm eksikliklerine rağmen TMS 14 standardı da Türkiye'de bölümsel raporlama kültürünün oluşturulmasında önemli katkılarda bulunmuştur.

KAYNAKÇA

- Aitken, M.A.J., Czernkowski, R.M. & Hooper, C.G. (1994). The Information Content of Segment Disclosures: Australian Evidence, *Abacus*. Vol. 30, No 1, 65-77.
- Aitken, M., Hooper, C. & Pickering, J. (1997). Determinants of Voluntary Disclosure of Segment Information: A Re-Examination of The Role of Diversification Strategy, *Accounting and Finance*, Vol. 37, 89-109.
- Albecht, W.D. & Niranjan, C. (1998). New Segment Reporting, *CPA Journal*, Vol.68, Issue.5.
- Arsoy, A. P. (2008). Bölümsel Raporlamada Yeni Bir Uygulama: IFRS 8, *Muhasebe ve Finans Dergisi*, Sayı 38, 177-185.
- BDO International (2007). IFRS 8 Operating Segments, *International Financial Reporting Bulletin*. Erişim Tarihi: 15.03.2010, [http://www.bdointernational.com/bdogco/website/bdogco/website.nsf/0/C9FD6173672509C98025764100730C69/\\$file/IFRbulletin01_07.pdf](http://www.bdointernational.com/bdogco/website/bdogco/website.nsf/0/C9FD6173672509C98025764100730C69/$file/IFRbulletin01_07.pdf).
- Behn, B.K., Nichols, N.B & Street, D.L. (2002). The Predictive Ability Of Geographic Segment Disclosures By US Companies SFAS No 131 vs SFAS No 14, *Journal of International Accounting Research*, Vol.1, 31-44.
- Benjamin, S.J., Muthaiyah, A., Marathamuthu, M.S. & Murugaiah, U. (2010). A Study of Segment Reporting Practices: A Malasian Perspective, *A Journal of Applied Business Research*, Vol. 26, Issue 3, 31-41.
- Bens, D.A., Berger, P.G. & Monahan, S.J. (2009). Discretionary Disclosure in Financial Reporting: an Examination Comparing Internal Firm Data to Externally Reported Segment Data, Working Paper, University of Chicago. Erişim Tarihi: 15.02.2010, <http://faculty.chicagobooth.edu/philip.berger/research/published%20papers/BM%20090109.pdf>.
- Berger, P.G. & Hann, R. (2003). The Impact of SFAS No. 131 of Information and Monitoring, *Journal of Accounting Research*, Vol. 41, No. 2, 163-223.

- Berger, P.G. & Hann, R.N. (2007). Segment Profitability and the Proprietary and Agency Costs of Disclosure, *The Accounting Review*, Vol. 82, Issue 4, 869-906.
- Botosan, C.A. & Stanford, M. (2005). Managers' Motives to Withhold Segment Disclosures and the Effect of SFAS No. 131 on Analysts' Information Environment, *The Accounting Review*, Vol.80, Issue.4, 751-771.
- Charalambos, S.T. (1997). Segment Reporting: Theoretical Analysis and Empirical Approach in Greek Enterprises, *European Accounting Review*, Vol.6, Issue.4, 804-807.
- Coller, M. & Pierce, B.G. (1999). The New Segment Information: Is it any better?, *Journal of Financial Statement Analysis*, Vol. 4, Issue 2, 65-72.
- Danaher, M. & Grafer, S. K. (1998). Segment Reporting under FAS 131: Key Issues, Tough Decision, *Journal of Corporate Accounting & Finance (Wiley)*, Vol.10 Issue 1, p. 91-97.
- Deppe, L. & Ömer, C. S. (2009). Disclosing Disaggregated Information, *Journal of Accountancy*, Vol. 190, Issue 3, 47-62.
- Derarca, D. (2009). Operating Segments Through Management's Eyes, *Accountancy Ireland*, Vol. 41, Issue 1, 7-11.
- Doupnik, T.S. & Seese L.P. (2001). Geographic Area Disclosures under SFAS 131: Materiality and Fineness, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Vol. 10, 117-138.
- Edwards, P. (1995). Segmental Reporting: A Preparers' Perspective , *Accounting and Business Research*, Vol. 25, No 99, 151-161.
- Emmanuel, C.R. & Garrod, N. (2002). On the Relevance and Comparability of Segmental Data, *Abacus*, Vol. 38, No 2, 215-232.
- Ersoy, A. (2004). İşletmelerde Kamuyu Aydınlatma Yönünden Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 67.
- Ettredge, M., Kwon, S.Y. & Smith, D. (2002). Security Market Effects Associated with SFAS 131: reported business segments, *Review of Quantitative Finance and Accounting*, Vol. 18, Issue 4, 323-344.

- Ettredge, M., Kwon, S.Y., Smith, D. & Zarowin, P. A. (2005). The Impact of SFAS No. 131 Business Segment Data on The Market's Ability to Anticipate Future Earnings, *The Accounting Review*, Vol. 80, Issue 3, 773-804.
- Ettredge, M.L., Kwon, S.Y., Smith, D.B. & Stone, M.S. (2006). The Effect of SFAS No.131 on The Cross-Segment Variability of Profits Reported by Multiple Segment Firms, *Review of Accounting Studies*, Vol. 11, Issue 1, 91-117.
- Ettredge, M. & Wang, Q. (2010). Stuffing the Segment Sausage: Causes and Consequences of Incomplete Allocation of Corporate Income to Segments Under FAS 131, Working Study, University of Kansas. Erişim Tarihi: 15.03.2010, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1431607.
- Geltmeyer, J. (2009). Segment Reporting of Belgian and Dutch Listed Companies, Accountancy Ireland, Universiteit Gent Faculteit Economie Master Proef.
- Givoly, D., Hayn, C. & D'Souza, J. (1999). Measurement Errors and Information Content of Segment Reporting, *Review of Accounting Studies*, Vol. 4, Issue 1, 15-43.
- Graham, R., Morrill, C. & Morrill, J. (2005). The Incremental Value Relevance of Geographic Segment Disclosures: Canadian Evidence, Working Study, Centre of Accounting Research and Education, University of Manitoba. Erişim Tarihi: 15.02.2010, <http://www.umanitoba.ca/asper/faculty/cam.morrill/GrahamMorrillMorrillcgamb.pdf>.
- Gücenme, Ü. ve Arsoy, A.P. (2004). Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 1-17.
- Güngörmüş, H.A. ve Uyar, A. (2009). İşletmelerde Bölümsel Raporlamanın "TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı Çerçevesinde Uygulanması, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı 94, 79-98.
- Harris, M.S. (1998). The Association between Competition and Managers' Business Segment Reporting Decision, *Journal of Accounting Research*, Vol. 36, Issue 1, 111-128.
- Hemm, G. & Valenza, P.D. (2010). An Analysis of Segment Disclosures under IAS 14 and IFRS 8, Working Paper. Erişim Tarihi: 15.02.2010,

<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=2049209121&sid=7&Fmt=2&clientId=63518&RQT=309&VName=PQD>.

- Herrman, D. & Wayne, T. (1996). Segment Reporting in The European Union: Analyzing the Effects of Country, Size, Industry, and Exchange Listing, *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, Vol. 5, Issue 1, 1-20.
- Herrman, D. & Wayne, T. (2000). An Analysis of Segment Disclosures under SFAS No. 131 and SFAS No. 14, *American Accounting Association Accounting Horizons*, Vol. 14, Issue 3, 287-302.
- Hessling, A.K. & Jaakola, J. (2007). Through the Eyes of Management, Stockholm School of Economics Department of Accounting and Business Law Master's Thesis in Accounting and Financial Management.
- Hope, O., Wayne, T. & Winterbotham, G. (2006). The Impact of Nondisclosure of Geographic Segment Earnings on Earnings Predictability, *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, Issue 21, 323-346.
- Hope, O., Kang, T., Wayne, T. & Vasvari, F. (2009a). The Effects of SFAS 131 Geographic Segment Disclosures on The Valuation of Foreign Earnings, *Journal of International Business Studies*, Issue 40, 421-464.
- Hope, O., Wayne, T. & Winterbotham, G. (2009b). Geographic Earnings Disclosure and Trading Volume, *Journal of Accounting and Public Policy*, Issue 28, 167-188.
- Hussain, S. (2007). Any other suggestions?, *Accountancy*, 140 (1367), 82-84.
- Jack, W.P. & James, A.L. (2005), Does the "management approach" Contribute to Segment Reporting Transparency?, *Business Horizons*, Vol. 48, 303-310.
- Jermakowicz, E.K. & Tomaszewski, S.G. (2006), Implementing IFRS from the perspective of EU publicly traded companies, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Vol. 15, 170-196.
- Joong-Seok, C. (2010), The information content of SFAS No 131 interim segment reporting, *Business and Economic Horizons*, Vol. 3, Issue 3, 73-82.
- Karamjeet, S. (2010). Segment Reporting: A comparative Study of Indian, U.S. and Japanese Companies, *Advances in Management*, Vol. 3, March, 61-65.

- Khatri, J. & Master, A. (2010). IFRS 8: Operating Segments, Bombay Chartered Accountant Journal, January, 83-89.
- Kwok, W.C. & Sharp, D. (2005). Power And International Accounting Standard Setting Evidence From Segment Reporting And Intangible Assets Projects, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 18, Issue 1, 74-99.
- Kinsey-Prather, J. & Meek, G.K. (2004). The Effect of Revised IAS 14 on Segment Reporting by IAS Companies, European Accounting Review, Vol. 13, Issue 2, 213-234.
- Lambert, R., Leuz, C. & Verrecchia, R.E. (2007). Accounting information, disclosure, and the cost of capital, Journal of Accounting Research, Vol. 45, Issue 2, 385-420.
- Maines, L.A., McDaniel, L.S. & Harris, M.S. (1997). Implication of Proposed Segment Reporting Standarts for Financial Analysts Investment Judgments, Journal of Accounting Research, Vol. 35, Issue 3, 1-24.
- Marşap, B. (2001). İşletmelerde Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması, TUTİBAY Yayınları, Ankara.
- McConnel, P. & Pacter, P. (1995). IASC and FASB proposals would enhance segment reporting, The CPA Journal, Vol. 65, Issue 8, 32-39.
- Medina, L. (2007). Segment Reporting, Accountancy, Vol.139 Issue.1362, 78-79.
- Nichols, N.B. & Street, D.L. (1999). Segment Information: What Early Adopters Reported, Journal of Accountancy, Vol. 187, Issue 1, 37-41.
- Ömürdek, V. ve Özdemir, O. (2009). TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı Çerçevesinde Coğrafi Bölümlere Göre Finansal Raporlama: İMKB-100 Şirketlerinde Uygulanma Düzeyi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 44, 199-211.
- Özdemir, N. (2009). TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı'nın Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özden, B. (2009). Bölümlere Göre Raporlama Standartları ve Bir Uygulama, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, C. (2008). Faaliyet Bölümleri Konulu UFRS 8 Standardı: Eski UMS 14 Bölümlere Göre Raporlama Standardı İle Karşılaştırmalı Bir Çalışma. Erişim

- Tarihi: 15.03.2010,
http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=93&Itemid=92.
- Pajrok, A. (2008). Financial Reporting in The Lodging Industry from the Segment Reporting Aspect. Erişim Tarihi: 10.03.2010,
<http://www.oeconomica.uab.ro/upload/lucrari/1020081/13.pdf>.
- Park, J.C. (2010). The Effect of SFAS 131 on The Stock Market's Ability to Predict Industry-Wide and Firm-Specific Components of Future Earnings, Accounting and Finance. Erişim Tarihi: 15.02.2010,
<http://140.234.0.9:8080/EPSSessionID=216bea63a4359f9fb51ff8f3e52b6f4/EPHost=onlinelibrary.wiley.com/EPPath/doi/10.1111/j.1467629X.2010.00358.x/abstract>.
- Pelaez, B.B., Lara, J.M.G. & , Gine J.A.T. (2009). The Complementarity Between Segment Disclosure and Earnings Quality, and its Effect on Cost of Capital, Working Paper, Universidad Carlos III de Madrid. Erişim Tarihi: 15.03.2010,
<http://www.viiaccountingworkshop.upct.es/papers/902748a73bf14ffc5400ee76c1681c13.pdf>.
- Piotroski, J.D. (2003). Discussion of The Impact of SFAS No. 131 on Information and Monitoring, Journal of Accounting Research, Vol. 41, Issue 2, 225-234.
- Poroy, N. (2009). Yönetim Açısından Bölümlere Göre Raporlama, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Quere, A. & Yeoh, J. (2006). Segment Reporting Through the Eyes of Management, Chartered Accountants Journal, Vol. 85, Issue 2, 64-65.
- Sacho, Z.Y. (2007). IASB Adopts a Management Reporting Approach to Segment Reporting, Accountancy SA. Erişim Tarihi: 30.04.2011,
http://findarticles.com/p/articles/mi_qa5377/is_200703/ai_n21284404/pg_4/?tag=mantle_skin;content.
- Sağlam, N. (2001). Bölümsel Raporlama ve Uygulaması, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1282, İİBF Yayın No: 45, Eskişehir.
- Sönmez, F. (2004). 11 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı – Finansal Bilgilerin Bölümlere Göre Raporlanması (UMS-14 Karşılaştırmalı Olarak), Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Cilt 11, Sayı 1, 111-124.

- Street, L.D., Nichols, N.B. & Gray, S.J. (2000). Segment Disclosures Under SFAS No. 131 Has Business Segment Reporting Improved?, *Accounting Horizons*, Sarasota, Vol. 14, Issue 3, 259-265.
- Street, L.D. & Nichols, N.B (2002). LOB and Geographic Segment Disclosures: An Analysis of The Impact of IAS 14 Revised, *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, Vol. 11, 91-113.
- Tamer, D. (2006). Segment Reporting Underlying IAS 14 and Its Application in Turkey, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Talha, M., Sallehuddin, A. & Mohammad, J. (2006). Changing Pattern of Competitive Disadvantage from Disclosing Financial Information, *Managerial Auditing Journal*, Vol. 21, Issue 3, 265-274.
- Tang, Y.W., Roger, J. & Zhao, J. (1999). Alook at the Segment Reporting Practices of Some Fortune 500 Companies, *Journal of Corporate Accounting & Finance*, Vol. 10, Issue 3, 127-143.
- Uyar, A. ve Güngörmüş, H.A. (2009). TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardının Uygulanmasına İlişkin İMKB’de İşlem Gören Sanayi Şirketleri Üzerinde Bir Araştırma, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 427-439.
- Ünal, O. (2008). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına Göre Şirket Finansal Tablolarının Bölümlere Göre Raporlanması ve Örnek Uygulama, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Wayne, B.T. (2000). The Value-Relevance of Geographic Segment Earnings Disclosures Under SFAS 14, *Journal of International Financial Management and Accounting* , Vol. 11, Issue 3, 133-155.
- Wilkinson-Riddl, G. (2008). International GAAP 2008 - Generally Accepted Accounting Practice Under International Financial Reporting Standards, Wiley. Erişim Tarihi: 15.02.2010, <http://site.ebrary.com/lib/pamukkale/docDetail.action?docID=10297856&p00=ifrs%208>.
- Vanofferen, D.H. (2010). Geographic Segmental Information in Annual Reports, Universty Leiden Working Paper. Erişim Tarihi: 15.03.2011, <http://ssrn.com/abstract=1697589>.

- Veron, N. (2007). EU Adoption of the IFRS Standart on Operating Segments, Presentation Research Fellow at Bruegel to the Economic and Monetary Affairs Committee of European Parliment 19 September. Erişim Tarihi: 15.02.2010, http://veron.typepad.com./main/files/Euoparl_IFRS_Sep07pdf.
- A Practical Guide to Segment Reporting 2008. Erişim Tarihi: 15.02.2010, http://www.pwc.com/en_GX/gx/ifrs-reporting/pdf/segment-reporting.pdf.
- IFRS Foundation International Accounting Standarts Board (IASB). Erişim Tarihi: 15.02.2010, <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/F9EC8205-E883-4A53-9972-AD95BD28E0B5/0/WhoWeAre21JULY2010.pdf>.
- IFRS 8 Opererating Segments. Erişim Tarihi: 15.02.2010, <http://www.iasplus.com/fs/2010ifrschecklist.pdf>.
- IFRS 8 Operating Segments Implementation Guidance (2009), Ernst&Young. Erişim Tarihi: 15.02.2010, [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/AABS_Assurance_IFRS_8_operating_segments_IG_March09/\\$file/AABS_Assurance_IFRS_8_operating_segments_IG_March09.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/AABS_Assurance_IFRS_8_operating_segments_IG_March09/$file/AABS_Assurance_IFRS_8_operating_segments_IG_March09.pdf).
- Implementation of IFRS 8 Operating Segments. Erişim Tarihi: 15.03.2010, <http://www.basware.com/General%20documents/IFRS%208%20operating%20segments.pdf>.
- Operating Segments Applying IFRS 8 in Practice, Grant Thornton. Erişim Tarihi: 15.03.2010, http://www.grantthornton.com/staticfiles/GTCom/files/GT%20Thinking/IFRS_Resource_Center/IFRS%208%20guide%202009%20June.pdf.
- TFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler Standardı. Erişim Tarihi: 10.03.2010, http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69.
- TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardı. Erişim Tarihi: 10.03.2010, http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69.

- TFRS 8 Faaliyet Bölümleri Standardı. Erişim Tarihi: 10.03.2010,
http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69.
- TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı. Erişim Tarihi: 10.03.2010,
http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69.
- TMS 34 Ara Dönem Finansal Raporlama Standardı. Erişim Tarihi: 10.03.2010,
http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69.
- TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı. Erişim Tarihi: 10.03.2010,
http://www.tmsk.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=69.
- UFRS Cep Kitapçığı 2010, Deloitte. Erişim Tarihi: 10.11.2010,
<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/UFRS2010.pdf>.

EKLER

Ek Tablo 1. İMKB-100 Şirketleri 30.09.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri

	Adana Çimento	Anadolu Efes	Afyon Çimento	Akbank	Akenerji	Akfen Holding	Aksigorta	Aksa	Aksa Enerji	Alarko Holding	Anel Elektrik	Anadolu Sigorta	Arçelik	Aselsan	Asya Kat. Bankası	Aygaz	Bagfaş	Banvit	Bim Mağazalar	Bizim Mağazaları	Beşiktaş Futbol Yat.	Boyner Mağazacılık	Brisa	Borusan Mannesmann	Doğuş Otomotiv	
FAALİYET BÖLÜMLERİ																										
Gelir Tablosu Bilgileri																										
Bölüm Dışı Satış Gelirleri	1	1							1																	
Bölümlerarası Satış Gelirleri		1							1																	
Bölüm Dışı Satışların Maliyeti (-)									1																	
Bölümlerarası Satışların Maliyeti (-)									1																	
Satış Gelirleri								1								1							1			
Satışların Maliyeti (-)								1								1							1			
Toplam Bölüm Geliri								1	1			1				1						1				
Brüt Kâr/Zarar																										
Faaliyet Gelirleri		1						1	1			1			1											
Faaliyet Giderleri (-)								1																		
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)									1							1										
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)									1							1										
Genel Yönetim Giderleri (-)									1							1										
Diğer Faaliyet Gelirleri									1						1	1										
Diğer Faaliyet Giderleri (-)									1							1										
Faaliyet Kârı/Zararı																										
Finansal Gelirler				1				1	1							1										
Finansal Giderler (-)								1	1							1										
Karşılık Giderleri (-)																										
Amortisman ve İtfâ Giderleri (-)		1							1																	
Kıdem Tazminatı Karşılığı (-)		1							1																	
Ücretli İzin Karşılığı(-)		1																								
Temettü Gelirleri				1																						
Nakit Dışı Gelir-Gider				1																						
Sabit Kıymet Alımları																										
İştiraklerden Gelirler/Giderler																										
Maddi/Maddi Olmayan Dur Varlık Alımları																										
Özkaynak Yön. Değ. Yat. Kâr/Zarar Pay.																										
Yatırım Harcamaları													1													
Vergi Öncesi Kâr/Zarar																										
Dönem Vergi Gideri				1				1	1						1	1										
Ana Ortaklık Payları									1						1											
Azınlık Payları				1				1	1						1											
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)																1										
Net Dönem Kârı/Zararı																										
				1				1	1						1	1										
Bilanço Bilgileri																										
BÖLÜM VARLIKLARI																										
Dönen Varlıklar Toplamı																										
Nakit ve Nakit Benzeri								1	1							1										
Finansal Yatırımlar									1																	
KV Ticari Alacaklar								1	1																	
KV Diğer Alacaklar									1																	
Şüpheli Alacak Karş. (-)																										
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar																										
Stoklar								1	1																	
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)																										
Diğer Dönen Varlıklar										1																
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar										1																
Duran Varlıklar Toplamı																										
UV Ticari Alacaklar								1	1																	
UV Diğer Alacaklar									1																	
Finansal Yatırımlar								1	1																	

Ek Tablo 6. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2008 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri

	Do & Co Rest And Cat	Doğan Holding	Doğan Yayın Hol.	Eczacıbaşı İlaç	Eczacıbaşı Yatırım	Ege Gübre	Emlak Konut Gmyo	Enka İnşaat	Eregli Demir Çelik	Fenerbahçe Sportif	Ford Otosan	Garanti Bankası	Global Yat. Holding	Goldas Kuyumculuk	Götaş Çimento	Good-Year	Göçde Girişim	Gsd Holding	Galatasaray Sportif	Gübre Fabrik.	T. Halk Bankası	Hürriyet Gzt.	İhlas Ev Aletleri	İhlas Holding	İpek Doğal Enerji		
FAALİYET BÖLÜMLERİ																											
Gelir Tablosu Bilgileri																											
Bölüm Dışı Satış Gelirleri		1	1					1					1														
Bölümlerarası Satış Gelirleri		1	1					1																			
Bölüm Dışı Satışların Maliyeti (-)								1																			
Bölümlerarası Satışların Maliyeti (-)								1																			
Satış Gelirleri				1								1		1				1					1	1	1		
Satışların Maliyeti (-)		1	1	1								1		1										1	1	1	
Toplam Bölüm Geliri																											
Brüt Kâr/Zarar			1	1				1				1						1					1	1	1		
Faaliyet Gelirleri												1						1			1		1	1	1		
Faaliyet Giderleri (-)												1						1		1							
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)					1																						1
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)		1	1	1				1																			1
Genel Yönetim Giderleri (-)		1	1	1				1										1									1
Diğer Faaliyet Gelirleri		1	1	1				1			1	1						1		1		1	1	1	1		1
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		1	1	1				1				1						1		1		1	1	1	1		1
Faaliyet Kârı/Zararı				1	1			1			1	1						1		1		1	1	1	1		1
Finansal Gelirler		1	1					1										1					1	1	1	1	1
Finansal Giderler (-)		1	1					1										1					1	1	1	1	1
Karşılık Giderleri (-)												1						1		1							
Amortisman ve İtfâ Giderleri (-)																											
Kıdem Tazminatı Karşılığı (-)																											
Ücretli İzin Karşılığı(-)																											
Temettü Gelirleri																											
Nakit Dışı Gelir-Gider												1															
Sabit Kıymet Alımları												1															
İştiraklerden Gelirler/Giderler												1															
Maddi/Maddi Olmayan Dur Varlık Alımları																											
Özkaynak Yön. Değ. Yat. Kâr/Zarar Pay.			1																							1	
Yatırım Harcamaları		1																									
Vergi Öncesi Kâr/Zarar		1						1			1									1		1	1	1	1		1
Dönem Vergi Gideri			1					1			1							1		1							1
Ana Ortaklık Payları																											1
Azınlık Payları																											1
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)			1					1																			1
Net Dönem Kârı/Zararı			1					1			1							1		1		1	1	1	1		1
Bilanço Bilgileri																											
BÖLÜM VARLIKLARI																											
Dönen Varlıklar Toplamı		1	1	1				1			1	1						1		1		1	1	1	1		1
Nakit ve Nakit Benzeri																					1						
Finansal Yatırımlar																											
KV Ticari Alacaklar																											
KV Diğer Alacaklar																											
Şüpheli Alacak Karş. (-)		1	1	1																							
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar																											
Stoklar																											
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)		1	1	1																							
Diğer Dönen Varlıklar																											
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar																											
Duran Varlıklar Toplamı																											1
UV Ticari Alacaklar																											
UV Diğer Alacaklar																											
Finansal Yatırımlar																											
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar		1																									
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller																											
Yatırım Amaçlı Gayrimenk. Değ. Düş Karş.		1						1				1															

Ek Tablo 14. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2009 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri

	Do & Co Rest And Cat	Doğan Holding	Doğan Yayın Hol.	Eczacıbaşı İlaç	Eczacıbaşı Yatırım	Ege Gübre	Emlak Konut Gmyo	Enka İnşaat	Eregli Demir Çelik	Fenerbahçe Sportif	Ford Otosan	Garanti Bankası	Global Yat. Holding	Goldas Kuyumculuk	Götaş Çimento	Good-Year	Göztepe Girişim	Gsd Holding	Galatasaray Sportif	Gübre Fabrik.	T. Halk Bankası	Hürriyet Gzt.	İhlas Ev Aletleri	İhlas Holding	İpek Doğal Enerji	
FAALİYET BÖLÜMLERİ																										
Gelir Tablosu Bilgileri																										
Bölüm Dışı Satış Gelirleri		1	1	1				1					1													
Bölümlerarası Satış Gelirleri		1	1					1																		
Bölüm Dışı Satışların Maliyeti (-)								1																		
Bölümlerarası Satışların Maliyeti (-)								1																		
Satış Gelirleri															1		1						1	1	1	
Satışların Maliyeti (-)		1	1	1											1									1	1	1
Toplam Bölüm Geliri																										
Brüt Kâr/Zarar			1	1				1							1		1						1	1	1	
Faaliyet Gelirleri												1					1			1			1	1	1	
Faaliyet Giderleri (-)																	1		1		1					
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)					1																					1
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)		1	1	1				1							1											1
Genel Yönetim Giderleri (-)		1	1	1				1							1		1									1
Diğer Faaliyet Gelirleri		1	1	1				1			1	1	1	1	1		1			1		1	1	1	1	1
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		1	1	1				1							1		1			1		1	1	1	1	1
Faaliyet Kârı/Zararı			1	1				1			1	1	1	1	1		1			1		1	1	1	1	
Finansal Gelirler		1	1					1			1	1	1	1	1		1			1		1	1	1	1	1
Finansal Giderler (-)		1	1					1			1	1	1	1	1		1					1	1	1	1	1
Karşılık Giderleri (-)																	1			1						
Amortisman ve İtfâ Giderleri (-)													1	1												
Kıdem Tazminatı Karşılığı (-)																										
Ücretli İzin Karşılığı(-)																										
Temettü Gelirleri																										
Nakit Dışı Gelir-Gider												1														
Sabit Kıymet Alımları													1													
İştiraklerden Gelirler/Giderler													1													
Maddi/Maddi Olmayan Dur Varlık Alımları															1											
Özkaynak Yön. Değ. Yat. Kâr/Zarar Pay.			1												1										1	
Yatırım Harcamaları		1																								
Vergi Öncesi Kâr/Zarar		1						1			1	1	1	1	1					1		1	1	1	1	
Dönem Vergi Gideri			1					1			1	1	1	1	1		1			1						1
Ana Ortaklık Payları																										1
Azınlık Payları																										1
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)			1					1																		1
Net Dönem Kârı/Zararı			1					1			1	1	1	1	1		1			1		1	1	1	1	
Bilanço Bilgileri																										
BÖLÜM VARLIKLARI																										
Dönen Varlıklar Toplamı		1	1	1				1			1	1	1	1	1		1			1		1	1	1	1	1
Nakit ve Nakit Benzeri																										
Finansal Yatırımlar																										
KV Ticari Alacaklar																										
KV Diğer Alacaklar																										
Şüpheli Alacak Karş. (-)		1	1	1																						
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar																										
Stoklar																										
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)		1	1	1																						
Diğer Dönen Varlıklar																										
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar																										
Duran Varlıklar Toplamı																										1
UV Ticari Alacaklar																										
UV Diğer Alacaklar																										
Finansal Yatırımlar																										
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar		1																								
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller													1													
Yatırım Amaçlı Gayrimenk. Değ. Düş Karş.		1	1					1																		

Satışların Maliyeti (-)	1	1				1		1	1	1		1		1	1				
Toplam Bölüm Geliri																			
Brüt Kâr/Zarar						1	1	1	1		1			1					1
Faaliyet Gelirleri			1					1			1					1	1		
Faaliyet Giderleri (-)			1			1		1			1			1		1			1
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)	1									1				1					
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)	1							1	1					1					
Genel Yönetim Giderleri (-)	1							1	1					1					
Diğer Faaliyet Gelirleri			1			1		1	1					1	1				
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	1	1	1			1		1	1					1	1				
Faaliyet Kârı/Zararı			1	1	1	1		1	1	1				1	1				1
Finansal Gelirler	1		1	1	1	1		1	1										
Finansal Giderler (-)					1	1			1										
Karşılık Giderleri (-)			1		1									1					
Amortisman ve İtfâ Giderleri (-)					1	1	1	1	1	1				1	1				1
Kıdem Tazminatı Karşılığı (-)																			
Ücretli İzin Karşılığı(-)																			
Temettü Gelirleri			1		1														1
Nakit Dışı Gelir-Gider																			
Sabit Kıymet Alımları																			
İştiraklerden Gelirler/Giderler					1													1	
Maddi/Maddi Olmayan Dur Varlık Alımları					1			1				1							1
Özkaynak Yön. Değ. Yat. Kâr/Zarar Pay.								1	1										1
Yatırım Harcamaları	1								1	1				1					
Vergi Öncesi Kâr/Zarar	1	1	1		1	1	1		1			1					1	1	
Dönem Vergi Gideri			1			1			1			1						1	1
Ana Ortaklık Payları																			
Azınlık Payları							1												1
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)																			
Net Dönem Kârı/Zararı			1	1		1	1		1			1						1	1
Bilanço Bilgileri																			
BÖLÜM VARLIKLARI			1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1
Dönen Varlıklar Toplamı																			
Nakit ve Nakit Benzeri																			
Finansal Yatırımlar																			
KV Ticari Alacaklar																			
KV Diğer Alacaklar																			
Şüpheli Alacak Karş. (-)																			
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar																			
Stoklar																			
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)																			
Diğer Dönen Varlıklar																			
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar																			
Duran Varlıklar Toplamı																			
UV Ticari Alacaklar																			
UV Diğer Alacaklar																			
Finansal Yatırımlar																			
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar			1		1	1	1		1										
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller																			1
Yatırım Amaçlı Gayrimenk. Değ. Düş Karş.																			
Maddi Duran Varlıklar			1		1	1													1
Maddi Olmayan Duran Varlıklar			1		1	1													1
Diğer Duran Varlıklar																			
Maddi ve Maddi Olmayan Duran Var Karş.	1								1										
Şerefiye																			
Şerefiye Değ. Düş. Karş.																			
İştirak, ve Bağlı Ortaklıklar							1					1						1	1
Amortisman ve İtfâ Payları	1								1						1				
Devam Eden Sözleşmelere İlişkin Varlıklar																			
Vergi Cezası Karşılığı																			
Ertelenmiş Vergi Varlıkları																			
BÖLÜM KAYNAKLARI													1						
Bölüm Yükümlülükleri			1	1	1	1	1	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1
KV Yükümlülükler																			
KV Finansal Borçlar																			
KV Diğer Finansal Yükümlülükler																			
KV Ticari Borçlar																			
KV Diğer Borçlar																			

Ek Tablo 22. İMKB-100 Şirketleri 31.12.2010 Tarihli Bölümsel Raporlama Bilgileri

	Do & Co Restaurants	Doğan Holding	Doğan Yayın Hol.	Eczacıbaşı İlaç	Eczacıbaşı Yatırım	Ege Gübre	Emlak Konut Gmyo	Enka İnşaat	Eregli Demir Çelik	Fenerbahçe Sportif	Ford Otosan	Garanti Bankası	Global Yat. Holding	Goldas Kuyumculuk	Götaş Çimento	Good-Year	Göztepe Girişim	Gsd Holding	Galatasaray Sportif	Gübre Fabrik.	T. Halk Bankası	Hürriyet Gzt.	İhlas Ev Aletleri	İhlas Holding	İpek Doğal Enerji	
FAALİYET BÖLÜMLERİ																										
Gelir Tablosu Bilgileri																										
Bölüm Dışı Satış Gelirleri		1	1	1				1					1						1							
Bölümlerarası Satış Gelirleri		1	1					1											1							
Bölüm Dışı Satışların Maliyeti (-)								1																		
Bölümlerarası Satışların Maliyeti (-)								1																		
Satış Gelirleri						1									1		1		1				1	1	1	
Satışların Maliyeti (-)		1	1	1		1									1				1	1			1	1	1	
Toplam Bölüm Geliri																										
Brüt Kâr/Zarar																										
Faaliyet Gelirleri			1	1			1					1					1		1				1	1	1	
Faaliyet Giderleri (-)																	1		1							
Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)				1														1								1
Pazarlama, Satış Dağıtım Giderleri (-)		1	1	1		1	1								1				1	1						1
Genel Yönetim Giderleri (-)		1	1	1		1	1								1				1	1	1					1
Diğer Faaliyet Gelirleri		1	1	1		1	1				1	1		1				1	1	1	1		1	1	1	
Diğer Faaliyet Giderleri (-)		1	1	1		1	1					1	1		1			1	1	1	1		1	1	1	
Faaliyet Kârı/Zararı																										
Finansal Gelirler		1	1									1	1		1		1	1	1	1		1	1	1	1	
Finansal Giderler (-)		1	1				1					1	1		1		1	1	1			1	1	1	1	
Karşılık Giderleri (-)																		1		1						
Amortisman ve İtfâ Giderleri (-)													1	1												
Kıdem Tazminatı Karşılığı (-)																										
Ücretli İzin Karşılığı(-)																										
Temettü Gelirleri																										
Nakit Dışı Gelir-Gider												1														
Sabit Kıymet Alımları													1													
İştiraklerden Gelirler/Giderler													1													
Maddi/Maddi Olmayan Dur Varlık Alımları														1												
Özkaynak Yön. Değ. Yat. Kâr/Zarar Pay.			1									1	1		1				1				1			
Yatırım Harcamaları		1																	1							
Vergi Öncesi Kâr/Zarar																										
Dönem Vergi Gideri			1					1				1			1			1	1	1						1
Ana Ortaklık Payları																			1							1
Azınlık Payları																			1							1
Ertelenmiş Vergi Gelir/(Gideri)			1					1												1						1
Net Dönem Kârı/Zararı																										
			1					1				1			1			1	1	1						1
Bilanço Bilgileri																										
BÖLÜM VARLIKLARI																										
Dönen Varlıklar Toplamı		1	1	1			1				1	1	1		1			1	1	1	1		1	1	1	1
Nakit ve Nakit Benzeri																					1					
Finansal Yatırımlar																										
KV Ticari Alacaklar																										
KV Diğer Alacaklar																										
Şüpheli Alacak Karş. (-)		1	1	1																						
İlişkili Taraflardan Ticari Alacaklar																										
Stoklar																										
Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)		1	1	1																						
Diğer Dönen Varlıklar																										
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar																										
Duran Varlıklar Toplamı																										
UV Ticari Alacaklar																										
UV Diğer Alacaklar																										
Finansal Yatırımlar																										
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar		1																								
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller																										
Yatırım Amaçlı Gayrimenk. Değ. Düş Karş.		1	1					1																		

ÖZGEÇMİŞ

Ad SOYAD : Serkan ÖZDEMİR

Anabilim Dalı : İşletme

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Bursa – 1976

Eğitim

Yüksek Lisans: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme – Muhasebe ve Ticaret Eğitimi Ana Bilim Dalı

Lisans: Gazi Üniversitesi Ticaret Turizm Eğitim Fakültesi, İşletme-Muhasebe ve Ticaret Eğitimi Bölümü, Muhasebe-Finansman Eğitimi Ana Bilim Dalı

İş/İstihdam

1. UZMAN İLAÇ SANAYİİ LTD.ŞTİ. Muhasebe Müdürü(01.08.1997 - 30.09.1998)
2. MOB MOBİLYA DEKORASYON A.Ş. Proje Sorumlusu(01.10.1998 - 30.11.2000)
3. GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ NİKSAR MESLEK YÜKSEKOKULU
Muhasebe Bölümü Öğretim Görevlisi (01.09.2001 - 01.08.2007)
4. PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ BULDAN MESLEK YÜKSEKOKULU
Muhasebe Bölümü Öğretim Görevlisi (01.08.2007 -)

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

Alınan Burs ve Ödüller:

Yabancı Dil ve Puanı (ÜDS,KPDS, TOEFL, Dönemi ile birlikte):

Mart – 2008 ÜDS - 71,25